מדינת ישראל
משרד החינוך

מועד קיץ

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"א, 2021
מספר השאלון: 006281
נספח: חוברת דפים ממסכת בבא מציעא

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תלמוד

מסכת בבא מציעא

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(12×6)	—	72 נקודות
פרק שני	—	(12×1)	—	12 נקודות
פרק שלישי	—	(4×4)	—	16 נקודות
		סך הכול	—	100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות: אין.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

/המשך מעבר לדף/

השאלות

פרק ראשון (72 נקודות)

ענה על שש מן השאלות 1-9 (לכל שאלה — 12 נקודות).

1. שניים אוחזין בטלית

א. **(1)** על פי התוספות, כתוב את המכנה המשותף למקרה של " **שניים אוחזין בטלית**" ולמקרה של "**מנה שלישי**".

(2) על פי התוספות, כתוב מהו ההבדל בין המקרים "**שניים אוחזין בטלית**" ו"**מנה שלישי**" ובין המקרה של "**ההיא ארבא**".

(5 נקודות)

ב. "**זה אומר אני ארגתיה וזה אומר אני ארגתיה**".

(1) על פי רש"י, מהו הדין במקרה זה, ומדוע? בתשובתך ציין לאיזה מן המקרים שהוזכרו בסעיף א רש"י מדמה מקרה זה.

(2) על פי התוספות בהמשך הסוגיה, הדין במקרה זה הוא "יחלוקו בשבועה".

הסבר מהי מטרת השבועה ומדוע יש צורך להשביע את שני בעלי הדין.

(7 נקודות)

/המשך בעמוד 3/

2. ייאוש שלא מדעת

א. "ייאוש שלא מדעת אביי אמר לא הווי ייאוש ורבא אמר הווי ייאוש".

(1) הסבר מהו "ייאוש שלא מדעת".

(2) הסבר את הטעם של אביי ואת הטעם של רבא.

(4 נקודות)

ב. בתוספות נכתב: "דאין לומר שהיה סומך שיתרצה מרי בר איסק כשידע דהלכה כאביי ואף על גב דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הווה ניחא ליה".

על פי ציטוט זה, בעלי התוספות הציעו נימוק לדעה של רב אשי ואמימר שאכלו מן הפירות שנתן להם האריס של מרי בר איסק, אך לאחר מכן הם שללו נימוק זה.

כתוב את הנימוק שהציעו בעלי התוספות, והסבר מדוע שללו בעלי התוספות נימוק זה. (4 נקודות)

ג. עיין בדברי הש"ך שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

מדברי התוספות (בבא מציעא, כב, ע"א, ד"ה מר זוטרא)... מבואר דאם אדם נותן אוכל לחברו מִדָּבָר שאינו שלו אלא של חברו, אף על פי שיודע שחברו יתרצה, אסור לאוכלו... ואי לאו דמסתפינא הייתי אומר שמותר, וייאוש שלא מדעת שאני. שגם אחר כך אינו מייאש אלא משום שאינו יודע היכן הוא ובעל כורחו הוא מתייאש. אם כן אמרינן מעיקרא באיסורא אתא לידיה, דבמה יקנה? אי בייאוש הא השתא אינו מתייאש, ואילו היה יודע שהוא אצלו לא מתייאש. מה שאין כן הכא כיוון שידוע שיתרצה, אם כן השתא נמי בהיתרא אתי לידיה, דמסתמא אינו מקפיד על זה. (ש"ך, חושן משפט, סימן שנח, ס"ק א, הובא בדברי הרב מרדכי אליהו)

הש"ך דן בשאלה אם אדם שקיבל מחברו אוכל שאינו של חברו אלא של אדם שלישי, רשאי לאוכלו.

כתוב מה פסק הש"ך במקרה זה, והסבר את נימוקו. בתשובתך הסבר את ההבדל בין מקרה זה ובין המקרה של אבֵדה במצב של "ייאוש שלא מדעת". (4 נקודות)

/המשך בעמוד 4/

3. לפנים משורת הדין

א. בגמרא מסופר על אבוה דשמואל, שמצא חמורים והשיב אותם לבעליהם לפנים משורת הדין.

(1) על פי רש"י, הסבר את המקרה המתואר בגמרא. היעזר בפירוש של בעלי התוספות לדברי רש"י.

(2) על פי התוספות, הסבר את המקרה המתואר בגמרא, וכתוב מדוע המעשה של אבוה דשמואל הוא לפנים משורת הדין.

(5 נקודות)

ב. על פי הגמרא, יש לנהוג לפנים משורת הדין בכמה מקרים. בעלי התוספות הִקשו מדוע יש מקרים שבהם למדה זאת הגמרא מן הפסוק "**אשר יעשון**", מדוע יש מקרים שבהם למדה זאת הגמרא מן הפסוק "**למען תלך בדרך טובים**", ומדוע יש מקרים שבהם לא הזכירה הגמרא פסוק כלל.

[תוכל לענות על תת־סעיפים ב(1) ו־ב(2) באמצעות הטבלה שבסוף השאלה.]

(1) על פי התירוץ של בעלי התוספות –

כתוב מה מאפיין את המקרים שבהם למדה הגמרא שיש לנהוג לפנים משורת הדין מן הפסוק "**אשר יעשון**",

מה מאפיין את המקרים שבהם למדה זאת הגמרא מן הפסוק "**למען תלך בדרך טובים**",

ומה מאפיין את המקרים שבהם לא הזכירה הגמרא פסוק כלל.

(2) כתוב דוגמה אחת מן הגמרא לכל אחד משלושת סוגי המקרים שבדברי בעלי התוספות.

	"אשר יעשון"	"למען תלך בדרך טובים"	ללא פסוק
מאפיין			
דוגמה			

(7 נקודות)

/המשך בעמוד 5/

4. מציאה ברשות של אחר

א. "מצא בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית".

(1) רש"י הִקשה על דין המשנה הזה מן הדין "**ספק הינוח לא ייטול**". הסבר את הקושיה של רש"י.

(2) הסבר את התירוץ של רש"י לקושיה זו.

(5 נקודות)

ב. עיין בדברי המרדכי שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

מצא בגל או בכותל ישן הרי אלו שלו. תנא מפני שיכול לומר של אמוריים הם, וכגון דשתוך טפי, פירוש: חלודה. ולא שייך כי האי גוונא למימר חצרו של אדם קונה לו שלא מדעתו, וזכו בו הראשונים שקנו הכותל והגל, דכיוון דאין דבר ההווה כשאר המציאות שפעמים הווים לבוא - לא זכה בו, כי כשקנאו לא העלה על לב לקנות המטמון. הלכך לא זכה אלא בדבר שירצה לקנות, דחצרו קונה לו בדבר הבא לחצרו אחר כך, אבל בדבר שלא היה בדעת המוכר למכור ולא דעת הקונה לקנות, לא קנה... והכא נמי אין הקונה מעלה על ליבו לקנות המטמונות, הלכך חצרו נמי לא זכי ליה... ומעשה באחד שקנה בדיל מן העובד כוכבים לכסות גגו, ושוב נמלך ומכרו לישראל חברו בחזקת בדיל, ונמצא שכולו כסף מבפנים אך מבחוץ היה מחופה בדיל, ותבעו בדין שאֵינהוּ אונאה. ופטרו אבי העזרי [ראבי"ה], שאמר שלא זכה בו כשקנאו מן העובד כוכבים כיוון שלא ידע ולא נתכוון לקנות הכסף, מן הראיה שכתבתי לעיל, והודה לו רבנו תם.

(הרב מרדכי אשכנזי, מרדכי, בבא מציעא, פרק אלו מציאות, רמזים רנז-רנט)

(1) על פי המרדכי, הסבר מדוע חצר אינה קונה מטמון שנמצא בכותל ישן.

(2) "ומעשה באחד שקנה בדיל...".

כתוב מהו הדין במקרה זה על פי אבי העזרי שמובא בדברי המרדכי, והסבר את הנימוק לדין זה.

(7 נקודות)

/המשך בעמוד 6/

5. "היה משכירו לאחרים", "ראה סלע שנפל"

א. **"אם היה משכירו לאחרים אפילו (מצא) בתוך הבית הרי אלו שלו. ואמאי ליזיל בתר בתרא מי לא תנן... והני דבתרא הוא".**

(1) **"ואמאי ליזיל בתר בתרא"** — הסבר את הקושיה של הגמרא. ענה על פי רש"י ועל פי בעלי התוספות.

(2) הגמרא הביאה ראיה מן המשנה במסכת שקלים לקושיה זו. הסבר את הראיה של הגמרא.

(8 נקודות)

ב. **"ואמר רבא ראה סלע שנפלה... נטלה לפני ייאוש על מנת להחזירה ולאחר ייאוש נתכוון לגוזלה עובר משום השב תשיבם".**

הסבר מדוע אדם זה אינו עובר משום **"לא תגזול"** ומשום **"לא תוכל להתעלם"**. היעזר ברש"י. (4 נקודות)

6. "איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן"

א. **(1)** אדם שלח גט לאשתו באמצעות שליח, והשליח איבד את הגט לפני שמסר אותו לאישה.

מהי הנפקא מינה בדין במקרה זה בין הדעה שסימנים מדאורייתא ובין הדעה שסימנים מדרבנן?

(2) הגמרא הביאה כמה הוכחות לדעה שסימנים מדאורייתא, ולאחר מכן דחתה הוכחות אלה.

על פי הגמרא, הסבר אחת מן ההוכחות לכך ואת הדחייה של הגמרא להוכחה שהסברת.

(7 נקודות)

ב. **(1)** על פי מי שסובר שסימנים מדרבנן, מהו החשש בהחזרת אבֵדה על פי סימנים?

(2) על פי רב ספרא, הסבר מדוע על אף החשש שציינת בתת־סעיף ב(1), תיקנו חכמים שיש להחזיר אבֵדה על פי סימנים.

(5 נקודות)

7. שומר אבֵדה

א. **"לימא תיהווי תיובתא דרב יוסף דאִתמר שומר אבֵדה...".**

(1) הסבר את המונח "שומר אבֵדה", והסבר מדוע על פי רב יוסף שומר אבֵדה נחשב לשומר שכר.

(2) הגמרא הִקשתה על רב יוסף מדברי רבי עקיבא ורבי טרפון שבמשנה. הסבר את קושיית הגמרא.

(6 נקודות)

ב. **(1)** במשנה נאמר: **"מצא כסות מנערה אחד לשלושים יום".**

הגמרא הִקשתה מדברי המשנה האלה על דברי רבי יוחנן. הסבר את קושיית הגמרא.

(2) הגמרא ענתה על קושיה זו ארבע תשובות. הסבר שתיים מן התשובות.

(6 נקודות)

/המשך בעמוד 7/

8. אונאת דברים

א. "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלקיך" (ויקרא, כ"ה, י"ז).

על פי רש"י, מדוע בנוגע לאונאת דברים נאמר "ויראת מאלקיך"? (2 נקודות)

ב. עיין בדברי הרב חיים דוד הלוי שלפניך, וענה על השאלה שאחריהם.

מה שנקרא מחקר שווקים, היינו סיור במספר חנויות ובירור מחירים, טיב וכדומה... נראה לי ברור שאין בו משום אונאת דברים, שכן כל אדם זכאי לבחור לו את הסחורה הטובה ביותר במחיר הנוח לו ביותר, ומעולם לא יוכל לעמוד על כך ללא בירור יסודי, וגם המוכר יודע זאת, ואף שהוא מצטער במקצת, כבר נתבאר לעיל שכך דרכו של מסחר. וכך שנינו: "לא יאמר לו בכמה חפץ זה, והוא אינו רוצה ליקח" (בבא מציעא, נח, ע"ב). דוק היטב "והוא אינו רוצה ליקח", כלומר ומתכוון להתל בו ולצערו, וזו אונאת דברים האסורה. אבל בירור מחירים וטיב לצורך קנייה ודאי שלא נאסר, כי לא ייתכן שתורה תאסור על אדם לברר לעצמו מקחו היטב.

(הרב חיים דוד הלוי, שו"ת מים חיים, חלק ב, סימן פ"ג)

הרב חיים דוד הלוי נימק את ההיתר לערוך "מחקר שווקים" באמצעות סברה ובאמצעות דיוק מלשון הגמרא.

הסבר את הנימוק מן הסברה ואת הדיוק מלשון הגמרא. (5 נקודות)

ג. עיין בדברי הרב יצחק זילברשטיין שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

האם מותר לסוחר רכב לצבוע מכונית ישנה ולייפותה שתיראה כחדשה...

והינה ייתכן שבעניינו מותר, שמקשינן בגמרא (ב"מ, ס, ע"ב) שרב פפא התיר לצייר חיצים על הסלים, ומתרצינן הא בחדתי הא בעתיקי. ופירש רש"י בחדתי מותר, שאינו אלא לייפות, והרוצה להוסיף על דמיהם בשביל יופיים מוחל הוא. בעתיקי אסור, שגונב את העין שנראים כחדשים.

ולכן נראה שברכב שכולם יודעים את השנה מתי הרכב נוצר, ואי אפשר לרמות שזה נראה חדש, אם כן הפרכוס הוא אמיתי, שזה רכב ישן שנראה כחדש, וזה באמת עכשיו נראה כחדש, אך אם על ידי הצביעה מסתיר מומים, זה ודאי אסור דהווי פרכוס.

(הרב יצחק זילברשטיין, חשוקי חמד, בבא מציעא, דף ס, ע"ב)

(1) על פי הרב יצחק זילברשטיין, באיזה מקרה מותר לצבוע מכונית ישנה, ובאיזה מקרה אסור?

(2) הסבר כיצד הרב זילברשטיין מבסס את תשובתו על דברי הגמרא בסוגייתנו.

(5 נקודות)

/המשך בעמוד 8/

9. שאלות קצרות מסוגיות שונות: "לא תחמוד"; "לא בשמיים היא"

א. לא תחמוד

"**והא קא עבר על לאו דלא תחמוד**".

(1) הסבר את קושיית הגמרא. בתשובתך ציין מי חשוד שעבר על "**לא תחמוד**".

(2) הסבר את תירוץ הגמרא לקושיה זו. בתשובתך הסבר כיצד התירוץ של הגמרא פותר את הקושיה.

(6 נקודות)

ב. לא בשמיים היא

בנוגע להכרזה של בת הקול שהֲלָכָה כרבי אליעזר, אמר רבי יהושע: "**לא בשמיים היא**".

בעלי התוספות הִקשו מדוע במקרה של רבי אליעזר התנגדו חכמים לקבוע הלכה על פי ההכרזה של בת הקול,

ואילו במחלוקת בין בית שמאי לבית הלל לא הייתה התנגדות כזאת.

הסבר את ההבדל בין המקרים על פי שתי התשובות של בעלי התוספות. (6 נקודות)

/המשך בעמוד 9/

פרק שני (12 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 10-11. בשאלה שבחרת ענה על שניים מן הסעיפים א-ג (לכל סעיף — 6 נקודות).

10. הודאת בעל דין

א. **(1)** "שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מקל וחומר".

הסבר את ה"קל וחומר" בציטוט שלפניך. בתשובתך כתוב מה למד רבי חייא מ"קל וחומר" זה.

(2) "תני רבי חייא מנה לי בידך... ותנא תונא שניים אוחזין בטלית...".

על פי הגמרא, הסבר את ההשוואה בין המקרה והדין של רבי חייא ובין המקרה והדין של משנתנו.

ב. **(1)** "דאמר רבה מפני מה אמרה תורה מודה מקצת הטענה יישבע".

הסבר את השאלה של רבה על פי רש"י ועל פי בעלי התוספות. בתשובתך הסבר את המושג "מיגו".

(2) על פי התוספות, הסבר בלשונך את תשובת רבה על שאלתו.

ג. עיין בדברי "קצות החושן" שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

וזה לשון התשובה שם במהר"י בן לב [חלק א, סימן יט]: דאם נוגע פסול משום קרוב, אם כן לחוב [=מי שמחייב עצמו בהודאתו] אמאי נאמן, דהא קרוב פסול בין לזכות בין לחוב? והעלה שם דהא דכשר לחוב, היינו משום דאתינן עלה מתורת חיוב ומתורת מתנה, כיוון דיכול אדם לחייב עצמו כשאינו חייב, וזה שמודה שחייב הווי כאילו אמר חייב אני לך מנה, ויכול לחייב עצמו.

... אלא דגם בטעמא דמהר"י בן לב קשה לי טובא... דאמרינן בריש פרק קמא דמציעא (ג, ע"ב): "לא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים... ופריך, מה לפיו שאינו בהכחשה ובהזמה תאמר בעדים שישנן בהכחשה ובהזמה?". ואי נימא טעמא דפיו משום מתנה וחיוב, אם כן איך שייך ביה הכחשה והזמה, והא ודאי במתנה מצי יהיב [=יכול לתת], ומאי אולמיה [=כוחו] דפיו יותר מעדים, והא לעניין נאמנות אדרבה עדים נאמנין יותר מפיו?

ולכן נראה דהא דנאמן אדם על עצמו אף על פי שהוא קרוב אל עצמו, היינו משום דכן גזֵרת הכתוב שיהא אדם נאמן על עצמו בכל הפסולין שיש בו... ואם כן, כי היכי דהאמינה התורה שני עדים על אחרים, כן האמינה התורה לכל אדם על עצמו אף על גב דהוא קרוב לעצמו, דקרוב לא פסלה התורה אלא על אחרים... (הרב אריה לייב הכהן, קצות החושן, סימן לד, ס"ק ד)

(1) "הודאת בעל דין כמאה עדים" — הסבר את הטעם של מהר"י בן לב לדין זה.

(2) "קצות החושן" דחה את הטעם של מהר"י בן לב.

הסבר את הדחייה של "קצות החושן", וכתוב את הטעם שהציע קצות החושן לדין "הודאת בעל דין כמאה עדים".

/המשך בעמוד 10/

11. סוגיות שונות: "חשיד אממונא", "פעמים שאתה מתעלם", "אם יש שם בית דין מתנה בפניהם"

א. עיין בדברי הרמב"ן שלפניך, וענה על השאלות שאחריהם.

"מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא לא אמרינן. תמהני אי הכי הגזלנים ומלווי בריבית יהיו נאמנין בשבועתא ולעיל (ה, ע"א) אמרינן "לישתבע? גזלן הוא!" בתמיה... ואפשר דגזלן שגזל גזֵלה פעם אחת ועכשיו נתחייב שבועה אין מוסרין לו אותה שבועה, מפני שכיוון שכבר גזל פעם אחת, ועכשיו אנו חוששים שמא הוא שונה בה ונעשית לו כהיתר, משום שבועה לא ממנע שהרי בשביל חומר שבועה זו לא יחזיר ממון הגזל הראשון, וכשם שלא ישיב הגזל הראשון, לא יימנע מגזל זה ולא יעשה תשובה לחצאין. אבל זה שלא גזל פעם אחרת אלא שעכשיו אנו חוששין שמא כופר בממון הוא, אי מחייבת ליה שבועה דהוו ליה תרי חומרי במילתא, פריש מכולה איסורא. אבל כיוון דטעים טעמא דאיסורא ופקר בממונא חשיד אשבועתא".

(חידושי הרמב"ן למסכת בבא מציעא, ה, ע"ב)

(1) הסבר את קושיית הרמב"ן על דברי הגמרא "לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא".

(2) הרמב"ן הבחין בין שני סוגי אנשים. הסבר על איזה אדם חל הכלל "חשיד אממונא לא חשיד אשבועתא" ועל איזה אדם לא חל כלל זה.

ב. **(1)** "דת"ר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד היה כהן והיא בבית הקברות...".

על פי הגמרא, כהן פטור מלהשיב אבֵדה שנמצאת בבית קברות. כתוב נימוק אחד לכך.

(2) בגמרא מסופר שאדם אחד ביקש מרבי ישמעאל ברבי יוסי לסייע לו לטעון חבילת עצים על גבו. רבי ישמעאל ברבי יוסי קנה את חבילת העצים מאותו אדם ולאחר מכן הפקיר אותה.

בנוגע למקרה זה שאלו בעלי התוספות: "הא... אין הפקר אלא בפני שלושה?".

הסבר את שאלת בעלי התוספות, וכתוב תשובה אחת על שאלה זו.

ג. **(1)** בגמרא מסופר שכשתמה תקופת השותפות בין איסור לרב ספרא, חילק רב ספרא את הסחורה המשותפת בפני שני עדים ולקח את חלקו.

על פי המשנה, משיב אבֵדה צריך להתנות על שכרו בפני בית דין של שלושה.

הסבר את ההבחנה של רב ספרא בין המקרה שבמשנה ובין פירוק השותפות שלו עם איסור.

(2) רב ספרא הוכיח את סברתו באמצעות המשנה "אלמנה מוכרת שלא בפני בית דין".

הסבר את ההוכחה של רב ספרא, והסבר את הדחייה של אביי להוכחה זו.

/המשך בעמוד 11/

פרק שלישי — קטע שלא נלמד (16 נקודות)

לפניך קטע מן הגמרא ממסכת בבא קמא, דף מ"ו, ע"א.

סוגיה זו דנה במצבים שבהם יש ספק בדיני נזיקין ועוסקת במחלוקת חכמים וסומכוס בנוגע לממון המוטל בספק.

לְמד את סוגיית הגמרא ואת פירוש רש"י, וענה על השאלות לפי ההוראה שבעמוד 12.

ביאור מילים ומושגים:

שור תם – שור שנגח פעם אחת או פעמיים, ובעליו משלם רק חצי משיעור הנזק.

גברא דזבין לרדיא — אדם הקונה שור לחרישה.

שור שנגח את הפרה פרק חמישי בבא קמא

שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה אם משנגחה ילדה משלם חצי נזק לפרה ורביע נזק לולד **גמ'** אמר רב יהודה אמר שמואל זו דברי סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין אבל חכמים אומרים זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה למה לי למימר זה כלל גדול בדין אצטריך דאפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המוציא מחבירו עליו הראיה אי נמי לכי הא דאתמר המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן רב אמר הרי זה מקח טעות ושמואל אמר יכול שיאמר לו לשחיטה מכרתיו לך אמאי וניחזי אי גברא דזבין לרדיא אי גברא דזבין לנכסתא לא צריכא בגברא דזבין להא ולהא

שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה. ומת: **ואין ידוע אם עד שלא נגחה ילדה.** ולא מת מחמת הנגיחה: **אם משנגחה.** ומחמת הנגיחה הפילתו: **ורביע נזק.** דתם חייב חצי נזק והאי ולד מוטל בספק הוא וחולקין: **וכן פרה שנגחה כו'.** מפרש בגמ' [ע"ב]: **גמ' אי נמי לכי הא.** דיכול לומר לשחיטה מכרתיו לך ואף על גב דאיכא למימר זיל בתר רובא ורובא לרדיא קזבני והוי מקח טעות אשמעינן מתניתין דהואיל ונקיט מוכר דמי הוה ליה אידך מוליא מחבירו ועליו הראיה: **לנכסתא.** לשחיטה:

/המשך בעמוד 12/

ענה על ארבע מן השאלות 12-16 (לכל שאלה — 4 נקודות).

12. "שור שנגח... ממון המוטל בספק חולקין".

על פי סומכוס, במקרה שבמשנה — כמה משיעור הנזק צריך בעל השור הנוגח לשלם לבעל הפרה המעוברת, ומדוע?

13. "אבל חכמים אומרים... עליו הראיה".

על פי חכמים, במקרה שבמשנה — כמה משיעור הנזק צריך בעל השור הנוגח לשלם לבעל הפרה המעוברת, ומדוע?

14. "למה לי למימר זה כלל גדול... עליו הראיה".

הסבר את שאלת הגמרא על דברי חכמים, ואת תשובת הגמרא הראשונה על שאלה זו.

15. "אי נמי לכי הא... לשחיטה מכרתיו לך".

הסבר את התירוץ הנוסף של הגמרא. היעזר ברש"י.

16. "אמאי... דזבין להא ולהא".

הסבר את שאלת הגמרא ואת תשובת הגמרא על שאלה זו.

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

נספח — חוברת דפים ממסכת בבא מציעא

הנחיות לנבחן

בחוברת שלפניך דפי גמרא על פי תוכנית הלימודים.

בדפים אלה מובאות הסוגיות שבהן עוסקות השאלות בפרק הראשון ובפרק השני במבחן.

מפתח הדפים בחוברת:

עמודים 3-6 — דף ב, ע"א — דף ג, ע"ב

עמודים 8-9 — דף ה, ע"ב — דף ו, ע"א

עמודים 11-14 — דף כא, ע"א — דף כב, ע"ב

עמודים 15-31 — דף כד, ע"א — דף לב, ע"א

עמודים 32-36 — דף נח, ע"ב — דף ס, ע"ב

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא ב.

שנים אוחזין בטלית. דוקא אוחזין דשניהם מוחזקים בה ואין לזה כח בה יותר מזה שאילו היתה ביד אחד לבדו הוי אידך המוציא מחבירו ועליו להביא ראיה בעדים שהיא שלו ואינו נאמן זה ליטול בשבועה: **זה אומר כולה שלי.** בגמרא תרתי: **זה ישבע.** מפרש בגמרא (דף ג.) שבועה זו למה: **שאין לו בה פחות מחציה.** בגמרא (דף ה:) מפ' אמאי תקון כי האי לישנא בהך שבועה: **וזה אומר חציה שלי.** מודה הוא שהחצי של חבירו ואין דינן אלא על חציה הלכך זה האומר כולה שלי ישבע כו' כמשפט הראשון מה שהן דינין עליו נשבעין שניהם שאין לכל אחד בו פחות מחציו וגוטל כל אחד חציו: **היו שניהם רוכבין כו'.** לאשמועינן אתא (ו) דרכוב ומנהיג שניהם שוין לקנות בהמה מן ההפקר: **נומן שהן מודין.** בגמרא (דף ח.) מפרש [דבהאי](ז) אשמעינן דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו: **גמ' ראייה.** קודם (ח) שהגבהת אותה: **ברשיה קני.** מדקתני יחלוקו: **תנא כולה שלי.** בחזקה גמורה שהגבהתי תחילה ואתה תפסת מידי משזכיתי בה: **והאמר רבנאי.** בנבא קמא בהגזל ומאכילו(ט): **ומלאתה דאתא לידיה משמע.** ואפי' הכי אחיך(י) ולא עובד כוכבים ולא תימא כי מיעט רחמנא עובד כוכבים היכא דלא אתאי לידיה דישראל לא מיחייב למטרח עלה ולאהדורה אבל אתא לידיה מיחייב להחזירה לחבירתו אסורה: **תנא לישנא דעלמא נקט.** אי לא הדר תנא כולה שלי הוה אמינא מאי מצאתיה דקתני תנא לשון בני אדם אחז במשנתנו ולא לשון המקרא והרבה בני אדם קורין לה מציאה משעת ראיה: **בעלמא דקתני מצאתיה.** בכ"מ ששנינו שהמוצא מציאה קנאה הוה אמינא דמציאה קני לה משעת ראיה דלא אשמעינן שוס תנא דלא קני לה אלא בהגבהה להכי אשמעינן הכא ממשנה ירושה: **והא זה וזה קתני.** גבי מצאתיה תנא זה אומר וגבי כולה שלי קתני זה אומר ואי מדא הוא הכי אבעי ליה לאתני זה אומר מצאתיה וכולה שלי: **במקח וממכר.** קנייתיה מיד פלוני ודוקא מקח וממכר הוא דאמרינן יחלוקו בשבועה דאיכא למימר שניהם קנאוה ולשניהם נתרצה המוכר אבל זה אומר אני אראגתיה וזה אומר אני אראגתיה לא יחלוקו דודאי מד מינייהו דאמאי הוא ותהא מונחת עד שיבא אליהו:

דמורה

רב שימי בר אשי ואמרי לה (כ) כדי (ל) רישא במציאה (מ) וסיפא במקח וממכר וצריכא

שנים

(ו) א אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו (ב) זה אומר כולה שלי וזה אומר חציה שלי האומר כולה שלי ישבע שאין לו בה פחות משלשה חלקים והאומר חציה שלי ישבע שאין לו בה פחות מרביע זה נוטל שלשה חלקים וזה נוטל רביע (ג) היו שנים רוכבין על גבי בהמה או שהיה אחד רוכב ואחד מנהיג זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וזה ישבע שאין לו בה פחות מחציה ויחלוקו בזמן שהם מודים או שיש להן עדים חולקין בלא שבועה: **גמ' למה** לי למתנא זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וזה אומר כולה שלי ליתני חדא חדא קתני זה אומר אני מצאתיה וכולה שלי וזה אומר אני מצאתיה וכולה שלי וליתני אני מצאתיה ואנא ידענא דכולה שלי אי תנא אני מצאתיה הוה אמינא מאי מצאתיה ראיתיה אע"ג דלא אתאי לידיה בראיה בעלמא קני תנא כולה שלי דבראיה לא קני ומי מצית אמרת מאי מצאתיה ראיתיה (ד) והא אמר (ה) רבנאי [1] ומצאתה דאתאי לידיה משמע אין ומצאתה דקרא דאתא לידיה משמע ומיהו תנא לישנא דעלמא נקט ומדחזי ליה אמר אנא אשכחית ואע"ג דלא אתאי לידיה בראיה בעלמא קני תני כולה שלי (ו) דבראיה בעלמא לא קני לה וליתני כולה שלי ולא בעי אני מצאתיה אי תני כולה שלי הוה אמינא בעלמא דקתני מצאתיה בראיה בעלמא קני תנא אני מצאתיה והדר תנא כולה שלי דממשנה יתירה אשמעינן דראיה לא קני ומי מצית אמרת חדא קתני והא זה וזה קתני זה אומר אני מצאתיה וזה אומר אני מצאתיה זה אומר כולה שלי וכו' אמר רב פפא ואיתימא רב אחא בר אבא ואמרי לה (ז) כדי (ח) רישא במציאה (ט) וסיפא במקח וממכר וצריכא דאשמעינן דהמגביה מציאה לחבירו קנה חבירו (י) אחיך אי לא עובד כוכבים ולא עובד כוכבים ולמדך שאכילת בעלי מומין ולא תימא כי אמעוט אכילת בעלי מומין אמעוט אחיך אבל אי נקטה מיהא לאהדורה (לקמן כז.). ואמרי לה כדי. שם מכש (גיטין פה:).

שנים אוחזין בטלית. אילו דאייני בהגזל בתרא (ב"ק דף קיט.) מחלוקת נסורת נגר ובעל הבית דקתני במעלה הרי אלו שלו ובכשיל הרי אלו של בעל הבית תני הכא נמי דיני חלוקות ואע"ג דבתרי מסכתא אין סדר למשנה (ב) ואיכא מ"ד כולה נזיקין לאו מדא מסכתא הוא ה"מ לענין מחלוקת ואח"כ סתם לפי שרבי לא היה לומד כסדר אלא כמו שהיו חפצים התלמידים אבל כשחברם על הסדר חברם ולריך בכל מסכתא טעם למה נשנית אחר שלפניה כדדייק ברים מסכת שבועות (דף ב:) מכדי תנא ממכות קסליק כו' וכן בסוטה (דף ב.):

ויחלוקו. תימה דמאי שנא מההיא דאמרינן דאמר כל דאליס גבר פרק חזקת הבתים (ב"ב דף לד: ושם) וי"ל דאוחזין שאני דמשיב כאילו כל אחד יש לו בה בודאי האמי דאמן סהדי דמאי דתפיס האי דידיה הוא וכן במנה שלשי דמדמי בגמרא לעלית תשיב ההוא שהנפקד תופס בחזקת שניהם כאילו הם עצמם מוחזקים בו לכך משני דהתם ודאי דאד מינייהו הוא ואין החלוקה יכולה להיות אמת ולכך יהא מונח אבל עלית דאיכא למימר דתרוייהו הוא יחלוקו וכן שנים אדוקים בשטר דמדמי לקמן (דף ז.) למתני' משום דשניהם אדוקים בו דהחלוקה יכולה להיות אמת דאפשר שפרע לו החלי ובמנה אין דרך שיקנה לו החלי אחרי שהוא ביד חבירו אבל בארבע אע"ג דאפשר שהיא של שניהם כיון דאין מוחזקין בו הוי דינא כל דאליס גבר ולסומכוס אע"ג דאין מוחזקין בו ואין החלוקה יכולה להיות אמת היכא דאיכא דרא דממונא פירוש שבלא טענותיהם יש ספק לבית דין יחלוקו: **וזה נוטל רביע.** ות"ת יהא נאמן דאליו שלו מיגו דאי בעי אמר כולה שלי כדאמרי' בגמ' (לקמן דף ח.) האי מיגו גופיה לפטרו משבועה אי לא משום דאיערומי קמערים ומפרש ריב"ם דמיגו להוציא לא אמרי' דבאלו השני מוחזק זה כמו זה והיא דחזקת הבתים (ב"ב דף לב: ושם) (ו) דגאין ולחיש ליה לרבה אין שטרא זייפא הוא ומיהו שטרא מעליא הוה לי בידי ואבד והיימניה רבה להוציא במיגו דאי בעי אמר שטרא מעליא הוא (ח) התם היינו טעמא משום דאפי' הוה שתיק רק אלא היה מודה שהוא מזוייף היה נאמן כי האתיתה היתה נכרת לעומדים שם ורב יוסף אית ליה דאפילו מיגו לא הוה כיון שטענה ראשונה שהוא טוען בהאי שטרא הוא שקר ואין לומר מיגו אלא היכא שטענתו ראשונה היא אמת מיגו שהיה טוען אחרת ולכך אינו מיגו אפילו להחזיק כגון בעובדא קמייתא וא"ת ויימא דאין ספק מוציא מידי ודאי דהאומר כולה שלי יש לו בודאי חציה והאומר חציה שלי ספק אם יש לו בה כלום כדאמרינן בפרק החולץ (יבמות דף לח.) ספק ויבם שבאו לחלוק בנכסי סבא ספק אמר אנא בר מתנא אנא ואית לי פלגא ויבם אמר את ברא דידי ולית לך ולא מידי הוה ליה יבם ודאי וספק ספק ואין ספק מוציא מידי ודאי וי"ל דהתם יבם שהוא בנו של סבא הוי ודאי יורשו ולא יוציא הספק מספק ממונו אבל הכא אין סברא מה שהוא ודאי בחציו שיועיל לו לחציו השני: **בראיה בעלמא** קנה. אע"ג דקתני במתני' (לקמן דף ט:) ראה את המציאה ואמר לחבירו תנה לי דלא קנה בראיה וכן ראה את המציאה ונפל עליה (לקמן דף י.) קתני נמי דלא קני מני למדאי כיון דאמר תנה לי או שנפל עליה גלי דעתיה דלא ניחא ליה למקני עד שיגיע לידו: **דבראיה בעלמא לא** קני. והא דאמרי' בפרק הבית והעלייה (לקמן דף קיח. ושם) הבטה בהפקר קני היינו שעשה מעשה כל דהו כגון שגדר גדר קטן: **והא** זה וזה קתני. איכא דוכתי דפריך כי האי גוונא ואיכא דוכתי דלא פריך: [עי' תוס' בכורות דף לא: ד"ה ח"כ]:

מי

מסורת הש"ס

ו) ב"ב קנ., ב) [לקמן ח.], ג) לקמן ט. ב"ק קיג.; ד) רבינא רש"ל, ה) [עיין רש"ן], ו) [לקמן ח.], ז) [רש"ן], ח) שהגהתי. רש"ל, ט) [דף קיג.]; י) [דברים כב], כ) [ב"ק קב.], ל) [ד"ה אמאי],

תורה אור השלם

1 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג

הגהות הב"ח

(ו) רש"י ד"ה זה וזה כו' אתא דרוכב ומנהיג:

גליון הש"ם

תוס' ד"ה זה וזה כו' התם ה"ם וכו'. עיין לקמן דף קטז ע"ל תוס' ד"ה והא:

מוסף רש"י

ומצאתה. שתהא קרויה מציאה, דאתאי לידיה משמע. ואפילו הכי אחיך ולא עובד כוכבים, ולמדך שאכילת בעלי מומין, ולא תימא כי אמעוט אכילת בעלי מומין אמעוט אחיך אבל אי נקטה מייב לאהדורה (לקמן כז.).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ט מהלכות טוען ונטען הל' ז סמג עשין לה טוש"ע ח"מ סי' קלח סעיף ח:

ב ב מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ב:

ג ג מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף ח:

ד ד מיי' פי"ז מהלכות גזילה ואבידה הל' ח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסח סעיף ח:

ה ה מיי' פ"כ מהלכות מכירה הל' ד ועיין בהגהות ומ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכב סעיף ח:

רבינו חננאל

שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וכו'. ואקשי' עלה למה לי למתנא תוב זה אומר כולה שלי הלא באומרו אני מצאתיה משמע דכולה שלי היא. ופרקי הא אתא לאשמועי' דבראיה בעלמא לא קני לה למציאה. הא לא מיבעיא דהא אמר רבינא ומצאתה דאתאי לידיה משמע. דברי רבינא בהגזול בתרא הל' אין פורטין מתיבת המוכסין ופשוטה היא. ואוקימנא למתני' רישא במציאה וסיפא דקתני זה אומר כולה שלי בקנייתא בשטוען אני קניתיה ונתתי דמיה לבעליה

דפי הגמרא לקוחים ממהדורת וגשל, באדיבות הוצאת וגשל. כל הזכויות שמורות.

ב: שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

עין משפט נר מצוה

ו א ממי' פ"כ מהלכות מכירה הלכה ד ועיין בהשגות ובמ"מ סמג עשין פב טוש"ע ח"מ סי' רכב סעיף ח:

רבינו חננאל

ואמרי אי הכי נשאל למוכר למי מהן מכר וממי קבל דמיה ושנינן באומר לא ידעתי ואמר ששניהן תבעוה ממני לקנותה ואמרתי להן מי שיתן לי דמיה הרי היא מכורה לו ונתן לי א' מהן דמים והא' השליך המעות לפני ולקחהו השלית ואיני יודע מי מהן שנתן ומי שהשליך כגון זה שנינו שניהן נשבעין וחולקין. וכיון שא' הוא שקנה והא' טוען בשקר ותני תנא שניהן נשבעין ונוטלין מכלל דהאי תנא לא חייש לשבועת שוא של אחד מהן. מתני' דלא כבן ננס דאי בן ננס הא חייש וקתני שניהן נוטלין בלא שבועה. דברי בן ננס הן בשבועות פרק כל הנשבעין שבתורה הלכה וחנוני על פנקסו. ודחינן אפ' תימא בן ננס [הכא] איכא למימר דלמא תרוייהו בחדא אגבהוה וה"ה בקנייתא שניהן כא' קנאוה ואין ביניהן שבועת שוא. תוב אמרי' לימא מתני' דלא כסומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה דתנן שור שנגח את הפרה ונמצאת עוברה בצדה וכו'. ואמרי' בגמ' אר"י אמר שמואל זו דברי סומכוס אבל חכמים אומרים זה כלל [גדול] בדין המוציא מחבירו עליו הראיה. תניא נמי הכי שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה ואינו יודע אם עד שלא נגחה ילדה ואם משנגחה ילדה משלם ח"נ לפרה ורביע נזק לולד דברי סומכוס וחכ"א המע"ה. ואמרי' אלא מאי מתני' אינה כסומכוס אלא כרבנן אמאי נשבעין והא המוציא מחבירו עליו הראיה אמרי. ופרקי היכא דתפיס חד ואידך טוען עליה אמור רבנן המע"ה. הכא דתרוייהו תפסי לה אמרי רבנן חולקין בשבועה. אלא אי אמרת סומכוס השתא ומה התם דלא תפסי תרוייהו וכו'. דברי רבה בר [רב] הונא דאמר אמר סומכוס אפ' ברי וברי בהמחליף פרה בחמור בפ' השואל את הפרה ודברי ר' חייא בר אבא אמר סומכוס אפ' ברי וברי כרבה בר [רב] הונא בסוף פ' המניח את הכד.

מסורת הש"ס

ג) קדושין עד., ב) שבועות מה., ג) [ב"ק לה: וש"נ], ד) שם לה: [ע"ש] (ולקמן מו.) לקמן ק.:, ה) [רש"לן], ו) [לקמן ק.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומי מגא מקח וממכר ה"א התם הוא דרמו:

מוסף רש"י

ולחזי זוזי ממאן נקט. קא ס"ד אגא קיבל מעות אגא מאחד מהם, הא ולמי מדסיר דסיר זוזי דמאן קביל (קדושין עד.). **כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא.** בגין לב"ד ליפטע שבועת שוא מביניהם, לליתבהו דמיו משקר (שבועות מה.). **אמר סומכוס אפילו ברי וברי.** דשניהם טוענים טענת ברי, ואפילו היכי דנתבע טוען ברי לי שאיני חייב ואפילו הכי כיון דלבי דינא מספקא מאן קאמר קושטא מוקמין (ב"ק לה:).

אי תנא מציאה. משום דמורה ואמר חברלאי לאו מידי חסר לך תפיס אע"ג שיודע שחבירו מצאה ורמו רבנן שבועה עליה כדי שיפרוש אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי אאם יודע שחבירו קנאה לא הוי תפיס ומדתפיס בה סבור אלו הוא ונתרצה המוכר כדמסיק לקמן דנקיט זוזי מתרוייהו אימא לא יפבע דמשום שבועה לא יפרוש שהרי סבור הוא לומר אמת קמ"ל דאפ"ה יפבע והיכא שודאי אינו סבור לומר אמת כגון דקא טענין כל אחד אני ארגתיה שאחד מהן טוען שקר במזיד או כגון שנים אדוקין בשטר לקמן (דף ז.) התם פשיטא דיחלוקו בשבועה דע"י שבועה ודאי יפרוש דמשיך אממונא לא משיך אשבועתא: **ולחזי** זוזי **ממאן נקט.** פרש"י נשאל למוכר ואע"ג דאין המוכר נאמן כשאין מקחו בידו כדאי' בעשרה יוחסין (קדושין דף עג: ושם ד"ה בד"א) ה"מ בדנקיט מתרוייהו אבל בדנקיט מחד נאמן אפילו אין מקחו בידו וגרסינן בתר הכי ולא ידעינן ובמגס דחק לפרש כן דהכא פריך שפיר דאע"ג דאין מקחו בידו נאמן הוא כעד אחד ואמאי שייסה בשבעין אותו שהמוכר מסייעו יפטר משבועה ואידך יפבע שבועה דאורייתא והשתא גרס שפיר ולא ידע דאי ידע הוה נאמן כעד אחד ומיהו ה"מ לשנויי דליתיה קמן דנשיילה וי"ל מפרש דנשאל להם ממי קבל המוכר המעות שאין אנו מודעין אותן לשקר בזה לומר נתתי והוא לא נתן וגם הם אינם חלוקים אלא למי נתרצה המוכר אבל בנתינת המעות אינם חלוקין: **לימא מתני' דלא כבן ננס.** מליגו למימר דידע שפיר דמתני' אפשר דתרוייהו בהדי הדדי אגבהוה ומ"מ פריך שיחלוקו בלא שבועה אחרי שאפשר לנא לידי שבועת שוא ומשני התם ודאי איכא שבועת שוא: **התם דלא תפסי תרוייהו.** כ"א האחד ואע"ג דאפי' בעומדת בחזקת אית להו לרבנן המוציא מחבירו עליו הראיה מ"מ מיקרי האחד תפיס מחמת חזקת מריה קמא ואית דגרס התם דחד מייהו הוא: **היכא דאיכא דרדא דממונא.** פירוש שבלא טענותיהם יש ספק לב"ד דיש לאחד תביעה על חבירו בלא טענותם כגון בשור שנגח את הפרה (ב"ק דף מו.) ומחליף פרה בחמור[ו] אחרי שהספק נולד מעצמו דין הוא שיחלוקו אפילו בלא שבועה:

ומה התם דאיכא דרדא דממונא. ואיכא למימר כולה דמר. לא פריך אלא אי סומכוס ס"ל כרבנן דבן ננס דלא חייש לשבועת שוא דלבן ננס איכא דאיכא בודאי שבועת שוא:

ומה התם דאיכא דרדא דממונא. בפרק מ"ה (ב"ב דף לה. ושם) גבי ארבא דאמר רב נחמן כל דאליס גבר פריך מהמחליף פרה בחמור דיחלוקו ומשני התם איכא דרבא דממונא ולא פריך ומה התם דאיכא דרבא דממונא ואיכא למימר כולה דמר יחלוקו גבי ארבא דאיכא למימר דתרוייהו הוא ואין חולקין אלא כל דאליס גבר כדפריך הכא היינו משום דלענין חלוקה סברת דרבא דממונא היא טובה מאחר שספק גמור הוא בלא טענותם דין שיחלוקו אבל ארבא אע"ג דאפשר דתרוייהו היא כיון דליכא דרבא דממונא ואין אוחזין הוי דינא כל דאליס גבר אבל לענין שבועה אין מועיל סברת דרבא דממונא לחלוק בלא שבועה אחרי שהוא בודאי של אחד מהם סברא הוא שיחלוקו בשבועה אולי יודה אחד מהם:

התם

דאי תנא מציאה הוה אמינא מציאה הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר חבראי לאו מידי חסר בה איזל אתפיס ואתפליג בהדיה אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי אימא לא ואי תנא מקח וממכר (ה) הוא דרמו רבנן שבועה עליה משום דמורי ואמר חבראי דמי קא יהיב ואנא דמי קא יהיבנא השתא דצריכא לדידי אשקליה אנא וחבראי ליזיל לטרח ליזבן אבל מציאה דליכא למימר הכי אימא לא צריכא מקח וממכר (ו) ולחזי זוזי ממאן נקט לא צריכא א דנקט מתרוייהו מחד מדעתיה ומחד בע"כ ולא ידענא מי הוא מדעתיה ומי הוא בעל כורחיה לימא מתני' דלא כבן ננס דאי בן ננס האמר[ב] כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא אפילו תימא בן ננס התם ודאי איכא שבועת שוא הכא איכא למימר דליכא שבועת שוא אימור דתרוייהו בהדי הדדי אגבהוה לימא מתני' דלא כסומכוס דאי כסומכוס האמר [ג]ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה ואלא מאי רבנן הא אמרי המע"ה האי מאי אא"ב רבנן התם דלא תפסי תרוייהו אמרו רבנן המוציא מחבירו עליו הראיה הכא דתרוייהו תפסי [פלגי] לה בשבועה אלא אי אמרת סומכוס השתא ומה התם דלא תפסי תרוייהו חולקין בלא שבועה הכא דתרוייהו תפסי לה לא כ"ש אפי' תימא סומכוס כי אמר סומכוס שמא ושמא אבל ברי וברי לא אמר [ד]ולרבה בר רב הונא דאמר אמר סומכוס אפילו ברי וברי מאי איכא למימר אפי' תימא סומכוס כי אמר סומכוס היכא דאיכא דרדא דממונא אבל היכא דליכא דרדא דממונא לא ולאו קל וחומר הוא ומה התם דאיכא דרדא דממונא למר ואיכא דרדא דממונא למר ואיכא

דמורה ואמר. מורה היתר לעצמו לאחוז בה בלא משפט: **לאו מידי חסר.** אינו מפסיד כלום בחנם בלתה לו ואף בלא טורח: **אבל מקח וממכר דליכא למימר הכי.** ואע"ג שזה גם הוא נתן את המעות למוכר כדאוקמינן לקמן דנקט מתרוייהו חד מדעתיה וחד בע"כ וכשיחלוקו יטול זה חצי מעותיו וזה חצי מעותיו אפ"ה חסרון הוא אלא דאי לא הוה ליך לה לא הוה מהדר אבתרה למזבנה וזה שבא לחלוק וליתן חצי דמיס אלא כדין מחסרו: **דמי קא יהיבנא.** דמיס אני רוצה ליתן: **אבל מליאה דליכא למימר.** חברי ילך וימצא אחרת זה ודאי מחסרו ממון: **ולחזי זוזי ממאן נקט.** נשאל את המוכר ממי קיבל דמיה דמניא בקדושין (דף עג:) נאמן בעל המקח לומר לזה מכרתי ולזה לא מכרתי. ואע"ג דמסיים בד"א שמקחו בידו אבל אין מקחו בידו אינו נאמן אלא נתן לב לדבר כל כך להיות זכור מאחר ששייסה חזרו אחריו בפיסוק דמיה הא אוקימנא התם בדנקט זוזי מתרוייהו מחד מדעתיה ומחד בע"כ דכיון דלא עליה רמיא לאסהודי לא דק כולי האי להיות נזהר משהלכו מלפניו הי מדעתיה והי בע"כ אבל היכא דלא קיבל דמיס אלא מחד מידכר דכיר ליה: **לא ליליא דנקט זוזי מתרוייהו.** ה"ג **ולא ידעינן מהי מדעתיה ומהי בעל כורחיה.** ולא גרסי' ולא ידע דאפי' ידע בזו אין המוכר נאמן משהלכו דמוקי התם: **מפני'.** דמשבע לתרוייהו וחד משבע לשיקרא: **דלא כבן ננס.** במסכת שבועות (דף מה.) גבי חנוני על פנקסו: **אלו ואלו.** בגין לב"ד על מנת לישבע אחד מהם לשוא אמר בעל הבית לחנוני תן לבני חטים בדינר ועלי לשלם או לפועלים בסלע מעות שאני חייב בשכרם ועלי ליתן סלע הוא אומר נתתי והוא אומר לא נטלתי ושייסה תובעין את בעה"ב שייסה נשבעין ונוטלין מבעל הבית אמר בן ננס כילד אלו ואלו בגין לידי שבועת שוא אלא שייסה נוטלין בלא שבועה: **אימור בהדי הדדי אגבהוה.** למליאה וכל אחד ואחד סבור אני הגבהתיה תחילה וכולה שלי וכי משבע על חציה קושטא משבע. ולענין מקח וממכר נמי שמא לשייסה נתרלה: **לסומכוס.** בבבא קמא גבי שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצדה (דף מו.): **עליו הראיה.** בעדים ואי לא לא גבי מידי והכא חולקין [בשבועה]: ה"ג **אי אמרת בשלמא רבנן התם דלא תפסי תרוייהו אמור רבנן כו' הכא דתפסי תרוייהו פלגי בשבועה אלא אי אמרת סומכוס ומה התם דלא תפסי תרוייהו אמר סומכוס פלגי בלא שבועה הכא דתפסי תרוייהו לא כל שכן: תרוייהו תפסי.** ואין כאן מוציא מחבירו: **בשבועה פלגי נה.** כיון דמחסר גוביינא במה שחבירו תופס דהאי תפיס בכולה והאי תפיס [בכולה][ה] לא קיים להו לרבנן להוציא ממון ממחזקתו בכדי כדאמרי' התם לרבנן דבעי ראיה הלכיכוס שבועה: **שמא ושמא.** כי התם דקתני נמצא עוברה בצדה ואין ידוע אם עד שלא ילדה נגחה אם משילדה נגחה ולא מת הולד מחמת הנגיחה אלא מאליו וכיון דכל חד שמא טעין ליכא למרמי עלייהו שבועה: **דרבה בר רב הונא.** בפרק השואל לקמן (דף ק.): **דרבא דממונא.** חסרון ממון. שאם יפרע זה שלא כדין הוי חסרון ממון ואם נפטרנו שלא כדין נמצא זה חסר ולד פרטו: **ומה התם דאיכא דרבא דממונא כו'.** איזה מהן שמפסיד המאי שלא כדין אתה מחסרו ממון:

ואיכא

ו) קדושין עד., ב) שבועות מה., ג) [ב"ק לה: וש"נ], ד) שם לה: [ע"ש] (ולקמן מו.) לקמן ק.:, ה) [רש"לן], ו) [לקמן ק.],

הגהות הב"ח

(א) גמ' ומי מגא מקח וממכר ה"א התם הוא דרמו:

מוסף רש"י

ולחזי זוזי ממאן נקט. קא ס"ד אגא קיבל מעות אגא מאחד מהם, הא ולמי מדסיר דסיר זוזי דמאן קביל (קדושין עד.). **כיצד אלו ואלו באין לידי שבועת שוא.** בגין לב"ד ליפטע שבועת שוא מביניהם, לליתבהו דמיו משקר (שבועות מה.). **אמר סומכוס אפילו ברי וברי.** דשניהם טוענים טענת ברי, ואפילו היכי דנתבע טוען ברי לי שאיני חייב ואפילו הכי כיון דלבי דינא מספקא מאן קאמר קושטא מוקמין (ב"ק לה:).

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא ג.

ואיכא למימר כוליה דמר. ועוד על כרחך לו כוליה דמר לו כוליה דמר אפילו הכי חולקין בלא שבועה: **הכא דליכא דררא דממונא.** ועוד דאיכא למימר דתרוייהו בהדי הדדי אגבהוה: **לא כ"ש.** דחולקין בלא שבועה: **וחוקף.** אוחז: **דר' יוסי.** לקמן בהמפקיד (דף ז:).

ואיכא למימר כולה למר ואיכא למימר כולה למר אמר סומכוס ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה הכא דליכא דררא דממונא דאיכא למימר דתרוייהו היא לא כ"ש אפילו תימא סומכוס שבועה זו מדרבנן היא כדרבי יוחנן דאמר ר' יוחנן [6]אשבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא לימא מתניתין דלא כרבי יוסי דאי כרבי יוסי הא אמר[3] א"כ מה הפסיד רמאי אלא הכל יהא מונח עד שיבא אליהו אלא מאי רבנן כיון דאמרי רבנן השאר יהא מונח עד שיבא אליהו הא נמי כשאר דמי דספיקא היא האי מאי אי אמרת בשלמא רבנן התם דודאי האי מנה דחד מינייהו הוא אמרי רבנן יהא מונח עד שיבא אליהו הכא דאיכא למימר דתרוייהו הוא אמרי רבנן פלגי בשבועה אלא אי אמרת ר' יוסי היא השתא ומה התם דבודאי איכא מנה למר ואיכא מנה למר אמר ר' יוסי יהא מונח עד שיבא אליהו הכא דאיכא למימר דחד מינייהו הוא לא כ"ש אפי' תימא ר' יוסי התם ודאי איכא רמאי הכא מי יימר דאיכא רמאי אימא תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה אי נמי התם קנים ליה רבי יוסי לרמאי כי היכי דלודי הכא מאי פסידא אית ליה דלודי תינח מציאה מקח וממכר מאי איכא למימר [9]אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא בין לרבנן ובין לר' יוסי התם [1]גבי חנוני על פנקסו דקתני [2]זה נשבע ונוטל וזה נשבע ונוטל מ"ש דלא אמרינן נפקיה לממונא מבעה"ב ויהא מונח עד שיבא אליהו דהא בודאי איכא רמאי אמרי התם היינו טעמא דאמר ליה חנוני לבעה"ב אנא שליחותא דידך קא עבדינא מאי אית לי גבי שכיר אע"ג דקא משתבע לי לא מהימן לי בשבועה את האמנתיה דלא אמרת לי בסהדי הב ליה ושכיר נמי א"ל לבעה"ב אנא עבדי עבידתא גבך מאי אית לי גבי חנוני אע"ג דמשתבע לי לא מהימן לי הלכך תרוייהו משתבעי ושקלי מבעל הבית: [7]תני רבי חייא [3]מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידים אותו שיש לו חמשים זוז נותן לו חמשים זוז [8]וישבע על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו ותנא תונא שנים אוחזין בטלית זה אומר אני מצאתיה וכו' והא הכא כיון דתפים אנן סהדי דמאי דתפים האי דידיה הוא ומאי דתפים האי דידיה הוא וקתני ישבע מאי שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדי' מק"ו שלא תאמר הודאת פיו הוא דרמיא רחמנא שבועה עליה כדרבה [10]דאמר רבה מפני מה אמרה תורה [7]מודה מקצת הטענה ישבע חזקה אין אדם מעיז פניו בפני והאי בעי"ח והאי בכוליה בעי דנכפריה והא דלא כפריה משום דאין אדם מעיז פניו יודע והעד מעיד שהוא גנב או שאביו הלוה לו וי"ל [6]דמכי הוא זה משמע דגזירת הכתוב הוא דדוקא מודה מקצת הטענה חייב הכל[11]: בכוליה

התם ודאי איכא רמאי. לכך קנים ליה גם במה שהוא שלו בודאי אבל הכא אימור תרוייהו בהדי הדדי אגבהוה דליכא רמאי דכל חד סבור שהוא הגביה קולס: **אי** נמי התם קנים כי היכי דלודי. אבל הכא אפילו איכא ודאי רמאי כגון שזה אומר אני מצאתיה היום וזה אומר אני מצאתיה אתמול מודה דיחלוקו ולא אמרינן יהא מונח עד שיבא אליהו דבשביל כך לא יפרוש דהא אינו מפסיד כלום:

אלא מחוורתא כדשנין מעיקרא. נוכל לומר [9]דהדר ביה ולא סגי בטעמא דמפסיד הרמאי לבד דלא קנים ר' יוסי אלא היכא דאיכא ודאי רמאי ואית ליה פסידא אבל היכא דליכא רמאי וליכא פסידא לא יקנום כדמשמע ליצגא דא"כ מה הפסיד הרמאי מיהו לשון אלא משמע דהדר לגמרי וכן בסמוך דפריך בין לרבנן בין לרבי יוסי נימא יהא מונח אף על גב דהתם לית ליה פסידא לרמאי:

גבי חנוני נמי יהא מונח. לר"ע דאמר (ימות דף קיח:) בלקח ממשה ואינו יודע מאיזה מהם לקח נותן לכאו"א לא פריך אמאי נותן לכאו"א יהא מונח דהתם הוה ליה למדכר ואיהו דאפסיד אנפשיה:

ולא אמרת לי הב ליה בסהדי. תימה לימא ליה בעל הבית לתקוני שדרתיך ולא לעוותי אע"ג דלא אמר ליה הב ליה בסהדי היה לו מעצמו להשיס על לב כדאמרינן בפ' הכותב (כתובות דף פה.) גבי אבימי דהוי מסקי ביה זוזי כי מחאי אשדרינהו ביד [2](רבא) ופרענהו ואמר להו הב לי שטרא ואמרו ליה הגך סטרא מינהו ומסיק התם דלא אצא א"ל אקול שטרא והב להו זוזי ולא אצא הב זוזי ואקול שטרא מחייב השתא משום דאמר ליה לתקוני שדרתיך ולא לעוותי וי"ל דהתם כיון דהזכיר לקיחת השטר כאילו אומר עשה באומה ענין שיצא השטר לידך אבל הכא לא הזכיר עדים כלל:

מפני מה אמרה תורה בו'. פי' יהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל או מילף מהכא דלא נימא מגו בעלמא ומשני דאין זה מגו דאין אדם מעיז פניו לכפור הכל הואיל ואבירו מכיר בשקרו אבל במקום שיכול להעיז כגון בגנו ואמר מנה נאציך בידי והאלכתיו פרס נאמן במגו דאי בעי כפר הכל כדאיתא פ"ב דכתובות (דף יח. ושם) ובפרק שבועת הדיינים (שבועות דף מב.) וא"ת כופר הכל מגלן דפטור ואין לומר מטעם חזקה דאין אדם מעיז דהא אפי' במקום שיכול להעיז פטור כגון בגנו ואפילו מודה מקצת פטור התם מגו דאי בעי כפר הכל ואין לומר דילפינן מדאיצטריך למכתב שעד אחד מחייבו שבועה ואי כופר הכל חייב מאי נפקא מינה מעד אחד הא בלאו הכי חייב דהא איצטריך במקום שהוא אינו תובע כלום ואינו יודע והעד מעיד שהוא גנב או שאביו הלוה לו וי"ל [6]דמכי הוא זה משמע דגזירת הכתוב הוא דדוקא מודה מקצת הטענה חייב הכל[11]: בכוליה

מסורת הש"ס

א) [לקמן ה:], ב) לקמן ז:, ג) [שבועות מה.], ד) [ע' תוס' לקמן ה. ד"ה ר' מאיר], ה) עיין תוס' שבועות לד: ד"ה אמו, ו) כתובות יח. גיטין נא: ב"ק קז. שבועות מב: [לקמן ה:], ז) [לעיל ב:], ח) [שמות כב], ט) [ע"ב], י) ס"א דלא סגי, כ) ל"ל אמת, ל) [לקמן ה.], מ) וע"ע אריכות מזה בתוס' ב"ק קז. ד"ה עיירה,

גליון הש"ם

גמ' אלא מחוורתא. קשיא הא תוס' ד"ה ולאחר וכו' כתבו ומיהו הו"מ לשנויי דליתא קמן דנשיליה אם כן אף ההכלעה כדשנינן מעיקרא דלמא מו"מ מיירי בנקט זוזי ממה וליתא קמן דנשיליה ושייך ביה טעמא כי היכי דלודי:

מוסף רש"י

א"כ מה הפסיד רמאי. א"כ לא יודה לעולם על האמת (לקמן לז.). **חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו.** לכפור את הכל, הלכך בשביל הודאת המקצת אינו נאמן על השאר, דהאי כמוליה בעי דנכפרייה כו' (גיטין נא:) או: אין אדם מעיז פניו בפני זה שעשה לו טובה, הלכך היכא דכפר הכל פטור מבשועה, דאי לאו הודאתא בהדייה לא הוה מצי למכפר ביה, והיכי דהודה מקצת כמוליה בעי למכפרייה והא דלא כפרייה משום דאין אדם מעיז פניו (ב"ק קז.).

עין משפט נר מצוה

ז א מיי' פ"ט מהלכות טוען ונטען הלכה ז סמג עשין לה:
ח ב מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ה סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' לא סעיף ג:
ט ג מיי' פ"ד מהל' טוען ונטען הלכה י סמג עשין לה טוש"ע מ"מ סי' עה סעיף ד:
י ד מיי' פ"ג שם הל' ג סמג עשין שם טוש"ע מ"מ סי' פז סעיף ג:

רבינו חננאל

ואסקי' לשמעתי' אפי' תימא סומכוס שבועה זו דקתני במתני' מדרבנן היא דאמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא. סוגיא דשמעתין בגמרא דשור שנגח את הפרה כסומכוס. אמר לא לקחתי ושנינו שניהן נשבעין ונוטלין מבעה"ב והא הכא דודאי איכא רמאי ולא אמרו הכל יהא מונח עד שיבא אליהו. ודחינן התם היינו טעמא משום דיכול פועל למימר אנא לך עבדי עבידתא הב לי אגראי מאי אית לי גבי חנוני. חנוני אמר ליה לבעה"ב אנא שליחותך עבדי וכו'. תני ר' חייא מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי כלום והעדים מעידין אותו חמשים נותן לו חמשים וחייב שבועה על השאר שלא תהא הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים מק"ו. ותנא תונא. פירושו והתנא שנאה. כלומר שנינו במשנתינו כשמעתיה דר' חייא דתנן שנים אוחזין בטלית וכו'. [מאי] שלא תהא הודאת פיו גדול' מהעדאת עדים וכו' אמרה תורה מודה מקצת הטענה ישבע שנאמר אשר יאמר כי הוא זה. ודרשינן לזה אשר יאמר כי הוא הוא שאתה טוענני (זה בלבד) יש לך אצלי זה בלבד שנמצא מודה במקצת הלכך ישבע. הנה בהודאת פיו במקצת שהיא קלה חייב שבועה העדאת עדים שהיא חמורה ממנה לא כ"ש שיהיה חייב.

ג: שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

בכוליה בעי דלודי ליה. מה שפירש רש"י כיון דחשיד אממונא היכי נשבע נימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ומשני דמשתמיט ולא חשיד ועל זה תימה דהא מסיק לקמן (דף ו.) דחשיד אממונא לא חשיד אשבועתא ואין לומר דהיינו מדרבנן לפי שראו שהיתה שבועה חמורה עליהם אבל מדאורייתא חשוד לזה חשוד לזה דהא לקמן מייתי מרב נחמן דמשביעין אותו שלש שבועות ואחד מהן שלא שלחתי בו יד ומשמע בהגוזל קמא (נ"ק דף קז: ושם) דהוי דאורייתא וכן בנסכא דר' אבא (שבועות דף לב:) משמע דאי אמר לא חטפתי היה נשבע להכחיש את העד שבועה דאורייתא מדאמר מתוך שאינו יכול לישבע משלם דאשבועה דרבנן לא אמר הכי לכן י"ל וכבוליה בעי לודי ליה כלומר מאחר דאין מעיז א"כ אמת הוא שאין חייב לו יותר ומה ישבע יהא נאמן במגו דאי בעי כופר הכל ומשני דאין זה העזה דאשתמוטי קמשתמיט ואם תאמר כופר הכל נמי אשתמוטי קא משתמיט ואינו העזה כדאמרי' בפ' שבועת הדיינין (שבועות דף מ:) אמר רב נחמן כופר הכל משביעין אותו שבועת היסת משום חזקה דאין אדם מודע אצל א"כ יש לו עליו ופריך אדרבה אין אדם מעיז פניו בפני ב"ח ומשני אשתמוטי קא משתמיט וי"ל דמ"מ העזה יש יותר בכופר הכל מבכופר אני ולכא מגו: **אבל העדאת עדים דליבא למימר.**

כל כך משתמיט כיון שכפר הכל אימא כיון דחשוד הוא לגזול חשוד נמי אשבועתא קמ"ל ק"ו דלא הוי גזלן בהכי דאשתמוטי קא משתמיט דהכופר במלוה כשר לעדות ואע"ג דאמרי' לקמן (דף ו.) דלא אמרינן מגו דחשיד כו' מ"מ גם התנא אשמעינן דלא אמרינן מק"ו מפיו ועד אחד ואם תאמר אמאי אצטריך לטעמא דאשתמוטי לימא אי לאו ק"ו א"א הודאת פיו גדולה מהעדאת עדים משום שכן אינו בהכחשה ובהזמה כדפריך לקמן ולקמן נמי הוה ליה למפרך מה לפיו שכן משתמיט וי"ל דהכא דאתא לפרושי דהודאת פיו גדולה מהעדאת עדים ניחא ליה למינקט טעמא דמשתמיט דסברא הוא דמטעם זה ישבע בהודאת פיו ולא בהעדאת עדים וחומר שאינו בהכחשה ובהזמה ניחא ליה למינקט לקמן לסתור ק"ו שכן דרך הגמרא למפרך פירכא על קל וחומר ולא מסברא לכך לא מייתי לקמן סברא דמשתמיט: **מה לפיו שכן מחייבו קרבן תאמר בעדים כו'.** פי' שכן מחייבו קרבן אפילו העדים מכחישין אותו ואומרים לו אחב הוה שומן דאי אין העדים מכחישין אותו היכי קאמר תאמר בעדים כו' עדים נמי מחייבין אותו קרבן אם אינו מכחישן ואפילו עד אחד אם אינו מכחישו מחייבו קרבן וזאת הסוגיא סובבת כלישנא דפרק אמרו לו (כריתות דף יב. ושם) דמפרש טעמייהו דרבנן לקמן דאמרו לו אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי דפטור משום דאדם נאמן על עצמו יותר ממאה איש ולכך פיו מחייבו קרבן אפילו עדים מכחישין אותו ועדים אין מחייבין אותו קרבן אם מכחישן דלאידך לישנא דמפרש טעמייהו דרבנן דמתרץ דיבוריה ואמר דלא אכלתי שוגג אלא מזיד ומיירי דכשאמר לא אכלתי לא בדקו אותו היאך היה דעתו אבל להכחיש העדים אינו נאמן א"כ חשיבי עדים מפיו שכן מחייבוהו קרבן אפי' מכחישן והוא לא מחייב עצמו קרבן אם היו מכחישין אותו ואתי רבי חייא אפילו כרבנן: **רבי חייא בר"מ סבירא ליה.** ואי"ת א"כ נימא ק"ו דר"מ אם הכיאוהו לידי מיתה לא נשבע שבועה הקלה וי"ל דאיכא למפרך דמה למיתה שכן על מה שהן מעידין הוא מת תאמר גבי שבועה שעל מה שהוא כופר הוא נשבע כדאמרי' לקמן: **מה אם ירצה לומר מזיד נאמן.** לישנא דאדם נאמן על עצמו יותר מק' עדים הא אם ירצה לומר לדברי דר"מ קאמרי (כדתניא) [כדאיתא] בפרק אמרו לו (שם דף יב. ושם) דלאידך לישנא טעמא דנפשייהו קאמרי ואין לפרש ומה אם ירצה לומר כו' שיהא נאמן לומר לא אכלתי מגו דאי בעי אמר מזיד הייתי דהא מגו במקום עדים הוא אלא כלומר אף מה שאמר לא אכלתי יכול לתרץ דבריו ולומר לא אכלתי שוגג אלא מזיד ומיירי דכשאמר לא אכלתי לא בדקו אותו איך היה דעתו ובנסוף אומר שמזיד היה וסברי רבנן דמה שאמר לא אכלתי כך היה דעתו אלא אכל שוגג אלא מזיד ור"מ אע"פ שבנסוף אמר מזיד הייתי אין בכך כלום דהכי אמר (בתורת כהנים) אמר רבי מאיר אם בתחלה אמר מזיד הייתי שומעין לו אם היה דן עמו כל היום ובאחרונה אמר מזיד הייתי אין שומעין לו ואם תאמר והיאך נאמן לומר מזיד הייתי הא אין אדם מטיח עצמו רשע כדאמר בפ"ק דסנהדרין (דף ט: ושם) גבי פלוני רבעני לרלוני וי"ל דאין נאמן לפסול עצמו אבל הכא עושה תשובה ואינו רוצה להביא חולין לעזרה:

אשם היינו קרבן. דלרבי מאיר עדים מחייבין אותו אשם תימה דבמתני' דד' שומרין (שבועות דף מט. ושם) תנן היכן שורי נגנב משביעך אני ואמר אמן והעדים מעידים אותו שאכלו משלם כפל הודה בעצמו משלם קרן וחומש ואשם אבל על פי עדים אין משלם חומש ואשם וכן תנן בפרק הגוזל קמא (נ"ק דף קח.) ומוקי לה בפרק הגוזל קמא[מ] כר"מ וי"ל דסוגיא דהכא דלרבי מאיר עדים מחייבין אותו אשם לא יעמיד דהיא משנה כר"מ אלא כדבעי לאוקמה התם כשאכלו טריפה והיא סוגיא דהתם דסבר דלרבי מאיר עדים לא מחייבי אשם משום דגבי אשם כתיב והתודה לא סבר כסוגיא דהכא דאשם היינו קרבן ויליף במה הלד מפיו ועד אחד כדמסיק הכא:

עד

עין משפט נר מצוה

יא א מיי' פ"ו מהלכות טוען ונטען הל' ג [וס"ז הל' ח] טוש"ע ח"מ סימן פח סעיף ח:

יב ב מיי' פ"א מהלכות גניבה הל' ה וס"ג סס הל' ז וס"א מהלכות טוען ונטען הל' טו ז טוש"ע ח"מ סי' פז סעיף כו:

יג ג מיי' פ"ג מהלכות שגגות הלכה ח סמג עשין ריג:

רבינו חננאל

והיאך זו חמורה מזו דהא אע"פ שהודאת פיו מחייבתו ממון דקי"ל הודאת בע"ד כק' עדים דמי אינה מחייבתו קנס דקי"ל מודה בקנס פטור הודאתו במקצת הטענה מחייבתו שבוע' העדאת עדים שמחייבתו קנס אינו דין שיחייבהו שבועה במקצת. ופרכינן מה לפיו שכן מחייבתו קרבן. שנאמר והיה כי יאשם לאחת מאלה והתודה אשר חטא עליה והביא את אשמו לה' וגו'. תאמר בעדים [שמעידין] עליו שחטא אין מחייבין אותו קרבן למה שאם ירצה אמר מזיד הייתי ואין קרבן למזיד ואם יודה להם כי שוגג הייתי בהודאתו מתחייב ולא בעדות העדים. ודחי' הא לא קשיא דד' חייא כר"מ ס"ל דאמר עדים מחייבין אותו קרבן דתנן בכריתות (פ' ד' מחוסרי כפרה) אמרו לו שנים אכלת חלב והוא אומר לא אכלתי ר"מ מחייב א"ר מאיר אם הביאוהו ב' לידי מיתה חמורה לא יביאוהו לידי קרבן הקל אמרו לו ומה אם ירצה לומר מזיד הייתי כלומר מה תועיל עדותם אם ירצה לומר מזיד הייתי וכו' וחזר לפרך פירכא אחריתי מה לפיו שכן אינו בהכחשה ובהזמה כלומר אם יודה שלויתי מפלוני מנה ביום פלוני במקום פלוני ויבואו עדים ויעידו כי שם היינו עמך בו ביום באותו מקום שאמרת ולא לויתה אתה ממנו כלום אחר הוא שלוה או אם יאמרו לו אותו היום היית עמנו במקום פלוני רחוק מזה המקום יותר ממהלך יום והוא מכחישם דכל כי האי גוונא אמרי' הודאת בע"ד כמאה עדים ואין העדים יכולין להכחישו ולא להזימו ולפיכך כשמודה מקצת הטענה חייב תאמר בעדים שישנן בהכחשה ובהזמה נמצא כח העדים פחות מהודאת פיו כך בחייב שבועה כח העדים פחות הוא מהודאת פיו. ונדחה זה הק"ו וחזרנו לפרק דרך אחרת. ומה עד א' שאין מחייבו ממון מחייבו שבועה שנאמר לא יקום עד אחד באיש לכל עון וגו' ודרשינן ליה לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל קם הוא לשבועה עדים שמחייבין אותו ממון אינו דין שיחייבוהו שבועה. ודחי' מה לעד א' שכן על מה שהעיד הוא נשבע וכו'.

מסורת הש"ס

(מ) תוספתא פ"א קדושין סה: גיטין מ: סד.], ב) יומא פז: כריתות יא.; ג) [שמות כב], ד) [עי' כריתות יב.], ה) [מכות לוקמן כלי"ן], ו) [כריתות יא:], ז) מהר"ם ועיין רש"ל, ח) דף קו:.

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה עדים וכו' אם מכחישן דכתיב לו הודע כל"ל ומיבת לוקמן ממקן:

מוסף רש"י

והאי בכוליה בעי דלודי ליה. וכי מימא לא נשבעיה אשאלה, דמגו דחשוד אממונא חשוד נמי אשבועתא, אממונא לא חשוד מלא כפריה בכוליה, דהשתא כי אודי בפלגא בכוליה נמי בעי לודי והאי דלא לודי ליה לאו דדעתו לימנגליה, אלא איאשתמוטי איאשתמיט לדמוי הנאתא (גיטין נא:). הודאת בעל דין כמאה עדים דמי. דכתיב (שמות כב) אשר יאמר כי הוא זה, הרי שמתך על מקנת הודאתו (קדושין סה:). אם הביאוהו שנים לידי מיתה חמורה. כגון אם העידו בו שהרג את הנפש (כריתות יא:). מה אם ירצה לומר מזיד הייתי. הרי זה נאמן לפטור עצמו מקרבן, דאין עדים מגו להכחישו בהא, הלכך אי אמר נמי לא אכלתי נאמן (יבמות פז:) אם היה רוצה לפטור עצמו בשקר היה יכול לומר מזיד היה ומזיד פטור (כריתות יא:).

מסורת הש"ס

והאי בכוליה בעי דלודי ליה. וכ"ת מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא ולא גרמי עליה שבועתא לא חשיד אממונא לפי שבגלוגו היה מודה בכולו אלא שאין בידו לפרוע וסבר עד דהוי לי [זוזי] ופרענא ליה: **דליבא למימר הכי.** שהרי כפר בכולו וימא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא: **פיו שאינו מחייבו ממון.** בהודאתו ולקמיה מפרש לה: **מחייבו שבועה.** על השאר: **עדים שמחייבין [אותו] ממון.** כמה שהעידו: **אינו דין שיחייבוהו שבועה.** על השאר: **הודאת בעל דין כמאה עדים.** בריית היא בתוספתא דבבא מציעא בפ' ראשון: **פיו אינו מחייבו קנס.** דילפינן (נ"ק דף עה.) מקראי דמודה בקנס פטור אשר ירשיעון אלהים[ג] פרט למרשיע את עצמו: **פיו מחייבו קרבן**[ד]. דכתיב והתודה אשר חטא והביא (ויקרא ה): **עדים אין מחייבין אותו קרבן.** אם[ה] מכחישין[ו] אותו דכתיב (שם ד) או הודע אליו ולא שיודיעוהו אחרים[ז]: **אמרו לו שנים אכלת חלב. שוגג: והוא אומר לא [אכלתי].** פטור שהיה יכול לומר מזיד הייתי ויפטר מן הקרבן אף כשאמר לא אכלתי פטור דמה לו לשקר: **חומש ואשם.** אם נשבע וכפר ממון והודה כתיב או מכל אשר ישבע עליו לשקר וגו' (שם ה): **אינו בהכחשה ובהזמה.** אם הודה לו במנה ובאו עדים והכחישוהו לומר אינך חייב לו כלום אינו נפטר בכך דהודאת בעל דין כמאה עדים: **שיצאו בהכחשה ובהזמה.** שאם באו שנים עדים והכחישום או הזימום אין זה משלם ממון על פיהם: **מחייבו שבועה.** טענו חבירו מנה לי בידך והוא אומר אין לך בידי כלום ועד אחד מעידו שהוא חייב לו הרי זה נשבע להכחיש את העד דכתיב (דברים יט) לא יקום עד אחד באיש וגו' לכל עון ולכל חטאת הוא דאינו קם אבל נשבועה קם (שבועות דף מ.): **מה נעד אחד.** כלומר הילי יצאת שבועה דשנים משבועה דעד אחד מה לעד אחד שכן על מה שהעד מעיד הוא נשבע להכחישו:

תאמר

המשך הנספח בעמוד הבא.

ה: שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא

ותקנתא לתקנתא. ומתוך שאינו יכול לישבע משלם לא שייך הכא כדפרישית[מ]: **על** דאית ליה משתבע בו'. ואע"ג דעל דעת ב"ד משביעין אותו מ"מ לא הו"ל לתקן שבועה בלשון דלא משתמע שחליה שלו: **ונימא** שבועה שבולה שלי. לרבנן דבן גנס פריך דלא חייבי לשבועת שוא: **בולה** שלי ולדבריכם בו'. אף על גב דקאמר כולה שלי לא משתבע שחליה שלו שמרע לדיבוריה: **דחשיד** אממונא לא חשיד אשבועתא. גרסה דהיינו טעמא משום דשבועה חמורה כדאיתא ביומא (דף פו.) ובשבועות (דף לט.) שהעולם מזדעזע על לא תשא וא"ש א"כ אמאי גזלן פסול לשבועה דאמר שכנגדו נשבע ונוטל וי"ל דגזלן לא פסול לשבועה אלא מדרבנן ולעדות הוא דפסול מדאורייתא משום אל תשא רשע עד וי"מ בשם ס"ר יהודה חסיד הא דחשיד אממונא כשר לשבועה משום דשמא ע"י שבועה יפרוש מגזל אבל גזלן ודאי כמו שממון אינו פורש ה"ה משבועה ולא קשה מההוא רעיא דאסהידו ביה דאכל (מ) מייתיהו אמאי פסול דבהנך תרי דאכל צריך לשלם ומהשאר יפרוש על ידי שבועה דמה שהוא משלם על ידי עדים אין זה השבה מעליא דעל כרחו משלם והיינו טעמא דכופר בפקדון פסול לעדות:

ההיא שעתא דאיתיה בביתיה. ל"ג דאשתבע דאי איכא סהדי דנשבע לשקר במלוה נמי פסול וכן משמע בהגוזל קמא (ב"ק דף קז:) דמיירי בלא שבועה: **בלא** דמי **משמע** להו. וא"ת תיפוק ליה מלא מגזול וי"ל לעבור עליו בשני לאוין וא"ת והא כי יהיב דמי נמי אמסן הוה כדמוכח שהכי הכונס (שם דף שב. ושם) ואמסן פסול לעדות כדכתיב אל תשא ידך עם רשע להיות עד חמס והפסול לעדות פסול לשבועה דכל הנהו דאשיב בפסולי עדות בפרק זה בורר (סנהדרין דף כה: ושם) פוסל להו לשבועה בפרק כל הנשבעין (שבועות דף מה.) וי"ל דאמסן לא פסול לעדות אלא מדרבנן מדתני בפרק זה בורר הוסיפו עליהם האמסנין ולא פריך אמסן דאורייתא הוא כדפריך אגזלן ואמסן דקרא דלא יהיב דמי ושלהי הגוזל (ב"ק דף קיט.) דמייתי קרא דמחמס בני יהודה אפי' אי יהיב דמי אסמכתא בעלמא הוא ואע"ג דהוסיפו עליהם האמסנין לפסול לעדות וה"ה שפסול לשבועה היינו אמסן שחלוף לחטוף מיד ליד בידיעת הבעלים אבל הכא לא חליף אלא מעלים אמסנותו ואמר שנאבדה לו לא פסיל: אלא

[מ] ותקנתא לתקנתא לא עבדינן ותיפוק ליה דהוה ליה רועה [נ] ואמר רב יהודה [א] סתם רועה פסול לא קשיא [ב] הא דידיה הא דעלמא דאי לא תימא הכי אנן חיותא לרועה היכי מסרינן והא כתיב [ג] לפני עור לא תתן מכשול אלא [ד] חזקה אין אדם חוטא ולא לו: זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה [וכו']: על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע אמר רב הונא [ה] דאמר שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה ונימא שבועה שבולה שלי ומי יהבינן ליה כולה ונימא שבועה שחציה שלי מרע ליה לדיבוריה השתא נמי מרע ליה לדיבוריה דאמר כולה שלי ולדבריכם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה וכי מאחר שזה תפום ועומד וזה תפום ועומד שבועה זו למה [ו] אמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד ואחד הולך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא ונימא מיגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא [ז] לא אמרינן מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא דאי לא תימא הכי האי דאמר רחמנא מודה מקצת הטענה ישבע נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם אשתמוטי קא משתמיט ליה [ח] כדרבה תדע [ט] דאמר רב אידי בר אבין אמר רב חסדא הכופר במלוה כשר לעדות בפקדון פסול לעדות אלא הא [י] דתני רמי בר חמא ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת שומר חנם והשואל נושא שכר והשוכר נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם נמי אשתמוטי קא משתמיט סבר משכחנא לגנב ותפיסנא ליה א"נ משכחנא ליה באגם ומייתינא ליה אי הכי הכופר בפקדון אמאי פסול לעדות נימא אשתמוטי קא משתמיט סבר עד דבחשנא ומשכחנא ליה [יא] כי אמרינן הכופר בפקדון פסול לעדות כגון דאתו סהדי ואסהידו ביה דההיא שעתא איתיה לפקדון בביתיה והוה ידע א"נ דהוה נקיט ליה בידיה אלא הא [יב] דאמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו נימא מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא התם נמי מורה ואמר דמי קא יהבנא ליה אמר ליה רב אחא מדיפתי לרבינא והא קא עבר על לאו [2] דלא תחמוד [יג] לא תחמוד לאינשי [טו] בלא דמי משמע להו ואלא

ותיפוק ליה דהוה ליה רועה. אלתנאי קא מתמה דקשיא ליה [ט] והא גזלן הוא ותיפוק ליה דבלאו הך גזילה פסול לשבועה: **דאמר רב יהודה סתם רועה.** אפילו לא הועד עליו שגזל: **פסול.** לעדות דסתמיה גזלן הוא שמרעה בהמותיו בשדות של אחרים: **דידיה.** רועה בהמות שלו פסול דבשביל הנאתו רועה אותן בשדות אחרות אבל רועה בהמות העיר בשכר בשביל הנאת אחרים אינו חוטא להרעות עד שיגיע למרעה המופקר לכל: **דאי לא תימא הכי.** דלא אמרינן על רועה בהמות דעלמא שהוא גזלן אין חיותא לרועה היכי מסרינן: **על דאית ליה משתבע או על דלית ליה משתבע.** הכא ליכא ליטול חציה לריך הוא ליכא לו בה חציה או ליכא לו בה פחות מחציה שמא אין לו בה כלום וכי משתבע שאין לו בה פחות מחציה באמת הוא נשבע שהרי אין לו כלום דבשלמא אם היה לו בה שליש או רביע והוא נשבע שאין לו בה פחות מחציה נשבע בשקר שהרי יש לו בה שליש שהוא פחות מחציה ואין לו בה חציה אבל כשאין לו בה כלום נשבע הוא באמת: **שבועה שיש לי בה.** ואם תאמרו שמא שליש או רביע שבועה שאין לי חלק בה פחות מחציה: **מי יהבינן ליה כולה.** הרי חבירו תופס בה ואם ישביעוהו על כולה הרי לעז לב"ד מאחר שכולה שלו והם אמרו יחלוקו: **מרע ליה לדיבוריה.** דאמר בריש קמא כולה שלי והשתא אמר בהדיא חציה שלי: **דאמר כולה שלי.** תירולא הוא: **ולדבריכם.** שאין אתם מאמינים לי בכולה שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה: **ונימא מגו דחשיד אממונא חשיד בו'.** אדרבי יוחנן פריך דאמר משדוהו רבנן שמא ילך ותוקף בטליתו של חבירו ואומר שלי הוא אם חשוד הוא בכך חשוד הוא נמי לישבע: **לא אמרינן בו'.** דאמיר הוא לאינשי איסור שבועה מאיסור גזילה: **דאשתמוטי משתמיט ליה.** ולא חשיד אממונא: **לדרבה.** דאמר לעיל [כ] מפני מה אמרה תורה בו': **תדע.** דלאו בגזלן משדינן ליה אלא בדאשתמוטי בעלמא: **דאמר רב אידי בר אבין הכופר במלוה.** שבאו עדים והחזיקוהו בכפרן שהעידוהו שהוא חייב לו: **כשר לעדות.** אלמא לאו דעתיה למגזליה דנימא אל תשא עד

[מ] **ותקנתא לתקנתא.** דמאי אשתמוטי איכא הרי לא ניתן להוצאה ובעין הוא ואם אבד יטענו שאבד ויפטר: **ונימא מיגו דחשיד אממונא.** דההוא דאמר לא היו דברים מעולם כופר בפקדון הוא וליכא למימר משתמיט: **חשיד נמי אשבועה דידה.** דבשלמא אשבועת שומרין דההוא דקטעין גאנסה דחייביה רחמנא שבועה איכא למימר דלא חשיד אממונא אלא שמא פשע בשמירתה וחייב לשלם אונסיה וסבר עד דהוי לי זוזי ופרענא ליה אלא היא דכפירה הא ודאי כופר בפקדון הוא ומשקר והיכי משבעינן ליה עלה: **הכא נמי אשתמוטי משתמיט.** שאבדה ממנו וסבר משכחנא לגנב כו': **אי הכי.** בפקדון איכא למימר משתמיט: **דבחשנא.** ה"ג **דהיא שעתא הוה גביה** ולא גרס היא שעתא דאשתבע: **דאמר רב הונא.** לקמן בהמפקיד גבי שילם ולא רצה לישבע אמר רב הונא אם בא לשלם משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו שמא עייני נתן בה: **הכא.** לא חשיד אממונא דמורי היתירא למימר דמי בעינא למיתב: **הא קא עבר בלא תחמוד.** מה לי חשוד על לא תחמוד מה לי חשוד על לא תגזול נימא דחשיד עליה חשיד אשבועתא:

משביעין

עין משפט נר מצוה

כג א ב מיי' פ"י מהל' עדות הל' ד סמג לאוין ריד טוש"ע מ"מ סי' לד סי"ג [רכ אלפס סנהדרין פ"ג דף רסא]:
כד ג טוש"ע מ"מ סי' קלח סעיף ח:
כה ד טוש"ע מ"מ סי' לב ס"ג וע"ש ד"ה והיינו אם אין עדים שלקח ממון מכירו]:
כו ה טוש"ע שם ס"ד:
כז ו שם בהג"ה:

רבינו חננאל

עבדינן. ש"מ דאפילו היכא דליכא דררא דממונא בינייהו היה לך בידי ופרעתיך ח) מחייב רב נחמן שבועת היסת. הא דאמר רב יהודה סתם רועה פסול ברועה בהמות שלו משום דמרעה אותן בשדות בני אדם אבל רועה בהמות אחרים חזקה אין אדם חוטא ולא לו. ואע"ג דאמר ר' זירא אי איתא לדר' חייא קמייתא לית לן למימר דדחאי לגמרי דהא אשכחן כי האי גוונא בתחלת פ' המדיר את אשתו שאמרו ואם איתא לדרב הונא אמר רב דאמר יכולה אשה שתאמר לבעלה איני ניזונת וראני עושה וכו' שמראין הדברים שדחאה. וכבר מצינו בפ' שני דייני גזילות והיל' כרב הונא אמר רב דאמר יכולה אשה שתאמר איני ניזונת וראני עושה שמעינן מינה דכי האי גוונא אינה נדחת הילכך הלכתא כר' חייא בקמייתא: **פיסקא** זה ישבע שאין לו בה פחות מחציה וכו'. אוקימנא באומר כולה שלי ולדבריכם דלא יהביתו לי כולה שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה. אמר ר' יוחנן שבועה זו תקנת חכמים היא שלא יהא כל אחד תופס בטלית חבירו ואומר שלי הוא. ואסקי' לא אמרי' מגו דחשיד אממונא חשיד נמי אשבועתא והאי דאמר הכופר בפקדון פסול לעדות שינן בדאיכא סהדי דההיא שעתא דכפר בה בב"ד הוה נקיט ליה ג) אי הוה ידע היכא איתיה ברשותיה. הא דאמר רב הונא משביעין אותו שבועה שאינה ברשותו בתחלת פ' המפקיד.

ח) וי"ל דאפי' בטוען אין לך ביתי ג"כ חייב היסת וכל"ק דרב נממן בשבועות מ'.
ג) נראה לי"ל הוה נקיט ליה ביתיה אי הוה ידע וכו'.

מסורת הש"ס

ח) [שבועות מא. מו.], ט) [סנהדרין כה:], י) [קידושין סג: שבועות מב: ערכין כג.], יא) [לעיל ג., ט) [לעיל ג. וש"נ], יב) [לעיל ד. ב"ק קה: שבועות מ:], יג) [לקמן לח. ב"ק קז.], יד) [לקמן לד.], טו) [ע' תוספות סנהדרין כה: ד"ה מעיקלא], יז) [ע"ח], יח) [לקמן לד. ע"ש ג.], יט) [שמות כג.], כ) [ע"ש ד"ה שמגנדן],

תורה אור השלם

1 לא תִקְלֹל חֵרֵשׁ וְלִפְנֵי עִוֵּר לֹא תִתֵּן מִכְשֹׁל וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ אֲנִי יְיָ: ויקרא יט יד
2 לא תַחְמֹד בֵּית רֵעֶךָ לֹא תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ: שמות כ יג

הגהות הב"ח

(מ) תוס' ד"ה דאשיד וכו' דאכל הרתיי מייתיהו אמאי פסול:

מוסף רש"י

ותקנתא לתקנתא לא עבדינן. שבועה עצמה של היסת תקנתא היא, ותקנתא איכא תובע נשבע ונוטל, לתקנתא היסת שבועה שלא נתה עליו אלא בתקנת חכמים, לא עבדינן ויפסיד התובע בלא שום שבועה (שבועות מא.). **סתם** רועה. דאלמי לא חזינן דעיילו בהמותיו בשדות אחרות (סנהדרין כה:). **אין אדם חוטא ולא לו.** בדבר שאינו נהנה ממנו (קדושין סג:) להרויח בשביל אחר לא יחטא (ערכין כג.). **הכופר** במלוה. בין על טלה בין על מקצת, ובאו עדים והעידוהו על שלא נשבע, כשר לעדות. ולא אמרינן גזלן הוא והכופר אמרה אל תעשה רשע עד, דכיון דמלוה להוציאה ומכר עד דהוה לי להוציאה וסבר עד דהוה לי זוזי ופרענא ליה ואי אתיה לפקדון בביתיה ידע, אלא אשתמוטי קא משתמיט ליה (שבועות מ:). **בפקדון.** הכופר בפקדון אפילו על מקצת ובאו עדים והעידוהו, פסול לעדות. דאמר הוה ליה גבי פקדון לאשתמוטי נפשיה (לעיל ד.) ואפילו לא נשבע, דמעשה דכפר אחייב ליה אממונא (שבועות מ:) ומאמר תאמר אבד ממנו ואשתמיט ליה עד דמשכח ליה, לקמן מוקמינן בדאתו סהדי ואמרי הסיא שעתא ביתיה נקיט ליה (לעיל ד.) ומפסיל אע"ג דלא אשתמט, דאי בשאשתמט מה לי מלוה מה לי פקדון (ב"ק קו.). ארבעה שומרין צריכין כפירה במקצת והודאה במקצת. ולאה רש"י ומוסף רש"י לעיל עמוד א.

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא ו.

משביעין אותו. לשאינו מודה במקצת: **נימא מיגו.** דמעיז פניו לכפור הכל לאו לאשתמוטי בעי ומשום משבועה: **שניהם נשבעים.** גבי חנוני על פנקסו וקשה לי אמאי שבקה למתני' דשבועות[1] ומייתי לה מברייתא: **נימא מיגו.** כיון דחד מיניהו ודאי חשיד אממונא: **שנים שבועות משביעין אותו.** לשאינו חנם שטוענן נגנבה: **שלא שלחתי בה יד.** לעשות מלאכתי דאי שלח בה יד הוי גזלן עליה ומיחייב בתוספים ואפילו נאנסה ברשותיה היא קיימא ודיליה היא: **נימא.** גבי שבועה שאינה ברשותי מיגו דחשיד אממונא שמא ברשותי הוא וכופר בה חשיד נמי משבועתא: **אביי אמר.** טעמא דמתני' לאו כדר' יוחנן דאי הוה חשיד לן להולך ותוקף בטלית חבירו חנם הוה לן משום משבועה אלא חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו על זה ומכיר בו ששכחה ויכופר בו והולך ותוקף בטליתו ונשבע שיש לו בה דמי חליה וטלית זו שלו דהא אפי' גילמא דעל כתפיה שעדיד ליה: **אי הכי.** אמאי רמו עליה שבועה כיון דאי לא הוי עליה לא הוי תפיס בה: **נשקלה בלא שבועה.** לגבות מלוה שלו: **ולא פרשי מספק ממונא.** אבל מודאי דממונא פרשי ומאן דלא פריש חשיד נמי משבועתא: **תקפה אחד.** הוליאה מיד חבירו בחזקה והרי כולה בידו קודם שנשבעו: **יוצאה מתחת ידו של אחד מהם.** יוצאה מ[1](לבדו) לפני ב"ד מתחת יד האחד שהוא לבדו אחוז בה ולא חבירו: **הרי זה.** בעדים: **כדקתני.** שזה לבדו אחוז בה ובא: **אלא לאו כו'.** וכדאוקמינן דשתיק ולבסוף לווח: **אפי' לסומכוס כו'.** כלומר ואליבא דסומכוס דמיקל בחלוקה ולא מצריך אפי' שבועה אילטריך לאשמועינן דבכה"ג מודי סומכוס דאפי' בשבועה לא שקיל דהא לאו ממון המוטל בספק הוא: **דסרלא לאו לגוס היא.** ואין שור שחוט לפניך ולא דמי לגמלא עוברה בגלה (ב"ק דף מו.): **ואם"ל.** בשאילתנו לפשוט דמוליאין אותה מידו ויחלוקו: **הקדישה.** בלא תקפה: **אינה מקודשת.** דלא אלים הקדישה מתקפה: **הא לא תקפה.** ואין יכול להקדישה:

מסותא

אלא הא דאמר רב נחמן. מימה הא הכא נמי משתמעי וי"ל דרב נחמן מחייב שבועת היסת אפי' היכא שתובעו ואמר זה החפץ שהוא בידך שלי הוא דלא שייך אישתמוטי וכן פי' רב האי גאון שמשביעין שבועת היסת אקרקעות אע"ג דלא שייך בהו אישתמוטי וקשה לבפ' שבועת הדיינים (דף מ: ושם ד"ה אישתמוטי) משמע דלא מחייב שבועת היסת אלא משום אישתמוטי דקא פריך אדרבה אין אדם מעיז ומשני דמשתמיט וי"ל כיון דבשאינו בעין משתמיט אף כשהוא בעין לא פלוג רבנן אי נמי אקושיא דר' חייא סמיך: **דתני ר' חייא.** הקשה רש"י אמאי לא מייתי מתני' דשבועות וי"ל דע"י ר' חייא שנאה רבי כדמוכח התם (דף מז:):

שבועה שלא שלחתי בה יד. פרש"י דאם שלח בה יד אפילו נאנסה חייב ואף על פי דמשהחזירה פטור כדקתני בהמפקיד (לקמן דף [2]לד) מ"מ שמא נאנסה קודם שהחזירה אבל קשה משלהי האומנין (לקמן דף פג.) דקאמר ונשבר או נשבה אין רואה הא יש רואה יביא ראיה ויפטר והא שמא שלח בה יד וי"ל שיפטר משבועה שנאנסה אך ישבע שלא שלח בה יד אי נמי שלא שלחתי בה יד אינו נשבע אלא ע"י גלגול שבועה שלא פשעתי בה וכשיש רואה שנאנסה פטור לגמרי ור"ת מפרש אפי' ע"י גלגול לא ישבע היכא שהיא מתה בפניו דאין מגלגלין אלא בדבר הדומה לדמה י"ל ששלח בו יד דדוקא בשותפין שחלקו ונתחייב שבועה ממקום אחר מגלגלין משום דמורי היתרא ושבועה שלא שלחתי בה יד מפרש ר"ת שלא פשע בה ושאינה ברשותו: **ספק** מלוה ישנה יש לו עליו. והיא דמשביעין אותו ג' שבועות ודשייסס נשבעין ונוטלין נמי חיישינן שמא מלוה ישנה יש לו עליו ולכך אין לפוטרו בלא שבועה וגם לא יטול בלא שבועה אבל בגזלן ודאי וכופר בפקדון אין להכשיר מטעם שמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו: **ממון אפשר בחזרה.** אם לא יזכור יחזיר ולא יעכבנו מספק אבל אין לפרש אם יזכור שאינו חייב לו יחזיר אבל אם לא יזכור יעכבנו אע"פ שיודע שלא יזכור עוד דא"כ גם מספק שבועה לא יפרוש:

אגרת ליה בלא סהדי. ואינו נאמן במיגו דאי בעי אמר תקפה ממני דמיגו במקום עדים הוא: **הקדישה** בלא תקפה מהו. ומיירי נמי כגון ששתק בשעה שהקדיש ובבסוף כששאלה הגזבר לווח ומבעיא ליה כיון דאמירתו לגבוה כו' הוה הקדש כתקפה דכיון ששתק אודויי אודי ליה והוה הקדש ולא דמי לגזל ולא נתייאשו הבעלים דשייסס אין יכולין להקדיש זה לפי שאינו שלו וזה לפי שאינו ברשותו דכיון דאודי ליה הוי כפקדון שיש לו ביד אחרים דיכול להקדיש כדמוכח בהמוכר את הספינה (ב"מ דף פח.) גבי הוא דאייתי קרי כו' דאי לא קייל דמייהו הוי קדושת או דלמא הקדש לא הוי כתקיפה דלמה יצווח בשביל דבריו ומייתי מהכא מסותא דהקדיש חד ושתק אידך ומסקנא דלא הוי הקדש אלמא שתיקתו אינו כהודאה: [3]**והא** הכא דבי תקפה כהן כו'. נראה דהכי מיבעיי ליה במסותא כיון דמקרקעי היא והוה דינא כל דאלים גבר וכיון דאם תקפה האחד והקדישה כשהיא בידו מסתמא תו לא פקע אפי' חזר חבירו ותקפה ממנו כי הקדישה בלא תקפה נמי הוי הקדש או דלמא כיון דאפי' גבר האחד אם יכול השני לחזור ולתוקפה ממנו זוכה ה"ה הקדיש בלא תקפה לא יחול הקדש כלל כיון דחבירו אם תקפה היה זוכה דלא אלים הקדש מתקיפה והשתא אייתי והא הכא אם תקפה

מסורת הש"ס

[1] שבועות מ: [ועיל ה.], [2] שבועות מז:, [3] ב"ק קז: ע"ש, [4] [ועיל כ: וש"נ], [5] ע"ז סב. ב"ש קנג. קדושין כח: מדרש כט: תמורה כט: [תוספ' קדושין פ"א תוספתא ב"ק פ"ד תוספתא ערכין פ"ד], [6] ע"ז סב. [ב"ק סח: ע"ש סט: חולין קנט. תמורה ט. כט: ערכין כא.], [7] [דף מה:.], [8] [יעב"ץ מ"ז], [9] [אולי ל"ל דף מ: דהיינו בפלוגתא של ר' ישמעאל ור"ע], [10] [שיך לע"כ],

תורה אור השלם

1 וְאִישׁ כִּי יַקְדֵּשׁ אֶת בֵּיתוֹ קֹדֶשׁ לַיהוָה וְהֶעֱרִיכוֹ הַכֹּהֵן בֵּין טוֹב וּבֵין רָע כַּאֲשֶׁר יַעֲרִיךְ אֹתוֹ הַכֹּהֵן כֵּן יָקוּם:

ויקרא כז יד

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא שתקפה אחד בפנינו. ל"ב וכה"ג דאי בשמיע לא מהני דאיי. ריטב"א ומוה (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' קל"ח ס"ק ט"ו דלא כמ"ש הש"ך שם בדעת הטור):

מוסף רש"י

משביעין אותו שבועת היסת. לשון שומא, שמו חכמים עליו שבועה, כמו (שמואל ג א כו) אם ה' הסיתך בי (שבועות מז:) שבועה שהסיתו חכמים לכך להסיתו להודות, וטעמא מפרש בשבועות (שם) חזקה אין אדם טוען אל"כ יש לו בידו (לעיל ה:). **שניהם נשבעים ונוטלים** מבעל הבית. דאמר ליה תניא לא מהימנו לי פועלים בשבועה, אם תאמנוהו דלא אמרת לי בסהדי הב לה, וכן פועלין אמרי ליה לא מהימן לן תניא בשבועה (שבועות מז:). **שלש שבועות** משביעין אותו. אם שומר חנם האומר נגנבה, שבועה שלא פשעתי בה. בשמירתו כשנגנבה, דאי פשע בה חייב דכתיב על כל דבר פשע (ב"ק קז:). **שבועה שלא שלחתי בה יד.** ליהנות בה קודם לכן דאם שלח בה יד קמה ליה ברשותיה, דנעשה גזלן עליה ומיחייב באונסין וכ"ש בגניבה ואבידה (שם).

עין משפט נר מצוה

כח א מיי' פ"ו מהל' שאלה ופקדון הלכה ט סמג עשין פח טוש"ע מ"מ סי' (ולו סעיף ח וסי') רלה סעיף ב:

כט ב טוש"ע מ"מ סי' לב סעיף ג:

ל ג ד מיי' פ"ט מהל' טוען ונטען הלכה יג ועי' בהשגות ומ"מ טור ש"ע מ"מ סי' קלח סעי' ח:

לא ה מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף ה:

לב ו מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף ז:

לג ז מיי' פ"ט מהלכות מכירה הל' ט סמג עשין פב טוש"ע י"ד סי' רמח סעיף יג:

לד ח מיי' פ"ו מהל' עדות הל' כב סמג עשין קכב טוש"ע שם סעיף ז:

רבינו חננאל

והא דאמר רב נחמן ג' שבועות משביעין אותו כו' הוא בפ' הגזל קמא. ואסקי' פרשי אינשי מספק שבועה ולא פרשי מספק ממונא מאי טעמא ממון אפשר בחזרה. שבוע' לא אפשר בחזרה. בעי ר' זירא תקפה א' בפנינו מהו כו' ת"ש בד"א בששניהם אדוקין בה אבל אם היה יוצא מתחת ידי אחד המע"ה. ופשיטנא הכא במאי עסקינן דאתו לקמן שניהן אדוקין בה ואמרי' להו דינא הוא דפלגיתו לה ואזלו והדרי כי תפיס לה חד מנהון וטעין דאודי לי ואמר לי שקלא דידך היא. ואידך טעין אוגרתה ליה דאמר' ליה עד השתא חשדת ליה בגזלן וטענת כולה דידי הוא ואתא הוא ותפיס בהדאי וטעין בה והשתא אמרת אוגרתה ליה בלא סהדי שקרא אנת. אי בעית תימא לעולם דאתו לקמן כי תפיס לה חד ואידך מסרך סרוכי דאמרי' אפילו סומכוס דאמר ממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה מודה סומכוס דסרכא לאו כלום היא. אם תמצא לומר תקפה א' בפנינו מוציאין אותו מידו הקדישה אינה מקודשת. ואם תמצא לומר אין מוציאין אותה מידו הקדישה מקודשת. הקדישה בלא תקפה מהו מי אמרי' כיון דאמר מר אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט דמי כמאן דתקפה דמי או דלמא השתא מיהא הא לא תקפה. ת"ש דההיא

המשך הנספח בעמוד הבא.

שנים אוחזין פרק ראשון בבא מציעא כא.

מסורת הש"ס

דשיילינן להו. אם לאו הפרעון. ואם לאו נאמן המלוה לומר שלא נכתב אלא להיות מוכן לכשיפרע: **עדי קיום.** שכתבו הנפק דבי דינא לא מקיימי ליה אלא מ"כ פרע: **סמפון שיש עליו עדים.** בעדי קיום מוקמינן לה: **יפקייס בחוסמיו.** ואפי' יוצא מתחת יד מלוה כשר: **אין עליו עדי קיום.** אבל עדים מתומין עליו: **ויוצא מתחת ידי שליש.** אין המלוה מוציאו ולא המלוה אלא שלש שביעיסס נאמן: **או שיצא לאחר חיתום שטרות.** שיצא לפנינו כשהוא כתוב בשטר חוב אחר החתימה כשר: **דהא הימניה מלוה לשליש.** דעל כרחך אין כותב שובר אלא מלוה והוא מסרו ליד השליש:

הדרן עלך שנים אוחזין

אלו מציאות. מצא פירות מפוזרין. נתייאשו הבעלים מהן כדאמר בגמרא והפקר הן: **מעות מפוזרות.** הוחיל ואין להם סימן ניכר איאושי מיאוס והוו להו הפקר. וזהו טעם כולם: **כריכות.** עומרים קטנים כמו מאלמים אלומים ומתרגמינן בירושלמי מכרכן כריכן (בראשית לז): **ברה"ר.** שהכל דשין עליהו ואם היה סימן נקשר עליהן הרי הוא נשחת: **של נחשוש.** כל ככרות הנחתומין שוין אבל ככרות של בעל הבית יש בהן סימן: **ממדינתן.** כמות שהן גזוזות כשאר כל גיזת המדינה לאפוקי הבאות מבית האומן כדקתני סיפא: **אגיאי פשקן.** ריש"א בל' אשכנז ובמקומינו פופי"ר: **ונשון של ארגמן.** למר סרוק ומשוך כמין לשון ונצוע ארגמן ומצויין הן: **מצא עיגול.** של דבילה: **אנפוריא.** בגמ' מפרש: **גמ' וכמה.** משוב פיזור: **קב.** מפוזר בארבע אמות אבל בג' אמות לא הוי פיזור וטעמא מפרש ואזיל: **אי דרך נפילה.** אם מצאם דרך נפילה שיש לדעת שלא הונחו שם מדעת אלא נפלו: **אפילו טונא.** מקב גמי דכיון דאין בהן סימן איאושי מיאוס: **ואי דרך הינוח וכו'.** עתיד לחזור וליטלן: **במכנשתא דבי דרי.** בשעת אסיפת גרנות וכאן דשן בעליהן ונשאו את העיקר ונותרו אלו: **נפיש טרחייהו.** לקבצן: **בליר מהני.** אם היה פזורן בפחות מכן: **משום דלא חשיבי.** עליה קב פירות לטרוח עליהן טורח קיבוץ של ארבע אמות: **שומשמין.** דקין מאד ויש טורח בקיבוצן יותר מחטין אבל דמיהן יקרין: תמריס ורמונין גסים הן ואין טורח בקבוצן: יאוש

[א] דשיילינן להו לסהדי אי פרוע אי לא פרוע ת"ש סמפון שיש עליו עדים כשר [ב]מאי עדים עדי קיום הכי נמי מסתברא מדקתני סיפא ושאין עליו עדים פסול מאי אין עליו עדים אילימא דליכא עלויה עדים כלל צריכא למימר דפסול אלא לאו עדי קיום גופא [ג]סמפון שיש עליו עדי' יתקיים בחותמיו אין עליו עדים [ד]ויוצא מתחת ידי שליש או [ה]שיוצא לאחר חיתום שטרות כשר יוצא מתחת ידי שליש דהא הימניה מלוה לשליש יוצא לאחר חיתום שטרות נמי דאי לאו דפריע לא הוה מרע ליה לשטריה:

הדרן עלך שנים אוחזין

אלו מציאות שלו ואלו חייב להחזיר אלו מציאות שלו [ו]מצא פירות מפוזרין [ז]מעות מפוזרות [ח]כריכות ברשות הרבים [ט]ועגולי דבילה ככרות של נחתום [י]מחרוזות של דגים וחתיכות של בשר וגיזי צמר הלקוחין ממדינתן ואניצי פשתן ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו [יא]דברי רבי מאיר ר' יהודה אומר [יב]כל שיש בו שינוי חייב להחזיר כיצד [יג]מצא עגול ובתוכו חרס ככר ובתוכו מעות רבי שמעון בן אלעזר אומר כל כלי אנפוריא אין חייב להחזיר: **גמ'** מצא פירות מפוזרין וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות היכי דמי אי דרך נפילה [יד]אפילו טובא נמי ואי דרך הינוח [טו]אפילו בציר מהכי נמי לא א"ר עוקבא בר חמא [טז]במכנשתא דבי דרי עסקינן [יח]קב בארבע אמות דנפיש טרחייהו לא טרח אינש ולא הדר אתי ושקיל להו אפקורי מפקר להו בציר מהכי טרח והדר אתי ושקיל להו ולא מפקר להו בעי רבי ירמיה חצי קב בשתי אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דנפיש טרחייהו חצי קב בשתי אמות כיון דלא נפיש טרחייהו לא מפקר להו או דלמא משום דלא חשיבי [יט]וחצי קב בשתי אמות כיון דלא חשיבי מפקר להו קביים בשמונה אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דנפיש טרחייהו וכ"ש קביים בשמונה אמות כיון דנפישא טרחייהו טפי מפקר להו או דלמא משום דלא חשיבי וקביים בשמונה אמות כיון דחשיבי לא מפקר להו [א] קב שומשמין בארבע אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דלא חשיבי ושומשמין כיון דחשיבי לא מפקר להו או דלמא משום דנפיש טרחייהו וכ"ש שומשמין כיון דנפיש טרחייהו טפי מפקר להו קב תמרי בארבע אמות קב רמוני בארבע אמות מהו קב בארבע אמות טעמא מאי משום דלא חשיב קב תמרי בארבע אמות קב רמוני בארבע אמות נמי כיון דלא חשיבי מפקר להו או דלמא משום דנפישא טרחייהו וקב תמרי בארבע אמות וקב רמוני בארבע אמות כיון דלא נפיש טרחייהו לא מפקר להו מאי [ב]תיקו: איתמר לגמור אבל קב בארבע אמות יש לו טורח לנקוט הכל ואין מלקט כלל אי נמי קב בארבע אמות מרובעין הוי חצי קב בשתי אמות רוחב וארבע אמות אורך והכא בעי חצי קב בב' אמות על ב' אמות:

אלו מציאות שלו: כריכות דוקא מפליג בין הה"ר לרה"י משום דלמ"ד (לקמן כב:) סימן העשוי לידרס הוי סימן ומקום הוי סימן מיירי הכא דליכא סימן ומקום נמי לא הוי סימן ברה"ר משום דמנשתפי וברה"י הוי מקום סימן וחייב להחזיר ומיירי דאשכח דרך היגוח וככרות של נחתום ועיגולי דבילה אין בהם סימן והוי אלו אף ברה"י ומיירי דמצא דרך נפילה ולכך לא הוי מקום סימן וא"ת אמאי נקט כריכות דאשכח דרך היגוח טפי משאר דאיירי דרך נפילה וי"ל דכריכות איידי דיקירי אינון לא הוה שיפלו אלא מדעת אלא כשעומד לפוש מניח לארץ וסכסס שם וככרות של בעה"ב יש להן סימן דבעלי בתים רגילים לעשות סימן בככרותיהן ולכך אפילו ברשות הרבים חייב להחזיר דסימן העשוי לידרס הוי סימן ואיכורי מעות ופירות דהוי מקום סימן אף ברה"ר כדאמר לקמן משום דלא שייך בהו מנשתפי ואם תאמר כריכות ברה"ר דמיירי דרך היגוח היאך לוקחם הא אמרינן לקמן [כ] ספק היגוח לא יטול וכל שכן ולאי היגוח וי"ל דה"מ כשמצא במקום מוצנע ומשתמר דלא יטול [כא] אם אין בו סימן ואם יש בו סימן נוטל ומכריז ולמ"ד (לקמן כב:) סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ומקום נמי לא הוי סימן מיירי בכריכות שיש בהם סימן ולכך ברה"י מכריז וכרות של נחתום ושאר דמתניתין לית בהו סימן ולכך אף ברה"י הם שלו וכרות של בעה"ב שיש בהם סימן חייב להכריז אף ברה"ר דאין עשוי לידרס משום דאין מעבירין על האוכלין וכולה מתני' מיירי בין דרך נפילה בין דרך היגוח וא"ת כריכות אי דרך נפילה היא אם כן אינו יודע היכן נפלו וברשות היחיד אמאי צריך להכריז הא מתייאש שסבור ברה"ר נפיל וי"ל דאע"פ שאינו יודע לכוין המקום יודע הוא אם נפל ברשות הרבים או ברשות היחיד:

וכמה א"ר יצחק קב בארבע אמות. צריך לומר דרבי יצחק גופיה בעי וכמה דאי גמרא בעי מאי בעי וכמה לוקי דרך נפילה ואפילו טונא בדפריך גמ' בתר הכי אלא מדברי רבי יצחק הוא ורבי יצחק לא בעי לאוקמי דרך נפילה ואפילו טונא משום דסבר כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש אלא מוקי לה במכנשתא דבי דרי שהניחם שם מדעת וכה"ג איכא בפירקין (דף ל:) דבעי ולעולם אמר רב יהודה כו' דצריך לומר דרב יהודה אמר ולעולם וכן בפרק לא יחפור (ב"ב דף כב: ושם ד"ה וכמה) גבי מרחיקין מן החלונות דקאמר וכמה אמר רב ייבא כמלוא רוחב חלון [יא]: **חצי קב בשתי אמות מהו.** תימה הלא קב בארבע אמות הוי נמי חצי קב בשתי אמות ומאי קמבעיא ליה וי"ל כיון דליכא אלא חצי קב ילקוט כיון שאין לו טורח

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה אלו וכו' אם אין בו סימן. נ"ב ע"ל דף כג סוף ע"א:

הגהות הגר"א

[א] גמ' קב שומשמין כו'. נ"ב גילסת הרמב"ם שומשמי וממרי ורמוני מאי תיקו ור"ל מב' וג' מינים.

עין משפט נר מצוה

קעו א ב מיי' פט"ז מהלכות מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין לד טוש"ע מ"מ סי' סה סעיף יח:

קעז ג מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף יט:

קעח ד מיי' שם הל' י טוש"ע שם סעיף כ:

א ה מיי' פט"ז מהלכות גזלה ואבידה הל' ח סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף ז:

ב ו מיי' שם פט"ז הל' ב טוש"ע שם סעיף ו:

ג ז מיי' שם פט"ז הל' ח טוש"ע שם סעיף ט:

ד ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף ו:

ה ט מיי' שם הלכה יא טוש"ע שם סעיף טו:

ו י כ מיי' שם הלכה ח טוש"ע שם סעיף ז:

ז ל מ נ מיי' שם הל' יב סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רס סעיף ז:

לעזי רש"י

רישט"א [רישטי"ש]. אגודות פשתן סרוק.

פופי"ר [פופידי"ש]. אגודות פשתן סרוק.

רבינו חננאל

שיש עליו עדים כשר. ופריק מאי עדים דקתני עדי קיום הכי נמי מסתברא וכו'. גופא סמפון שיש עליו עדים יתקיים בחותמיו. אוקימנא יתקיים מחותמיו אם מעידין שפרעו בפניהם. אין עליו עדים כלומר אינם יודעין העדים לא סמכינן עליה ואם יוצא מתחת ידי שליש ואמר השליש שודאי פרע הלוה למלוה מיגו דאי בעי השליש למיתביה ללוה כי אמר פרעיה מהימן. וכן אם נמצא זה הסמפון כתוב בשטר חוב עצמו אחר חתימת עדי השטר כשר דאי לאו דפריעה לא הוה מרע ליה לשטריה:

הדרן עלך שנים אוחזין

אלו מציאות שלו ואלו חייב להחזיר מצא פירות מפוזרין וכו'. אמר רבי יצחק קב מפורר בד' אמות ומקשי' עלה אי דרך נפילה אשכחינהו אפי' יותר מקב שלו הן. אי דרך הנחה אשכחינהו אפי' פחות מקב לא יגע בהן ופריק מר עוקבא מתני' במכנשתא דבי דרי עסקינן. ז)

הגרנות כשמכבדין הגורן בשעה שמניפין התבואה מן הגורן אם מצא כשיעור קב פירות מפוזרין בגורן ברחוק ד' אמות לא טרח אינש למכנשינהו ומפקר להו לפיכך הן שלו. אבל קב בפחות מד' אמות לא מפקר להו הלכך לא שקיל. הא דתנן רציבורי פירות ומקשי' ופרקי תני ציבור פירות אינון ואיפשיט דמנין הוי סימן. אבל מקום לא

ז) אוצי ל"ל פי' כשעת אסיפת הגרנות כשמכבדין.

כא: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

דלכי נפל מיניה לא מיאש. ואע"ג דהשתא מיאש אקרקע בעלמא הוא ומתחילה לא היה עומד ליאש: **ת"ש המוצא מעות בו'.** תימה כיון דכבר הקשה ממתני' דמעות מפוזרות אמאי פריך תו מהך ברייתא אלימא ליה לאקשויי דמשמע דבכל ענין הרי אלו שלו אע"ג דאיכא סימן מדמוקי טעמא (ג) שהרבים מצויין שם ומשמע נמי אע"ג דכשזה הגביה עדיין היה בעל אבידה בבית המדרש ולא ידע שנפל מיניה:

ופטורות ממעשר. במס' פאה (פ"א מ"ו) מוכח דוקא בהפקיר קודם גמר מלאכה פטור מן המעשר אבל אם הפקיר לאחר גמר מלאכה שנתחייב כבר במעשר אין בכך כלום וה"ג מייתי קודם גמר מלאכה שלא נתייבשו עדיין כדמוכח בבילה פרק המביא (דף לד:) דתאנים העומדין לשוטחן בשדה ולעשות מהן קציעות לא נגמר מלאכתן למעשר עד שיתייבשו ואפילו זכה בהן המוצא קודם שיתייבשו פטורות מן המעשר כדאמרינן בב"ק (דף כח.) המפקיר כרמו והשכים בבקר ובצרו פטור מן המעשר וגבי הקדש אינו כן שאם הקדיש קודם גמר מלאכה ונפדה קודם גמר מלאכה חייב במעשר כדמוכח קצת בפרק האומר (סב:) ג: **תאנה נמי מידע ידיע דנתרא.**

פירוש בשלמא לאביי תאנה מותרת כיון דרגילות היא דנתרא מעיקרא מתיאש לפי שסבור שהמוצא יקחנה כי הוא לא ידע שנפלה מן האילן אבל סבור הוא מעובדי דרכים נפלה וזיתים ובחרובין אסור דלא עבידי דנתרי אע"ג דאם היה יודע דנפלו היה מתיאש לפי שעובדי דרכים יקחו כי יתלו דנפל מעובדי דרכים השתא דלא ידע סבור שלא נפלו אסורה דהוה ליה יאוש שלא מדעת אבל לרבא דהוי יאוש אמאי אסור וא"ת אם דין הוא לתלות בעובדי דרכים ולא באילן שאלו אמאי אסור זיתים ובחרובין וי"ל דבדין ודאי אין לתלות בעובדי דרכים אלא באילן אבל שהבעלים מתיאשים לפי שסבורין שעובדי דרכים דלא מעלי יורו היתירא בפירות שמוציאים ויתלוש בעובדי דרכים וא"ת אם כן מאי פריך לרבא נימא דזיתים וחרובין אסירי משום דאף לאחר שידעו הבעלים שנפלו לא נתיאשו לפי שיודעין שהמוצא לא יקחם שיתלה שנפלו מן האילן כאשר הוא האמת שאין לתלות בעובדי דרכים וי"ל דאם אינן מתיאשים בתאנה אמאי מותרים מיהו אית ספרים דגרסינן שאני זית הואיל וזיתו מוכיח עליו דבזה מתורץ מה שהקשינו כלומר לפי שהם תחת הזית יחשבו הבעלים שהמוצא לא יקחם לתלות בעובדי דרכים אבל תאנה עם נפילתה ונתאסת נתעייו ומפקירה אבל ברוב ספרים גרסינן הואיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דנתרא מידע ידעי דוכתא דאינים אינים פירוש פירוש זיתים שנפלו דומין לזיתים שעומדין באילן ולפיכך אף כשידעו הבעלים שנפלו לא יתיאשו שהמוצאם לא יקחם עם נפילתה נמסת כן גרסינן בערוך נמסת בלא אל"ף ואין דומין לאותן שבאילן אי נמי גרסינן נמאסת ומתמאסת שמתבלבלת אינה דומה לתאנה שבאילן.

יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואף על גב דשמעיניה דמיאש (ד) לסוף לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא הוא דאתא לידיה דלכי ידע דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר סימנא אית לי בגויה יהבנא סימנא ושקילנא ליה בזוטו של ים ובשלוליתו של נהר אע"ג דאית ביה סימן רחמנא שרייה כדבעינן למימר לקמן כי פליגי בדבר שאין בו סימן אביי אמר אלא הוי יאוש דהא לא ידע דנפל מיניה רבא אמר הוי יאוש דלכי ידע דנפל מיניה מיאש מימר אמר סימנא לית לי בגויה מהשתא הוא דמיאש (סימן פמג"ש ממקנט"י כבסע"ז) תא שמע פירות מפוזרין הא לא ידע דנפל מיניה הא אמר רב עוקבא בר חמא הכא במכנשתא (ה) דביזרי עסקינן דאבידה מדעת היא ת"ש מעות מפוזרות הרי אלו שלו אמאי הא לא ידע דנפל מיניה התם נמי כדרבי (ו) יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה הכא נמי אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה ת"ש עיגולי דבילה וכברות של נחתום הרי אלו שלו אמאי והא לא ידע דנפל מיניה התם נמי [א] אגב דיקירי מידע ידע בהו ת"ש ולשונות של ארגמן הרי אלו שלו ואמאי הא לא ידע דנפל מיניה התם נמי אגב דחשיבי משמושי ממשמש בהו וכדרבי יצחק ת"ש המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן והא לא ידע דנפל מיניה אמר רבי יצחק אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ת"ש מאימתי כל אדם מותרים בלקט משילכו בה הנמושות ואמרינן מאי נמושות וא"ר יוחנן סבי דאזלי אתיגרא ריש לקיש אמר לקוטי בתר לקוטי ואמאי נהי דעניים דהכא מיאשי איכא עניים בדוכתא אחריתא דלא מיאשי אמרי כיון דאיכא עניים הכא הנך מעיקרא איאושי מיאש ואמרי עניים דהתם מלקטי ליה ת"ש קציעות בדרך ואפילו בצד שדה קציעות וכן תאנה הנוטה לדרך ומצא תאנים תחתיה מותרות משום גזל ופטורות מן המעשר בזיתים ובחרובים אסור בשלמא רישא לאביי לא קשיא אגב דחשיבי ממשמש בהו תאנה נמי מידע ידיע דנתרא אלא סיפא לרבא קשיא דקתני בזיתים ובחרובים אסור אמר רבי אבהו שאני זית הואיל וחזותו מוכיח עליו ואע"ג דנתרין זיתי מידע ידיע דוכתא דאיניש איניש הוא אי הכי אפילו רישא נמי אמר רב פפא תאנה עם נפילתה נמאסת תא שמע הגנב שנטל מזה ונתן לזה וכן גזלן שנטל מזה ונתן לזה וכן

יאוש שלא מדעת. דבר שסתמו יאוש לכשידע שנפל ממנו וכשמצאו עדיין לא ידעו הבעלים שנפל מהן: **לא הוי יאוש.** לקמיה מפרש פלוגתייהו: **דמיאש לבסוף.** לאחר שמצאו זה. וכללא דיאוש כגון דאמר ווי ליה לחסרון כיס דגלי דעתיה שנאבד מהן): **באיסורא אתא לידיה.** דדבר שאינו עשוי להתיאש הוא: **זוטו של ים.** מקומות בשפת הים שדרך הים לחזור לאחוריו י' פרסאות או חמשה עשר פרסאות פעמיים ביום ושוטף מה שמוצא שם והולך. זוטו לשון גודל ושירוש בלשון יווני כמו שכתבו הזקנים לתלמי המלך ואל אליה) ואל זאטוטי (מגילה דף ט.): **ושלוליתו של נהר.** כשהוא גדל ויוצא חוץ לגדותיו ושולל שלא ושוטף הנמצא: **רחמנא שרייה.** ואפי' בתא ליד המוצא לפני יאוש: **לקמן.** בשמעתין מנין לאבידה ששטפה נהר כו': **מהשתא הוי יאוש.** שהרי נפל וכשידע שוב אין דעתו עליו: **דאבידה מדעת היא.** שלא נפלו ממנו ומדעת הניחם הפקר: **עשוי למשמש.** וקודם שמצאו זה נודע לבעלים שנפלו ונותר: **דיקירי.** כגון משא: **סבי דאזלי אתיגרא.** זקנים עניים הולכים על משענתם בנתת ורותין כל שבולת ושבולת. ולשון נמושות כמו (שעיה נו) שממשמשין והולכים: **לקוטי בתר לקוטי.** לשון נמושות כמו לא ימיש (שמות יג) שוטלין ומשין הכל מלפניהם: **ואמאי.** אי יאוש שלא מדעת לאו יאוש הוא: **נהי.** לגבי עניים דהכא הוי יאוש מדעת שראו שהלכו בה הנמושות ונתיאשו אבל עניים דעיר אחרת עדיין לא ידעי והילך מותרין בו אבל משום כיון דלכי ידעי מיאשי הוי יאוש משעה שהלכו בו ובהיתר בלא ליד זה: **קציעות.** תאנים שקוצין אותם בחזמל ומוהל שלהן זב ושוטחן בשדה ליבש: **ואפי' בלד שדה קציעות.** שדה ששוטחים בה קציעות דידע דמהנהו אתו: **מופרות משום גזל.** אע"ג דכי נפל לא ידע כיון דלכי ידע מיאש מהשתא הוי יאוש כרבא: **ופטורות מן המעשר.** כדין הפקר דהפקר פטור מן המעשר(ד): **זיתים ובחרובים אסור.** כאביי: **בשלמא רישא לאביי.** מני לתרוצי דמעיקרא ידע ואיאש כדמפרש ואזיל: **דקתני בזיתים ובחרובין אסור.** וסלקא דעתך משום דלא עבידי דנתרי וליכא למימר ידע דאיאש ואע"ג דלכי ידע מיאש לא הוי יאוש מהשתא: **חזותו מוכיח עליו.** מדאיתו ניכר של מי הוא הלכך מרייה לכי ידע דנפיל לא מיאש דמימר אמר כולי עלמא ידעי דדידי מינהו ולא הפקר הן ולא שקלי להו: **עם נפילתה נמאסת.** הלכך כיון דידיע דנתרא מעיקרא מיאש משום מאיסותא דמכי נפלה לא משיבא עליה ומפקר לה: **לא ידיע** לא גרסינן ופירוש היה משובש בספרים:

ירלן

עין משפט נר מצוה

ח א מיי' פי"ד מהלכות גזילה והאבידה הל' ה סמג עשין סי' עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ג:
ט ב ג מיי' פי"א מהלכות גזילה והאבידה הל' ח ופי"ד מהל' גניבה הל' י סמג עשין עא טוש"ע ח"מ סי' שנה סעיף ה:
י ד ה מיי' פט"ו מהל' גזילה והאבידה הל' ח ועיין בכסף משנה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ג:
יא ו מיי' שם פי"א הל' ז טוש"ע ח"מ סי' רנט סעיף ג:
יב ז מיי' פי"א מהלכות מתנות עניים הל' יא:
יג ח מיי' פ"ג מהלכות מעשר הלכה כא:
יד ט מיי' שם הל' כד ופט"ו מהלכות גזילה והאבידה הל' טו טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ו:

רבינו חננאל

איפשיט אי הוי סימן אי לא בעיות דר' ירמיה הם ופשוטות הן ועלו כולן בתיקו. איתמר יאוש שלא מדעת אביי אמר לא הוי יאוש ורבא אמר הוי יאוש בדבר שיש בו סימן כולי עלמא לא פליגי דלא הוי יאוש ואע"ג דשמעיניה לבסוף דמיאש (לבסוף) לא הוי יאוש דכי אתא לידיה באיסורא אתא לידיה דהא לפני יאוש הוה כי פליגי בדבר שאין בו סימן אביי אמר לא הוה יאוש דלא ידע דנפל מניה דמיאש. אבל המוצא בזוטו של ים. פי' בקרקעות הים ובשלוליתו של נהר פי' בתוך הנהר מקום שמי גשמים שוללים והוא מקום שטיפתו אע"ג דאית ביה סימן רחמנא שרייה למוצאה דאמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יהוצדק מנין לאבדה ששטפה נהר שהיא מותרת שנאמר כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה ממנו בלבד ומציוה אצל כל אדם. פרה ורועה בשדה וכיוצא בה שכל הרואה אותה יכול ליטלה יצאת זז ששטפה נהר שאבודה ממנו ומכל אדם הלכך הרי היא למוצאה בין אית ליה בה סימן בין לית ליה בה סימן שרי דהא ודאי נתייאש הימנה. וזה שהיתיר בים ובנהר כנגדו אסור ביבשה ודייקינן מינה מנה היתירה בין אית ביה סימן בין לית ביה סימן ואפי' לפני יאוש שרי כך מה שאסר ביבשה ואפי' לית ביה סימן לפני יאוש אסורה ועלתה תיובתא דרבא תיובתא. והלכתא כוותיה דאביי ביע"ל קג"ם ר' יאוש שלא מדעת והלכתא כאביי דיאוש שלא מדעת לא הוי יאוש. ואמרי' ומאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקאי כלומר התמרים שהפילם הרוח מן הדקל והם מושלכים בדרך מפני מה אוכלין אותן העוברין ושבים והנה בעליהן לא נתייאשו שלא ידעו שהפילם הרוח ואמר ר' אשי כיון דאיכא שקצים דשכיחי דאזלי התם ואכלי להו יאושי מיאש להו מרייהו מעיקרא דכי האי גוונא אפי' אביי שרי ואם היו דקלים מוחזקין ליתמי דלאו בני יאוש נינהו או דקלים בכרכים דלא שכיחי בהו שקצים למיכלינהו אסירא. יש מי שאומרים פי' כרכתא דקלים הרבה שמוקפות גדר ומקשי רבא לאביי מצא מעות מפוזרות. ופריק אביי מתני' כר' יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה ושעה וכן המוצא מעות בבתי כנסיות ובתי מדרשות הרי אלו שלו. ואקשי' והא דלמא לא ידע דנפלי מיניה. ופריק הכי נמי כר' יצחק. וכן כל דבר חשוב ממשמש בכל שעה כמו מעות. פי' נמושות סבי דאזלי אתיגרא. זקנים תשושי כח שמהלכין במשענת בידם שאין בהן כח לילך הרבה והשדה שיכנסו בה ללקט לא יניחו אחריהן כלום. האי דאמר מצא קציעות ואפי' בצד שדה קציעות מותרות משום גזל כיון שאלו הקציעות דבר חשוב

מסורת הש"ס

(א) ב"ק קיח:, (ב) תענית ז: פאה פ"ח מ"ח, (ג) גי' רש"ל מתיגרא וכ"ה בערוך ערך נמס, (ד) ב"ק קלעות מעכברות פ"ג [נ"ל], (ה) ב"ק דחיתא, (ו) [תוס' דכתובות פ"ק], (ז) [לקמן כג.], (ח) [שמות כל], (ט) [דף כב:], (י) גי' רש"ל ולא ימישון תהליס קטו, (יא) [בלה פ"א מ"ג], (יב) [מפשט בפ' האומר דקדושין ובפרק האומר לגיטין ולא מצאנו לך בפ' ר' ישמעאל דמנחות סו: משמע כן ואולי צ"ל בפ' העומר בע"ר והייט פ' ר' ישמעאל הנ"ל דכל הפרק מיירי בדיני עומר כמו שרגילים הפוסקים לכנות פרק לחיבו נתן בשם פרק הרבים ולכאורה צ"ע על התוס' שהולרכו לדקדק מן הגמ' והלא משנה שלימה היא פ"ד ממס' פאה מ"ח ואפשר לומר שהתוספות רצו לאשמועי' דמותא טפי שאפי' היה מחלת גדולו ביד הקדש אפ"ה חייב אם פדאו קודם מירות והא לא שמעינן ממתני' דמלי מיירי שגדל ביד הדיוט ואח"כ הקדיש אבל מפרק ר"י הנ"ל משמע דאפי' גדל ביד הקדש נמי חייב אם פדאו קודם מירות ואולתו זה בין בגדל ביד הדיוט או ביד הקדש כעין זה מלינו גבי מירות הנכרי ודון. העתק מתלופי גרסאות),

הגהות הב"ח

(א) גמ' דמיאש לבסוף לא: (ב) שם במכנשתא דבי דרי עסקינן: (ג) תוס' ד"ה מ"ש וכו' שהרבים מצוין שם. נ"ב ע"ל דף כד ע"א:

גליון הש"ם

גמ' מעיקרא איאושי. קשה לי הא גם לעניים קטנים יש להם חלק ומקרי יאוש שלא מדעת כדלקמן דף כב ע"ב ועיין בתוס' ב"ב דף קמג ע"ב ד"ה ואם ועדיין צ"ע:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אגב דיקירי. נ"ב גירסת הרא"ש דמשיני כיון דמידי דמיכל גינהו וכן מחרוזות ותמיכות וכן בלשונות אבל גזי ומגילי כתב משום דיקירי ולא פרץ גמ' מכריכות משום דהמם דרך היומ וטעמא אחריתא להו ועי' תוס' (ע"א) ד"ה אלו כו' (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רס"ב ס"ק ז):

מוסף רש"י

כל אדם. פפילו העשיריס (תענית ז:). משיילבו הנמושות. בשדה, ומקלן ואילך נתיאשו שאר העניים, לפי שיודעין אם נשאר לקט שכתה ופאה נמושות נטלום (שם). אתיגרי. הולכין בנתת ומעייני טפי, מחזיק בפלן (ש"ב ג) מתרגמא אתיגרא (שם). לקוטי בתר לקוטי. עני מולין בנו אחריו שהכלן ואילך פוסקין שאר עניים מללקוט (שם).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כב.

מה שנתן נתן. [1]אמרי כר' דאמר בפרק הגוזל [בתרא] (ב"ק דף קיד.) סתם גנב וגזלן הוי יאוש בעלים:

שטף נהר קוריו עציו **ואבניו.** ה"ג אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ול"ל דמיירי ביכול להגיל בקל אם רודף בשעת שטיפה דאי לאו הכי הוה כזוטו של יס שאבוד ממנו ומכל אדם ועל זה לא היה אומר הא סתם לא אגלא מיירי ביכול להגיל בקל בשעת שטיפה ואפילו אין בהן סימן ולפי שיעבכן עקולי ופסורי ויקחם שם ואפי' יקדמו אחרים ויקחו יחזירום לו לפי שייכר שהוא בעליו לפי שרדף מיד וס"ד דמיירי דאם לא רדף מיד בשעת שטיפה שלא יכול עוד כלל להגיל כדמוכח בסיפא לפי שיקחוס אחרים כשיעבכוס עקולי ופסורי ולא יחזירו לפי שאין בהן סימן וה"פ אם נתיאשו הבעלים דהיינו שהיו שם בשעת שטיפה ולא רדפו ואפילו אומרים שאין מתיאשים אין בכך כלום דודאי הן מתיאשים בגנבן הא סתמא שלא היו בעלים בשעת שטיפה ולא נתיאשו עד שידעו הבעלים ששטפה נהר ואז כבר אינו יכול להגיל לפי שאין בו סימן לא דכשמצאן באיסורא אמא לידיה שהבעלים לא ידעו עדיין אלמא יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ומשני ביכול להגיל אפי' אחר שטיפה כגון שיש באבידה סימן שהבעלים אינן מתיאשין כשידעו ופריך אי הכי אימא סיפא ואם היו הבעלים מרדפין כו' מאי אריא מרדפין אפילו היו בעלים שם בשעת שטיפה ולא רדפו נמי יחזיר ומשני ביכול להגיל אחר שטיפה ע"י הדחק דאע"פ שיש בו סימן בטוחה יכול להגיל לפי שיתרחקו הרבה שהנהר מוליכן ברחוק ולכך אם היה בשעת שטיפה ואינו מרדף ודאי מתיאש כיון שעתה יכול להגיל בלא דוחק ואינו מגיל אבל אין הבעלים בשעת שטיפה יחזיר דכשידעו הבעלים לא יתיאשו וילילו על ידי הדחק ול"ת מנלן הא סתמא חייב להחזיר דלמא נתיאשו אתא לאפוקי שהיו שם ורדפו דחייב להחזיר וי"ל דא"כ לא ליתני אם נתיאשו אלא לתני סתמא שטף נהר קוריו עציו ואבניו הרי אלו שלו דפשיטא דלא מיירי בדרפו בשעת שטיפה דהא קתני סיפא דאם היו הבעלים מרדפים חייב ואין להקשות דמני דייק מסיפא טעמא דמרדפין הא סתמא הרי אלו שלו דלעולם יימא דהוא הדין סתמא דיחזיר ולא נקט מרדפין אלא לאפוקי שהיו הבעלים בשעת שטיפה ולא רדפו וע"י סיפא ידעינן דמיירי באין יכול להגיל אבל רש"י דגרס מפני שנתיאשו הבעלים משמע ליפשא דפשיטא ליה דנתיאשו א"כ מרישא גופיה מני לאוכוחי דמיירי באין יכול להגיל ולא היה צריך להביא סיפא ותו מנלן דהא סתמא לא דאפילו סתמא נמי מני מיירי: **הכי** גרסינן ה"ג מסתברא דאי לא שוייה שליח ולא גרסינן ותסברא: **אם** יש יפות מהן תרומתו תרומה. דמסתמא גם מתחילה היה דעתו כן וא"ת וימא דהשתא ודאי ניחא ליה ביפות אבל מתחילה בשעה שתרם אי הוה ידע לא הוה ניחא ליה דאין דרך לתרום מן היפות כדאמרינן לעיל (דף כא.) גבי דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דאע"ג דהשתא מתיאש אין בכך כלום וי"ל דשאני הכא דכיון דחזינן ביה דניחא ליה השתא אמרינן נמי ניחא ליה מעיקרא משום מצוה: **ואם** לאו אין תרומתו תרומה. וא"ת דבפרק אלמנה נישואין (כתובות דף צט: ושם ד"ה פיחם) אמרינן דסתמיה דבעל הבית הוי אחד מתמשים ואם השליח פיחת י' או הוסיף י' תרומתו תרומה דמני א"ל בהכי אמדתיך ה"נ נימא הכי וי"ל דהתם הוי כולה שיעור תרומה ויש שתורם כך ויש שתורם כך לכך מני א"ל כיון שלא פירשת לי בהכי אמדתיך אבל מיפות אין רגילות לתרום ולכך לא היה לו לתרום בשום ענין מהם בלא רשותו: **מר** זוטרא לא אבל. וא"ת ואמאי לא אכל האמר רבא פרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיט.) אריסא מדנפשיה קא זבן ויש לומר דהתם שהיא מבית דמסתמא ממה שהגיע לחלקו מביא אבל הכא שהביא מן הפרדס היה חושש מר זוטרא שמא בשעת חלוקה לא יאמר לבעל הפרדס תטול כנגד מה שנתתי לכם ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אכל קודם שבא מרי בר איסק משום דאריסא מדנפשיה קא יהיב דאין לומר שהיה סומך שיתרצה מרי בר איסק כשידע דהלכה כאביי ואע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה:

אריסא

וכן ירדן שנטל מזה ונתן לזה מה שנטל נטל ומה שנתן נתן בשלמא גזלן וירדן דקא חזי להו ומיאש אלא גנב מי קא חזי ליה דמיאש תרגמה רב פפא בלסטים מזוין אי הכי היינו [6]גזלן תרי גווני גזלן ת"ש [3]א שטף נהר קוריו עציו ואבניו ונתנו בתוך שדה חבירו [3]הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים טעמא דנתיאשו הבעלים הא סתמא לא הכא במאי עסקינן כשיכול להציל אי הכי אימא סיפא [7]אם היו הבעלים מרדפין אחריהם חייב להחזיר אי ביכולין להציל מאי אריא מרדפין אפילו אין מרדפין נמי הכא במאי עסקינן ביכולין להציל על ידי הדחק מרדפין לא אייאוש אין מרדפין אייאושי מיאש ת"ש [8]כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה [2]הרי שירד לתוך שדה חבירו וליקט ותרם שלא ברשות אם חושש משום גזל אין תרומתו תרומה ואם לאו תרומתו תרומה ומנין הוא יודע אם חושש משום גזל ואם לאו [2]הרי שבא בעל הבית ומצאו ואמר לו [9]כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה [4]ליקטו הבעלים והוסיפו עליהן בין כך ובין כך תרומתו תרומה וכי נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמאי בעידנא דתרם הא לא הוה ידע [10]תרגמה רבא אליבא דאביי [5]דשויה שליח [א] ה"נ מסתברא דאי ס"ד דלא שוויה שליח מי הויא תרומתו תרומה והא אתם [1]גם אתם אמר רחמנא [11]הלרבות שלוחכם מה אתם לדעתכם אף שלוחכם לדעתכם אלא הכא במאי עסקינן כגון דשויה שליח וא"ל זיל תרום ולא א"ל תרום מהני וסתמיה דבעל הבית כי תרום מבינונית הוא תרום ואזל איהו ותרם מיפות ובא בעל הבית ומצאו וא"ל כלך אצל יפות אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה ואם לאו אין תרומתו תרומה אמימר ומר זוטרא ורב אשי אקלעו [5]לבוסתנא דמרי בר איסק אייתי אריסיה תמרי ורימוני ושדא קמייהו אמימר ורב אשי אכלי מר זוטרא לא אכיל אדהכי אתא מרי בר איסק אשכחינהו וא"ל לאריסיה אמאי לא אייתית להו לרבנן מהנך שפירתא אמרו ליה אמימר ורב אשי למר זוטרא השתא אמאי לא אכיל מר והתניא אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה אמר להו הכי אמר רבא לא אמרו כלך אצל יפות אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה הוא וניחא ליה אבל הכא משום כסיפותא הוא דאמר הכי תא שמע [12]עודהו הטל עליהן ושמח הרי זה [2]בכי יותן נגבו אף על פי ששמח אינן

ירדן. וכן שאר נהרות ותנא זה על יד הירדן היה יושב: **בלסטים מזוין.** ובחזקה נטלה היימנו ומעיקרא ידע ומייאש: **שטף נהר קוריו.** של זה ומגלגן אחר: **הרי אלו שלו מפני שנתיאשו הבעלים.** דכל שטיפת נהר כקורות עצים ואבנים הבעלים ידעו בה מיד דיש לה קול: **הא סתמא.** הא אם היתה אבידה אחרת שאין לנו לומר שידעו הבעלים לא הויא של מוצאה. קשיא לרבא: **כשיכול להגיל.** וכדוותה במציאה אחרת דבר שיש בו סימן דיכול ליתן סימן וליטול מודיעא בה דחייב להחזיר: **אפילו אין מרדפין נמי.** דסמכי אהגלה דלמחר וליומא אוחרא ולא מייאשי: **ע"י הדחק.** ואם לא יוכל להגיל לא יגילו הלכך אין מרדפין אפקורי אפקריהו דהא ידעו ולא הגילו: **שלא מדעת.** בעלים: **וליקט.** לצורך בעל הבית: **ואם חושש.** בעל הבית ומקפיד על מה שעשה זה: **משום גזל.** שתרם תרומתו בלא רשותו: **לך אצל יפות.** היה לך ליקח אצל יפות לתת מהן לכהן: **לא הוה ידע.** אלמא כיון דלכי ידע דניחא ליה אמרינן מעיקרא נמי ניחא ליה ולענין יאוש נמי כיון דלכי ידע מייאש מעיקרא נמי הוי יאוש: **אפס גם אתם.** כן תרימו גם אתם מהכא נפקא לן שלוחו של אדם כמותו לתרומה שהשליח שתרם תרומתו תרומה. וכיון דשליחות מהכא נפקא לן על כרחך שלוחכם דומיא דאתם בעינן: **אף שלוחכם לדעתכם.** שהבעלים מינוהו שליח: **לבוסתנא.** פרדס: **לא אכל.** דגזל ניהו שהבעלים לא ידעו: **אם נמצאו יפות כו'.** אלמא גלי דעתיה דניחא ליה. ה"נ גלי דעתיה דניחא ליה במה שנתן לנו: **לא אמרו כלך אצל יפות.** דהוי גלוי דעת אלא לענין תרומה: **עודהו הטל עליהן.** המעלה פירותיו לגג וירד עליהן הטל: **ושמח.** בטל שירד עליהן: **הרי זה בכי יותן.** והוכשרו לטומאה מעתה ועד עולם: **נגבו.** עד שלא מגלגן: **אע"פ ששמח.** עכשיו בטל שירד עליהן:

אינן

מה שנתן נתן. [1]אמרי כר' דאמר בפרק הגוזל [בתרא] (ב"ק דף קיד.) סתם גנב וגזלן הוי יאוש בעלים:

שטף נהר קוריו עציו **ואבניו.** ה"ג אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ול"ל דמיירי ביכול להגיל בקל אם רודף בשעת שטיפה דאי לאו הכי הוה כזוטו של יס שאבוד ממנו ומכל אדם ועל זה לא היה אומר הא סתם לא אגלא מיירי ביכול להגיל בקל בשעת שטיפה ואפילו אין בהן סימן ולפי שיעבכן עקולי ופסורי ויקחם שם ואפי' יקדמו אחרים ויקחו יחזירום לו לפי שייכר שהוא בעליו לפי שרדף מיד וס"ד דמיירי דאם לא רדף מיד בשעת שטיפה שלא יכול עוד כלל להגיל כדמוכח בסיפא לפי שיקחוס אחרים כשיעבכוס עקולי ופסורי ולא יחזירו לפי שאין בהן סימן וה"פ אם נתיאשו הבעלים דהיינו שהיו שם בשעת שטיפה ולא רדפו ואפילו אומרים שאין מתיאשים אין בכך כלום דודאי הן מתיאשים בגנבן הא סתמא שלא היו בעלים בשעת שטיפה ולא נתיאשו עד שידעו הבעלים ששטפה נהר ואז כבר אינו יכול להגיל לפי שאין בו סימן לא דכשמצאן באיסורא אמא לידיה שהבעלים לא ידעו עדיין אלמא יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש ומשני ביכול להגיל אפי' אחר שטיפה כגון שיש באבידה סימן שהבעלים אינן מתיאשין כשידעו ופריך אי הכי אימא סיפא ואם היו הבעלים מרדפין כו' מאי אריא מרדפין אפילו היו בעלים שם בשעת שטיפה ולא רדפו נמי יחזיר ומשני ביכול להגיל אחר שטיפה ע"י הדחק דאע"פ שיש בו סימן בטוחה יכול להגיל לפי שיתרחקו הרבה שהנהר מוליכן ברחוק ולכך אם היה בשעת שטיפה ואינו מרדף ודאי מתיאש כיון שעתה יכול להגיל בלא דוחק ואינו מגיל אבל אין הבעלים בשעת שטיפה יחזיר דכשידעו הבעלים לא יתיאשו וילילו על ידי הדחק וא"ת מנלן הא סתמא חייב להחזיר דלמא נתיאשו אתא לאפוקי שהיו שם ורדפו דחייב להחזיר וי"ל דא"כ לא ליתני אם נתיאשו אלא לתני סתמא שטף נהר קוריו עציו ואבניו הרי אלו שלו דפשיטא דלא מיירי בדרפו בשעת שטיפה דהא קתני סיפא דאם היו הבעלים מרדפים חייב ואין להקשות דמני דייק מסיפא טעמא דמרדפין הא סתמא הרי אלו שלו דלעולם יימא דהוא הדין סתמא דיחזיר ולא נקט מרדפין אלא לאפוקי שהיו הבעלים בשעת שטיפה ולא רדפו וע"י סיפא ידעינן דמיירי באין יכול להגיל אבל רש"י דגרס מפני שנתיאשו הבעלים משמע ליפשא דפשיטא ליה דנתיאשו א"כ מרישא גופיה מני לאוכוחי דמיירי באין יכול להגיל ולא היה צריך להביא סיפא ותו מנלן דהא סתמא לא דאפילו סתמא נמי מני מיירי: **הכי** גרסינן ה"ג מסתברא דאי לא שוויה שליח ולא גרסינן ותסברא: **אם** יש יפות מהן תרומתו תרומה. דמסתמא גם מתחילה היה דעתו כן וא"ת וימא דהשתא ודאי ניחא ליה ביפות אבל מתחילה בשעה שתרם אי הוה ידע לא הוה ניחא ליה דאין דרך לתרום מן היפות כדאמרינן לעיל (דף כא.) גבי דבר שיש בו סימן דאפילו לרבא חייב להכריז דאע"ג דהשתא מתיאש אין בכך כלום וי"ל דשאני הכא דכיון דחזינן ביה דניחא ליה השתא אמרינן נמי ניחא ליה מעיקרא משום מצוה: **ואם** לאו אין תרומתו תרומה. וא"ת דבפרק אלמנה נישואין (כתובות דף צט: ושם ד"ה פיחם) אמרינן דסתמיה דבעל הבית הוי אחד מתמשים ואם השליח פיחת י' או הוסיף י' תרומתו תרומה דמני א"ל בהכי אמדתיך ה"נ נימא הכי וי"ל דהתם הוי כולה שיעור תרומה ויש שתורם כך ויש שתורם כך לכך מני א"ל כיון שלא פירשת לי בהכי אמדתיך אבל מיפות אין רגילות לתרום ולכך לא היה לו לתרום בשום ענין מהם בלא רשותו: **מר** זוטרא לא אכל. וא"ת ואמאי לא אכל האמר רבא פרק הגוזל בתרא (ב"ק דף קיט.) אריסא מדנפשיה קא זבן ויש לומר דהתם שהיא מבית דמסתמא ממה שהגיע לחלקו מביא אבל הכא שהביא מן הפרדס היה חושש מר זוטרא שמא בשעת חלוקה לא יאמר לבעל הפרדס תטול כנגד מה שנתתי לכם ורב אשי לא היה חושש לזה ולכך אכל קודם שבא מרי בר איסק משום דאריסא מדנפשיה קא יהיב דאין לומר שהיה סומך שיתרצה מרי בר איסק כשידע דהלכה כאביי ואע"ג דהשתא ניחא ליה מעיקרא לא הוה ניחא ליה:

אריסא

מסורת הש"ס

1) [ב"ק מ. וש"נ], 2) [תוס' דכתובות פ"מ], 3) [בתוספתא פ' מ"ס נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו ועי' תוס' ד"ה שטף], 4) [תוס' כתובות פ"ח ע"ש], 5) קדושין נב: [תוס' דתרומות פ"ק], 6) [עיליבין עח.], 7) [שבת נב: ש"נ], [לקמן עח: קדושין מא:], 8) [תוס' מכשירין פ"ג ע"ש], 9) פ"א לגמלי דסבירא לן השתא דאיירי בגנב ממש אתיא כו',

תורה אור השלם

1 כֵּן תָּרִימוּ גַּם אַתֶּם תְּרוּמַת יְיָ מִכֹּל מַעַשְׂרֹתֵיכֶם אֲשֶׁר תִּקְחוּ מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּנְתַתֶּם מִמֶּנּוּ אֶת תְּרוּמַת יְיָ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן:

במדבר יח כח

2 וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זָרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח

גליון הש"ם

גמ' דשויה שליח. עיין עירובין דף עא ע"א תוס' ד"ה כלך: שם לבוסתנא דמרי בר איסק. עיין יבמות דף כא ע"ב תוס' ד"ה ר"מ:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ה"נ מסתברא. נ"ב גירסת הרמב"ם ותסברא והא אתם כו' וי"ל ואמאי צריכין לכלך אצל יפות הא שלוחו כמותו אלא הש"ע כו' וכל זה לתירוץ הרבא כאן אבל א"ל לא"ז דמצוה שאני כמ"ש בקדושין נב ב' ועי' תוס' שם ד"ה אם כו' וא"ב צ"ל כו' ואולי לשיטתייהו שכתבו כאן ד"ה ה"ג כו' וצ"ג כו' (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' שלא ס"ק ע"ו):

מוסף רש"י

אם חושש משום גזל. אם מקפיד בעל הבית על מה שעשה ודומה לו שגזלה, אין תרומתו תרומה. דהשתא ודאי הכי קאמר אם מצאת עוד יפות מאלו היית נוחלן (קדושין נב:). אם נמצאו יפות מהן תרומתו תרומה. דגלי אדעתיה דניחא ליה ואמרינן כמאן דשויא שליח מעיקרא דמי (ערובין עא.). בין כך ובין כך. בין שיש יפות בין שאין יפות מהן (שם). תרגמה רבא אליבא דאביי. במקום אביי ובשבילו שתהא מצוה זו מתורגמת לפי דבריו (סוכה יט.).

עין משפט נר מצוה

מו א מיי' פ"ו מהלכות גזילה ואבידה הל' ל טוש"ע סי' רנט:

מז ב ג ד מיי' פ"ד מהל' תרומות הל' ג:

יז ה מיי' שם הלכה ח:

יח ו (מיי' פי"ב מהל' טומאת אוכלין הלכה ב):

רבינו חננאל

הן ממשמש בהן כל שעה והללו אע"פ שהן בצד שדה קצוצות דמוכחא מילתא דמשדה זו הן כבר נתיאש מהן כמו המעות. וכן תאנה הנוטה לדרך התאנים שהן נופלות ממנה מיד נמאסות לפיכך מתיאש מהן ומותרין משום גזל ופטורין מן המעשר דאינו נשמר ותנן כלל אמרו במעשרות כל שהוא אוכל ונשמר וגידולין מן הארץ חייב במעשרות. גנב שנטל מזה ונתן לזה לא גנב הוא שגונב בסתר. אבל האי גנב דקתני גזלן הוא שנטל בגלוי ותרי גווני גזלן קתני חד גזלן וחד ליסטים מזויין. ת"ש שטף נהר קורותיו ונתנן לתוך שדה חבירו אם נתיאשו הבעלים הרי אלו שלו מכלל דבסתמא חייב להחזיר ואוקימנא כשבעלין מרדפין אחריהן ויכולין להציל על ידי הדחק. ת"ש כיצד אמרו התורם שלא מדעת תרומתו תרומה וכו' אוקימנא כגון שתרם ובא בעל הפירות ומצאו שתרם ואמר לו למה [לא] היתה תורם מאלו היפות מוכחא מילתא שנתרצה ואסיקנא לא אמרי' כלך אצל יפות רצון בעלים הן במה שנעשה אלא לענין תרומה בלבד משום דמצוה היא וניחא ליה ביפה. אבל בזולתי תרומה לא ואע"פ שאמר לו כלך אצל יפות משום כסיפותא הוא דאמר ליה הכי ואסורין משום גזל. ת"ש עודהו הטל עליהם ושמח הרי הן בכי

כב: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

איסורא דומיא דהתירא. מה שמתיר אבודה ממנו ומכל אדם ע"כ לא איצטריך קרא בידע ומתיאש דהא אפילו במצויין אצל כל אדם מותרת ביאוש אלא לא אצטריך אלא כי לא ידע ואע"ג דלכי ידע לא מתיאש אפי' אם יש בו סימן כיון שהיא אבודה מכל אדם ה"נ איסורא דהיינו מצוייה אצל כל אדם דאסור כה"ג דלא (ב) ידעינן דמיאש בין יש בו סימן בין שאין בו סימן ואין להתיר אלא דמיאש קודם דאתא לידיה דשריא דמנמנא: **מאחר** דאיתותב רבא בו'. בשלמא לרבא אע"ג דאותם שתחת האילן או בסמוך לאילן אפילו לחזותו מוכיח עליו אבל תמרי שהרוח מוליכן ברחוק דלא שייך חזותו מוכיח עליו אע"פ שבעלים סבורין שיפלו תחת האילן מ"מ אם היו יודעין שהרוח מוליכן מרחוק היו מתיאשין אלא לאביי הא הוי יאוש שלא מדעת שהבעלים סבורים שיפלו תחת האילן ולא יקחום עובדי דרכים משום לחזותו מוכיח עליו ומשני דאפילו אותן שתחת האילן שרו אפילו לאביי ז) בתחלה דשכיחי שקיים ורמשיס דמיאש ול"ל דעבידי דנתרי כמו תמים דאע"כ היו אסורים לאביי דהוי יאוש שלא מדעת דאינו סובר שיפלו כיון דלא עבידי דנתרי כמו זמיס וחרובים דאסור כיון דלא עבידי דנתרי: **דלאו** בני מחילה נינהו **מאי**. בשלמא לרבא כיון דלכי גדלי מיאשי שתתא נמי מיקרי יאוש: ח) **תיובתא** דרבא. רבא ידע שפיר הך ברייתא כדמשמע קתא לעיל (דף כא:) דקאמר בזוטו של יס כ"ע לא פליגי דשרי כדבעינן למימר לקמן אלא דלא דייק איסורא דומיא דהתירא:

[ב] **ברבתא מאי**. אם יש גדר סביב האילן מי שרו אותם שהרוח מוליך אותן חוץ לגדר דרך עליו הלא הבעלים סבורין שכולן יפלו תחת האילן ואם ישתמרו משקיים ורמשיס:

אי דליבא סימן מאי מבריז. פירוש למה צריך להכריז המוצא מאחר שהאבוד אין בו סימן ליתן ומשני דזה מכריז שאותו שאבד יתן סימן מקום וכן לקמן (דף כח.) דקאמר כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד היינו נמי שהמוצא מכריז והאובד יתן סימן ט) אך קשה דבפרק אלו עובדין (דף מט: ואם ד"ה ויש) אמרינן ע"ה אין מכריזין על אבידתו והיאך אנו יודעין זה אם הוא של ע"ה ויש לומר דמיירי במוצא במקום דשכיח ע"ה ורש"י שפירש דהמוצא מכריז מקום שיאמר מצאתי חפץ במקום פלוני והוא יאמר חפץ פלוני ויקחנה ק"ק דהא תנן בפירקין (דף כח:) אמר אבידה ולא אמר סימנין לא אמר כלום אלמא במה שמכוין החפץ אינו סימן וי"ל דהתם נמי לאו משום שהוא חשוד לשקר שהפסיד חפץ אלא משום דא"ל כי היכי דאת אבדת חפץ ה"נ אימר אדם אחר הפסיד אבל הכא מהדרינן דאין רגילות ששני בני אדם אבדו חפץ זה כזה ובמקום אחד ולפרש"י הוה מכריז מקום דהכא פירושו ממש דומיא דמכריז מנין דשלחי פרק קמא (דף כ:): **ורבה** אמר מקום לא הוי סימן. ולפי דסבירא ליה לרבה מקום לא הוי סימן הולכך לומר דסי' הסעשוי לידרס לא הוי סימן אינן בכי יותן טעמא מאי לאו משום דלא אמרינן כיון דאיגלאי מילתא דהשתא ניחא ליה מעיקרא נמי ניחא ליה שאני התם דכתיב [1]כי יתן עד שיתן אי הכי רישא נמי התם [6]כדרב פפא דרב פפא רמי כתיב כי יתן וקרינן כי יותן הא כיצד בעינן כי יותן דומיא דכי יתן [8]מה יתן לדעת אף כי יותן נמי לדעת ת"ש [9]דא"ר יוחנן משום [10]רבי ישמעאל בן יהוצדק [2]מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת דכתיב [2]וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבידת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצאתה זו שאבודה ממנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואיסורא דומיא דהיתירא מה היתירא בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן שרא אף איסורא בין דאית בה סימן ובין דלית בה סימן אסורה תיובתא דרבא תיובתא [7]והלכתא כוותיה דאביי [9]ביע"ל קג"ם א"ל רב אחא בריה דרבא לרב אשי וכי מאחר דאיתותב רבא הני תמרי דזיקא היכי אכלינן להו אמר ליה [3]כיון [א] דאיכא שקצים ורמשים דקא אכלי להו מעיקרא יאושי מיאש מנייהו [8]יתמי דלאו בני מחילה נינהו מאי אמר ליה באגא בארעא דיתמי לא מחזקינן מוחזק ועומד מאי ברכתא מאי אמר ליה [4]אסירן: כריכות ברה"ר הרי אלו שלו: אמר רבה ואפילו בדבר שיש בו סימן אלמא קסבר רבה סימן העשוי לידרס לא הוי סימן רבא אמר [11]לא שנו אלא בדבר שאין בו סימן אבל בדבר שיש בו סימן חייב להכריז אלמא קסבר רבא סימן העשוי לידרס הוי סימן ואיכא דמתני להא שמעתא באנפי נפשה סימן העשוי לידרס רבה אמר לא הוי סימן ורבא אמר [12]הוי סימן תנן כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז ה"ד אי דלית בהו סימן ברה"י מאי מכריז אלא לאו דאית בהו סימן וקתני ברה"ר הרי אלו שלו אלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן תיובתא דרבא אמר לך רבא לעולם דלית בהו סימן ודקא אמרת ברה"י מאי מכריז מכריז מקום ורבה אמר מקום לא הוי סימן דאיתמר מקום רבה אמר לא הוי סימן ורבא אמר [13]הוי סימן ת"ש כריכות ברה"ר הרי אלו שלו ברה"י נוטל ומכריז [14]והאלומות בין ברה"ר ובין ברה"י נוטל ומכריז רבה היכי מתרץ לה ורבא היכי מתרץ לה רבה מתרץ לטעמיה בסימן ורבא מתרץ לטעמיה במקום רבה מתרץ לטעמיה בסימן כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו משום דמדרסא לה. רבה דאמר טעמא דרה"ר משום דנדרס מאי שנא אלומות: **ורבא**. דמוקים לכריכות כשאין בו סימן מאי שנא כריכות ומאי שנא אלומות: **רבה מתרץ לטעמיה**. דטעמא [1] דרשות הרבים דכריכות משום סימן ובדבר יש [6] בה סימן: **במקום**. טעמא דכריכות [1] ברשות הרבים משום מקום ובדבר שאין בו סימן: דמדרסא

עין משפט נר מצוה

יט א מיי' פ"ח מהלכות טוענת אובדין הל' ב ופי"ב הלכה ח:
כ ב מיי' פי"ח מהלכות גזילה ואבידה הלכה י סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף ז:
כא ג ד מיי' פט"ו מהל' גזילה ואבידה הל' ט"ז סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רס סעיף ו:
כב ה מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסב סעיף ח:
כג ו מיי' שם:
כד ז ח מיי' שם הל' י ופי"ג הל' ה סמג שם טוש"ע שם סעיף ט וסי' רסז סעיף ז:

רבינו חננאל

יותן: פי' סימן העשוי לידרס כגון קשירת כריכות וכיוצא בהן שאם ידרסו יותרו הקשרים ובטל הסימן. וקתני סימן העשוי לידרס רבה אמר לא הוי סימן ודינו כדין דבר שאין בו סימן ורבא אמר הוי סימן. ואקש' עליה דרבא ממתני' דקתני כריכות ברשות הרבים הרי אלו שלו ברשות היחיד נוטל ומכריז מאי לאו דאית בהו סימן העשוי לידרס וברשות הרבים דשכיחי רבים דדרסי עליה ובטיל מיאש לפיכך הרי אלו שלו אבל ברשות היחיד דלא מידרסי חייב להכריז אלמא סימן העשוי לידרס לא הוי סימן ודחי רבא לא מתני' בדליבא בהו סימן כלל וברשות היחיד אמאי מכריז מכריז מקום שהמקום הוא הסימן. ורבה אמר מקום לא הוי סימן. פי' מינשתפי מתגלגלין ברגלי בני אדם. פי' כיון דיקירי לא מינשתפי כיון שהן כבדים אינן מתגלגלין ברגלי בני אדם

מסורת הש"ס

ז) קדושין נט:, ח) נקמן כ:, ט) [ל"ל ר' שמעון וכ"ה בילקוטן], י) [קידושין נב. בנא קמא עב. סנהדרין כז.], כ) [פסחים נ:], ל) ס"ל דרה"י, מ) ס"ל בהה"י, נ) ס"ל כיון דאיכא אתרא, ס) [ל"ל קודם ד"ה מאחר],

תורה אור השלם

1 וְכִי יִתֵּן מַיִם עַל זֶרַע וְנָפַל מִנִּבְלָתָם עָלָיו טָמֵא הוּא לָכֶם: ויקרא יא לח
2 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה רבה מתרץ וכו' שם בו סימן: (ב) תוס' ד"ה איסורא וכו' דלא ידע למיאש בין:

גליון הש"ם

גמ' ביע"ל קג"ם. עיין שבת דף קנה ע"א תוס' ד"ה והלכתא: שם יתמי דלאו בני מחילה. עיין ב"מ דף קמא ע"ב תוס' ד"ה ואם: תוס' ד"ה אי דליבא כו' אך קשה. עיין תשובת רשד"ם מי"ד סימן ר"כ:

הגהות הגר"א

[א] גמ' דאיכא כו'. נ"ב מתמת מתיקותם. רמב"ם. משל"כ שאר פירוש. מ"מ: [ב] תוס' ד"ה בכלכתא כו'. נ"ב אבל הרמב"ם כתב אם הקפיד והקיף כו' שהי גילה דעתו שלא מחל:

מוסף רש"י

מנין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת. הואיל ומתיאשו הבעלים (ב"ק סו.).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כד.

מסורת הש"ס

נאושפיזא. שאלוהו על אושפיזו אם קבלו בסבר פניס יפות ואמר לו מדה טובה היא כדי שלא יקפלו בו בני אדם שאינן מהוגגין לבא תמיד עליו ויכלו את ממונו: **אגניב ליה כסא דכספא.** כלי של אושפיזו היה: **בדי מחטין ולינוריות.** לקמיה מפרש בדי מחטין שמולין בו מחטין: **ולינוריות.** מזלגות קטנים שטווים בו זהב: **אחא אחא.** בד אחת ומחרוז אחד: **חייב להכריז.** דמנין הוי סימן: **שוכי.** ענפים של אילן: **עלה אחד בבד אחד.** [ג] במס' סוכה (דף מד:) גבי ערבה שנשרו מקצת עליה ונשתיירו בה שלשה עלין לחין ואיכא דאמרי אפילו עלה אחד בבד אחד כשילה: **ברדלס.** לצוע וי"א פוטיא"ש [ד] ודרך להרוג אווזים ותרנגולים: **ולא מקום שהרגים בו.** ואפילו דבר שיש בו סימן: **פליגי רבנן עליה.** בתרוייהו: **המולא מעות.** קא ס"ד לבורי מעות דקתני מתני' חייב להכריז והכא הואיל ורגיל מצויין שם הרי אלו שלו שנתייאשו הבעלים: **דאזיל בתר רובא.** כלומר שהולך בדין מליאה אחר טעם רגיל מצויים שם: **ברוב ישראל.** דסתם בתי כנסיות ישראל בהן: **במפוזרים.** ורבנן היא דמודו במפוזרין דתנן [ה] מעות מפוזרין הרי אלו שלו: **לנסיות.** אסיפת מקום שמתכנסים שם להתיעץ ולהוועד: **דיסתי בהו לנעניים.** שהן חוץ לעיר ומושיבין בה כנעניים לשמור: **מלא בה אבידה.** משנה היא בסדר טהרות בעיר שישראל וכנעניים דרים בה במסכת מכשירין: **ופפשוט.** מיהא מקצת משאלותיך דמודו רבנן ברוב כנעניים ופליגי ברוב ישראל: **בטמון.** דכיון דטמנו לתוכה מליאה היא הלכך ברוב ישראל יכריז: **שאינה עשויה לפנות.** רגילים היו בעלים להניחה ימים רבים ולא לפנותה מיד: **ונמלך עליה לפנותה.** מיד ועל כרחו לו יטלנו לו יהא הפקר. להכי נקט (ד) שאינה עשויה לפנות דאי עשויה לפנות אבידה מדעת היא שהיה לו לחוש שמא יפנה: ואיבעית

ובאושפיזא מאי נפקא מינה אמר מר זוטרא לאהדורי ליה אבידתא בטביעות עינא אי [א] **ידעינן ביה דלא משני אלא בהני תלת מהדרינן ליה ואי משני במילי אחרינו לא מהדרינן ליה מר זוטרא חסידא אגניב ליה כסא דכספא מאושפיזא חזיא לההוא בר בי רב דמשי ידיה ונגיב בגלימא דחבריה אמר היינו האי דלא איכפת ליה אממונא דחבריה** [ב] **כפתיה ואודי תניא** [ג] **מודה ר"ש בן אלעזר בכלים חדשים ששבעתן העין שחייב להכריז ואלו הן כלים חדשים שלא שבעתן העין שאינו חייב להכריז כגון** [א] **בדי מחטין וצינוריות ומחרוזות של קרדומות כל אלו שאמרו** [ב] **אימתי מותרים בזמן שמצאן אחד אחד אבל מצאן שנים שנים חייב להכריז מאי בדי שוכי ואמאי קרו ליה בדי דבר דתלו ביה מידי בד קרו ליה כי ההוא** [ג] **דתנן התם** [ד] **עלה אחד בבד אחד וכן היה ר"ש בן אלעזר אומר** [ה] **המציל מן הארי ומן הדוב ומן הנמר ומן הברדלס ומן זוטו של ים ומשלוליתו של נהר המוצא בסרטיא ופלטיא גדולה ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן איבעיא להו כי קאמר ר"ש בן אלעזר** [ו] **ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא או דלמא** [ז] **אפי' ברוב ישראל נמי אמר אם תמצא לומר אפילו ברוב ישראל נמי אמר** [ח] **פליגי רבנן עליה או לא פליגי ואם תמצא לומר פליגי ברוב ישראל ודאי פליגי ברוב כנענים פליגי או לא פליגי ואם תמצא לומר פליגי אפי'** [ט] **ברוב כנענים הלכה כמותו או אין הלכה כמותו אם תמצא לומר הלכה כמותו דוקא ברוב כנענים או אפילו ברוב ישראל ת"ש** [י] **המוצא מעות בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובכל מקום שהרבים מצויין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשין מהן מאן שמעת ליה דאזיל בתר רובא ר"ש בן אלעזר שמעת מינה אפילו ברוב ישראל נמי הב"ע במפוזרין אי במפוזרין מאי אריא מקום שהרבים מצויין שם אפילו אין הרבים מצויין שם אלא לעולם** [יא] **בצרורין והכא במאי עסקינן** [יב] **בבתי כנסיות של כנענים בתי מדרשות מאי איכא למימר בתי מדרשות דידן דיתבי בהו כנענים השתא דאתית להכי בתי כנסיות נמי דידן דיתבי בהו כנענים ת"ש** [יג] **מצא בה אבידה** [יד] **אם רוב ישראל חייב להכריז אם רוב כנענים אינו חייב להכריז מאן שמעת ליה דאמר אזלינן בתר רובא רשב"א שמעת מינה כי קאמר רשב"א ברוב כנענים אבל ברוב ישראל לא הא מני רבנן היא תפשוט מינה דמודו ליה רבנן לרשב"א ברוב כנענים אלא לעולם רשב"א היא ואפי' ברוב ישראל נמי והכא במאי עסקי' בטמון אי בטמון מאי עבידתיה גביה והתנן** [טו] **מצא כלי באשפה מכוסה לא יגע בו מגולה נוטל ומכריז** [טז] **כדאמר רב פפא באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה הכא נמי באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה** ואיבעית

ומודה ר"ש בכלים ששבעתן העין בו'. מדקתמר ומודה משמע דלרבנן אפילו לא שבעתן העין חייב להכריז וכן מצינו ברבה בר בר חנה דאמר בפ"ק (לעיל דף יט.) אי טביעות עינא אית לי בגויה וגט לא שבעתו העין דלא משהה איניש גיטא בידיה וקשה דלא מצינו דאמרו רבנן זה בפירוש וי"ל דמדנקט במתני' כריכות ועיגולי דגילה ומחרוזות וכרכות הרי אלו שלו ואלו דברים אין דרכן להיות בהן טביעות העין משמע דדברים שדרכן להיות בהן טביעות עין בכל עניין חייב להכריז אפילו לא שבעתן העין אי מלא במקום דשכיחי רבנן: **אבל** שנים חייב להכריז. דמנין הוי סימן ומתניתין דקתני מחרוזות וכרכות הרי אלו שלו אי מיירי דרך נפילה אתי שפיר דאז לא היה מנין סימן שאינו יודע שנפלו בבת אחת א"נ מיירי דרך הינוח וליכא אלא מחרוזת אחת וכן עיגול וכרכ והא דקתמר מחרוזות היינו מחרוזות דעלמא ולקמן (דף כה.) גבי לבורי פירות וגבי לבורי מעות דפריך ש"מ מנין הוי סימן ולא משני לבורי דעלמא דומיא דרישא מחרוזות ועיגול וכרכות וכריכות היינו משום דלא הוה ליה למתני אלא מעות לבורות ופירות לבורות כדקתני מעות מפוזרות ופירות מפוזרות: **כי** קאמר ר"ש ברוב כנענים. וא"ת א"כ מה צריך טעם מפני שהבעלים מתיאשים ת"ל דיש לתלות דמכנעניים נפל דהוו רובא וי"ל דאיצטריך דאפילו יודע ודאי שמישראל נפל קאמר הרי אלו שלו מ) דהמפסיד מתיאש ואומר דכנעניים שקלי ליה ואפילו אם ישראל ימצאם לא יכריז דתולה דמן הכנעניים נפל דהן רובא: **אפילו** ברוב ישראל נמי. הוי שלו וטעמא משום דאיכא אינשי דלא מעלי ושקלי לה:

אם תמצי לומר פליגי פליגי ברוב כנענים או לא. להך גירסא מספקא לי פליגי אפילו ברוב ישראל ואית ספרים דלא גרסי הכי אלא גרסי את"ל אפילו ברוב ישראל פליגי רבנן עליה ברוב כנעניים או לא ולהך גירסא פשיטא ליה דרבנן פליגי עליה ברוב ישראל ומייב להכריז ולא מיישינן לאינשי דלא מעלי וכן נראה דהא תנן אלו שחייב להכריז אלא פירות בכלי וכן כולהו דאית בהו סימן ומשמע דאפילו ברה"ר דרגיל מצוים שם חייב להכריז דלא מדכר רה"י אלא גבי כריכות ודוחק הוא להעמיד בסמטא וכן לקמן אמר לעולם רבנן כו' ומי קתני הרי אלו שלו אינו חייב להכריז קתני ויניח והשתא מ"מ תפשוט דפליגי רבנן ברוב ישראל דקתני אם רוב ישראל חייב להכריז אלא ודאי הא לא מספקא ליה אם פליגי ברוב ישראל ופשיטא ליה דפליגי מכח מתני'

כדפרישית: **מאן** שמעת ליה דאזיל בתר רובא. פירוש גבי מליאה ולא שייך הא לפלוגתא דחיישינן למיעוט:

ותפשוט מינה דמודו רבנן לר"ש כו'. וא"ת אי נעי למפשט דמודו רבנן מימא ר"ש היא וי"ל דמ"מ תפשוט דלא מצינו למימר דלר"ש אפילו ברוב ישראל הרי אלו שלו ולרבנן אפילו ברוב כנעניים חייב להכריז דאי כר"ש אמאי אם כן ברוב ישראל חייב [להכריז] לר"ש ואי כרבנן אמאי א"כ ברוב כנעניים הרי אלו שלו: **בטמון.** ולא נעי לאוקמה שאין רגיל מצוים שם מדמפליג בין רוב העיר כנעניים לרוב העיר ישראל משמע שאלא במקום שרוב בני העיר מצויים שם דאי מלא במקום שאין רגיל מצוים לא הוה ליה למנקט רוב העיר אלא אם רוב כנעניים או ישראל שכיחי במקום שאלא וא"ת ובטמון למה יגע בו אי משום שיפנה אותה המפנה יקחנה ויכריז וי"ל דשמא המפנה יהיה כנעני או שמא לא ימצאנה המפנה וישליכנה לחוץ עם הזבל וא"ת ואמאי יכריז יקחנה לעצמו דכשלא ימצאנה בעליה יתייאש ויאמר שאדם שאינו הגון לקחה ואע"ג דאיכא רובא ישראל דהיינו טעמא דר"ש דשרי ברוב ישראל וי"ל דהוי יאוש שלא מדעת דכשעה שלוקחה עדיין לא ידע האובד שנלקחה וברוב כנעניים הוי שלו דתלינן דכנעניים הטמינוה דהוו רובא:

עין משפט נר מצוה

[ג] מיי' פ"ד מהל' גזילה ואבידה הלכה יג. סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף כא:
לה ב מיי' פט"ז שם הל' ל. סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף טז:
ג [מיי' פ"ז מהל' גזלה הל' כ טוש"ע או"ח סי' תרסד סעי' ד]:
לו ד מיי' פ"ו מהל' גזילה ואבידה הל' ב ועיין בהגהות ובמגיד משנה סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רנט סעיף ז:
לז ה ו ז מיי' שם פי"א הל' ז סמג שם טוש"ע שם סעיף ג וע"ש:

מסורת הש"ס

[ג] [ע"ב קסז.], ב) סוכה מד: [ע"ש למימרא דופא], ג) ע"ז מג., ד) [לקמן כו.], ה) [ע' תוס' ב"ב כג: ד"ה מוקן], ו) [לעיל כפ:], ז) ס"פ צבורין ועיין רש"ל, ח) מכשירין פ"ב מ"ח ע"ש, ט) לקמן כה., י) שם, כ) [ל"ל ודרכו יעב"ן], ל) [לעיל כפ.], מ) כ"ל דסאוכד,

הגהות הב"ח

(א) גמ' מנין ומודה ר"ש: (ב) רש"י ד"ה ומלך וכו' להכי נקט. כ"ב ע"ל דף כה ע"ב:

גליון הש"ם

גמ' פליגי רבנן עליה. כעין זה נדריס כ"ג ע"ב:

הגהות הגר"א

[א] גמ' בדי מחטין. נ"ב הרמב"ם וס"ע לא כתבו בדי אלא מחטין כו' אלא בדין וע' רל"ש ומש"ש (בסי' רס"ק ס"ק כ"ג): [ב] שם דתנן. לשוס קו עליו וכ"ב דלמריגן וכ"ה ברי"ף ורא"ש: [ג] רש"י ד"ה עלה. בתס' סוכה גבי כו'. נ"ב תמוה מאד (ועי' בדברי רבינו בא"ח סי' תרמ"ו ס"ק י"ד):

לעזי רש"י

פוטיא"ש [פוטיי"ש]. חולדה.

מוסף רש"י

עלה אחד בבד אחד. כל אחד וכו עלה אחד ולא ולא (סוכה מד:). דמן זוטו של ים. לשון יס בתחר לאתוריו עשר וחמש עשרה פרסאות ושוטף כל מה שמוצא בדרך חזרתו, וכן עושה בכל יום (ע"ז מג.). ומשלולילתו של נהר. כשהנהר גדל ויוצא על גדותיו ופושט (שם). אפילו ברוב ישראל. דעביד דמייתם ולא שמיך דליהדרו ליהליה, ולא מפלגי בין דבר שיש בו סימן לאין בו סימן (לקמן כו.). מכוסה לא יגע בו. לאין זו אבידה שיהא מוהסר עליה אלא תוכל לתתעלם, דמשמע הוא (לקמן כה:).

רבינו חננאל

הלילה שפיר עבד שאין דרך ארץ לגלות בני אדם שיתחם עם נשיהם לבני אדם וכן באושפיזא אם כיבדו ועשה לו מטעמים הרבה ותיקן הבית בכלים מכובדים ושינה האורח מפני כי פחד שלא ירגישו בני אדם וירדו אחריו בביתו כדכתיב מברך רעהו בקול גדול וגו' ושינה כל שינוי בענין זה אין מחזיקין אותו בשקרי אלא הרי הוא באמונתו ואם יאמר ברי לי שאלו כליי הן מחזירין אותו בטביעות עין בלבד בלא נתינת סימנין לפיכך מודה ר' שמעון בן אלעזר בכלים חדשים ששבעתן העין שחייב להכריז מאי טעמא דלמא אתי צורבא מרבנן דלא משנה בדיבוריה דאמר טביעות עינא אית לי בהו ושקיל להו. ואלו הן (הן) כלים חדשים שאין חייב להכריז בדי מחטין וצינורות ומחרוזות [של] קרדומות שמצאן אחד אחד וכן היה ר"ש אומר המציל מן הארי ומן הדוב ומזוטו של ים ומשלוליתו של נהר והמוצא באיסרטיא ופלטיא ומעות בבתי כנסיות ובתי מדרשות ואפי' צרורין ובכל מקום שהרבים מצוין שם הרי אלו שלו מפני שהבעלים מתיאשים מהן. ואיבעיא לן ברוב כנענים או אפי' ברוב ישראל נמי הרי אלו שלו ולא איפשיטא וקיימא לן תיקו דממונא לקולא. מעשה דמר זוטרא חסידא פשוטה

כד: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

סבר כוותיה בחדא. ולא בעי למימר דסבר כרבנן דלא"כ תפשוט דמודו רבנן ברוב כנעניים ומכל מקום יש לפשוט דהלכה כמותו ברוב כנעניים: **לבתר** תריסר ירחי שתא בו'. פי' הן עצמן החזיר אע"ג דלא היה צריך ליתן רק דמיהם כדתנן בפרקין (דף מח:) כל דבר שעושה ואוכל מטפל בו י"ב חדש מכאן ואילך אם דמיהן ומניחן אבל רש"י פירש שמצאן אחר י"ב חדש שנאבדו קשה דמנלן ח) שיהא בשביל כך למולא דהאובד אינו מתיאש שסבור שהמולא יסבור שמקרוב נאבדו ויכריז:

לפנים משורת הדין. מאשר יעשון נפקא לן לקמן בפרקין (דף ל:) תימה דלא מייתי קרא הכא כדמייתי לקמן בעובדא דר' ישמעאל ודהגזל קמא (ב"ק דף ק. ופס ד"ה לפנים) בעובדא דרבי חייא במלאה דינר לשולחני ומצא רע ולקמן בסוף פרק האומנין (דף פג.) מייתי קרא דאחרינא למען תלך בדרך טובים שהוא מדברי קבלה ושביק קרא דאשר יעשון שהוא מדברי תורה וי"ל דלא מייתי קרא דאשר יעשון אלא במקום שאחרים חייבין והוא פטור כמו במלאה דינר דאחרים דבעו למילף חייבים ור' חייא דלא בעי למילף פטור ולפנים משורת הדין שלם כמו אחרים וכן בעובדא דרבי ישמעאל דזקן ואינו לפי כבודו הוה ועשה לפנים משורת הדין כמו אחרים והכא בשמעתין דהדרינהו בתר תריסר ירחי שתא כ"ע פטורים לכך לא מייתי קרא הכא ומ"מ משום לפנים משורת הדין בעי ליה לאהדורי כיון שאינו מתחסר ממונא אבל בסוף האומנין (שם) בהנהו שקולאי שבברו לו החבית ועשו לו הפסד גדול משום לפנים משורת הדין אין לו להפסיד לכך מייתי קרא למען תלך בדרך טובים: **אתא** לקמיה דרב גרסי' כדמשמע בירושלמי פרק אין מעמידין ואפילו לספרים דגרסי אביי פריך שפיר מבשר שנתעלם מן העין דאף ע"ג דלא קיימא לן כרב כדפרישית לעיל (דף נג: ד"ה מתרחוות) מדפריך בפרק גיד הנשה (חולין דף לה: ושם) ורב היכי אכיל בשרא מ"מ פריך שפיר דכיון דחזי המולא שהעוף השליכם שם אפילו מאן דפליג ארב מודה הכא דאסור דאימור נטלה מעיר שרובה כנעניים ומשני בעומד ורואהו שנטלה מעיר שרובה עכו"ם ישראל ולרב מיירי בעומד ורואה שנטלה לפני עכו"ם ישראל:

הרי שאבדו בו'. ה"ה נגנבו ואע"ג דעבר על לא תגנוב לא עבר על לא תגזול דגזילה ובתוספתא (פ"ב דחולין) תניא בהדיא הרי שאבדו או נגנבו והכא נקט אבדו אורחא דמילתא: **שמצאן** באשפה. בפ"ק דחולין (ד' יב:) מפרש גרסין דברי רבי יהודה לרבי חנניא כשמצאן באשפה שבשוק אף רבי חנניא לא פליג עליה אלא באשפה שבבית ובעובדא דהכא שמצאן בדרך בלא אשפה הוי כאשפה שבבית: **אתא** לקמיה דרבי אסי גרסי' אע"ג דבכל דוכתי חשיב רבי אמי בריש' כדאמר (גיטין דף נט:) רבי אמי ורבי אסי כהני חשיבי דאמרעא דישראל אף על גב שגדול ממנו אין תימה שבא לפניו לישאל לפי שחבירו היה אבל אי גרסינן רבי אבא קשה דרבי אבא היה תלמידו של רבי אמי כדמוכח גבי נסכא דרבי אבא (שבועות דף מז.) ואין היה בא לפניו ט) (לעולם):

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני וייתי ישראל ויהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי א)**מצא חבית יין בעיר שרובה כנעניים מותרת משום מציאה ואסורה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למוצאה כמאן כר"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנעניים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי** ב)**לקנקנה: ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דציירי בסדינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אבריז והא זוטו של ים הוא שאני נהר בירן** ג)**כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנעניים נינהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנעניים שאני נהר בירן דישראל סברו ליה וישראל סברו ליה כיון דישראל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישראל סברו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה** ד)**לפנים משורת הדין כי הא דאבוה דשמואל אשכח הנך חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפנים משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"נ** ה)**בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה** ה)**הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאביי א"ל** ו)**זיל שקול לנפשך והא רובא דישראל נינהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דכזוטו של ים דמי והא** ז)**אמר רב שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו: ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו** ח)**משום מציאה כר"ש בן אלעזר משום שחיטה כרבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי דתניא** ט)**הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין ר' יהודה אוסר ורבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כשמצאן באשפה** י)**ודברי רבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית מדהתירוהו לו משום שחיטה רובא ישראל נינהו שמעת מינה הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל אמר רבא** יא)**רוב כנעניים ורוב טבחי ישראל רבי אמי אשכח פרגיות שחוטות בין טבריא לציפורי אתא לקמיה דר' אסי ואמרי לה לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בי מדרשא ואמרו ליה זיל שקול לנפשך רבי יצחק נפחא אשכח קיבורא דאזלי ביה אזלויי אתא לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בבי מדרשא ואמרו ליה זיל שקול לנפשך: מתני'** יב)**ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא** יג)**מעות בכים או כים כמות שהוא** יד)**צבורי פירות** טו)**צבורי מעות שלשה**

אם כתובות ז. מה: כתובות לז. ב"ק לט:), ב) [חולין מח.], ג) חולין לה., ד) חולין יב. [מוספתא דחולין פ"ב], ה) פי' האגמים שיצדו בהם הדגים שבשי דל"ק], ו) [דברים יד], ז) [לקמן כה.], ח) [עיין רש"י בכתובות נח: ד"ה בכלי אובד], ט) ב"ל ליאשל. ר"מ,

לעזי רש"י

נשנ"ש [אישקלושינ"ט]. עושים סכר. אוולטו"ר [וולטו"ר]. פרס.

רבינו חננאל

היא וכן הא דא"ר אסי מצא חבית של יין בעיר שרובה כנענים קנקנה מותר [משום] מציאה ויינה אסור אפי' בהנאה בא ישראל ונתן סימניה מותרת אפי' בשתיה למוצאה. ש"מ דברוב כנענים הרי הן שלו. ההוא דאשכח ד' זוזי דציירי בסדינא בנהר בירין כו' ואסיקנא כיון דישראל כרו ליה וישראל סברו ליה אימור מישראל נפול ולא מיאש. רב יהודה הוה אזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא אמר ליה מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי הן שלו. בא ישראל ונתן סימניה מהו אמר לו אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין מחזיר בדאבוה דשמואל אשכח חמרא במדברא ואהדרינהו בתר י"ב ירחי שתא והא דרבה דאמר ליה רב נחמן מצא ארנקי בשוקא דרבנן הרי הן שלו ואפי' הלה עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים כלומר כשם מי שטבעה ספינתו המציל ממנה הרי הן שלו ואע"פ שבעלה עומד וצווח כדאמרינן המציל מזוטו של ים התורה התירתו לו כן גם זה מותר למוצאו ש"מ אפי' ברוב ישראל. עוף הנקרא דיו שקיל בישרא ושדא בצנייתא דבי בר מרין. אסיקנא אם הוא עומד וראה את המקום שחוטף זה הבשר ממנה והוא מישראל מותר לו דכזוטו של ים [דמי] ואם לאו אסור באכילה כרב דאמר בשר כיון שנתעלם מן העין אסור באכילה. והא דרב חנינא דאשכח גדי שחוט בין טבריא לצפורי והתירוהו לו משום מציאה כר"ש בן אלעזר ומשום שחיטה כר' יוסי בר חנינא וכו' ופשוטה היא. פי' פרגיות צפרים טהורים. רב אמי אשכח פרגיות בין טבריא לצפורי וא"ל ר' יוחנן שקול לנפשך. וכן רב יצחק אשכח (פגעיות) [פקעיות] של מטוה דאמר ר' יצחק אשכח קיבורי דאזלו בי אזלויי וא"ל ר' יוחנן זיל שקול לנפשך: **מתני'** ואלו חייב להכריז

מסורת הש"ס

מוסף רש"י

בשר שנתעלם מן העין. שהיה שעה אחת שלא ראהו, ואפילו היה מונח על שלחנו, אסור. שמא נתחלף בגבלה (חולין צה:).

ואיבעית אימא לעולם רבנן מי קתני הן שלו אינו חייב להכריז קתני וייתי ישראל ויהיב ביה סימנא ושקיל ת"ש דאמר רב אסי א)**מצא חבית יין בעיר שרובה כנעניים ומאוסרה בהנאה בא ישראל ונתן בה סימן מותרת בשתיה למוצאה כמאן כר"ש בן אלעזר שמע מינה כי קאמר ר"ש בן אלעזר ברוב כנעניים אבל ברוב ישראל לא לעולם אימא לך ר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל נמי קאמר ורב אסי סבר לה כוותיה בחדא ופליג עליה בחדא וכי מאחר דאסירא בהנאה מותרת משום מציאה למאי הלכתא אמר רב אשי** ב)**לקנקנה: ההוא גברא דאשכח ארבעה זוזי דציירי בסדינא ושדו בנהר בירן אתא לקמיה דרב יהודה א"ל זיל אבריז והא זוטו של ים הוא שאני נהר בירן** ג)**כיון דמתקיל לא מיאש והא רובא כנעניים נינהו ש"מ אין הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב כנעניים שאני נהר בירן דישראל סברו ליה וישראל סברו ליה כיון דישראל סברו ליה אימור מישראל נפל וכיון דישראל סברו ליה לא מיאש רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דיסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו אמר ליה הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו א"ל חייב להחזיר תרתי אמר ליה** ד)**לפנים משורת הדין כי הא דאבוה דשמואל אשכח הנך חמרי במדברא ואהדרינהו למרייהו לבתר תריסר ירחי שתא לפנים משורת הדין רבא הוה שקיל ואזיל בתריה דר"נ** ה)**בשוקא דגלדאי ואמרי לה בשוקא דרבנן א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן בה סימן מהו אמר ליה** ה)**הרי אלו שלו והלא עומד וצווח נעשה כצווח על ביתו שנפל ועל ספינתו שטבעה בים ההוא דיו דשקיל בשרא בשוקא ושדיה בצנייתא דבי בר מריון אתא לקמיה דאביי א"ל** ו)**זיל שקול לנפשך והא רובא דישראל נינהו שמעת מינה הלכה כרבי שמעון בן אלעזר אפי' ברוב ישראל שאני דיו דכזוטו של ים דמי והא** ז)**אמר רב שנתעלם מן העין אסור בעומד ורואהו: ר' חנינא מצא גדי שחוט בין טבריא לציפורי והתירוהו לו אמר רבי אמי התירוהו לו** ח)**משום מציאה כר"ש בן אלעזר משום שחיטה כרבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי דתניא** ט)**הרי שאבדו לו גדייו ותרנגוליו והלך ומצאן שחוטין ר' יהודה אוסר ורבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי מתיר אמר רבי נראין דברי רבי יהודה כשמצאן באשפה** י)**ודברי רבי חנניא בנו של רבי יוסי הגלילי כשמצאן בבית מדהתירוהו לו משום שחיטה רובא ישראל נינהו שמעת מינה הלכה כר"ש בן אלעזר אפי' ברוב ישראל אמר רבא** יא)**רוב כנעניים ורוב טבחי ישראל רבי אמי אשכח פרגיות שחוטות בין טבריא לציפורי אתא לקמיה דר' אסי ואמרי לה לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בי מדרשא ואמרו ליה זיל שקול לנפשך רבי יצחק נפחא אשכח קיבורא דאזלי ביה אזלויי אתא לקמיה דר' יוחנן ואמרי לה בבי מדרשא ואמרו ליה זיל שקול לנפשך: מתני'** יב)**ואלו חייב להכריז מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא** יג)**מעות בכים או כים כמות שהוא** יד)**צבורי פירות** טו)**צבורי מעות שלשה**

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כה.

מסורת הש"ס

ה) [לעיל כג:], ב) רש"ל ור"מ מ"ז, ג) לפירוש הרי"ף והכלא"ם קאי על המשנה וע"ש, ד) [לעיל כ:], ה) ב"ב קג., ו) [מיס רש"ש], ז) [דף כג:], ח) ס"א דכריתא היא ומאי אוקמא מהך דמשקל, ט) ס"א ל"ג.

הגהות הב"ח

(א) גמ' טבעי מכריז: (ב) רש"י ד"ה תני לצור וכו' ומאי קימיה: (ג) ד"ה תני לצורי וכו' מנין הוא להו:

הגהות הגר"א

[א] גמ' רב פפא וכו'. נ"ב הרמב"ם פסק כרולהו אוקימתא דר"פ אבל דר"ז שמיעה. והרא"ש וטור פסקו גם לדר"ז: [ב] שם ואמ"א הא והא דלא אשמיר בה מידי ול"ק הא דא"ל אוגנין לצנא הא דל"ל אוגנין לצנא ואב"א הא והא דל"ל אוגנין ול"ק הא דמהדרי אפיה לגבי פירי הא דלא מהדרי אפיה לגבי פירי כל"ל (וכ"נ מרש"י ד"ה והא כו' דסתם צנא כו' אבל הרא"ש גורס כגירסא שלנו וע"ש ובדברי רבינו בח"מ סי' רסב ס"ק כ"ה): [ג] שם ד"ל מנינא כו'. נ"ב הרמב"ם והרא"ש וס"פ אבל הרמב"ם השמיטה דס"ל דר"א ור' יוחנן פליגי אליבא דר"י מגדלאה ופסק כר' יוחנן וע' רי"ף (שמפרש כהרמב"ם וע' נ"י): [ד] שם (פשוט מהא מדא ד)אמר. אות ד' ממלא דאמר עם ג' מלות שלפניו מוקפים בענולים וב"ב הרמב"ם ל"ג לה אלא גרים אמר ר"נ כו' וסולם לא איפשיטא ומסר בש"ע כאן וע' ברמב"ם:

רבינו חננאל

מצא פירות בכלי או כלי כמות שהוא וכו' אמרי' תנינא להא דתנו רבנן מצא כלי ולפניו מעות פירות כים ולפניו מעות הרי אלו שלו. מקצתן בכלי ומקצתן בקרקע חייב להכריז ואם בא ישראל ונתן סימני הכלי נוטל גם הפירות וכן כל כיוצא בהן. ורמינן עלה הא דתניא מצא דבר שאין בו סימן בצד דבר שיש בו סימן ו) נוטל הדבר שיש בו סימן וזכה הלה בדבר שאין בו סימן. ופרקינן הא והא בצנא ופרי וכגון שנותרו מן הפירות בצנא ולא קשיא הא דתני חייב להכריז דמשמע שמחזיר גם הפירות בצנא דאית ליה אוגנים והן כפופות לתוכה דאמרי' האי צנא איתהפכא והני פירי אישתפוך מן הצנא והני פירי (דאישתפוך) [דאשתייר] בגוה אוגנים מנעום מלהשפך בחוץ

ו) נראה דלא גרס בגרייתא השניה נוטל ומכריז רק נוטל הדבר וכו' ועי' בתוס' כאן ד"ה הא גירסת רבינו ופירושו.

עין משפט נר מצוה

נ א מיי' פט"ז מהלכות מלכים הל' ב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יב:

נא ב מיי' שם פט"ו הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף ט:

נב ג מיי' שם הלכה ט טוש"ע שם סעיף ח:

נג ד מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יט:

נד ה מיי' שם פט"ז הל' ג סמג שם טוש"ע שם סעיף כ:

נה ו מיי' שם פט"ו הל' טו סמג שם טוש"ע שם סעיף יט:

נו ז מיי' שם פי"ד הל' יא סמג שם:

נז ח ט מיי' שם פט"ו הלכה יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יט:

נח י מיי' שם פט"ז הל' ג סמג שם טוש"ע ח"מ סי שם סעיף יב:

נט כ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יא:

ס ל מ מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:

לעזי רש"י

אשקולינו"ש [אישקילונ"ש]. מדרגות.

מוסף רש"י

כרכות ברה"י. כגון שדה זרועה שאין רוח בני אדם דרכין בה ויש מיעוט שהולכים בה (לעיל כב:)

רבינו חננאל (המשך)

הלכך הפירות בתר צנא גרידי בא מי שנתן סימני צנא נוטל גם הפירות. והא דתני דזכה הלה במה שבידו בצנא דלית ליה אוגנים ונמצאו הפירות בחוץ ופירות בצנא דאמרי' הני פירי דבחוץ לאו מן הצנא אישתפוך דאילו מינה אישתפוך הוו להו לאישתפוכי כולהו דהא לית לה לצנא אוגנים אלא הני פירי דבחוץ לאחרינא אינון לפיכך זכה בהם המוצאן דהא דבר שאין בו סימן נינהו. ציבורי פירות. ש"מ מנין הוי סימן. ג' מטבעות זו על גבי זו חייב להכריז. פי' כמגדלים מכוונות אבנים זו על גבי זו אין אחת עודפת על חבירתה. מפוזרין שלו הא אי הוו שלחופי משלחפי שאין מיושבות זו על גב זו אלא מקצתן עליה ומקצתן יוצאה מעליה כגון כנפי הכרובים כדגרס' בסוף המוכר את הבית ודלמא שלחופי הוו משלחפי אהדדי ועיקרו כדמתרגמי' בתרגום ארץ ישראל שכל את ידיו שלחופיגון לידוהי. אסקינן כל שאינן עשויים כמגדלים מפוזרין נינהו והרי הן שלו רויחא לתתא ומיצעא עילויה וזוטא עילוי מצעי זהו כמגדלים. בעי ר' ירמיה כשיר או כשורה או

הגהות הגר"א

[ה] שם אמר רב פפא אמר רב אחא בר אבא אמר רב אשי אמר רב אחא בר אבא אמר רב אשי אמר רב אחא בר אבא אמר רב אשי

כה: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

כאבני בית קולים. מכאן אר"ת דאין שם ע"ז מרקולים אלא קולים כדאמרינן הכא והא דקרי ליה בעלמא מרקולים היינו חילוף קילוס דהס קוריס קילוס לשון שבח וחכמים החליפו לגנאי לשון לעג וקלס (תהלים מד) ומר הוא חילוף כמו מר דשמוטה דפרק גיד הנשה (חולין דף לד.) ומר דפרזלא דהגוזל בתרא (ב"ק קיג:) [1]:

אחר הגפה. מקום שמשתמרות קלת אבל מצא במקום שאין משתמר כלל ודאי אבידה היא ומייאשו הבעלים כיון שאין בה סימן ולא מיירי הכא במשתמר לגמרי מדפריך בגמרא ולהוי קשר סימן כלומר ויטול ויכריז ובמקום המשתמר אפי' יש בו סימן לא יגע בו דהא תנן מצא כלי טמון באשפה לא יגע בו ובשם בו סימן מיירי מדקאמר ואם מגולה נוטל ומכריז וכן לעיל (דף כד.) אמר מצא אבידה אם רוב ישראל חייב להכריז א"כ בשם בה סימן מיירי ומוקי לה בטמון באשפה ונמלך עליה לפנותה אבל אם לא נמלך לא יגע בה ולרבא דאמר מקום הוי סימן נקט דוקא גוזלות דמדדין אבל דבר אחר לא דהוי מקום סימן ויטול ויכריז כיון דאינו משתמר לגמרי ולרבה דאמר מקום לא הוי סימן נקט גוזלות לאשמועינן דאע"ג דהוי ספק הינוח דאיכא למימר דמעלמא אתו לא יגע בהן:

[2] **ואמר** ר' אבא בר זבדא אמר רב ספק הינוח לכתחילה לא יטול. כדמפרש לעיל דלמא איכא אצנעינהו: **ואם** נטל לא יחזיר. יש מפרש דהיינו דוקא כשנטלהו והוליכו לביתו דיש לחוש שמא באו בעלים בתוך כך ולא מצאו מה שהניחו שם ושוב לא יחזרו לבקשה לכך לא יחזיר למקום שנטל אבל אם נטלו ולא זז משם ורואה שלא באו בעלים בתוך כך יחזיר וכן יש בירושלמי עובדא ברבי אבא בר זבדא גופיה דקאמר רבי אבא בר זבדא אשכח חמרא מכוסה בחפיסה ונסביה אתא ושאיל בני רב אמרו ליה לאו יאות עבדת אמר להו אהדריה א"ל לא דלמא אתא מריה ולא אשכחיה ומיאש מיניה ומיהו אם נטל לא יחזיר משמע רק שנטלה ואע"ג דלא הוליכה לשום מקום לא יחזיר ומ"ש לפרש דמיירי הכא בספק אבידה דאפי' הניחה בעלים שם מדעת דומה שאשכחוהו דבלא משתמר כ"א קלת מיירי דומיא דמתני' דעל מתני' קאי רבי אבא ולכך אם נטל לא יחזיר דהשתא אבידה היא ושכחוה הבעלים וכיון שאם היה יודע שהיא אבידה היה מחויב בהשבתה בלא שום הגבהה אם הוא יודע של מי הוא דכיון שהוא משתמר קלת לא יתייאשו הבעלים היכא דהגביה הוי מחויב בשמירתה מספק לרבה הוי שומר חנם ולרב יוסף שומר שכר עד שתבא ליד הבעלים ולא דמי לזקן ואינה לפי כבודו דאמר רבה בפרקין[3] הכישה נתחייב בה ואמרינן בהמוכר את הספינה (ב"ב דף פח.) אימור דאמר רבה בבעלי חיים דאנקטינהו נגרי בריתא אבל בשאר דברים לא היינו משום דזקן לא מיחייב בהשבה כלל ולכך כי יחזיר למקומה אינו חייב בשמירתה וכן לגלחית דפרק הספינה (שם דף פז:) לא מיחייב כלל בנטילה דאבידה מדעת היא ואינו חייב כלל בהשבתה אבל הכא אם היה יודע שהיא אבידה היה חייב ליקחנה ולהשיבה לבעלים אם היה יודע של מי (ג) הם עתה שהוא ספק אם הגביה חייב בשמירתה כדין אבידה ממש וכן משמע בפרק הספינה (שם) דקאמר לגלחית אבידה מדעת היא משמע דאם לא היתה אבידה מדעת א"ש דמחייב בנטילתה ועובדא דירושלמי דקאמר דאימור אתא מריה ולא אשכחיה מיירי שמלאו במקום שמשתמר לגמרי אבל היתה אבידה בת השבה ולכך אי לא הוה לן למיחש לאתא מריה שפיר וכן משמע דסתם חפיסה יש בו סימן ואי לא הוה משתמר לגמרי א"כ שפיר עשה שנטלה ואמאי אמר דלמא יאות עבד וכן הא דתניא לקמן (דף לא.) מצא טלית או קורדום בגד גדר אין זו אבידה ולא יגע בו אפילו יש בו סימן מיירי במקום המשתמר אי נמי התם לדעת הונח שם ולא יגע בו אפילו יש בו סימן דדרך פועלים שמניחים טליתן או קורדומם בגד גדר של אותה שדה ופירוש רש"י דפירש דלא יחזיר דליכא אינש דיהיב סימנא קשה דפשיטא דלא יחזירנו לשום אדם שאינו יודע מי הם הבעלים כיון שאין בו סימן:

דשתיך

כאבני בית קולים מהו ת"ש דתניא מצא מעות מפוזרות הרי אלו שלו כאבני בית קולים [4]חייב להכריז [5]ואלו הן [6]אבני בית קולים אחת מכאן ואחת מכאן ואחת על גביהן תנו רבנן המוצא סלע בשוק ומצאו חבירו ואמר לו שלי היא חדשה היא נירונית היא של מלך פלוני היא [7]לא אמר כלום ולא עוד אלא [8]אפילו שמו כתוב עליה לא אמר כלום לפי שאין סימן למטבע דאמר דלמא אפוקי אפקה ומאיניש אחרינא נפל: **מתני'** מצא [9]אחר הגפה או אחר הגדר גוזלות מקושרים או בשבילין שבשדות הרי זה לא יגע בהן [10]מצא כלי באשפה אם מכוסה לא יגע בו אם מגולה נוטל ומכריז: **גמ'** מאי טעמא דאמרינן הני אינש אצנעינהו [11] ואי שקיל להו לית להו למרייהו סימנא בגוויהו הלכך לשבקינהו עד דאתי מרייהו ושקיל להו ואמאי ליהוי [12]קשר סימנא אמר רבי אבא בר זבדא אמר רב [13]במקושרין בכנפיהן דכולי עלמא הכי מקטרי להו ולהוי מקום סימן אמר רב עוקבא בר חמא [14]במדדין אי במדדין מעלמא אתו ומותרין איכא למימר מעלמא אתו ואיכא למימר אינש אצנעינהו והוה ליה ספק הינוח [15]ואמר רבי אבא בר זבדא אמר רב [16]כל ספק הינוח לכתחילה לא יטול ואם נטל לא יחזיר: מצא כלי באשפה מכוסה לא יגע בו מגולה נוטל ומכריז: ורמינהו מצא כלי טמון באשפה נוטל ומכריז שכן דרך אשפה לפנות אמר רב זביד לא קשיא [17]הא בכובי וכסי הא בסכיני והמניק בכובי וכסי לא יגע בסכיני והמניק נוטל ומכריז רב פפא אמר הא והא בכובי וכסי ולא קשיא כאן באשפה העשויה לפנות כאן באשפה שאינה עשויה לפנות אשפה העשויה לפנות [18]אבידה מדעת היא [19]אלא [20]באשפה שאינה עשויה לפנות ונמלך עליה לפנותה בשלמא לרב פפא היינו דקתני שכן דרך אשפה לפנות אלא לרב זביד מאי שכן דרך אשפה לפנות שכן דרך אשפה לפנות לה כלים קטנים: **מתני'** [21]מצא בגל ובכותל ישן [22]הרי אלו שלו [23]מצא בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית [24]אם היה משכירו לאחרים אפילו (ד) [25]בתוך הבית הרי אלו שלו: **גמ'** תנא מפני שיכול לומר לו של אמוריים הן אטו אמורים מצנעי ישראל לא מצנעי לא צריכא דשתיך

לאבני בית קולים. מרקולים והיא שם ע"ז ולקמיה מפ' היכי עבדי: **אחת מכאן ואחת מכאן.** והשלשת חציה על זה וחציה על זה: **גירונים היא.** גירון קיסר כתוב עליה: **מתני' מצא אחר הגפה [או אחר הגדר] גוזלות מקושרין.** גפה סתימת כותל של עץ או של קניס: **גדר.** של אבנים: **לא יגע בהן.** טעמא מפ' בגמרא: **מכוסה לא יגע בו.** דאין זו אבידה שיהא מוזהר עליה בלא תוכל להתעלם[26] דמשתמר הוא: **גמ' כמדדין.** ממקום למקום: **מעלמא אתו.** ואין זה הינוח וכיון דאין בהן סימן נימא הרי אלו שלו: **ואיכא למימר איניש אצנעינהו.** הוא"ל ומקושרין: **ספק הינוח.** בדבר שאין בו סימן וכ"ש ודאי הינוח: **לכתחילה לא יטול.** דאי שקלת לה ליכא למרייהו סימנין למיתב בהו ויפסיד הלכך לא יטול והבעלים יזכרו ויבאו ויטלום: **ואם נטל לא יחזיר.** דהא ליכא דיהיב סימנא: **שכן דרך אשפה לפנות.** ואי לא שקיל ליה אי השתא לכשיפנה יטלנה נכרי או ישראל חשוד הלכך אבידה היא ומוהר עליה: **כובי וכסי.** טמוניס מדעת הוא ולא יגע בהן: **סכיני והמניק.** שהן כליס קטניס אבדה הן שהשליכם שם עם האשפה שהוציאם מן הבית. ולקמן פריך מאי שכן דרך אשפה לפנות: **אבידה מדעת היא.** דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שיפנוה: **היינו דקתני שכן דרך אשפה לפנות.** שהבעלים נמלכים לפנות: **לפנות לה כלים קטנים.** מן הבית שלא מדעת: **מתני' מצא בגל.** גל אבנים מחומה שנפלה: **הרי אלו שלו.** בגמרא מפרש: **מחציו ולחוץ.** בשאר מחוצי כותל הסמוכים לרשות הרבים מצאה מחצי עוביו של כותל ולחוץ שלו דאמרינן אחד מבני רשות הרבים נתנו שם ושכח. דלע"ג דאמרן לעיל ספק הינוח לא יטול והאי ודאי הינוח הוא הא מוקמי' למתני' בגמרא[27] דשתיך טפי דליכא יאוש בעלים: **ואפילו מצא בתוך הבית הרי.** ידוע דמאן נינהו ובעליו נוחשו: **גמ' אגב.** גבי גל וכותל ישן: **שיכול לומר לו.** לבעל הגל או לבעל הכותל: **של אמוריים.** שהוריש אבותיו היו: **ישראל לא מצנעי.** ומחציו ולפנים אמאי שלו הרי בעל הבית זה משתמש בה זה כמה שנים:

דשתיך

עין משפט נר מצוה

סא א ב מיי' פט"ז מהל' אבידה הלכה ב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יב:

סב ג ד מיי' שם פי"ד הלכה י סמג שם טוש"ע שם סעיף יג:

סג ה מיי' שם פט"ו הל' ו ועיין בהשגות ומ"מ סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף י:

סד ו מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעי' יא:

סה ז ח מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף י:

סו ט מיי' שם הל"א ועי' בהשגות טוש"ע שם סעיף טו:

סז י מיי' שם הלכה ז טוש"ע שם סעיף יא:

סח כ מיי' שם פי"א הל' יא סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסא סעיף ד:

סט ל מיי' שם פט"ו הלכה ז טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף יא:

ע מ נ מיי' שם פט"ז [הל' ז] והלכה ט ועיין בהשגות ומגיד משנה סמג שם טוש"ע שם סעיף א:

עא ס מיי' שם הל' יא ועיין בהשגות ומ"מ טוש"ע שם סעיף ג:

רבינו חננאל

כחצובה זה למעלה מזה במקום ה) מרודד. כסולם נתונים כסדר בארץ והפרש ביניהן. היכי מכריז אם היו עשויים כמגדלים. אמר רבינא טיבעא מכריז ריבא בעליהם ויתן סימנם ויטלם. אבני בית קוליס בית ע"ז שמה מרקוליס עבודתו גרימת אבנים ועיקרו ג' אבנים שתים זו כנגד זו ואחד על גביהם. ואם מצא מטבעות כי האי גוונא חייב להכריז: ת"ר המוצא סלע בשוק ואמר לו חבירו שלי היא נירונית היא פ' כמטבע נירון קיסר היא כו' עד ולא עוד אפי' שמו כתוב עליה לא אמר כלום שאין סימן למטבע דאמרי' אפוקי אפקה ומאחרינא נפל: **מתני'** מצא אחר הגפה. פי' הגפה סגירה מלשון יגיפו הדלתות וכדתנן מן האגף ולפנים. גוזלות מקושרות או בשבילין שבשדות הרי זה לא יגע בהן ואוקימנא בדלית בהו סימן ובמדדין דאיכא למימר מעלמא אתו ואיכא למימר איניש אצנעינהו הוי ליה ספק הינוח לכתחלה לא יטול ואם נטל לא יחזיר. תלמוד ארץ ישראל ר' אבא בר זבדא אשכח חמר מכוסה בחפיסה ונסביה אתא שאיל לרב אמר ליה לא עבדת יאות אמר ליה אהדריה אמר ליה לא דימור אתא מריה ולא אשכחיה ונתיאש מיניה. פי' מדדין מהלכין מעט מעט כדכתיב אדדם עד בית אלהים. ותנן נמי האשה מדדה את בנה. מצא כלי טמון באשפה לא יגע בו. איני והתניא נוטל ומכריז. ופריק רב זביד לא

ה) עי' בעיון ערך חלב ה' שמתא זה למעלה מזה במקום מורד עכ"ל וגרלא שכן ל"ל גם כמן כדברי רבינו וע"ש עוד פי' אחר.

מסורת הש"ס

א) [ע"ז נ:], ב) [לעיל כד.], ג) [לעיל כ: כג:], ד) לקמן לז:, ה) [לעיל כד.], ו) [ע' תוס' ב"ב נד. ד"ה אדעתא], ז) [גי' רי"ף ורא"ש בגי' רש"י אפילו מצא וכ"ה בפיסקא לקמן כו:], ח) [דברים כב], ט) [לקמן כו.], י) [וע' תוס' סנהדרין סד. ד"ה מרקוליס וע"ז נ. ד"ה אבני], כ) לפי דברי מהר"ם ד"ז עם ד"ה ותם הד"ח], ל) [לקמן נ:],

---

הגהות הב"ח

(א) גמ' הני אינש אצנעינהו **הכא** ומי: (ב) שם במשנה אפילו מצא בתוך הבית: (ג) תוס' ד"ה ותם וכו' אם היה יודע של מי הוא עתה:

מוסף רש"י

ליהוי קשר סימנא. שיש קשרים שאין דומין זה לזה ואמר כך וכך הוא עשוי (לעיל כ:). **כל ספק** הינוח. מצא דבר שאין בו סימן בלי מקום שמשתמר קצת, דלא שכיחי אינשי לאולי, ויש לספוקי שמא מדעת הונח שם שנגיחה (לקמן לז:). **לכתחילה לא יטול.** המוצא, שכיבא בעליו לא ימצאנו וסימנו אין בו שיכרין, ליכך ימיתו זה ובעליו יבואו ויטלנו וכל שכן לולאי היוחס כתמנו מצא כלי באשפה מכוסה לא יגע בו (שם). **ואם נטל לא יחזיר.** אם בא אחר ואמר שלו הוא וסימן אינו נותן בו אל יחזירנו, שמא אינו שלו וסוף הבעלים לבוא ויבא עדים שהניחו שם, ליכך יהא מונח ביד זה עד שיבא שיהא שלו קאמר, דהא לא יחזיר לא שיהא שלו קאמר, דהא מעיקרא באיסורא אתא ליהיה אם היוחס הוא (שם). **באשפה שאינה עשויה לפנות.** רגילים היו בעלים להניחה ימים רבים ולא לפנותה מיד, ונמלך עליה **לפנותה.** מיד ועל כרחו אי יטלנו אי יהא הפקר (לעיל כד.).

רבינו חננאל (המשך)

קשיא מתני' בכובי וכסי דמצנעי להו אינשי. בהמנק וסכין דאיכא למימר בטאטא שקלינהו בהדי עפרא דביתא וזרקינהו לאשפה ולא ידע שכן דרך בני אדם לכבד הבית ולהשליך העפר לאשפה. פי' המנק כלי שיש בו שני ראשים כגון המזלג שיש לו ג' שיניים ודרך בני יון להחזיק חתיכת הבשר ולחתוך עם הסכין ולאכול ונוטל זה שחתך ונותנו לתוך פיו ואין ידיו נוגעות בבשר כלל מפני

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כו.

דשתיך טפי. העלו חלודה רבה דכולי האי לא שביק להו: **סכינא.** המגלא בחד מחורי הכותל: **בתר קתא.** אזיל לי קתיה לגיו בני הבית נתנוהו שם לי קתא לבר בני רשות הרבים נתנוהו שם שכן דרך לחזיתו. וכן כיסא בתר שנציה אשטדל"א בלע"ז: **באודרא.** מוכין: **נסכא.** פלט"א של כסף: **ממונא.** מן החפץ שמחזיק כל רוחב הכותל: **לא גרילא דמשפע.** הכותל לחד גיסא: **מהו דתימא.** בחלי הגובה היה תחילה ואשתפוכי אשתפוך לגד הנמוך קמ"ל: **לפני סוחרי בחמה.** בירושלים: **לעולם.** בין בשעת הרגל בין שלא בשעת הרגל: **מעשר.** שרוב בשר הנאכל בירושלים מעשר לפי שאין אדם שוהה בירושלים עד שיאכל כל מעשרותיו ונותן מעות מעשר לעניי העיר או לאוהביו יושבי העיר ורוב הולאות מעשר לוקחין בהן בהמות לשלמים כדגמר שם שם מעשר משלמים במסכת מנחות (דף פב.): **וכבר הביא חולין.** ואפילו בשעת הרגל ואע"פ שרוב מעות שבעיר מעשר שעולי רגלים מביאין מעות מעשרותיהן לאכלם לא שבקינן רובא דשתא ואזלינן בתר רגל אלא אמרי' מלפני הרגל נפלו כאן ומולין הן: **ובירושלים.** בשאר שוקים שבה: **בשאר ימות השנה חולין.** לרוב מעות שבעיר חולין: **ובשעת הרגל מעשר.** שרוב מעות העיר מעשר: **ואמר רב שמעיה בר זעירא מאי טעם.** בירושלים בשעת הרגל מעשר ולא אמרי' מלפני הרגל נפלו כדאמרן בהר הבית: **ושוקי ירושלים עשויין להתכבד כל יום.** ואם נפלו שם לפני הרגל כבר מצאום מכבדי השוק. אבל הר הבית אין צריך להתכבד בכל יום שאין טיט ועפר קולט שם מתוך שהוא משופע ועוד שאין אדם נכנס שם במנעל ובאבק שעל רגליו: **אלמא.** בדבר שעשוי להתכבד אמרי' קמאי קמאי אזלו והני אמריני אמרי: **הלא נמי.** סתם שוכר בית בשהוא יוצא מחפש כל זיותיו ונוטל את שלו ויוצא ונימא להו אחזקה דהוי מעשר: **בהר** הבית לעולם חולין. וא"ת והא אמרינן פרק הרואה (ברכות דף סב:) לא יכנס אדם בהר הבית במעות הלרורים לו בסדינו א"כ מסתמא של הקדש הם ונפלו מן המביאין לנשכה בניסן וי"ל דאין אסור ליכנס אלא במעות הלרורים לו בסדינו בפרהסיא דנראה שנושא אותם לאחורה וגנאי הוא וכענין זה אפילו של הקדש אסור אבל [1] בידו אפילו הם של חולין מותר ליכנס [ועיין תוס' פסחים ז.]:

עשויין להתכבד בכל יום. ואע"ת והלא אין מתכבדות אלא בשביל שרגלים שלא יטמאו הטהרות ולא בשביל המעות ובגמרא (דף עו: ותוס ד"ה ש"מ) מוכח דמבוי דאינה בחזקת בדוקה משרגלים אע"פ שבכדוהו אינו מועיל כיון שאין בדקו משרגלים בשעת כיבוד וי"ל כיון שבודקין משרגלים שלא יהא אפילו עצם בכעדשה אי אפשר שלא ימלא מעות אם היו שם:

הבא נמי קמא קמא אזיל ליה. וא"ת ולוקי מתני' כגון שנמצא בגומא שלא נמצא ע"י כיבוד כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז. ותוס) גבי מיבה שנשתמשו בה מעות מעשר וחולין דאע"ג שביבד המיבה אזלינן בתר רוב מעות שנשתמשו שם ולא בתר בתרא כשנמצאו בגומא ויש לומר שיש גומא שנבדקת על ידי כיבוד כדאמר פרק דם נדה (נדה עו: ותוס ד"ה בגומא) ויש גומא שהיא עמוקה או סדק שהוא עמוק שאינו נבדק ע"י כיבוד כי ההיא דפסחים ומתני' דקתני מצא בתוך הבית לא משמע שמצא בסדק עמוק או בגומא עמוקה כל כך שלא יוכל לו למצוא בשעת כיבוד:

לשלשה עובדי כוכבים. בפחות משלשה לא מקרי רוב ומיירי שעדיין שנסב בבית דאי לאו הכי הוי דבעל הבית שהוא בתרא: **אפילו** תימא לשלשה ישראל. מלתיה דבר קפרא מפרש דאמר לשלשה בני אדם מיירי אפי' בשלשה ישראל ואפילו רבנן דאמרי ברוב ישראל מייב להכריע הכא הוי שלו כדמפ' דמתיאש וא"ת ולמה לי שלשה בתרי ובעל הבית אבי בכל אחד יאמר מבירו לקחה כדאמר בסמוך גבי ראה סלע שנפלה משלשה דאמר דמאחד מן השוכרים אבל והם אינם חושדים את בעל הבית ולכך אין האובד מתיאש דסבור ודאי מבירו לקחה ויחזירנו לו [2] (ועי"ל דבעי לאוקמי אפילו אין בעל הבית עמהם):

שנפל

[א] **דשתיך טפי:** בכותל חדש מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית: אמר רב אשי [3]סכינא בתר קתא וכיסא בתר שנציה ואלא מתני' דקתני מחציו ולחוץ שלו מחציו ולפנים של בעל הבית ולחזי אי קתא לגאו אי קתא לבר אי שנציה לגאו אי שנציה לבר מתני' [4]באודרא ונסכא תנא [5]אם היה כותל ממולא מהן חולקין פשיטא לא צריכא דמשפע בחד גיסא מהו דתימא אשתפוכי אישתפוך קמ"ל: אם היה משכירו לאחרים אפילו (מצא) בתוך הבית הרי אלו שלו: ואמאי ליזיל בתר בתרא מי לא [6]תנן [7]מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר בהר הבית חולין ובירושלים בשאר ימות השנה חולין בשעת הרגל הכל מעשר ואמר ר' שמעיה בר זעירא מאי טעמא הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום אלמא אמרינן קמאי קמאי אזלו והני אחריני נינהו [8]הכא נמי קמא קמא אזל והני דבתרא הוא אמר ריש לקיש משום בר קפרא כגון שעשאו פונדק לשלשה [9]ישראל שמע מינה הלכה כר"ש בן אלעזר [10]אפי' ברוב ישראל אלא אמר רב מנשיא בר יעקב [11]כגון שעשאו פונדק לשלשה עובדי כוכבים רב נחמן אמר רבה בר אבוה אפי' תימא לשלשה ישראל מאי טעמא ההוא דנפל מיניה מיאש מימר אמר מכדי אינש אחרינא לא הוה בהדי אלא הני אמרי קמייהו כמה זמני ליהדרו לי ולא הדרו לי והשתא ליהדרו אי דעתייהו לאהדורה אהדרוה ניהלי והאי דלא אהדרוה לי בדעתייהו למיגזלה [12]ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר רב נחמן ראה סלע שנפל

דשתיך. ות"ת וליקני ליה חצירו לבעל הגל או לבעל הכותל [ב] וי"ל דאין חבר קונה בדבר שיכול להיות שלא ימלאנו לעולם כמו הכא שהוא מונגע בעובי הכותל וכן מוכח לקמן (עמוד ב) דתנן מצא בחנות ובשולחנות הרי אלו שלו ואין חצירו קונה לחנוני או לשולחני לפי שהמעות הם דבר קטן ואין סופו הוה לימצא וכן לקמן (דף מ.) דקאמר לא שנו אלא בלוקח מן המגר דאז הוי שלו ולא אמרי' דקנה אותם תגר כשהיה ברשותו: **בכותל** חדש מחציו ולחוץ שלו. וא"ת והא אמרינן ספק היומ לא יטול ועוד דהכא כי נמי נטל להוי מקום סימן ויכריז ועוד דמשמע דמתני' מיירי אפילו בים בו סימן דבגמרא הוה בעי לאוקמי מתני' בסכין וכיס אלא מחמת פירכא אחריתי מוקי לה באודרא ונסכא וי"ל דאיירי בשתיך דומיא דכותל יש ומסתמא כבר בקשו בעלים ולא מצאו ומתיאשו אבל מחציו ולפנים של בעל הבית דאינו שוכח חפציו ימים רבים:

בתוך הבית הרי אלו שלו. מיירי שמצא בזה הענין שנראה שהוא אבידה: **וניזל בתר בתרא.** דהיינו בעל הבית דמסתמא לעולם הוא דר בביתו עם השוכרים וטרם שהלכו חפשו חפציהם וכבדו הבית ולא שכחו דבר ואין לתלות המציאה שהיא שלהם אלא בבעל הבית שעדיין נשאר בביתו באחרונה כגון מעות דתלינן בתר בתרא לפי שמכבדין השווקים בכל יום ואפילו אין בו סימן דאין בעל הבית מתיאש מה שמפסיד בביתו כסבור שימצאנו היום או למחר כיון שאין נכרים עמו דרים בביתו וכי משני שעשה פונדק לשלשה בני אדם אפילו כי יש סימן מתיאש: **לעולם** מעשר. ואין לתלות דמן המוכרין נפלו וכבר מעות חולין הן שנתחללו על הבהמה דאזלינן בתר לוקחין דהוו רובא דמוכר אחד מוכר לכמה בני אדם ועוד דמוקמינן להו אחזקה דהוי מעשר: **בהר** הבית לעולם חולין. וא"ת והא אמרינן פרק הרואה (ברכות דף סב:) לא יכנס אדם בהר הבית במעות הלרורים לו בסדינו א"כ מסתמא של הקדש הם ונפלו מן המביאין לנשכה בניסן וי"ל דאין אסור ליכנס אלא במעות הלרורים לו בסדינו בפרהסיא דנראה שנושא אותם לאחורה וגנאי הוא וכענין זה אפילו של הקדש אסור אבל [1] בידו אפילו הם של חולין מותר ליכנס [ועיין תוס' פסחים ז.]:

עשויין להתכבד בכל יום. וא"ת והלא אין מתכבדות אלא בשביל שרגלים שלא יטמאו הטהרות ולא בשביל המעות ובגמרא (דף עו: ותוס ד"ה ש"מ) מוכח דמבוי דאינה בחזקת בדוקה משרגלים אע"פ שבכדוהו אינו מועיל כיון שאין בדקו משרגלים בשעת כיבוד וי"ל כיון שבודקין משרגלים שלא יהא אפילו עצם בכעדשה אי אפשר שלא ימלא מעות אם היו שם:

הבא נמי קמא קמא אזיל ליה. וא"ת ולוקי מתני' כגון שנמצא בגומא שלא נמצא ע"י כיבוד כדמוכח פ"ק דפסחים (דף ז. ותוס) גבי מיבה שנשתמשו בה מעות מעשר וחולין דאע"ג שביבד המיבה אזלינן בתר רוב מעות שנשתמשו שם ולא בתר בתרא כשנמצאו בגומא ויש לומר שיש גומא שנבדקת על ידי כיבוד כדאמר פרק דם נדה (נדה עו: ותוס ד"ה בגומא) ויש גומא שהיא עמוקה או סדק שהוא עמוק שאינו נבדק ע"י כיבוד כי ההיא דפסחים ומתני' דקתני מצא בתוך הבית לא משמע שמצא בסדק עמוק או בגומא עמוקה כל כך שלא יוכל לו למצוא בשעת כיבוד:

לשלשה עובדי כוכבים. בפחות משלשה לא מקרי רוב ומיירי שעדיין שנסב בבית דאי לאו הכי הוי דבעל הבית שהוא בתרא: **אפילו** תימא לשלשה ישראל. מלתיה דבר קפרא מפרש דאמר לשלשה בני אדם מיירי אפי' בשלשה ישראל ואפילו רבנן דאמרי ברוב ישראל מייב להכריע הכא הוי שלו כדמפ' דמתיאש וא"ת ולמה לי שלשה בתרי ובעל הבית אבי בכל אחד יאמר מבירו לקחה כדאמר בסמוך גבי ראה סלע שנפלה משלשה דאמר דמאחד מן השוכרים אבל והם אינם חושדים את בעל הבית ולכך אין האובד מתיאש דסבור ודאי מבירו לקחה ויחזירנו לו [2] (ועי"ל דבעי לאוקמי אפילו אין בעל הבית עמהם):

שנפל

מסורת הש"ס

[1] פסחים ז: שקלים פ"ז מ"ב, [2] בני אדם. רש"ל, [3] [לעיל כד.], [4] [עי' בבל"ש גי' אחרת], [5] עי' רש"ל, [6] ס"ל בנגעים בכיסו, [7] ס"ל,

הגהות הגר"א

[א] גמ' דשתיך. נ"ב גירסת הרמב"ם בתמים (ועמ"ש רבינו בס"מ סי' רס ס"ק ג): [ב] תוס' ד"ה דשתיך כו' וי"ל כו'. נ"ב עי' הג"ל בשם רלפב"ה:

לעזי רש"י

אשטדל"א [אישטידלי"ש]. שנצים. שרוכים.
פלט"א. מטיל מתכת.

מוסף רש"י

דשתיך. ליתלומות היוצא מן הכסף ובלע"ז רוי"ל (שבת סה.) או: שהעלה חלודה (תענית ח.). מעות שנמצאו לפני סוחרי בהמה לעולם מעשר. רוב אוכלי בשר בירושלים כל יומות השנה ממעות מעשר שני הן, לפי שלא היו מספיקין לאכול כל מעות מעשר שני שלהן ברגל ונותנין אותם לבני העיר בטובת הנאה והן אוכלין אותם בקדושתן ועיקר אכילת מעות מעשר שלמים היו מביאין מהן, כדקי"ל במנחות (פב.) הלכך לוקחין מהן בהמות, דכל זמן שיש לו מעות מעשר אינו מוציא מעות חולין, ואע"ג דאיכא למימר שמא מיד המוכר נפלו ומעות חולין הן, פשיט ליסודא לאומרא (פסחים ז.). בהר הבית חולין. ואפילו בשעת הרגל שיש מעות מעשר מרובין בירושלים ממעות חולין, לא מספקינן להו במעשר, דאזלינן בתר רובא דשמא ואמרינן לאו האידנא נפול אלא קודם הרגל (שם). ובירושלים בשאר ימות השנה חולין. לרוב מעות העיר חולין, בשעת הרגל הכל מעשר. דלמפרס טעמא, מה טעם בשעת הרגל מעשר ולא אמרינן קודם הרגל נפול כדאמרן בגמלאין בהר הבית, הואיל ושוקי ירושלים עשוין להתכבד בכל יום. מפני הטיט, ואם נפול קודם הרגל הוו משתכחי בשעת כיבוד, אבל הר הבית ממתוך שהוא משופע והרוח מכבדת ומעפרו ועוד שאין אדם נכנס באבק שעל רגליו, ואינו עשוי להתכבד, אלמא בכל דבר העשוי להתכבד אמרינן קמאי קמאי אזלו (שם).

עין משפט נר מצוה

עב א מיי' פט"ז מהל' גזלה ואבדה הל' ז סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ח:
עג ב ג מיי' שם הל' ט י טוש"ע שם סעיף ב:
עד ד מיי' שם הל' ט טוש"ע שם סעיף ח:
עה ה מיי' פ"ו מהל' מעשר שני הלכה י:
עו ו ז מיי' פט"ז מהל' גזלה ואבדה הל' יא ועיין בהשגות ובמ"מ ובכ"מ סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רס סעיף ג:

רבינו חננאל

הזהמה. דשתיך טפי עלה בהן סיג הרבה. כלומר משנים רבות הם נתונים בזה המקום לפיכך עלה [בהן סיג]. פי' קתא יד הסכין נקרא קתא שנצי רצועות שהכיס קשור בהן. שהרצועות נקראות שנצי: מתניתין דקתני מצא בכותל חדש מחציו לחוץ למוצאו מחציו ולפנים לבעל הבית אוקימנא באודרא ונסכא דלית לה לא קתא ולא שנצי וכן כל כיוצא בהן. אם משכירו לבית זה לאחרים אפי' מצא בתוך הבית הרי אלו שלו אוקמה רב נחמן בשעשאו פונדק ואפי' לא עשאו אלא לשלשה ישראל הרי אלו שלו מאי טעמא ההוא דנפל מניה נתיאש. ואזדא רב נחמן לטעמיה דאמר ראה סלע שנפל משנים

כו: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

שנפל משנים חייב להחזיר. אפילו אין בו סימן דאינו מתיאש לעולם ומיירי שמניחם בקשה יחד קודם שבא זה ומצאה ולכך סבור ולאי שמחבירו לקחה כשבקשה עמו ואינו מתיאש לעולם שמחשב יחזירנה לי כשאביישנו ברבים ואוכיח לו שמצאו ולכך נמי אמרינן בסמוך אימור שותפי נינהו דמי יחד ומה שפרש"י מטעם יאוש שלא מדעת אין נראה דהא רבא סבר דהוי יאוש ומפרש בסמוך מילתיה דרב נחמן ואין סברא לומר דהדר ביה בתר דאיתותב ומה שפירש נמי שיבינענו שבועת היסת קשה וכי יבינענו בטענת ספק ומיהו י"ל דטוען ברי לפי שלא היה שם אחר כי אם הוא אך קשה דבימי בר קפרא עדיין לא נתקנה שבועת היסת ונראה לפרש שבלא שבועה אינו מתיאש לעולם כדפריש: **לא** אמרן אלא כי לית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד. דהיינו כי ליכא שום פרוטות אלא ב' דמה נפשך אין צריך להחזיר אם שנאמן שותפין אין כאן כדי השבה לכל אחד ואם אינן שותפין האובד יתיאש כי השניים ידמוהו כל אחד על חבירו וא"ת ויאוש שמא שניים הם שותפין דאין מוחזקים זה את זה ולא מתיאשי שמיהם יטענו בטענת ברי לשניהם וכן בליכא דאמרי אמאי קאמר הני שותפי נינהו וחד מיניהו אחיל מנתיה גבי חבריה נימא אימור שניים מהם הם שותפין ואין מוחזקין זה את זה וימצאו ודאי שהשניהם לקחה וי"ל דודאי כי ליכא אלא שנים האחד יטען ברי לחבירו אבל כשיש שלשה לא יטענו טענת ברי לשניהם אפי' יהיו שנים מהן שותפין דנהי דאין מוחזקים זה את זה מ"מ סבור שהשותף לקחה לגבינו עד זמן מרובה כדאמר בסמוך דאי ליכא שום פרוטות דאינם מתיאשים שסברים שחבריהם מלאה ומעלים מהם להקניט ולגער עד זמן מרובה ולבסוף יחזירנה ועי"ל דכיון שהשלשה הולכין יחד אין לומר שותפין שניים מהם אלא או כולם שותפין או כל אחד ואחד לבדו:

מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה. וא"ת והלא לאו דלא מגזול מקרי ניתן לעשה בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.) א"כ כיון דלענין גזילה לא מקרי מתנה גם השב תשיבם למה לא תיקן וי"ל דלא קאי אלא על לאו דלא תוכל להתעלם שעבר שלא החזיר קודם יאוש: **אינו** עובר אלא משום השב תשיבם. ובפ"ק דקדושין (דף לד. ושם ד"ה מעקה) דחשיב השבת אבידה עשה שאין הזמן גרמא היינו בענין שבכאן וא"ת ואמאי ליכא לאו דלא תגזול אי משום דבהתירא אמא לידיה הלא בכובש שכר שכיר ליכא לאו כדאמר בפרק איזהו נשך (לקמן דף קא. ושם) וי"ל דהתם כשמתכוין לגזול לא נתיאשו הבעלים והכא כבר נתיאשו: **אפילו** צרורין. רש"י ל"ג צרורין דאם היה בו סימן מכריז וי"ל דגרים ליה ומיירי דליכא רוב עכו"ם מצויים שם והם שלו ואע"ג דליכא סימן דהלכה כר' שמעון בן אלעזר בהא:

בלוקח

שנפל משנים חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה לא מיאש מימר אמר מכדי אינש אחרינא לא הוה בהדאי אלא האי נקיטנא ליה ואמינא ליה אנת הוא דשקלתיה בשלשה אינו חייב להחזיר מאי טעמא ההוא דנפל מיניה ודאי מיאש מימר אמר מכדי תרי הוו בהדאי אי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה ואי נקיטנא להאי אמר לא שקלתיה אמר רבא האי דאמרת בשלשה אינו חייב להחזיר לא אמרן אלא דלית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד אבל אית ביה שוה פרוטה לכל חד וחד חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו ולא מיאשו איכא דאמרי אמר רבא [א]אע"ג דלית ביה אלא שוה שתי פרוטות חייב להחזיר מאי טעמא אימור שותפי נינהו וחד מנייהו אחולי אחליה למנתיה גבי חבריה ואמר רבא [ב]ראה סלע שנפלה נטלה לפני יאוש על מנת לגוזלה עובר בכולן משום [1]לא תגזול ומשום [2]השב תשיבם ומשום [3]לא תוכל להתעלם ואע"ג דחזרה לאחר יאוש [ג]מתנה הוא דיהיב ליה ואיסורא דעבד עבד [ד]נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נתכוין לגוזלה עובר משום השב תשיבם ונטלה [ה]המתין לה עד שנתיאשו הבעלים ונטלה [ו]אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם בלבד [ז]אמר רבא [ח]האי מאן דחזי דנפל זוזי מחבריה בי חלתא ואשכחיה ושקליה לא מיחייב לאהדורי ליה מאי טעמא ההוא דנפל מיניה מיאש הוא אע"ג דחזייה דאייתי ארבלא וקא מרבל מימר אמר כי היכי דנפול מינאי דידי הכי [ט]נפול מאינש אחרינא [א] ומשכחנא מידי: **מתני'** [י]מצא בחנות הרי אלו שלו בין התיבה ולחנוני של חנוני לפני שולחני הרי אלו שלו בין הכסא ולשולחני הרי אלו של שולחני [יא]הלוקח פירות מחבירו או ששילח לו חבירו פירות ומצא בהן מעות הרי אלו שלו אם היו צרורין נוטל ומכריז: **גמ'** אמר רבי אלעזר [יב]אפילו מונחין על גבי שולחן תנן לפני שולחני הרי אלו שלו הא על גבי שולחן דשולחני אימא סיפא בין הכסא ולשולחני של שולחני הא על גבי שולחן שלו אלא [יג]מהא ליכא למשמע מינה ורבי אלעזר הא מנא ליה אמר רבא מתניתין קשיתיה מאי אריא דתני בין הכסא לשולחני של שולחני ליתני על [יד] שולחן אי נמי מצא בשולחנות כדקתני רישא מצא בחנות שלו [טו]אלא ש"מ אפי' מונחין על גבי שולחן הרי אלו שלו: הלוקח פירות מחבירו וכו': אמר ריש לקיש משום רבי ינאי לא שנו אלא

בלוקח

נקיטנא ליה כו'. משבענא ליה שבועת היסת ולא נתייאש מיד כשמשמש ולא מצא ונמצא שבא ליד זה לפני יאוש והלכה כאביי: אי נקיטנא וכו'. ואינו יכול להשביעו בטענת שמא אין נשבעין בטענת שמא אלא אותן השנויין במשנה ואלו נשבעים שלא בטענה כו' (שבועות דף מה.). וא"ת הא מקמי יאוש אתי לידיה ואוקימנא[1] הלכתא כאביי ביע"ל קג"ס הא אמרן דמעות מידע ידיע מיד כרבי יצחק דאמר אדם עשוי למשמש בכיסו כו' (לעיל דף כא:): **אימור שותפי נינהו.** בסלע זו וגאמנים זה על זה ואין האחד מוסד את חבירו בחלקו ולכי מישמש בכיסו ולא מצאה לא חייש מימר אמר אחד מן השותפים מצאה ונלערני הוא שותף ומצא בשבעת ליד זה לפני יאוש בעת לידו והא אוקמיה כאביי הלכך אף ע"ג דסלע דבר שאין בו סימן הוא חייב להחזיר אבל כי אין בו שום פרוטות מה נפשך אי שותפין הן בו אין כאן משום השבת אבידה ואם של אחד מהם הוא או של השנים נותנו ואמרו חברנו זה גנב הוא והרי נשמט ואמר לא לקחתיו אחד מכם לקחו וגנבו מחבירו: **אימור שותפי נינהו.** ומהימני אהדדי ואין מוסדין זה את זה ומצאה שבעת ליד זה לפני יאוש: **ראה סלע שנפלה.** ולא גרסינן משנים: **נטלה לפני יאוש.** שלא שהה כדי למשמש זה בכיסו: **עובר משום השב תשיבם.** לא תגזול לא שייך אלא בשעת נטילה כמו ויגזול את החנית מיד המלרי (שמואל ב כג) כדאמר בבבא קמא (עט:). לא תוכל להתעלם איכה אזהרה אלא לכובש את עיניו ומנענע מלהליל הלכך הנוטלה על מנת להחזיר ונלאחר יאוש נתכוין לגזולה אין כאן מתעלם. אבל השב תשיבם איכא משנטל עד שישיבנה: **המתין לה כו'.** בשעה שראה אותה ולא נטלה להחזירה: **עובר בלא תוכל להתעלם.** שהרי העלים עיניו: **בי חלתא.** בין החולות: **ארבלא.** כברה: **מתני' מצא בחנות הרי אלו שלו.** בדבר שאין בו סימן קאי דהסוה דנפל מייניה מיאש שהכל נכנסים לשם: **בין הסיבה.** שהמנוי יושב לפניה ומניח נוטל ממנה ונותן לפניו ומוכר ומעות שנותנין לו נותן [1]לתיבה ולא נפל שום דבר אלא מיד חנוני: **שולחני.** מחליף מעות ונותן מטבעותיו בשולחן שלפניו והבאין להחליף אף הן נותנין שם מעותיהן: **הרי אלו שלו.** דאמרינן מן הבאין נפלו שהרי השולחן מפסיק בין שולחני למעות שנמצאו ואם מן השולחני נפלו היה להם להמצא בינו לכסא שהשולחן מונח עליו: **הלוקח פירות מחבירו.** מפרש בגמרא: **ואם היו צרורין.** הוי סימן או קשר או מנין שבהם: **גמ' אמר רבי אלעזר אפילו מונחין על גבי שולחן.** נראה בעיני דלא גרסינן צרורין: **לפני.** משמע על גבי קרקע: **לפני על גבי שולחן.** של שולחני וכ"ש בין הכסא ושולחני: **אי נמי.** [ב] ניתני בריש מצא בשולחנות כדקתני ריש מצא בחנות מדנקט לפני השולחני אף על השולחן במשמע:

בלוקח

עין משפט נר מצוה

עז א מיי' פי"ד מהל' אבידה הל' ח סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסג סעיף ג וסעיף ד:
עח ב ג ד מיי' שם הל' ו ז סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רנט סעיף א:
עט ה מיי' שם הל' ט סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסג סעיף יד:
פ ו מיי' פט"ז שם הלכה ד ה ועיין בהשגות ומ"מ סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רס סעיף ה:
פא ז מיי' שם הל' ו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רס סעיף ח:
פב ח מיי' שם הלכה ה סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רס סעיף ה:

רבינו חננאל

חייב להחזיר דלא נתיאש. נפל מתוך שלשה אין חייב להחזיר דודאי מיאש וכו' ורבא פליג עליה בהא. אמר רבא סלע שנפלה מחבירו נטלה לפני יאוש עובר משום בל תגזול ומשום השב תשיבם ומשום לא תוכל להתעלם אע"ג דאהדדה למרה לבתר יאוש איסורא כבר עבדא והשתא מתנה הוא דיהיב ליה. נטלה לפני יאוש על מנת להחזירה ולאחר יאוש נמלך לנוטלה עובר משום השב תשיבם. המתין עד שנתיאשו הבעלים ונטלה אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם. אמר רבא מאן דחזא דנפל זוזא מחבריה בי חלתא ושקליה אינו חייב להחזירו אע"ג דחזיה דמייתי ארבולי ומארבל וכו': **מתני'** מצא בחנות הרי אלו שלו. בין תיבה לחנווני הרי אלו לחנווני. לפני שולחני למוצאן בין כסא לשולחני הרי הן לשולחני. דהייק ר' אלעזר מדקתני בין כסא לשולחני הרי הן לשולחני הא על השולחן אפי' צרורין ומונחין הרי הן של מוצאן ותוב מדלא קתני סיפא מצא בחנות של שולחני הרי אלו שלו כדקתני רישא ש"מ אפי' על השולחן עצמו הרי הן למוצאן. לקח פירות מחבירו ומצא בתוכן מעות או שילח לו חבירו פירות

מסורת הש"ס

(א) [עי' תוס' ב"ק סז: ד"ה רבא], ב) [גירסת הג"א ונטלה עובר משום כו' וכ"מ ברש"י ד"ה עובר], ג) [ל"ל ואמר וכ"א ברי"ף וה"ש], ד) [עי' נדרים עב.] ברכות כה. וש"נ, ה) [עי' רי"ף וה"ש רש"א], ו) [נעיל כב:], ז) ל"ל לתוכה. רש"ל.

תורה אור השלם

1 לֹא תַעֲשֹׁק אֶת רֵעֶךָ וְלֹא תִגְזֹל לֹא תָלִין פְּעֻלַּת שָׂכִיר אִתְּךָ עַד בֹּקֶר: ויקרא יט יג
2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:
דברים כב א
3 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לַחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג

הגהות הב"ח

(א) גמ' הכי נמי נפיל מאיש אחריש: (ב) שם לפני על גבי שלחן אי נמי:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ומשכחנ(ל)א אותיות לא ממלא ומשכחנא מוקפים: [ב] רש"י ד"ה א"נ ניתני ברישא. כ"ב והרמב"ם מפרש דקאי על סיפא בין הכסא כו' ליתני בשולחנות כו' ועהג"א (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רס ס"ק טו י):

מוסף רש"י

אלא מהא ליכא למשמע מינה. דולאי מתני' לאו כולה דוקא, אלא חדא מייניהו דוקא, או רישא או סיפא, ותנא לאידך אמנו הכוא ולא ידענן מי מייניהו דוקא דנגמר מניה (שבת קבא.).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כז.

בלוקח מן הפגר. שלף הוא לקח תבואה זו מאנשים הרבה ולא ידיע דמאן מינהו וכיון דלית בהו סימן נתייאשו הבעלים: **דשן.** וכי הוא עצמו דש את התבואה הזאת הלא פועלים הרבה דשו אותה: **איסמייה.** אסיר בריתא זו מגרסתי: **אמר ליה לא.** תמסי.

מתרגם מתניתין כו': **מתני' בכלל כל אלו.** בגמרא מפרש לה: **למה יצאתה.** וכן תעשה לשמלתו: סתם שמלה יש בה סימן וכל שמלה יש לה בעליס תובעין אותה שלא עשית אלא בידי אדם ולא בחת מן ההפקר: **אף כל שיש לו תובעין.** למעוטי מידי דידעינן ביה דמיאס: **גמ' שור וחמור שה ושמלה.** לא תרגלה את שור אחיך או שיו וכן תעשה לחמורו וכן תעשה לשמלתו): **בסימני אוכף.** אם אין לו סימן בחמור ויש לו סימן באוכף שעליו: **כתב רחמנא חמור.** קרא יתירא לדרשה: **לגיזה וגבו.** שאפי' שער שבסוף הזנב יחזיר: **חמור דבור לרבי יהודה.** דמחייב על נזקי כליס בבור קשיא לן למאי אתא. דאילו לרבנן מבעי להו שור ולא אדם חמור ולא כליס[ט]: **לגליס.** להחזיר את גליו דאי כתב שור הוה אמינא כי אתא לגיזת זנבו אתא אבל גליס לא תשיבי ולא ליהדר כתב רחמנא קרא יתירא לאתויי גליס: **אפקורי מפקר להו.** למי שטרח בו ולא אתא קרא לרבויינהו דאין לו תובעין הוא: **בסימנין אתא.** לאשמועינן דליהדריה בסימנין בלא עדים דקמיבעיא לן לקמן סימנין דאורייתא או דרבנן ובעינן למפשט ממתניתין דיליף להו משמלה. ודאין ואמר תנא תובעין אלטרייכא ליה סימנין כדי נסבה בפשוט מקרא יתירא דשה לסימנין אתא וסימנין דאורייתא: **אמרי מדנקט פנא.** במתני' למילף סימנין משמלה בהדי תובעין פשיטא ליה דשה למלתא אחריתי אתא ואנן הוא דלא ידעינן משום הכי לא פשיטא ליה לקמן סימנין משה הלכך קשיא לן למאי אתא: **אשר תאבד.** שתהא קרויה אבידה: **ומצאתה.** שתהא קרויה מציאה: **דאתא לידיה משמע.** ואפילו הכי אחיך ולא עובד כוכבים ולמדך שאבידת כנעני מותרת ולא תימא כי אמעוט אבידת כנעני מלטרוח אחרייה אמעוט אבל אי נקטה חייב לאהדורה: **מי שאבודה ממנו.** ואידי דכתב ממנו כתב אשר תאבד: **ומצאתה.** הוי"ו יתירה משמע ומצאתה כבר: **שהוזלה.** דבשעת אבידה שוה פרוטה ובשעת מציאה הוזלה: לאהדורי

בלוקח מן התגר. פרש"י שלקח מאנשים הרבה ועירב פירות יחד ואינו יודע של מי הן ובאין בו סימן מיירי ות"ת אמאי לא מוקי בלוקח שהוא תגר וי"ל דלא פסיקא ליה דאם מצא קודם שהא כדי לערבו בפירות אחרים חייב להחזיר אבל בלוקח מן התגר כבר עירב התגר ועי"ל בלא טעם דמערב עם שאר הפירות לא שנו אלא בלוקח מן התגר שאינו יודע למי להחזיר לו לתגר או לבעה"ב אפי' אם אינו (ג) הוה ליפול בתבואה כ"א בשעת דישה ואין להסתפק בתגר מ"מ אינו יודע מאיזה בעל הבית קנה התגר ולזה הפי' הו"מ למימר בלוקח שהוא תגר ומתייאש בעל הבית שסבר שכבר מכר התגר ואין הקונה יודע למי יחזיר אלא כמו כן משום דלא פסיקא ליה דאם התגר מצאה קודם שהה כדי למכור לאחר לא נתייאש בעה"ב ומחייב להחזיר: **מה שמלה מיוחדת שיש לה סימני ויש לה תובעין.** במרובה (כ"ק דף סו. ושם ד"ה מונא) אמרינן בגזיבה ילפינן יאוש מאבידה ות"ת ואבידה גופה מנלן וי"ל דמהכא נפקא לן דמה שמלה מיוחדת שיש בה סימן ואין הבעלים מתייאשין אלא תובעין שיחזירוה להם בסימנין אפי' אי סימנין לאו דאורייתא ואין מחזירין אלא בעדים מ"מ ילפינן משמלה דדווקא דבר שיש בו סימן חייב להחזיר דע"י שיש בו סימן ימצא עדים שיאמר להם מכירים אתם שמלה שלי שהיו בה סימנין כך וכך וגם המוצא לא יוציא השמלה להראותה לכל אדם אלא למי שיתן בה סימנים אע"פ שאינו מחזירה לו בכך מ"מ דומה שהיא שלו ומראה אותה לעדים אבל דברים שאין בהן סימן הוי שלו לפי שהבעלים נתייאשו והא דקאמר בגמרא סימנין כדי נסבה אע"ג דאין הסימנין דע"י זה יש לה תובעין מ"מ כדי נסבה דאפילו אי לא תני אלא שיש לה תובעין מ"מ ידעינן דע"י סימנין יש לה תובעין ואין הבעלים מתייאשים כדפרישית ומיהו בירושלמי ילף מניין ליאוש מן התורה אמר רבי יוחנן אשר תאבד ממנו מי שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם יצאתה זו כו':

בעדי אוכף. פי' אי סימנין לאו דאורייתא: **לגיזת זנבו.** ות"ת אם יש בה שוה פרוטה פשיטא ואם אין בה שוה פרוטה הא ממעטינן לקמן מהשבה וי"ל דאצטריך שחייב לגוזזה בעתה אע"פ שאין בה שוה פרוטה בשעה שגוזה:

חמור דבור לרבי יהודה. הא דלא קאמר גם לב"ה[ט] קשה דלא חשיב אלא בהמות: **ושה דאבידה לדברי הכל קשיא.** מקשינן ומינא מלתא דאתיא בק"ו טרח וכתב לה קרא ותירץ הר"י כהן דיכתב שור לגיזת זנבו הוי גיזת שה בכלל כל אבידת אחיך: **פרט** לשאין בו שוה פרוטה. דס"ד דחייב מכלל כל אבידת אחיך:

ת"ש

[א]בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר וכן תני תנא קמיה דרב נחמן ל"ש אלא בלוקח מן התגר אבל בלוקח מבעל הבית חייב להחזיר א"ל רב נחמן וכי בעל הבית בעצמו דשן א"ל [ב]איסמיה א"ל לא תתרגם מתני' [ג]כגון שדשן ע"י עבדו ושפחתו הכנענים: **מתני'** [ד]אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף [ה]כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעים חייב להכריז: **גמ'** מאי בכלל כל אלו אמר רבא בכלל [1]כל אבדת אחיך אמר רבא למה לי דכתב רחמנא [2]שור חמור שה ושמלה צריכי דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמינא ה"מ בעדים דגופה וסימנין דגופה אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור [ו]דאפילו חמור בסימני האוכף שור ושה דכתב רחמנא ל"ל שור [ז]דאפילו לגיזת זנבו ושה לגיזותיו ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגיזת זנבו וכ"ש שה לגיזותיו אלא [ח]אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא ואימא לגללים הוא דאתא [ט]גללים אפקורי מפקר להו ודילמא לסימנין הוא דאתא דאיבעיא לן סימנין דאורייתא או דרבנן כתב רחמנא שה דאפילו בסימנין מהדרינן [י]וסימנין דאורייתא אמרי מדקתני להו תנא לסימנין גבי שמלה דקתני מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז ש"מ דשה לאו לסימנין הוא דאתא: תנו רבנן [1]אשר תאבד [יא]פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה רבי יהודה אומר ומצאתה פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה מאי ביניהו אמר אביי [יב]משמעות דורשין איכא בינייהו מר נפקא ליה מאשר תאבד ומר נפקא ליה מומצאתה ולמאן דנפקא ליה מאשר תאבד האי ומצאתה מאי עביד ליה ההוא מיבעי ליה [יג] לכדרבנאי [יד]דאמר רבנאי ומצאתה דאתאי לידיה משמע ולמאן דנפקא ליה מומצאתה האי אשר תאבד מאי עביד ליה מבעי ליה לכדרבי יוחנן דאמר רבי יוחנן משום [טו]ר"ש בן יוחי מניין לאבידה ששטפה נהר שהיא מותרת שנאמר [1]כן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו ומצאתה מי שאבודה הימנו ומצויה אצל כל אדם יצתה זו שאבודה הימנו ואינה מצויה אצל כל אדם ואידך הא דרבנאי מנא ליה נפקא ליה [טז]מומצאתה ואידך הא דרבי יוחנן מנא ליה נפקא ליה ממנו ואידך ממנו לא משמע ליה רבא אמר פרוטה שהוזלה איכא בינייהו מ"ד מאשר תאבד איכא ומ"ד מומצאתה ליכא ולמ"ד אשר תאבד הא בעינן ומצאתה וליכא אלא פרוטה שהוקרה איכא בינייהו מאן דאמר ומצאתה איכא ומאן דאמר אשר תאבד ליכא ולמאן דאמר ומצאתה הא בעינן אשר תאבד וליכא [יז]אלא פרוטה [יח] שהוקרה והוזלה וחזרה והוקרה איכא בינייהו [יט]מאן דאמר אשר תאבד איכא ומאן דאמר ומצאתה בעינן דאית בה שיעור מציאה משעת אבידה ועד שעת מציאה: איבעיא להו סימנין דאורייתא [כ]או דרבנן מאי נפקא מינה לאהדורי

מסורת הש"ס

[א] [נ"ק לא:], [ב] שם נד., [ג] [לקמן מח: ב"ק מח.], [ד] [מולין עט:], [ה] ב"ק קיג: ע"ש לעיל ב., [ו] [לעיל כב: ע"ש ושם אית' ר"ש בן יהולדק], [ז] [עי' תוס' סנהדרין יד. ד"ה וכ"ש כו'], [ח] [לעיל יח: מולין עט:], [ט] [דבריס כבן], [י] [נ"ק כח:], [כ] מולי נ"ל להכריח, [ל] [כדמי' בב"ק לד.].

תורה אור השלם

1 וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְחֲמֹרוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְשִׂמְלָתוֹ וְכֵן תַּעֲשֶׂה לְכָל אֲבֵדַת אָחִיךָ אֲשֶׁר תֹּאבַד מִמֶּנּוּ וּמְצָאתָהּ לֹא תוּכַל לְהִתְעַלֵּם: דברים כב ג

2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ: דברים כב א

הגהות הב"ח

(א) גמ' לכדרבינא דאמר רבינא ומנלאתה: (ב) שם מלא פרוטה שהוזלה וחזרה והוקרה איכא בינייהו כל"ל ותיבת שהוקרה נמחק: (ג) תוס' ד"ה בלוקח וכו' אם אינו הוזה ליפול:

גליון הש"ס

גמ' משמעות דורשין א"ב. שבועות דף יט ע"א:

מוסף רש"י

ושה דאבדה. כיון דכתיב לכל אבידת אחיך, למה לי דכתב רחמנא חמור ושור ושה ושלמה, ופרק אלו מציאות דרשינן לכולהו כי משה (ב"ק נד.). ומצאתה דאתאי לידיה משמע. ואפילו הכי אחיך ולא עכו"ם ולא תימא כי מיעט רחמנא עובד כוכבים היכא דלא אתא לידיה, דיצרלא לא מיחייב למטרח עלה ולאהדורה, אבל אתא לידיה מיחייב לאחזירה, דאבידתו אסורה (לעיל ב.). ששטפה נהר שהיא מותרת. הואיל ונתייאשו הבעלים (ב"ק טו.). אשר תאבד ממנו. ממנו קרא יתירא הוא לאשמועינן שאינו אבוד אלא היכמו (לעיל כב.).

עין משפט נר מצוה

פג א ב מיי' פי"ז מהל' אבידה הלכה ו סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יח:

פד ג מיי' שם פי"ל הלכה ח:

פה ד מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ (סי' רעג סעיף ג) וסי' רסב סעיף ג:

פו ה מיי' שם וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף יח:

פז ו מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יח:

פח ז מיי' פי"ג שם הלכה ה:

פט ח מיי' שם פי"ל הלכה יב סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רעג סעיף ג וסי' רסב סעיף ח:

צ ט מיי' שם פי"ג הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסב סעיף ח:

רבינו חננאל

אם מתגר לקח או מבעל הבית שדשים לו פועלים הרי הן שלו ואם מצאן צרורין או אפי' מפוזרין ולקח מבעל הבית שדשם על ידי עבדיו הכנענים וכיוצא בהן נוטל ומכריז: **מתני'** אף השמלה היתה בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעין אף כל שיש לה סימנין ויש לה תובעין. אמר רבא [חמור] דבור לר"י ושה דאבידה לדברי הכל קשיא. חמור דבור פי' חמור שכתב בבור אליבא דרבנן דאמרי שור ולא אדם חמור ולא כלים שפיר כתיב בקרא ונפל שמה שור או חמור אלא לר' יהודה דמחייב על נזקי כלים בבור חמור מה בא למעט קשיא. שה דאבידה שנאמר כי תראה את שור אחיך או את שיו נדחים וגו' אם השור שיש לומר הוא הניחו שרוב השוורים שעושים מלאכה בהן אין נמסרין לרועה והזהירה תורה להשיבן שה לא כל שכן שה דכתב רחמנא למה לי קשיא. פי' גללין צפיני בקר. מלשון והיא בגללי צואת האדם: ת"ר אשר תאבד ממנו פרט לאבידה שאין בה שוה פרוטה וכו' אמר ר' יוחנן משום ר' שמעון בן יוחאי מנין לאבידה ששטפה נהר שמותרת וכו' הא דאמר רבנאי ומצאתה דאתאי לידיה משמע הוא בפ' הגזול בתרא הלכה אין פורטין מתיבת המוכסין.

כז: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

ת"ש חמור בסימני אוכף. גרייתא היא: **דרשהו אם הוא רמאי מאי לאו בסימנין.** ופ"ת דנמתני' (לקמן כח:) דריש מהאי קרא דלא יחזיר אף בסימנין וי"ל דאסמכתא היא כדקתני עלה בברייתא משברו הרמאים התקינו אבל הכא משמע ליה שהיא דרשה גמורה מדקאמר וכי תעלה על דעתך לומר כו' (ג) ועי"ל דנמתני' מייירי בידוע שהוא רמאי לכך צריך עדים אבל הכא מיירי בסתם בני אדם: (ד) **מצאו.** גט קשור בכים יחזיר המוצא לשליח או לבעל השואלו בסימני הכים: ט) **(וניחוש לשאלה).** ופ"ת ולוכח מהכא דסימנין דאורייתא ובפרק בתרא דיבמות (ה) (דף קכ. ושם ד"ה מצאו) פריך מהכא דסימנין דאורייתא וי"ל דמצי לאוקמה כגון שאותו שאבדו מצאו ומכיר הכים בטביעות עין דכיון שבעצמו מצאו נאמן וה"נ הוה מצי למדחי התם: **כים וארנקי משום דמסמני.** ופ"ת והכתיב לא תגנבו וי"ל בשלהי במה אשה (שבת דף סז.) אמרינן כל דבר שיש בו משום רפואה אין בו משום דרכי האמורי:

ואנא יהיבנא סימנים מובהקין דידה. לא מובהקין ממש קאמר אלא מובהקים מסימני חבירו כמו זה אומר מדת ארכו וזה אומר מדת רחבו ולקמן (דף כח:) נמי דקאמר לעולם גלימא מכריז ולא אמר סימנין מובהקין התם נמי לאו מובהקים ממש קאמר אלא שלא אמר סימנים טובים שיש בו כי אם כסימנין דסומקי וחיורי: מצא

מסורת הש"ס

צא א מיי' פ"ג מהל' גירושין הלכה יא ועיין בהשגות ובמגיד משנה שמג עשין מה טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד:

צב ב ג מיי' פי"ג שם הל' כא שמג עשין נ טוש"ע אה"ע סי' יח סעיף כד:

צג ד ה מיי' פ"ג שם [עיין זה לא מוכר בהמג"ש ועיין בב"י סי' קלב שמסה עליון שמג שם טוש"ע אה"ע סי' קלב סעיף ד:

צד ו מיי' פי"ג שם הלכה כא טוש"ע אה"ע סי' יח סעיף כד:

הגהות הב"ח

(א) גמ' בכללו כל אלה ולמה: (ב) שם היכי מהדרינן אמרי לא משאלי כל"ל ותיבת אוכף נמחק: (ג) תוס' ד"ה דרשהו וכו' ועי"ל דנמתני', נ"ב עיין בשו"ת ב"ח סי' רמ"ט ביאור דבור זה: (ד) ד"ה מצאו וד"ה ומיתום הד"ל: (ה) **בא"ד** וכפ' בתרא דיבמות, נ"ב דף קכ ע"ל וע"ש בתוספות בד"ה אמר רבא:

מוסף רש"י

כדי נסבא. שלא לצורך (סוטה יט:) מידי דלא אצטריך לממריך ותמיה בכלי (קדושין ה:). **אין מעידין.** על הים שמת, **אלא על פרצוף הפנים עם החוטם.** אע"כ ראוהו מת בפרצוף פניו עם חומטו, שיכולין לסמרו שזהו, אבל לא ראוהו בפרצוף או שניטל חומטו אין מעידין עליו להשיא את אשתו, שמא אין הוא (יבמות קכ:). **דמסקב.** לשון ריעוע דדרים דוש"ל בלע"ז (קדושין פא. עי"ש). **מצאו קשור.** המביא גט לאשה ואבד הימנו (יבמות קכ:). **בכים או בארנקי.** ומכיר את הכים ואת הארנקי (גיטין כז:). **או שמצאו בין כליו.** בין כלי ביתו ומכיר את הכים ואת הטבעת שהן שלו (יבמות קכ:). **כשר.** ולא חיישינן דלמא הלי כים והלי טבעת דלתיש אחריא הוא והלי גט אחר הוא (שם). **אחד הלוה משלשה.** אם אלשה שטרות שלווה אחד הן שלוה משלשה בני אדם, יחזיר. **מולאם, הלוה.** דודאי פרעם והחזירום לו, ומידו נפלו שאם מידם נפלו מי קבלם למקום אחר (לעיל ב.). **שלשה שלוו מן האחד.** אם שלשה לוים הם שלוו מאחד אחר, יחזיר. **המולאם, למלוה.** שהבטר ידוע שממנו נפלו (שם).

לאהדורי גט. שאבד מן השליח המביאו קודם שנתן לה: **הקנתה.** לקמן בשמעתין מפרש מאי היא: **בממונא.** דהפקר ב"ד הפקר: **סובעין אלטריכא ליה.** קרא לתובעין אתא ולמעוטי מידי דליאוש ואפקריה: **כדי נסבה.** בלא מקרא אלא אסמכינהו אקרא בעלמא: **ס"ש.** דאוקמינן לעיל חמור לסימני אוכף אתא: **אימא בעדי אוכף.** אם יש עדים המכירין בטביעות עין לאוכף שהוא שלו מחזירין לו את החמור: **דרשהו.** והכי משמע עד דרוש אמיך אותו עד דרשך את אחיך: **בעדים.** שיביא עדים שהוא שלו: **אין מעידין.** על אדם שמת להשיא את אשתו אלא א"כ ראו פרצוף פניו שהוא עם הפנים: **דורכוך או גוך.** שאין זה סימן שהרבה אוכין וגוליס יש: **לוי.** בגדיו: **חיישינן.** שמא השאילם לאחר ואותו אחר ראו שמת: **מסקב.** דורוייש"ר בלע"ז: **חיורי או סומקי.** אין זה סימן שהרבה כאלה יש: **מצאו קשור בכים שלו או בארנקי בו'.** שליח המביא גט ואבד הימנו לאחר זמן מצאו קשור בכים שלו או בארנקי בו': **בין לוי.** כלי תשמישו שבביתו: **אפילו לזמן מרובה.** אע"ג דתנן (גיטין דף מ.) המביא גט ואבד הימנו מצאו לזמן מרובה פסול הכא כשר: **ניחוש לשאלה.** שמא השאיל כיסו לאחר והוא קשרו בו: **דמסמני.** מנחשי ואומר סימן לאדם שמשאיל כיסו שמוכר לו מזלו: **דמזייף.** שהיה לכל איש חותם ניכר בטבעתו וכשאולה שום דבר סתום מכסהו וחותמו בטבעתו לפיכך אינו משאיל טבעתו שמא יעשה זה חותם כנגד חותמו ויזייף בו את שליחותיו: **אין מעידין על השומה.** המעידין על האשה להשיאה ואמרו סימן היה בו שומא באבר פלוני: **שומא.** ורוח"ה בלע"ז: **סימנין דרבנן.** וגבי אשת איש דאיסור דאורייתא הוא לא סמכינן עלייהו: **כבן גילו.** הנולד בשעתו שנולדו במזל אחד: **בסימנין העשויין בו'.** אם עשויין להשתנות או אינן עשויין להשתנות. אם בחיין היתה שומא שחורה במותו נעשית לבנה או איפוך: **מובהק.** ואפילו סימנין דרבנן יש לסמוך על זה: **היכי מהדרינן.** כלומר מה תקנה לאו חכמים בדבר ליכנס בספק להחזיר ממון למי שאינו שלו: **אלא ל"ג: וכי אדם עושה.** ובניחותא דמולא מאי איכפת לן אם מי שאבדה ממנו לא ניחא ליה: **אלא.** אמר רבא כל אובדי אבידה ניחא להו שתהא לת זו בישראל למיתב סימנין וכל הבא ונותנו יטלנה. מאי טעמא: **מידע ידע דעדים ליה ליה.** פעמים שאין לו עדים עליה ואם יזקיקוהו לעדים לא תבא לעולם לידו ומימר אמר טוב לי שיחזירוה לכל האומר סימניה דלא שכיחא דימא סימנין דידה לא אבדה אלא דכ"ע לא ידעי כו': **אלא הא דתנן בו'.** ואמרו להחזיר לו למלוה בלא עדים בסימן זה שאומר שלשה היו ומשלשה לוים ואם מן הלוה נפלו שכבר פרעם מי ניחא ליה בתקנה זו שיתנם המולאם לכל הבא ונותן סימניהם והלא טוב לו שיהו מונחים ביד המולאם עולמית דכל זמן שהם בידו ולא יחזירם למלוה הרי הם כשרופים ולא ניחא דליהדר להו בסימנין דלמא מיתרמי דידע מלוה בסימניהן: **הכם.** בסימנין כי האי לא איכפת לן בניחותא דלוה דודאי לאו מייניה נפיל דהנך שטרי אחריני מאי בעו גביה: אלא

לאהדורי גט אשה בסימנים אי אמרת דאוריית' [א]מהדרינן ואי אמרת דרבנן כי עבוד רבנן תקנתא בממונא אבל באיסורא לא עבוד רבנן תקנתא ת"ש אף השמלה היתה בכלל כל [ו]אלו ולמה יצאת להקיש אליה ולומר לך מה שמלה מיוחדת שיש לה סימנין ויש לה תובעין חייב להכריז אף כל דבר שיש לו סימנין ויש לו תובעין חייב להכריז תנא תובעין אצטריכא ליה סימנין [ו]כדי נסבא ת"ש חמור בסימני אוכף אימא בעדי אוכף ת"ש [ז]1 והיה עמך עד דרוש אחיך אותו וכי תעלה על דעתך שיתננו לו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי מאי לאו בסימנין לא בעדים ת"ש [ג]ב אין מעידין אלא על פרצוף הפנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו ובכליו שמע מינה סימנין לאו דאורייתא אמרי גופו דארוך וגוץ כליו [ג]דחיישינן לשאלה אי חיישינן לשאלה חמור בסימני אוכף היכי מהדרינן אמרי [ט] אוכף לא שאולי אינשי אוכפא משום דמסקב ליה לחמרא איבעית אימא כליו בחיורי ובסומקי אלא הא דתניא [ד]מצאו קשור בכים או בארנקי ובטבעת או שמצאו בין כליו אפילו לזמן מרובה כשר ואי ס"ד חיישינן לשאלה כי מצאו קשור בכים אמאי כשר ניחוש לשאלה אמרי כים וארנקי וטבעת [ה]לא משאלי אינשי כים וארנקי משום דמסמני וטבעת משום דמזייף לימא כתנאי [ט]אין מעידין על השומא ואלעזר בן מהבאי אומר מעידין על השומא מאי לאו בהא קמיפלגי דת"ק סבר סימנין דרבנן ואלעזר בן מהבאי סבר סימנין דאורייתא אמר רבא דכ"ע סימנין דאורייתא והכא בשומא מצויה בבן גילו קמיפלגי מר סבר שומא מצויה בבן גילו ומ"ס שומא אינה מצויה בבן גילו איבעית אימא דכ"ע שומא אינה מצויה בבן גילו והכא [י]בסימנין העשוין להשתנות לאחר מיתה קמיפלגי מר סבר סימנין עשוים להשתנות לאחר מיתה ומר סבר סימנין אין עשוים להשתנות לאחר מיתה אב"א דכ"ע שומא אינה עשויה להשתנות לאחר מיתה וסימנין דרבנן והכא בשומא סימן מובהק הוא קמיפלגי מ"ס שומא סימן מובהק הוא ומ"ס שומא לאו סימן מובהק הוא אמר רבא את"ל סימנין לאו דאורייתא היכי מהדרינן אבידתא בסימנין דניחא ליה למוצא אבידה דנהדר בסימנין כי היכי דכי אבדה ליה לדידיה נמי נהדרו ליה בסימנין אמר ליה רב ספרא לרבא וכי אדם עושה טובה לעצמו בממון שאינו שלו אלא ניחא ליה לבעל אבידה למיהב סימנין ולמשקליה מידע ידע דעדים לית ליה ומימר אמר כולי עלמא לא ידעי סימנין מובהקים דידה ואנא יהיבנא סימנין מובהקים דידה ושקלנא לה אלא הא דתנן [ו]רבן שמעון בן גמליאל אומר אחד הלוה משלשה יחזיר ללוה שלשה שלוו מן האחד יחזיר למלוה ניחא ליה ללוה לאהדורי ליה למלוה אמר ליה התם סברא הוא [ח]אחד הלוה משלשה יחזיר ללוה דגבי לוה שכיחי גבי מלוה לא שכיחי ש"מ מלוה נפול שלשה שלוו מאחד יחזור למלוה דגבי מלוה שכיחי גבי לוה לא שכיחי אלא

תורה אור השלם

1 וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֵלֶיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וְאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וְהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ: דברים כב ב

לעזי רש"י

דורוייש"ר [דידושיי"ר]. לפצוע, לשפשף (את גב החמור באוכף, שאינו הולם אותו).

ווריוא"ה [ווירוא"ה]. שומא.

רבינו חננאל

איבעיא להו סימנין דאורייתא או דרבנן וכו' וסימנין כדי נסבה פ' אגב גרדה הזכירה משנתנו הסימנין ולאו דוקא הן. ת"ש חמור בסימני אוכף. פי' אוכף הוא שלפעמים נתון על המרדעת של חמור כדי למנוע ז) חבור המשוי על גבי חמור. ת"ש דתנן בהאשה פרק בתרא דיבמות אין מעידים אלא על פרצוף פנים עם החוטם אע"פ שיש סימנין בגופו כלומר אם נותנין העדים סימני פרצופו ואמר מי שפרצופו כך וכך ראינוהו שמת משיאין את אשתו. ופרק' גופו דארוך וגוץ דלאו סימן מובהק הוא כליו חיישינן שמא שאולין היו לו ומקשי' אי הכי חמור בסימני אוכף נמי דלמא שאול הוא ואע"ג דאיכא סהדי ב) האי דאיכוף להאי גברא הוא נימא דלמא השאילו לאחרים דהא אמרת גבי כלים חיישינן לשאלה. ופרק' איכוף לא מושלי אינשי למה כי פעמי' שתהיה בהמת בעל האיכוף רזה ובהמת השואל שמנה וכשנותנין עליה זה האיכוף מתפתח וכשמחזיר על בהמתו של המשאיל מסקבה פי' עושה בה חבורה כדגרס' ג) במשקין סקבא דשתא ריגלא. אלא הא דתניא מצא לגט קשור בכיס בארנקי בטבעת או שמצאו בכליו אפי' לזמן מרובה כשר ואי חיישינן לשאלה אמאי כשר ניחוש דלמ' השאיל כיסו או טבעתו או ארנקי שלו לאדם אחר והוא שקשר זה הגט עמהם וגט זה של אדם אחר הוא ואינו זה הגט שהיה בידו של משאיל. ופרק' כיס וטבעת וארנקי לא מושלי

ז) [כ"ה ב. וש"נ], ב) נקמן כח., ג) יבמות קכ. [בכורות מו:], ד) יבמות קכ. [גיטין מ:], ה) יבמות קכ., ו) שם ביבמות איתא בשומא העשויה כו' וש"ש, ז) לעיל כ., ח) שם, ט) [ונבעל המאור הקשה לפירושו דת"ל משמלה וכו' ופי' הוא שיביא עדים שאינו רמאי כו' וע"ש], י) רש"ל מ"ז ועשה הכל דבור אחד,

מוהר"ר אברהם אבן שמואל הלוי

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כח.

מצא תכריך של שטרות מי ניחא ליה ללוה כו'. וא"ת אין ניחא ליה דכי ילוה לאחר דליהדרו ליה לדידיה וי"ל דאינו רוצה להפסיד עתה כדי להיות בספק ליום פעם אחרת:

חמשה עשר יום. וא"ת והלא [ט] א"י היא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה [כ] ומהלך אדם [א] עשרה פרסאות ביום הוי ארבעים יום באורך וירושלים מן הילדן שהוא תחום א"י מהלך יום אחד כדאיתא בגילה (דף ה.) נשאר מצל אחד ל"ט ימים וי"ל דעם כרמים ויערים היה ארבע מאות פרסה אבל מישוב לא היה כל כך [ל]:

לא בעינן כולי האי. וסגי בתלתא יומי וא"ת דז' ימים ומחצה צריך דהיינו חצי של ט"ו יום וי"ל דכי לא שכיחי שיירתא ואין הולך בגילה גם כל היום אינו הולך לפי שלא ימצא מלון בערב:

אבן

אלא הא דתנן [מ] מצא תכריך של שטרות או אגודה של שטרות ה"ז יחזיר הכי נמי דניחא ליה ללוה לאהדורי ליה למלוה אלא אמר רבא [א] סימנין דאורייתא דכתיב [ב] והיה עמך עד דרוש אחיך אותו [ג] וכי תעלה על דעתך שיתננו קודם שידרשנו אלא דרשהו אם רמאי הוא או אינו רמאי לאו בסימנין שמע מינה אמר רבא אם תמצי לומר סימנין דאורייתא אם תמצי לומר הא פשיט ליה סימנין דאורייתא משום דאיכא למימר כדשנינן סימנין וסימנין [ב] יניח סימנין ועדים [ג] ינתן לבעל העדים סימנין וסימנין ועד אחד [ד] עד אחד כמאן דליתיה דמי ויניח עדי אריגה ועדי נפילה [ה] תנתן לעדי נפילה דאמרינן זבוני זבנה ומאיניש אחרינא נפל מדת ארכו ומדת רחבו [ו] יתנתן למדת ארכו דמדת רחבו שעורי קא משער לה כד מכסי לה מרה וקאי ומדת ארכו לא משתער לה מדת ארכו ומדת רחבו ומדת גמיו [ז] ינתן למדת ארכו ורחבו מדת ארכו ומדת רחבו ומדת משקלותיו [ח] [ט] ינתן למדת משקלותיו הוא אומר סימני הגט והיא אומרת סימני הגט [י] ינתן לה במאי אילימא במדת ארכו ורחבו דלמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה [יא] אלא נקב יש בו בצד אות פלוני הוא אומר סימני החוט והיא אומרת סימני החוט [יב] ינתן לה במאי אילימא בחיורא ובסומקא ודלמא בהדי דנקיט ליה חזיתיה אלא במדת ארכו הוא אומר בחפיסה והיא אומרת בחפיסה ינתן לו מ"ט מידע ידעה דכל מה דאית ליה בחפיסה הוא דמנח ליה: **מתני'** ועד מתי חייב להכריז עד כדי שידעו בו שכניו דברי ר"מ ר' יהודה אומר [ל] שלש רגלים ואחר הרגל האחרון שבעה ימים כדי שילך לביתו שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד: **גמ'** תנא שכני אבידה מאי שכני אבידה אילימא שכינים דבעל אבידה אי ידע ליה ליזול ולהדריה נהליה אלא שכני מקום שנמצאת בו אבידה: רבי יהודה אומר כו': ורמינהו [ג] בשלשה במרחשון שואלין את הגשמים ר"ג אומר [מ] בז' בו [נ] (שהוא) ט"ו יום אחר החג כדי שיגיע אחרון שבא"י לנהר פרת אמר רב יוסף לא קשיא כאן במקדש ראשון כאן במקדש שני במקדש ראשון דנפישי ישראל טובא דכתיב בהו [2] יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרוב בעינן כולי האי במקדש שני דלא נפישי ישראל טובא דכתיב בהו [3] כל הקהל כאחד ארבע רבוא אלפים שלש מאות וששים לא בעינן כולי האי אמר ליה אביי והא כתיב [4] וישבו הכהנים והלוים וגו' [5] והמשוררים והשוערים וכל ישראל בעריהם וכיון דהכי הוא אפכא מסתברא מקדש ראשון דנפישי ישראל טובא דמצוות עלמא ומשתכחי שיירתא דאזלי בין ביממא ובין בליליא לא בעינן כולי האי וסגי בתלתא יומא מקדש שני דלא נפישי ישראל טובא ולא מצוות עלמא ולא משתכחי שיירתא [ס] דאזלי בין ביממא ובין בליליא בעינן כולי האי רבא אמר לא שנא במקדש ראשון ולא שנא במקדש שני לא הטריחו רבנן באבדה יותר מדאי אמר [ע] רבינא שמע מינה [נ] כי מכריז גלימא מכריז דאי סלקא דעתך אבידתא מכריז בעינן למטפי ליה חד יומא לעיוני במאניה אלא שמע מינה גלימא מכריז שמע מינה רבא אמר אפילו תימא אבידתא מכריז לא הטריחו רבנן באבידה יותר מדאי ת"ר [פ] רגל ראשון אומר רגל ראשון רגל שני אומר רגל שני רגל שלישי אומר סתם ואמאי לימא רגל שלישי דלא אתי לאחלופי בשני שני נמי אתיא

אתיא

ז' ימים כדי שילך לביתו ג' ויחזור בג' ויכריז יום אחד פי' כדי שילך שומע המכריז למקומו ויגיד וישמע בעל האבידה ויבא מיד וישמע ביום השביעי המכריז ויתן סימניה ויקחנה למימרא דארץ ישראל מהלך ג' ימים היא. והתנן בג' מרחשון שואלים את

ט) גרלה דחסר ול"ל סימנין ועד אחד עד אחד וכו'.

מסורת הש"ס

מ) לעיל כ., ב) [לעיל מ:],
ג) תענית י., ד) ר"מ מ"ז,
ה) נ"מ וגם מזלי וכו',
ו) [ד"ה כדשנינן אחר ד"ה אם מיתמין], ז) נ"מ וגרסינ',
ח) עיין בתוספות לעיל כב: ד"ה אי דליכא,
ט) [ע"כ], י) [מגילה ג.],
כ) [פסחים נג:], ל) [עי' תוס' ר"ה כג: ד"ה מהלך],

תורה אור השלם

1 וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ אֲלֵיכָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וְאָסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ:
דברים כב ב

2 יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל רַבִּים כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב אֹכֵלִים וְשֹׂתִים וּשְׂמֵחִים:
מלכים א ד כ

3 כָּל הַקָּהָל כְּאֶחָד אַרְבַּע רִבּוֹא אַלְפַּיִם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים:
עזרא ב סד

4 וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַמְשֹׁרְרִים וּמִן הָעָם וְהַנְתִינִים וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם וַיִּגַּע הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם:
נחמיה ז עב

5 וַיֵּשְׁבוּ הַכֹּהֲנִים וְהַלְּוִיִּם וּמִן הָעָם וְהַמְשֹׁרְרִים וְהַשּׁוֹעֲרִים וְהַנְתִינִים בְּעָרֵיהֶם וְכָל יִשְׂרָאֵל בְּעָרֵיהֶם: עזרא ב ע

הגהות הב"ח

(מ) תוס' ד"ה ממשם וכו' ומהלך מלא בינוני הוה עשרה פרסאות:

גליון הש"ם

גמ' ינתן למדת משקלותיו. עיין לעיל דף כג ע"ב תוס' ד"ה מדמשקל: **שם אמר רבינא** ש"ם. עיין בהגלא"ש פ"ג דמולין ס"ס כ"ג:

רבינו חננאל

ואסיקנא אלא אמר רבא [סימנין] דאוריית' מהכא עד דרוש אחיך אותו והשבת לו וכי תעלה על דעתך שיתנו לו קודם שיתבענו אלא עד שתדרשהו אם רמאי הוא אם לאו ובמאי תהיה דרישתו בסימנין אמור לו תן סימניה ואם יביא סימניה תנה לו ש"מ סימנין דאורייתא אמר רבא אם תמצא לומר סימנין דאורייתא אקשינן עליה אכתי אמרת אם תמצא לומר והא כבר פשטינן לה סימנין דאורייתא ודחינן משום דאיכא למימר הא דפשטינן דרשהו לאו כדקאמרת אלא דרשהו לתובע הכי אם הוא צורבא מרבנן דלא משני בדיבורה אלא במסכתא ובפוריא ובאושפיזא בלחוד מהדרינן ליה אבידה בטביעות עינא. סימנין וסימנין יניח פי' אם באו שניהם ונתנו זה רוה סימניה וכל אחד אמר שלי הוא לא יתננה לא לזה ולא לזה אלא יניחנה מוצאה אצלו. אבל אם אחד נתן סימניה וטען נפלה ממני ובא אחר והביא עדים כי ממנו נפל תנתן לבעל עדים.

עין משפט נר מצוה

צה א מיי' פי"ג מהל' לוה"ה הלכה ה:
צו ב מיי' שם הלכה ו סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסו סעיף ח:
צז ג מיי' שם טוש"ע שם סעיף ט:
צח ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף י:
צט ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף יא:
ק ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יב:
קא ז מיי' שם טוש"ע שם סעיף יד:
קב ח מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
קג ט י כ מיי' שם פי"ח הלכה ו ז סמג שם טוש"ע אה"ע סי' קנג:
קד ל מיי' שם פי"ג הלכה ח סמג שם:
קה מ מיי' פי"ג מהל' תפלה הלכה טז סמג עשין יט טוש"ע א"ח סי' קיז סעיף א:
קו נ מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבדה הל' א סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף ד:
קז ס מיי' שם הל' ח:

מוסף רש"י

מצא תכריך של שטרות כו' הרי זה יחזיר. דלכך שים בו סימן הוא (לעיל כ.). **אלא דרשהו אם** רמאי הוא. וסכי משמע עד דיום אחיך אותו, עד דלכך אמ אחיך (לעיל כז:). **שלש רגלים.** דיאוש בעלים נאחר י"ב חודש, מי שמצא כלי או שוס מציאה מייב להכרי שלש רגלים, ואם נמצא אחר הסוכות צריך להמתין ולהכריז בפסח ובעצרת ובחג, דהיינו י"ב חודש, ושוב אין צריך להכרי (ברכות נח:). **בז' בו.** כלומר בשבעה במרחשון (תענית י.). **כדי שיגיע אחרון** שבישראל. כלומר קודם ביאת מיס, לנהר פרת. שהוא רחוק יותר (שם).

רבינו חננאל (המשך)

מ) עד אחד כמאן דליתיה דמי. מדת ארכו ומדת רחבו [תנתן למדת ארכו] זה נתן מדת ארכה ורחבה של טלית וזה נתן מדת גמיה תינתן לבעל מדת ארכה ורחבה. אשתו אומרת זה הגט נתנו לי בעלי ונפל ממני ואמרה [סימניו] והבעל אמר סימניו וטוענן כי לא נתתיו לה עדיין יתנן לה והוא שנותנת סימנין מובהקין כגון נקב ישנו בצד אות פלוני ש"מ דבסימן מובהק שרינן אשת איש דהיא איסורא וכל שכן ממונא: **מתני'** עד מתי חייב להכריז וכו' תנא עד שידעו בו שכני המקום שנמצאת בה זו האבידה ורמינן על הא דתנן ואחר הרגל האחרון

כח: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

אבן טוען. מפרש בירושלמי כשם שהאבן אינה יכולה לימחות כך אין יכולים להתפלל על רוב טובה: **שם** דמיהן. לקמן [1] גבי עסקא דרב ספרא אפרש בע"ה: **עד כאן לא פליגי אלא בנשתמש בהן.** לאו דוקא נשתמש דאם נשתמש לר"ע נמי חייב באחריותן כיון דלדידיה אסור להשתמש א"כ הוי שולח יד בפקדון ואפילו החזיר אין בכך כלום דהא ר"ע סבר בפרק המפקיד (לקמן דף מג:) דבעינן דעת בעלים אלא ודאי נשתמש לאו דוקא כדפרישית אלא בשכר שמוש שמותר להשתמש קאמר דלרבי טרפון דאית ליה דמותר להשתמש חייב באחריותן דבהוא הנאה דאי מיתרמי ליה זביגא שקיל להו וחזיק בהו הוי עלייהו שומר שכר ולר"ע דאסור להשתמש בהן פטור אבל אם לא היה מותר להשתמש היה פטור לכ"ע והיינו כדבה:

והוי

אתיא לאחלופי בראשון הא קא אתי רגל שלישי ת"ר בראשונה כל מי שמצא אבידה היה מכריז עליה שלשה רגלים ואחר רגל אחרון שבעת ימים כדי שילך שלשה ויחזור שלשה ויכריז יום אחד [א]משחרב בית המקדש שיבנה במהרה בימינו התקינו שיהו מכריזים בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ומשרבו האנסים התקינו שיהו מודיעין לשכניו ולמיודעיו ודיו מאי משרבו האנסין [ב]דאמרי אבידתא למלכא רבי אמי אשכח אודייא דדינרי חזייה ההוא [ג]בר נש דקא מירתת א"ל זיל שקול לנפשך דלאו פרסאי אנן דאמרי אבידתא למלכא ת"ר [ד](אפי' לאחלופי בשני. שמא יש שהוא סבור שאמר רגל שני:) אודיא דדינרי. כלי מלא זהובים: **ווו היא שמינו.** במסכת תענית (דף יט.) בחוני המעגל: **לאו ולאו אם נמחה אבן טוען.** אם נכסת בגשמים שגבהו הגשמים למעלה הימנו יש גשמים יותר מדאי ואתפלל עליהם שילכו: **חיישינן לרמאי.** שמא שמע האומר מתאונן בין שכיניו טליתי נאבדה והיה יודע את סימניה וכשישמע את מולאה מכריז טלית מצאתי יקום ויתן סימניה הלכך אבידתא מכריז ואינו נותן לב לומר טלית זו אבדתי ואלו סימניה: **אין לדבר סוף.** דהשתא נמי מסיק דלעתיה ואמר אם טלית היא שמצאת אלו סימניה: **אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז.** אלא אמרת בשלמא אבידתא מכריז אם החפץ אבוטיך תנא לאשמועינן דאע"ג דאמר אמי אבידתא אבוטיך לריך ליתן סימניו: **אמרו ליה אין.** כסבורין שאמר להן ידעיתון ביה דלאו רמאי הוא שכך היה לו לשואלן: **מסתברא.** שזה היה דעתן מתחילה ואין כאן משום מגיד ומחזר ומגיד: **לא מייתי איניש חובה לנפשיה.** וכשהכיאן לב"ד בטוח היה שלא יעידו חובתו: **מתני' כל דבר שעושה ואוכל.** אם אבידה זו דבר שיכולין להאכילו את שכר מעשיו כגון שור וחמור: **יעשה ויאכל.** ולא ימכור אותו המולא אם שהו בעליו מלדרשו שכל אדם נוח לו בבהמתו שהכירה בו כבר ולימדה לרלונו: **ראה היאך תשיבנו לו.** שלא תאכילנו חלי דמיו שא"כ אין זו השבה: **לפיכך.** מפרש בגמרא [ה]: **גמ' ונעולם.** וכי עד עולם זקוק זה לטפל בטורח שמירה: **אם דמיהן.** מוכרן ומניח הדמים אצלו: **עגלים וסייחין.** דקין שאין עושין מלאכה: **פרגולין.** זכרים שאין מטילין ביצים: **בהמה גסה.** שעושה ואוכלת ומטפל בה י"ב חדש דיכול להאכילה דמי בנים: **מטפל.** אגשמיטר"א בלע"ז: **הא דרעיא הא דפטומא.** הא דקתני שלשה [חדשים] בארץ מרעה ובזמן הדשאים שאין טיפולו מרובה והא דקתני ל' [יום] בזמן שאין מרעה ולריך לפטומה על אבוסה ממה שבנית דמיה יקריב: **רבנן.** [ו] אוכלין הרבה הלכך ג' ימים דהא אוקימנא בזכרים: **שלא יאכיל עגל לעגלים.** מן העגלים שנמצא [ז] לא יאכיל לו דמי עגל: **עד כאן לא פליגי.** לעניין להתחייב באבידתו: אלא

[1] גבי עסקא דרב ספרא אפרש בע"ה: **עד כאן לא פליגי אלא בנשתמש בהן.** לאו דוקא נשתמש דאם נשתמש לר"ע נמי חייב באחריותן כיון דלדידיה אסור להשתמש א"כ הוי שולח יד בפקדון ואפילו החזיר אין בכך כלום דהא ר"ע סבר בפרק המפקיד (לקמן דף מג:) דבעינן דעת בעלים אלא ודאי נשתמש לאו דוקא כדפרישית אלא בשכר שמוש שמותר להשתמש קאמר דלרבי טרפון דאית ליה דמותר להשתמש חייב באחריותן דבהוא הנאה דאי מיתרמי ליה זביגא שקיל להו וחזיק בהו הוי עלייהו שומר שכר ולר"ע דאסור להשתמש בהן פטור אבל אם לא היה מותר להשתמש היה פטור לכ"ע והיינו כדבה:

[א] אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנין ונוטלה וזו היא ששנינו [ב]צאו וראו אם נמחת אבן הטוען: **מתני'** [ג]אמר את האבידה ולא אמר סימניה לא יתן לו [ד]והרמאי אע"פ שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר [1]עד דרוש אחיך אותו עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי: **גמ'** אתמר רב יהודה אמר אבידתא מכריז ור"נ אמר גלימא מכריז רב יהודה אמר אבידתא מכריז דאי אמרת גלימא מכריז חיישינן לרמאי ר"נ אמר גלימא מכריז לרמאי לא חיישינן דא"כ אין לדבר סוף תנן אמר את האבידה ולא אמר את סימניה ה"ז לא יתן לו אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז הא קמ"ל אע"ג דאמר גלימא כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אלא אי אמרת גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו גלימא צריכא למימר כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אמר רב ספרא לעולם גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו סימנין ומאי לא אמר את סימניה [1]לא אמר סימנין מובהקין דידה: והרמאי אע"פ שאמר את סימניה ה"ז לא יתן לו: ת"ר בראשונה כל מי שאבדה לו אבידה היה נותן סימנין ונוטלה משרבו הרמאין [1]התקינו שיהו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי את וטול כי הא דאבוה דרב פפא אירכס ליה חמרא ואשכחוה אתא לקמיה דרבה בר רב הונא אמר ליה זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את וטול אזל אייתי סהדי אמר להו ידעיתון ביה דרמאי הוא אמרו ליה אין אמר להו אנא רמאה אנא אמרו ליה אנן לאו רמאי את קאמרינן אמר רבה בר רב הונא [ח]מסתברא לא מייתי איניש חובתא לנפשיה: **מתני'** [מ]כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל ודבר שאין עושה ואוכל יכמר שנאמר [1]והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו מה יהא בדמים ר"ט אומר [1]ישתמש בהן לפיכך אם אבדו [2]חייב באחריותן ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן: **גמ'** ולעולם אמר רב נחמן [3]אמר שמואל עד י"ב חדש תניא נמי הכי [4]כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן עד י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [5]עגלים וסייחין מטפל בהן שלשה חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אווזין ותרנגולין מטפל בהם שלשים יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אמר רב נחמן בר יצחק תרנגולת כבהמה גסה תניא נמי הכי [1]תרנגולת ובהמה גסה מטפל בהן שנים עשר חודש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחין מטפל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [5]אווזין ותרנגולין וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו מטפל בהן שלשה ימים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן קשיא עגלים וסייחין אעגלים וסייחין אווזין ותרנגולין עגלים וסייחין אעגלים וסייחין לא קשיא [ע]הא דרעיא והא דפטומא אווזין ותרנגולין אאווזין ותרנגולין נמי לא קשיא [פ]הא ברבי הא בזוטרי: ושאינו עושה ואוכל: תנו רבנן והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו שלא יאכיל עגל לעגלים וסיח לסייחין אווזא לאווזין ותרנגול לתרנגולין: מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש וכו': עד כאן לא פליגי אלא

[1] אבן טוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכל מי שמוצא אבידה נפנה לשם זה עומד ומכריז וזה עומד ונותן סימנין ונוטלה וזו היא ששנינו [2]צאו וראו אם נמחת אבן הטוען: **מתני'** [3]אמר את האבידה ולא אמר סימניה לא יתן לו [4]והרמאי אע"פ שאמר סימניה לא יתן לו שנאמר [1]עד דרוש אחיך אותו עד שתדרוש את אחיך אם רמאי הוא אם אינו רמאי: **גמ'** אתמר רב יהודה אמר אבידתא מכריז ור"נ אמר גלימא מכריז רב יהודה אמר אבידתא מכריז דאי אמרת גלימא מכריז חיישינן לרמאי ר"נ אמר גלימא מכריז לרמאי לא חיישינן דא"כ אין לדבר סוף תנן אמר את האבידה ולא אמר את סימניה ה"ז לא יתן לו אי אמרת בשלמא אבידתא מכריז הא קמ"ל אע"ג דאמר גלימא כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אלא אי אמרת גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו גלימא צריכא למימר כי לא אמר סימנין לא מהדרינן ליה אמר רב ספרא לעולם גלימא מכריז אמר איהו גלימא ואמר איהו סימנין ומאי לא אמר את סימניה [1]לא אמר סימנין מובהקין דידה: והרמאי אע"פ שאמר את סימניה ה"ז לא יתן לו: ת"ר בראשונה כל מי שאבדה לו אבידה היה נותן סימנין ונוטלה משרבו הרמאין [1]התקינו שיהו אומרים לו צא והבא עדים דלאו רמאי את וטול כי הא דאבוה דרב פפא אירכס ליה חמרא ואשכחוה אתא לקמיה דרבה בר רב הונא אמר ליה זיל אייתי סהדי דלאו רמאי את וטול אזל אייתי סהדי אמר להו ידעיתון ביה דרמאי הוא אמרו ליה אין אמר להו אנא רמאה אנא אמרו ליה אנן לאו רמאי את קאמרינן אמר רבה בר רב הונא [ח]מסתברא לא מייתי איניש חובתא לנפשיה: **מתני'** [מ]כל דבר שעושה ואוכל יעשה ויאכל ודבר שאין עושה ואוכל יכמר שנאמר [1]והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו מה יהא בדמים ר"ט אומר [1]ישתמש בהן לפיכך אם אבדו [2]חייב באחריותן ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אין חייב באחריותן: **גמ'** ולעולם אמר רב נחמן [3]אמר שמואל עד י"ב חדש תניא נמי הכי [4]כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן עד י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [5]עגלים וסייחין מטפל בהן שלשה חדשים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אווזין ותרנגולין מטפל בהם שלשים יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן אמר רב נחמן בר יצחק תרנגולת כבהמה גסה תניא נמי הכי [1]תרנגולת ובהמה גסה מטפל בהן שנים עשר חודש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחין מטפל בהן ל' יום מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן [5]אווזין ותרנגולין וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו מטפל בהן שלשה ימים מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן קשיא עגלים וסייחין אעגלים וסייחין אווזין ותרנגולין עגלים וסייחין אעגלים וסייחין לא קשיא [ע]הא דרעיא והא דפטומא אווזין ותרנגולין אאווזין ותרנגולין נמי לא קשיא [פ]הא ברבי הא בזוטרי: ושאינו עושה ואוכל: תנו רבנן והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו שלא יאכיל עגל לעגלים וסיח לסייחין אווזא לאווזין ותרנגול לתרנגולין: מה יהא בדמים רבי טרפון אומר ישתמש וכו': עד כאן לא פליגי אלא

עין משפט נר מצוה

קח א ב מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבדה הלכה ט סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף ג:

קט ג מיי' שם הל' ח סמג שם:

קי ד מיי' שם הל' ג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף ה:

קיא ה ו מיי' שם הל' ג ועיין בהשגות ובמגיד משנה סמג שם טוש"ע שם סעיף ה:

קיב ז מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף ו:

קיג ח טוש"ע מ"מ סי' רכו סעיף ח:

קיד ט מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבידה הל' טו סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף כב:

קטו י כ מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף כה:

קטז ל מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף כב:

קיז מ מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף כג:

קיח נ מיי' שם הל' טו ועיין בהשגות ובמגיד משנה טוש"ע שם סעיף כב:

קיט ס מיי' שם הל' טו טוש"ע שם סעיף כד:

קכ ע מיי' שם טוש"ע שם סעיף כג:

קכא פ מיי' שם טוש"ע שם סעיף כד:

רבינו חננאל

הגשמים וכו'. והנה מהלך ט"ו ימים היא. ואסיקנא לא שנא מקדש ראשון ולא שנא מקדש שני לא הטריחו באבידה יותר מדאי ת"ר משחרב בית המקדש התקינו להיות מכריזין בכנסיות ובתי מדרשות משרבו האנסין שאומרין אבדתא למלכא התקינו שיהא מודיע המוצאה לשכניו ולמיודעיו ודיו. פי' מהסס מתיירא. ת"ר אבן הטוען היתה בירושלים כל מי שאבדה לו אבידה נפנה לשם וכו' פי' אבן גבוהה היתה בירושלים והיה כל מוצא אבידה עולה עליה ומכריז וזו היא ששנינו בפרק סדר תענויות השני אמר להן חוני המעגל צאו וראו אם נמחת אבן הטוען. אבקש רחמים שיפסקו הגשמים: **מתני'** אמר את האבידה ולא אמר את סימניה. אוקמה רב ספרא אליבא דרב נחמן דאמר גלימא מכריז [ו]כדאמר האבידה וסימניה ומאי לא אמר סימניה דקאמר במתני' לא אמר סימנין מובהקין דידה. וסוגיין בענין דיהיב סימנין מובהקין והוא דאית סהדי דליתיה

[ו] גלוי ע"ל בגמרא.

מסורת הש"ס

[א] ג"ל בר רומאה, [ב] תענית יט., [ג] [גיר' רי"ף ולעולם אמר שמואל ומיר' רא"ש אמר רב יהודה א"ש], [ד] רש"ל מ"ז, [ה] [לקמן מט.], [ו] בס"ל: אם מן העגלים מלא, [ז] [לף לב. ד"ה ב"ד],

תורה אור השלם

1 וְאִם לֹא קָרוֹב אָחִיךָ וְלֹא יְדַעְתּוֹ וַאֲסַפְתּוֹ אֶל תּוֹךְ בֵּיתֶךָ וְהָיָה עִמְּךָ עַד דְּרֹשׁ אָחִיךָ אֹתוֹ וַהֲשֵׁבֹתוֹ לוֹ׃ דברים כב ב

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה רבנרמי כו'. נ"ב אבל ממנ"ס פי' להיפך וכן נ"י בשם ר"ח:

לעזי רש"י

אנשמיטר"א [אינטרימיטר"א]. להתעסק.

מוסף רש"י

ראה היאך תשיבנו לו. שתטא בו השבה, אלא יאכל בביתך כדי דמיו ותתבעם ממנו (דברים כב ב).

רבינו חננאל (המשך)

רמאי. ופשוטינן דלא מייתי איניש חובה לנפשיה כדאבוה דרב פפא. תלמוד ארץ ישראל שמע סימניה בהאי כנישתא ואזל לכנישתא אחריתי יהיב סימניה זהו רמאי וכן כיוצא בו: **מתני'** כל דבר שעושה ואוכל יעשה ואוכל אוקימנא עד י"ב חדש. תניא נמי הכי כל דבר שעושה ואוכל כגון פרה וחמור מטפל בהן כל י"ב חדש מכאן ואילך שם דמיהן ומניחן עגלים וסייחים אם יכולין לרעות מטפל בהן ג' חדשים. אווזין ותרנגולין גדולים מטפל בהן ל' יום. ותניא אחריתי תרנגולת כבהמה גסה י"ב חדש וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו ג' ימים. ושאינו עושה ואוכל ימכור שנאמר והשבותו לו ראה היאך תשיבנו לו. שלא יאכיל עגל לעגלים. פי' לא תמכור עגל היום

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא כט.

מסורת הש"ס

ה) ב"ק ט: לקמן פב. שבועות מד. מדרש לג:, ו) ר"ל כעין ל"ל והכל תירוץ אחד. רש"ל, ז) [ב"ב קיד: קמג.], ד) [ועי' תוס' מגילה כט: ד"ה והלכתא כו'],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה והוי וכו' והא דלקמן מוקי רבא קרא דהשב תשיבם: (ב) ד"ה לפיכך וכו' נמי מפקיד מעות אצל שולחני דקתני:

גליון הש"ם

גמ' לפיכך דר"ע. כעין זה נדה דף ט ע"א ודף ס ע"ב:

מוסף רש"י

שומר אבדה. הכניס אבידת חבירו לביתו כדכתיב (דברים כב) והשבתו אל תוך ביתך (ב"ק נו: ולקמן פב.). כשומר שכר. שכר מצוה (שבועות מד:).

אלא מ"ט דתנא קמא מפקיר מעות אבל שכר שמירת מצוה דגמרא מגו דלא בעי למיתב ריפתא לעניא דהעושק פטור מן המצוה לא מחייבינן ליה: **כשנשתמש.** לאו דוקא אלא משום שכר שימוש קאמר מפני שמותר להשתמש בהן: **כשומר חנם.** ואינו חייב אלא בפשיעה: **כשומר שכר.** וחייב בגניבה ואבידה דשומר שכר מצוה הוא דהעושק פטור מן המצוה: **כולי עלמא לא פליגי דמחייב.** כדין שומר שכר: **מאי לפיכך דר"ע.** כיון דאמר לא ישתמש מהיכא תיסק אדעתין לחיובא דאינטריך למימר אינו חייב: **כדרבה**

אלא כשנשתמש בהן אבל לא נשתמש בהן אם אבדו פטור לימא תיהוי תיובתא דרב יוסף [ו]**דאתמר שומר אבידה רבה אמר כש"ח רב יוסף אמר** [א]**כש"ש אמר לך רב יוסף בגניבה ואבידה דכ"ע לא פליגי דחייב כי פליגי באונסין דשואל ר"ט סבר שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו** [ב]**והוה ליה שואל עלייהו ור"ע סבר לא שרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו הלכך לא הוי שואל עלייהו א"ה לפיכך דאמר ר"ע למה לי א"א בשלמא בגניבה ואבידה הוא דפליגי היינו דקתני ר"ע אומר לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב באחריותן ס"ד אמינא שומר שכר הוי כדרב יוסף ובגניבה ואבידה מחייב קא משמע לן לפיכך השתא דאמרת לא ישתמש בהן שומר שכר לא הוי ולא מחייב בגניבה ואבידה אלא אי אמרת בגניבה ואבידה דכולי עלמא לא פליגי דחייב כי פליגי באונסין דשואל מאי לפיכך דרבי עקיבא הכי מבעי ליה למתנא ר"ע אומר לא ישתמש בהן ואנא ידענא דכיון דלא ישתמש בהן לאו שואל הוי ואינו חייב באחריותן** [ג]**לפיכך דרבי עקיבא למה לי משום לפיכך דרבי טרפון ולפיכך דרבי טרפון למה לי** [ד]**הכי קאמר כיון דשרו ליה רבנן לאשתמושי בגוייהו כמאן דאישתמש בגוייהו דמי וחייב באחריותן והא אבדו כדרבה**

וחוי שואל עלייהו. תימה דהוה ליה למימר והוה לוה עלייהו ואם נאמר דאם באו בעלים קודם שהוציאם חייב להחזיר אותם מעות עצמם ולא אחריים הוה א"ש דקרי ליה שואל אך אי אפשר לומר כן דבפרק המפקיד (לקמן דף מג.) פריך אי נאנסו חייב מאי אריא הוציא כי לא הוציא נמי והשתא אי חייב להחזיר הן עצמן כשיתבע הגזבר אם כן לא קנאם השולחני בשלא הוציאם ולא מעל כדאמר פרק השואל (לקמן דף צט.) לא בקע בו לא מעל כיון שהמשאיל יכול לחזור בו וא"כ מאי פריך כי לא הוציא נמי אלא ודאי אפילו אם אותן המעות עדיין בעין אין צריך להחזיר הן עצמן וי"ל דנקט שואל משום דנקט אונסין דכתיב בקרא גבי שואל וגם לפי שמזכיר שומר חנם ושומר שכר. ר"ח וה"ג פסקו דהלכה כרב יוסף מהכיא דאין בין המודר (מדרש דף לג:) דקאמר ומחזיר לו אבידתו חד אמר דוקא מדיר למודר אבל מודר למדיר לא משום דקא מתהני פרוטה דרב יוסף וחד אמר פרוטה דרב יוסף לא שכיחא ש"מ דכולהו אית להו דרב יוסף ואין זו ראיה דגם רבה מודה דבשעה שמתעסק באבידה שפטור מלמיתב ריפתא לעניים אלא דס"ל דלא שכיחא שיבא עני בשעה שמתעסק בה לגורבה ואין סברא שיהא שומר שכר בעבור זה כיון דלא שכיח דבשעה שהאבידה בביתו ואינו מתעסק בה פשיטא דאף לרב יוסף אינו פטור מלמיתב ריפתא לעני שהרי אדם שלבוש ציצית או שיש לו תפילין בראשו וכי יפטור מכל המצות והא דלקמן (דף לא.) מוקי רבא קרא (א) דוהשב תשיבם לגיתו המשתמרת וקמ"ל דלא בעינן דעת בעלים כדמוקי רב יוסף בפרק הכונס (ב"ק דף נ. ושם) דרבה מוקי לה בשאינה משתמרת שמירה מעולה כמו בביתו ומייתי ראיה מינה דשומר אבידה כשומר חנם הוי אין ראיה דהלכה כרב יוסף דרבה גופיה הדר ביה כשמיכין לו רב יוסף דקמ"ל דלא בעינן דעת בעלים ומוקי לה בגיתו המשתמרת דהא בקרא שור ושה כתיב ומודה רבה בבעלי חיים דהוי עלייהו שומר שכר דאנקטינהו גברי בריתא וכשרולה להביא ראיה לדבריו ולא ידע שיגוף דרב יוסף היה צריך לדחוק ולהעמיד בכפותים ועוד דוחק אחר דהוי מוקי קרא לגיתו שאינה משתמרת ואשמועינן קרא דהוי שומר חנם ולרבה אית ליה מסברא דהוי שומר חנם דלא מטי הנאה לידו ועוד (ג) י"ל דלקמן ה"פ היכי דמי אי דלא מיינטרא למר כדאית ליה מפשיעה ולמר כדאית ליה מגניבה ואבידה אמאי פטור ואי דמנטרא למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה וכו' ושלחי האומנין (לקמן דף פח: ושם) דאמר ר"א יבא שאבד המשכון ויטול מעותיו ר"ע אומר אבד המשכון אבדו מעותיו ומוקי מתני' דהלוהו על המשכון שומר שכר דלא כר"א ומסיק דפליגי בשומר אבידה וקאמר לימא דרב יוסף תנאי היא ופרש"י דרבה ודאי תנאי היא דלא מצי סבר כר"ע אם כן משמע דאין הלכה כרבה דהוי כר"א דשמותי הוא וגם דמתניתי' לא אתיא כוותיה וי"ל דרבה ודאי לאו תנאי היא ואפילו לר"ע משום מצוה לא הוי שומר שכר וטעמא דר"ע דאמר אבדו מעותיו כדשמואל דאפילו בדלא שוי שיעור זוזי אבדו כל מעותיו דהוי כאילו פי' שאם יאבד המשכון שיאבדו מעותיו ור"א לית ליה דשמואל ואפילו שוי שיעור זוזי לא אבדו מעותיו אלא לרב יוסף כי נמי מוקי פלוגתייהו דשמואל לא קאי ר' אליעזר כוותיה לפי מה שנדמה עתה במסקנא מצוה על המשכון לשומר אבידה שהוא פוטר את המצוה באבידה אלמא לא הוי שומר שכר ומשני דאמי מלתיה דרב יוסף אפי' כר"א ותדע דלא מצינו למימר דרבה לא מצי סבר כר"ע דהא בשמעתין משמע דכולהו סברי דרבה ור"ע נמי הוי שומר חנם והא דתנן פרק שבועת הדיינין (שבועות דף מד. ושם) המלוה על המשכון ואבד המשכון שחייב באבידה מה שהמשכון יתר על החוב אליבא דרבה מבעיא לן לאוקמה באבדה בפשיעה דלא הוי ביה אלא שומר חנם דמה שכנגד החוב מפסיד אפילו לא אבד בפשיעה מטעמא דשמואל ואין זה דומה לה"נ כי בעי גמרא מעיקרא לאוקמה פלוגתא דר"א ור' עקיבא דשמואל או דבר' יצחק ולא היה מדמה לשומר אבידה צריך נמי לאוקמה מתני' דשבועות דמיחייב לשלם באבדה בפשיעה דמטעם דשמואל או דר' יצחק אין לחייב המלוה באבידת המשכון אלא במה שכנגד החוב ואדרבה מפ' האומנין (לקמן דף פב. ושם) יש להוכיח דהלכה כרבה דאי הלכה כרב יוסף אמאי מוקי גמרא אלא מחוורתא מתניתין דלא כר"א לוקמה באין מלוה צריך למשכון דהוי שומר שכר אפי' לר"א ופלוגתייהו במלוה צריך למשכון אלא ודאי משום דהלכה כרבה ואין הלכה כרב יוסף ולדידיה לא מצי לאוקמא מתניתין כר"א ועוד דאיה מפרק המפקיד (לקמן דף מג. ושם) דרב נחמן סבר נאנסו לא אלמא ס"ל דבהנאה שמותר להשתמש לא הוי אלא שומר שכר והיינו כרבה דלרב יוסף הוי שואל ואין לומר דהכא דהוי שומר אבידה דבלא היתר תשמיש הוי שומר שכר השתא דשרו ליה לאשתמושי בהו הוי שואל אבל התם דלא מיירי באבידה משום הנאת היתר תשמיש לבד לא הוי אלא שומר שכר לא היא כיון דבשביל היתר תשמיש לבד לא הוי אלא שומר שכר כרב נחמן א"כ בשביל שיש לו עוד פרוטה דרב יוסף משום שמירת אבידה אין סברא שיהא לו דין שואל דאלמא אם מוסיפין שכר לשומר יהיה לו דין שואל ועוד דקי"ל כרבה בר [ג] משדה עגין ומתני' וליכא למימר דוקא במילי דבבא בתרא כדמפרש בתשובות דרב נמח דהא אמר פרק מי שאחזו (גיטין דף עד: ושם ד"ה הא) והא קי"ל כרבה ולא קאמר בהא דהוה משמע בהא ולא במילי אחרינא דקאמר על רשב"ג ובפרק מי שהוציאוהו (עירובין דף נב:) בשמעתין דהחזיר בדרך מתיישבת ההלכה יותר במה שהלכה כרבה לגבי דרב יוסף כדפי' שם רש"י ובסדר תנאים ואמוראים פוסק דרבה ורב יוסף הלכה כרבה בר משדה עגין ומתני' וכל רבותינו שון דבשאר דברים שתמא הלכה כרבה אי ליכא הוכחה כרב יוסף [ד]: **לפיכך** דרבי טרפון למה לי. בשלמא לרבה דלפיכך דר"ע אשמועינן לאפוקי דרב יוסף מצינו למימר דלפיכך דרבי טרפון משום לפיכך דר"ע אי נמי גם לפיכך דר"ט אתי למידק נמי דדוקא משום דמותר להשתמש חייב אבל אסור להשתמש פטור לאפוקי דרב יוסף אבל לרב יוסף מאי לפיכך וקשה דמאי בעי מאי לפיכך הלא חדוש גדול השמיענו דמעיקרא אמרינן דבמה שמותר להשתמש לא הוי אלא שומר שכר ולא כשואל דהא אבדו קתני דמשמע סתם אבידה בלא חוש והשתא מבעי לן למימר דמחמת היתר תשמיש הוי כשואל ואבדו היינו שבבע ספיתו ביס ועוד דבפרק המפקיד (לקמן דף מג. ושם) אלטריך מתני' לאשמועינן דמחמת היתר תשמיש הוי שומר שכר לרב נחמן דאמר נאנסו לא גבי מפקיד מעות אצל (ד) חנווני דקתני צרורים לא ישתמש בהן לפיכך אם אבדו אינו חייב והא מלתא דפשיטא היא דאינו חייב באבידה כיון דשומר חנם הוא אלא סיפא אלטריכא ליה לאשמועינן דמותרין להשתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן והוי שומר שכר לרב נחמן דאמר נאנסו לא וכיון דאפילו למיהוי שומר שכר מחמת היתר תשמיש אלטריך לאשמועינן כ"ש הכא דאמר דהוי שואל דלאו מלתא דפשיטא הוא דאלטריך שפיר לאשמועינן אלא י"ל דלאו קושיא הוא אלא פירושא בעלמא הוא:

בזכוכית

עין משפט נר מצוה

קבב א מיי' פי"ג מהלכות גזילה ואבידה הלכה י סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף טז:

קבג ב ג מיי' שם הל' ח סמג שם טוש"ע ח"מ שם סעיף כה:

רבינו חננאל

ותאכיל לנשארים דקא מיכליא אלא מכור הכל: מה יהיה בדמים ר' טרפון אומר ישתמש בהן לפיכך אם אבדו חייב באחריותן ורבי עקיבא אומר לא ישתמש בהן וכו' עד כאן לא פליגי אלא בנשתמש בהן אבל אם לא נשתמש בהן דברי הכל פטור. לימא תהוי תיובתא דרב יוסף דאיתמר בפ' הכונס צאן לדיר שומר אבידה רבה אמר כשומר חנם ונשבע על הכל. רב יוסף אמר כשומר שכר שנשבע על האונסין ומשלם הגניבה ואבידה. ודחי רב יוסף בגניבה ואבידה כולי עלמא לא פליגי דחייב כשומר שכר כי פליגי באונסין ר' טרפון סבר אע"ג דבאבידה עצמה הוה לי' שומר שכר כיון דשרי ליה לאישתמושי בדמיה נעשה עליה כשואל וחייב גם על האונסין. ור' עקיבא סבר לא שרו ליה רבנן לאישתמושי בדמי אבידה הלכך לא הוי עלייהו אלא שומר שכר. ואקשי' עליה אי הכי למה ליה לר' עקיבא למיתנא לפיכך אי אמרת בגניבה ואבידה פליגי ר' טרפון סבר כיון דשרו ליה לאישתמושי בהו הוי ליה כשומר שכר עלייהו וחייב בגניבה ואבידה. ור' עקיבא סבר לא שרו ליה רבנן לאישתמושי בהו וכשומר חנם הוא עליהו שאם אבדו פטור וכל שכן נאנסו שפטור אלא אי אמרת בגניבה ואבידה דברי הכל חייב כי פליגי באונסין לתני רבי עקיבא אומר לא ישתמש בהן וממילא ידענא דכיון דלא שרי לאישתמושי בהו לא הוי עלייהו אלא כשומר שכר אבל שואל לא הוי עלייהו לפיכך דקתני מאי אתא לאשמועינן ופרק' ודאי ר' עקיבא לא הוי צריך למיתניה לפיכך מיהו איידי דתנא ר' טרפון לפיכך תנא איהו נמי לפיכך ומקשי' תוב לפיכך דר' טרפון נמי למה לי ופריק רב יוסף צריכא והכי קתני כיון דשרו ליה רבנן לאישתמושי בהו הוה ליה עלייהו כשואל לפיכך אע"פ שלא נשתמש בהן חייב עליהן כשואל. ומקשי' עליה אי הכי לא הוה תני לפיכך אם אבדו חייב בהן דמשמע שומר שכר הוא חשוב באבידה אלא הוה ליה למיתנא לפיכך אם נאנסו חייב בהן דמשמע דשואל הוי עליהן. ופריק רב יוסף האי אבדו דקתני נאנסו הוא. ומקשי' ומי קרו לאבדו נאנסו (היו) [אין] כדרבה דאמר בפ' הזהב הלכה שומר חנם אין נשבע וכו' נגנבו בלסטים מוזין אבדו שטבעה ספינתו בים:

כט: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

בזכוכית לבנה. וא"ת והא אמרינן פרק עגלה ערופה (סוטה דף מח:) דמשחרב בית המקדש בטלה זכוכית לבנה וי"ל דלא בטלה לגמרי קאמר אלא דלא שכיחא להא רב הונא תבר זכוכית חיורתא בחופת בנו פ' אין עומדין (ברכות דף לא. ע"ש): בתורי

בדרבה דאמר רבה נגנבו בלסטים מזויין אבדו שטבעה ספינתו בים אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון (ביד רחבה הוה ליה הנהו זוזי דיתמי אתא לקמיה דרב יוסף אמר ליה מהו לאשתמושי בגוייהו א"ל הכי אמר רב יהודה אמר שמואל הלכה כר' טרפון א"ל אביי ולאו אתמר עלה א"ר חלבו אמר רב הונא אלא שנו אלא בדמי אבידה הואיל וטרח בה אבל מעות אבידה דלא טרח בהו לא והני במעות אבידה דמו א"ל זיל לא שבקו לי דאשרי לך: **מתני'** מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אבל לא ילמוד בהן בתחלה ולא יקרא אחר עמו מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום ושוטחה לצרכה אבל לא לכבודו כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו מצא שק או קופה וכל דבר שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: **גמ'** אמר שמואל המוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר מתיב רבינא מצא ספרים קורא בהן אחד לשלשים יום ואם אינו יודע לקרות גוללן אין שם דמיהן ומניחן לא אמר אביי תפילין בי בר חבו משכח שכיחי ספרים לא שכיחי ת"ר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר פותחו וקורא בו ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו אם בשבילו פתחו אסור סומכום אומר בחדש שלשים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש: אמר מר השואל ספר תורה מחבירו הרי זה לא ישאילנו לאחר מאי אריא ס"ת אפי' כל מילי נמי דאמר ר"ש בן לקיש כאן שנה רבי אין השואל רשאי להשאיל ואין השוכר רשאי להשכיר ס"ת איצטריכא ליה מהו דתימא ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצוה בממוניה קמ"ל פותחו וקורא בו פשיטא ואלא למאי שייליה מיניה סיפא איצטריכא ליה ובלבד שלא ילמוד בו בתחלה וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו גוללו כל שנים עשר חדש פותחו וקורא בו מאי עבידתיה גביה ותו אם בשבילו פתחו אסור הא אמרת פותחו וקורא בו הכי קאמר אם כשהוא גוללו פותחו וקורא בו מותר אם בשבילו פתחו אסור סומכום אומר בחדש שלשים יום בישן שנים עשר חדש ר"א בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שנים עשר חדש ר"א בן יעקב היינו תנא קמא אלא אימא ר' אליעזר בן יעקב אומר אחד זה ואחד זה שלשים יום: אבל לא ילמוד בו בתחלה ולא יקרא אחר עמו: ורמינהו לא יקרא פרשה וישנה ולא יקרא בו פרשה ויתרגם ולא יפתח בו יותר מג' דפין ולא יקראו בו שלשה בני אדם בכרך אחד הא שנים קורין אמר אביי לא קשיא כאן בענין אחד כאן בשני ענינים: מצא כסות מנערה אחד לשלשים יום: למימרא דניעור מעלי לה והאמר רבי יוחנן מי שיש לו גרדי אומן בתוך ביתו ינער כסותו בכל יום אמרי בכל יום קשי לה אחד לשלשים יום מעלי לה איבעית אימא לא קשיא הא בחד והא בתרי איבעית אימא לא קשיא הא בידא והא בחוטרא איבעית אימא לא קשיא הא בדעמרא הא בדכיתנא א"ר יוחנן כסא דחרשין ולא כסא דפושרין ולא אמרן אלא בכלי מתכות אבל בכלי חרש לית לן בה ובכלי מתכות נמי לא אמרן אלא דלא צויץ אבל דצויץ לית לן בה ולא אמרן אלא דלא שדא ביה ציביא אבל שדא ביה ציביא לית לן בה: וא"ר יוחנן מי שהניח לו אביו מעות הרבה ורוצה לאבדן ילבש בגדי פשתן וישתמש בכלי זכוכית וישכור פועלים ואל ישב עמהן ילבש בכלי פשתן בכתנא רומיתא וישתמש בכלי זכוכית בזוגיתא חיורתא וישכור פועלים ואל ישב עמהן תרגומא אלה מאבד מהר הון רב: **לפנא רומיתא.** דמיסס יקרין וממהרין לכלות: **תרגמא.** להך שכירות דפועלים: **בתורי.** בפועלים המהיגים בשוורי בעה"ב: דנפיש

עין משפט נר מצוה

קבד א מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבידה הל' יח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף כה:
קבה ב מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף כ:
קבו ג מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף יח:
קבז ד ה מיי' שם הל' יב טוש"ע שם סעיף יט:
קבח ו מיי' שם פי"ח הל' יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף ג:
קבט ז ח מיי' שם פי"ג הל' יד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף כא [רב אלפס כאן ובהלכות תפילין דף עה.]
קל ט מיי' פי"א מהל' שכירות הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' שמב:
קלא י מיי' פי"ז מהל' שאלה ופקדון הל' ד ופי"ג מהלכות אבידה הלכה יג סמג עשין עד פח טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כ:
קלב כ מיי' פי"א מהל' שכירות הלכה ד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' שמב:
קלג ל מיי' שם סמג שם טוש"ע ח"מ סי' שז סעיף ד:
קלד מ מיי' פי"ז מהל' שאלה ופקדון הלכה ד סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כ:
קלה נ ס ע מיי' פי"ג מהל' גזלה ואבידה הלכה יא ופי"ז מהלכות שאלה ופקדון הל' ד סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יח וסי' רלב סעיף כא:

לעזי רש"י

אודי"ר [אורשי"ר]. לשחוק (כאן כלי בית של מתכת).

רבינו חננאל

אמר ר' יהודה אמר שמואל הלכה כר"ש והני מילי בדמי אבידה כגון שמצא אבידה ומטפל בה הזמן שאמרו חכמים ואחר כך מכרה בב"ד הואיל וטרח בה שרו ליה לאישתמושי בהו והשכר לעצמו אבל מצא צרור ובתוכו מעות לא שרו ליה לאישתמושי בהו וכן זוזי דיתמי דהוו מופקדין גביה לא שרו ליה רבנן לאישתמושי בהו מההוא מעשה דרחבה דפריש בשמעתא דא וכבר פירשנוהו בפ' הכונס צאן לדיר ביאור יפה וכי כרב יוסף קיימא לן בהא דאמר שומר אבידה כשומר שכר הוא: **מתני'** מצא ספרים קורא בהן אחד לל' יום וכו'. אמר שמואל המוצא תפילין שם דמיהן ומניחן מאי טעמא דהא בבי בר חבו שכיחי תפילין ואם אתו מרייהו ואמרי תפילין בעינא זבני ויהבי ליה אבל ספרים גוללן ומניחן אצלו עד שיבא בעליהן ויתנו סימנים ויקחום. ת"ר השואל ספר תורה מחבירו לא ישאילנו לאחרים. ומקשי' מאי אריא ספר תורה אפי' כל מילי נמי דהא אמר ר' שמעון בר לקיש פרק כל גט שנכתב הלכה ואם אמר לו טול לי ממנה חפץ פלוני לא ישלחנו ביד אחר כאן שנה דאין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר רשאי להשכיר כיון דכל מתניתא

מסורת הש"ס

א) נקמן מג. נח., ב) [שבועות ל:], ג) [מסכת סופרים פ"ט הל' טז], ד) גיטין כט., ה) [פסחים ד: בכורות יח: נח.], ו) חולין פד:, ז) [שם], ח) בגדי פשתן כל"ל, ט) [דף מב.], י) [לקמן ל.], כ) [שיך לדף ל.], ל) [וש"ע תוס' שבת כ: ד"ה אלן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' בי רמכה הוה להו הנהו וכו' אתו לקמיה דרב יוסף אמרו ליה וכו' אמר להו הכי אמר וכו' דאמרי לכו כל"ל וכ"כ ובאמרי גורס ביד רחבה ה"ל הנהו זוזי דיתמי אתא הכל נלאון יחיד: (ב) רש"י ד"ה אתא וכו' היו עשין בגלילה הס"ד:

הגהות הגר"א

[א] רש"י ד"ה בענין אחד כו'. נ"ב וכן פי' הרא"ש אבל הרמב"ם פי' לחיפך: [ב] שם ד"ה דעמרא קשה כו'. נ"ב אבל רי"ף ורמב"ם וש"פ פי' להיפך:

מוסף רש"י

שאין דרכו ליטול. אם היה שלו, הרי זה לא יטול. אינו מוחזר עליו בגלא מוכל להתעלם, שנאמר והתעלמת, פעמים שאתה מתעלם (שבועות ל:). **בר חבו.** מוכר תפילין הוה (מגילה יח:). **ניחא ליה לאינש דתיעבד מצוה** בממוניה. שאין חסר כיס כלום (בכורות נח. מכת"י.). **בסא דחרשין ולא בסא דפושרין.** טוב לשתות כוס של מכשפות ולא לשתות כוס של מים פושרין, שרעים הם לגוף (חולין פד:). **צויץ.** הרמיה (שם). **ציביא.** שרטי עצים וחבלין (שם). **מי שהניח לו אביו מעות.** כלומר מי שלא טרח בממון וקל בעיניו לאבדו, זהו מיטולו (שם). **ילבש בגדי פשתן.** שהן יקרים ולפי דרכיו למדנו שהעושה אלה מאבד ממון ויחסר אדם מהם (שם). **בכתנא רומיתא.** יקר היא (שם).

רבינו חננאל (המשך)

דשנאה ר' חייא אמרי' ר' לא שנאה ר' חייא מנין ליה הוו שנויה במשנה ר' חייא ור' הושעיה הכי ו) אין השואל רשאי להשאיל ולא השוכר להשכיר ולא השואל רשאי להשכיר ולא השוכר רשאי להשאיל ולא זה המופקדין אצלו רשאי להפקיד אצל אחר אלא אם נתנו בעלים רשות לפיכך הוצרך ריש לקיש לפרש שגם זה שנאה ר' ואסקוה ואפי' ספר תורה דמצוה הוא לא ישאיל. ב) פותחו וקורא בו כדי לנערו אבל לא ילמד בו. וכן המפקיד ס"ת אצל חבירו דינו כדין המוצא ג) מנערה אחד לל' יום. וסוגיא לנערה במאני דכיתנא קשי להו ובמאני דעמרא בתרי אינשי או בחוטרא או בכל יומא קשי להו. אבל חד גברא ביומא חדא לל' יום מעלי להו. אמר ר' יוחנן בסא דחרשין ולא כסא דפושרין פי' נוח לו לאדם לשתות כוס שיש בו מיני כשפניות כדמתרגמינן מכשפה חרשא מלשתות כוס מים פושרין

ו) והוא בתוספתא דמכילתא בדפ"ג. ב) נראה דדיבור הזה שייך אחר דיבור וכן המפקיד ס"ת וקאי אמפקיד ס"ת ודו"ק. ג) נראה דל"ל [מלא כסות].

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא ל.

בתורי דנפיש פסידייהו. שרוב עבודת קרקעות שלהן בשוורים היתה אף חרישת הכרמים ובצירתם מנהיגים כלי המחרישה בעגלה בין שורות הכרם עם הבהמות ונותנין שם הענבים לפיכך אם אין הבעלים עליהם יש הפסד גדול שאין דרך הפועלים לחוס על הכרם ועל השוורים ומנהיגים אותן על הגפנים ועל הגטיעות והם מתקלקלין והשוורין נסחבין[ט] ונשברים: **מגוד.** קביל"ת בלע"ז: **נזדמנו לו אורחים.** קס"ד טעמא משום דמתכבד בהם ואיכא לצורכה ולצרכו: **שאני הכא דקא קלי לה.** בשטיחה זו הוא שורפה ומה היא שריפתה: **אי משום עינא.** שמשלוט בה עין רע של אורחין: **אי משום גנבי.** פן יגנבוה האורחים: **הכניסה לרבקה.** בעגלה ערופה קאי. רבקה קופל"ה בלע"ז שמדביקים שלש בהמות או ארבעה בגלגליהן זו אצל זו ודשים הדישה: **כשירה.** תואיל ולא נתכוון שתדוש: **ואם בשביל שתינק ותידוש.** שהיתה אמה דשה והכניס את הבת לשם שתינק ואף נתכוין שתדוש פסולה: **הא לא דמיא.** תירוצא היא: **שכן עליה עוף.** בפרה אדומה קאי: **עליה זכר פסולה.** שנאמר[י] אשר לא עלה עליה עול ותניא עול אין לי אלא עול כו' במסכת סוטה (דף מו.). והאי הכניסה לרבקה ודשה דלא ניחא ליה בה דמיא לשכן עליה עוף: **משמשם בהן בחמין.** וכ"ש בצונן: **אבל לא ע"י האור.** לא יתן הכלי על האור: **מגריפות.** ודיל"ש עשויין לגרוף הכירות או להפרים תאנים המדובקים: **שמפחיתן.** פוגמן: **מאי עבידתיה גביה.** מה לו להשתמש בו יבא בעליו וישתמש בו: **והתעלמת מהם.** ולגמרך בא שמותר להתעלם: **ופעמים שאי אתה מתעלם.** דכתיב[ב] לא תוכל להתעלם: **והיא בבית הקברות.** האבידה בבית הקברות: **ואינה לפי כבודו.** שישיבנה: **או שהיה בטל ממלאכה שלו.** שיבטל בהשבתה מרובה על דמי האבידה: **הרי עשה.** הבא תשיבם[ג]. ואע"ג דלא תעשה נמי איכא אין לא תעשה אלא מועיל לחמות לא תעשה אלא עשה הוא דקא דמי ליה כדאמרינן ביבמות (דף כא.): **לא תעשה ועשה.** לגבא לא יטמא קדושים יהיו[ד]: לא

[2]**והתעלמת פעמים שאתה מתעלם ופעמים שאי אתה מתעלם הא כיצד** [3]**היה כהן והיא בבית הקברות** [4]**או שהיה זקן ואינה לפי כבודו** [5]**או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו והתעלמת מהם למאי איצטריך קרא אילימא לכהן והיא בבית הקברות פשיטא האי עשה והאי לא תעשה ועשה** [6]**ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה ותו לא דחינן איסורא מקמי ממונא אלא לשלו מרובה משל חבירו מדרב יהודה אמר רב נפקא** [7]**דאמר רב יהודה אמר רב** [8]**אפס כי לא**

[6]**בתורי דנפיש פסידייהו:** שוטחה לצורכה אבל לא לכבודו וכו': איבעיא להו לצורכו ולצורכה מאי ת"ש שוטחה לצורכה לצורכה אין [א]**הא** לצורכו ולצורכה לא אימא סיפא אבל לא לכבודו לכבודו הוא דלא הא לצורכה ולצורכו שפיר דמי [ב]**אלא** מהא ליכא למשמע מינה ת"ש [ג]**לא** ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי [ד]**מגוד** לצרכו אבל ישטחנה על גבי מטה ועל גבי מגוד לצרכה נזדמנו לו אורחים לא ישטחנה לא על גבי מטה ולא על גבי מגוד בין לצורכו בין לצורכה שאני התם דמקלא קלי לה אי משום עינא אי משום גנבי תא שמע [ה]**הכניסה לרבקה ודשה כשירה בשביל** שתינק ותדוש פסולה והא הכא דלצורכו ולצורכה הוא וקתני פסולה שאני התם דאמר קרא [1]אשר לא עובד בה מ"מ אי הכי אפילו רישא נמי הא לא דמיא אלא להא [ו]דתנן [2]שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה מאי טעמא כדרב פפא דאמר רב פפא אי כתיב עובד וקרינן עובד הוה אמינא אפילו ממילא ואי כתיב עבד וקרינן עבד הוה אמינא עד דעבד בה איהו השתא דכתיב עבד וקרינן עובד בעינן עובד דומיא דעבד [3]מה עבד דניחא ליה אף עובד דניחא ליה: כלי כסף וכלי נחושת משתמש בהן וכו': ת"ר [4]המוצא כלי עץ משתמש בהן בשביל שלא ירקבו [5]כלי נחושת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור מפני שמשחיקן [6]כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן [7]מגריפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה מפני שמפחיתן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו [8]כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפקדון פקדון מאי עבידתיה גביה אמר רב אדא בר חמא אמר רב ששת [9]בפקדון שהלכו בעליהן למדינת הים: מצא שק או קופה [וכל דבר] שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול: מנהני מילי [10]דת"ר

בתורי דנפיש פסידייהו. ר"ח גרס בתורי פירוש פועלים שמוליכים השוורים לחרישה ואין מעמיקין המחרישה שלשה טפחים ואין הזרע נקלט היטב[ט]:

לצורכו ולצורכה מאי. דוקא בשיטות כסות מבעיא ליה וכל דדמי ליה דשמא יניחנה שטוחה יותר מכדי צורכה עד שיתקלקל אבל בספר אמרינן דקומא בהן אף ע"ג דצורכו הוא כמו צורכה ולא גזרינן דליכא למיחש למידי כיון שקבעו לו זמן אחד לשלשים יום או אחד לי"ב חדש ולא ילמוד בו בתחלה גם לא יקרא וישנה וכלי נחשת דתניא לקמן דמשתמש בהן אפי' בחמין וכלי כסף בצונן אפי' לצורכו מותר כיון שעל ידי אותו תשמיש אינו יכול לבא לידי קלקול ותדע דאי דוקא לצורך הכלי מאי פריך פקדון מאי עבידתיה גביה כיון שהוא שומר יש לו לעיין שלא יתקלקל אע"פ שהבעלים אינם אומרים לו להשתמש:

הכניסה לרבקה ודשה. בתוספת' (לפרה)[ה] תני לה גבי פרה אדומה: **בשביל** שתינק ותדוש **פסולה.** ובסיפא (דתוספתא)[ו] קתני לצורכו פסולה לצורכה כשירה ולכך פריך אלמא לצורכו ולצורכה משיב כמו לצורכו ואסור ומשני דהתם לאוסייתא פסולה כמו בא עלי' זכר דפסולה מדרב פפא וא"ת ואאמאי מייתי הא דשכן עליה עוף ואי משום דרב פפא אמר למלתיה עלה אמאי לא אמר אהך דהכניסה לרבק' וי"ל משום דבייתא היא אבל הך דשכן עליה עוף היא מתניתין: **אף** עובד דניחא ליה. וא"ת ובפרה אדומה מנלן דבעינן דניחא ליה דבשלמא למאן דיליף (סוטה דף מו.) עבודות בפרה מג"ש דעול עול ניחא אלא למאן דלית ליה ג"ש ומשכח עבודות בפרה גופיה מנלן דבעינן דניחא ליה וי"ל דכיון דשוין בפסול עול ועבודות גם לענין דניחא ליה יש להשוותן וא"ת ועלה עליה זכר אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא ליה להפסיל פרה שדמיה יקרים בשביל דבר מועט וי"ל דאם היתה כשירה הוה ניחא ליה ולכך אין להכשיר וא"ת הכניסה לרבקה ודשה אמאי כשירה מאי שנא מעלה עליה זכר דפסולה וי"ל דהתם לא ניחא ליה בדישתה שאינו מרוח כ"כ דבלאו הכי נדושת התבואה וא"ת אי לא ידע בשעת עליית הזכר אמאי פסולה מאי שנא מהכשר דאמרינן לעיל (דף כב.) נגבו אינן בכי יותן ואם תאמר דלא מיפסלה אלא כשידע בשעת עלייתו א"ש ואתי נמי שפיר הא דתנן (פרה פ"ג מ"ח) פרה מעוברת ר"א מכשיר וקשה וכי לית ליה עלה עליה זכר פסולה ולמאי דפריסת אתי שפיר אי נמי סבר כר"י דאמר דוקא העלה עליה זכר אבל עלה מאליו כשירה וה"ר יצחק מסימפון פירש דלא פליגי בפרה עצמה אלא בבתה וטעמא דרבנן דפסולה כדדרשינן בספרי ויקחו אליך פרה בעינן שתהא בשעת לקיחה פרה ור"א לית ליה ההיא דרשה וה"ה דמלו פליגי בלקחו פרה קטנה וא"ת העושה מלאכה בפרה חטאת דאמר בפ' הכונס (נ"ק דף יז. וש"ס) דחייב בדיני שמים אמאי מיפסלא הא ודאי לא ניחא להו לבעלים וי"ל כגון שהיה שותף אי נמי לא בעינן ניחותא דבעלים רק ניחותא דעושה מלאכה וא"ת בפרק אין מעמידין (ע"ז דף כג.): דפסול ר"א פרה היקחת מן הנכרים דחיים לרביעה ודייק ש"מ קדשי מזבח היא דאי קדשי בדק הבית היא אמאי פסולה משום רביעה ליתא דפסולה משום עול וי"ל דמשמע ליה דלאו מטעם עול פוסל דקתני בסיפא וכן היה ר"א פוסל בשאר קרבנות לכך קאמר דקדשי מזבח היא דממעטינן נרבע מקרא דמן הבהמה: [ז]וע"ע תוס' ע"ז כג: ד"ה ש"מן): **הא** אין עשה דוחה **לא תעשה ועשה.** וא"ת דבפ"ב דיבמות (דף כא.) ובפ' כ"ג (סנהדרין דף יט.) לא תשיב אלמנה לכהן גדול אלא לא תעשה גרידא ואמאי והא איכא עשה דקדושים יהיו וי"ל דלא קאי עשה דקדושים יהיו אלא אאמאי דכתיב בההיא פרשה וא"ת הא כי אמרינן דאין עשה דוחה את לא תעשה ועשה ה"מ

מסורת הש"ס

[ה] [לקמן עב. מולין פד:], [ו] [בכרכות כה. וש"נ], [ז] פסחים כו: [ש"ס], [ח] פי' [בערוך] דבר שמזומן לשמוח עליו כלי כביסה פ"א גודל ממש והתוס' פ' כ"ש דף כו: פירשו כמו גנוד לגלימא, [ט] שם, [י] שם: פרה פ"ב מ"ד, [כ] ברכות יט: סנהדרין יח:, [מ] [לקמן לג. סנהדרין סד: ע"ש], [נ] בא"מ: נסקבין, [ס] [במדבר יטו], [ע] [דברים כב], [פ] [שם], [צ] [ויקרא כא], [ק] [ועי' היטב תוס' לקמן עג. ותוס' מולין פד:], [ר] [פ"ב ועי"ש היטב], [ש] [ע"ש היטב],

תורה אור השלם

1 וְהָיָה הָעִיר הַקְּרֹבָה אֶל הַחָלָל וְלָקְחוּ זִקְנֵי הָעִיר הַהִוא עֶגְלַת בָּקָר אֲשֶׁר לֹא עֻבַּד בָּהּ אֲשֶׁר לֹא מָשְׁכָה בְּעֹל:
דברים כא ג

2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:
דברים כב א

3 אֶפֶס כִּי לֹא יִהְיֶה בְךָ אֶבְיוֹן כִּי בָרֵךְ יְבָרֶכְךָ יְיָ בָּאָרֶץ אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לְךָ נַחֲלָה לְרִשְׁתָּהּ:
דברים טו ד

לעזי רש"י

קביל"א [קיביל"א]. יחד, קרסול.
קופל"ה [קופל"א]. צמד. ודיל"ש. קנוקנת.

מוסף רש"י

בתורי. יסכור פועלים וימסור להן שוורים שלו לחרוש והם יכמיהו השוורים ויסקבום (לשון חבורה) בגיעות ובכרמים והמלאכה לא תעלה לכלום שאינן מושגין לכך (חולין פד:). אלא מהא ליכא למשמע מינה. דודאי מתני' לאו כולה דוקא, אלא מדא מנייהו דוקא, או רישא או סיפא, ותנא אידך אטו הכהנא ולא דקאמר דוקא דוקא דנגמר מגיה (שבת קכא.). לצרכה. כדי שלא יתקלקל עם (פסחים כו:). הכניסה לרבקה. עגלה ערופה, רבקה קופל"ה בלע"ז, שקושרין ארבע פרות ביחד (שם כו.). ודשה. תבואה עם תבואה (שם). אשר לא עובד בה מכל מקום. דאע"ג דבעלמא לא מיתסר הכא אסור (שם). שכן עליה עוף. בפרה אדומה קאי, שפרה וגם על גבה, אע"ג דכתיב לא עלה עליה עול, דמשמע עליה אפילו עליה בעלמא, ואי משום דכתיב עול, הא מכרגין ביה שאר עבודות במסכת סוטה (מו.) אפילו הכי בהא עליה כתיב דלא ניחא ליה, והוא הדין להכניסה לרבקה ודשה (פסחים כו:). עלה עליה זכר פסולה. דמיחא ליה והוא הדין לתינק ודדוש (שם). אי כתיב עובד. עובד משמע ממילא, עבד משמע בידים, ואע"ג דהאי בעגלה כתיב, תרוייהו ילפינן מהדדי בגזרה שוה עול עול במסכת סוטה (שם). היה כהן. שהיה מוצא אבדה בבית הקברות, או שהיה זקן ואינה לפי כבודו. שאם היתה שלו לא היה מחזיר (סנהדרין יח:) אין לך אבדה שמוצא לפי כבודו (ברכות יט:). או שהיתה מלאכה שלו מרובה משל חבירו. שדמי בטול מלאכתו לרדוף אחריהם יתרים על דמי האבדה ולא יעלה בעלים להשיב לו יותר ממה שמשיב לסם ומתלא הוא מפסיד (שם) כגון עוקב מרגליות שאם יעלו ויחזירה יפסיד בבטולתו יותר מדמיה (סנהדרין יח:).

עין משפט נר מצוה

קלו א מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבידה הל' יא סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יח:
קלו ב ג ד מיי' פי"א מהל' רוצח הל' ג ופ"א מהל' פרה אדומה הלכה ז סמג עשין עח לגב:
קלח ה ו ז ח מיי' פי"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה יב סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסז סעיף יט:
קלט ט י מיי' שם הל' יב ופ"ז מהלכות שאלה ופקדון הלכה ד סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רלב סעיף כא כב:
קמ כ מיי' פי"א מהל' גזילה ואבידה הל' יח סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ב:
קמא ל מיי' שם הלכה יג סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסג סעיף ח:
קמב מ מיי' שם פי"ב הלכה א סמג שם טוש"ע ח"מ סי' רסד סעיף יא:
קמג נ מיי' פי"א שם הלכה יח ופ"ז מהלכות מזיקות הל' טו:

רבינו חננאל

שלא הוחמו כל צרכן כי קשין הן לגוף מאד והוא שהוחמו בכלי מתכות. ויש אומרי' פושרין הן הלוחשין ושאר שמעתתא דר' יוחנן פירשנום בפ' כיסוי הדם. ושוטחה לצורכה אבל לא לכבודו מיבעיא לן לצרכה ולצרכו מאי ת"ש שוטחה לצרכו וכו' ת"ש לא ישטחנה לא על גבי מיטה ולא על גבי מגוד איפשיטה. פי' לרבקה לפטמה מלשון עגלי מרבק. ת"ש הכניס לעגלה לרבקה ובהליכתה דשה ברגליה בתבואה שבגורן כשירה בשביל שתינק משדי אמו ותדדש פסולה ופשוטה היא. ת"ש מהא דתנן במסכת פרה שכן עליה עוף כשירה עלה עליה זכר פסולה והא עליית עליה זכר לצרכו ולצרכה היא וקתני פסולה. ודחי רב פפא ואמר כל מלתא דניחא ליה אע"ג שלא עשאה בידים מעשיו הן ודייק מדכתב עבד מיבעיו עובד; מצא כלי חרש וכלי נחשת משתמש בהן לצרכן אבל לא לשחקן מצא כלי עץ משתמש בהן שלא ירקבו כלי נחשת משתמש בהן בחמין אבל לא על ידי האור. כלי כסף משתמש בהן בצונן אבל לא בחמין מפני שמשחירן. מגרפות וקרדומות משתמש בהן ברך אבל לא בקשה מפני שמפחיתן כלי זהב וכלי זכוכית לא יגע בהן עד שיבא אליהו כדרך שאמרו באבידה כך אמרו בפיקדון שהלכו בעליו למדינת הים. מצא שק או קופה שאין דרכו ליטול הרי זה לא יטול אלא אם רוצה לעשות לפנים משורת הדין כר' ישמעאל. פי' פתכא דאופי חבילה של חריות של דקל. פי' וקא מיתפח יגע והניח משאו לארץ כדי ליפוש. לא חברה ירושלם אלא שהעמידו דבריהם על דין תורה ולא עשו לפנים משורת הדין. ת"ר והתעלמת פעמים שאתה מתעלם כיצד זקן ואינה לפי כבודו אבל כהן והיא בבית הקברות לא צריכא מאי טעמא דהא כהן מוזהר בטומאה עשה ולא תעשה עשה שנאמר וקדשתו קדשים יהיו לאלהיהם לא תעשה שנאמר לנפש לא יטמא בעמיו והשבת אבידה עשה היא שנאמר השב תשיבם לאחי' ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה ותוב לא דחינן איסורא מקמי ממונא.

ל: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

עין משפט נר מצוה

קמד א ב מיי' פי"ח מהל' גזילה ואבידה הל' (יג) יד סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסג סעיף ב:
קמה ג מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעיף ג:
קמו ד מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' ד סמג עשין פז טוש"ע מ"מ סי' רעב סעיף ג:
קמז ה מיי' פי"ב מהל' גזילה הלכה טו טוש"ע מ"מ סי' רעג סעיף ה:
קמח ו מיי' פי"ח מהל' אבידה הלכה ז ופי"ג מהל' רוצח הל' ד סמג עשין עד פז טוש"ע מ"מ סי' רסג סעיף ג וסי' רעב סעיף ג:
ז [מיי' פי"ד מהל' אבל הל' ח].
קמט ח מיי' פי"ח מהל' אבילות הלכה ד סמג עשין ג טוש"ע י"ד סי' שלה סעיף ב:
קנ ט מיי' פט"ו מהל' אבידה הל' ב סמג עשין עד טוש"ע מ"מ סי' רסא סעיף ה:
קנא י מיי' שם פי"א הל' יד סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסז סעיף ב:
קנב כ ל מ מיי' שם פי"ב הל' ד סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסה:
קנג נ מיי' שם פט"ו הלכה ג סמג שם טוש"ע מ"מ סי' רסא סעיף ה:

רבינו חננאל

שלו מרובה משל חבירו שנאמר אפס כי לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם. אמר רבא כל שבשלו מחזיר בשל חבירו נמי מחזיר כל שבשלו פורק וטוען בשל חבירו נמי פורק וטוען. אביי שקל קלא פתק בהני עיזי דהוו קיימי. אמר ליה רבא איחייבת בהו קום אהדרינהו. וכן אמר רב הכישה נתחייב בה. דרכו להנהיג בחמור או למשוך בגמל בשדה וראין דרכו בעיר ועלתה בתיקו: **מתני'** איזהו אבידה מצא חמור וכו' אוקמה רב יהודה למתני' הכי קאמר איזהו היא כלל אבידה שחייב להחזירה מצא חמור וכליו הפוכין פרה ורצה בין הכרמים הרי זו אבידה וחייב להחזיר. תניא נמי הכי. דרך בלשון יון נקראת

מסורת הש"ס

ה"מ לא תעשה ועשה השוה בכל אבל המי דאינו שוה בכל דמי כדמוכח פרק שני מזיקין (מזיר דף נח:) דאמי עשה דמצורע ודמי לאו ועשה דכהנים וכן ק' לקמן (לב.) יכול אמר לו אביו הטמא כו' ופריך תיפוק ליה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה הא גבי כהנים שאינו שוה בכל דמי וי"ל דעשה דמצורע שאני דאמיר משום דגדול השלום כדאמר בפ' שילוח הקן (חולין דף קמא.) דעשה דמצורע הוי דמי לאו ועשה דשילוח הקן אי לאו יתורא דשלח תשלח אבל עשה דעלמא לא דמי לאו ועשה אפילו אינו שוה בכל וזה התירוץ לא יתישב למאן דסבר מצורע בימי חלוטו בתשמיש המטה פ"ק דמועד קטן (דף ז:) ולדידיה יש לומר דהכא סמיך על ותו מי דאינן איסורא מקמי ממונא ולקמן נמי עדיפא משני דהוה דמי אפילו לאו ועשה אי לאו קרא אפי' אי בעלמא לא דמי ובפ"ב דיבמות (דף כא.) דאמר גבי פלוגתא דר' יוחנן ור"א בביאת כ"ג באלמנה מן הנישואין כ"ע לא פליגי דלא פטרה דאין עשה דוחה לא תעשה ועשה וי"ל דחשיב שוה בכל כיון שהאלמנה עשתה איסור כמו הכהן דאקרי ביה לא יקח לא יקחו אע"ג דאין שוה בכל אלא בכהנים אבל הכא דגילוח זקן שאינו שוה בנשים נדמי מקמי עשה דמצורע:

אלא לזקן ואינו לפי כבודו. וא"ת תיפוק ליה מולאחותו דכבוד הבריות דוחה מילת בנו ושמיעת פסקו וי"ל כבוד הבריות דמת מצוה חמיר טפי שמוטל בגזיון פן יסריח או יאכלוהו כלבים אע"ג דבפ' מי שמתו (ברכות דף כ. ושם ד"ה שב) מוכח דאי הוה כלאים שב ואל תעשה היה נדחה מפני כבוד הבריות היינו משום דערוס הוי גנות וגזיון גדול דאמר (יבמות דף סג:) אין לך משוקץ יותר מאותו שהוא מהלך ערום ומהכא לא ידעי' דדמי אלא ממונא אבל איסורא כמו פסח ומילה וגם כרת לא: [וע' תוס' שבועות ל: ד"ה אבל]: **אפקרה.** שלא יכשלו בני אדם בלא תגזול וא"ת הא אמר בפ' אין בין המודר (נדרים דף מה.) אין הפקר אלא בפני שלשה וי"ל דהכא נמי הוו שלשה אי נמי דאורייתא בלא שלשה נמי הוי הפקר והא דאמר שלהי פ"ק דשבת (דף יח: ושם ד"ה דמפקרא) גיגית נר וקדירה אפקורי מפקר להו אע"ג דליכא שלשה התם אין סהדי דמפקר להו בלבו שלא יעשה איסור שביתת כלים: **לא** חרבה בו'. ואם תאמר דביומא (דף ט:) אמר מפני שנאת חנם וי"ל דהא והא גרמא:

איזוהי אבידה. שיבין שאין הבעלים יודעין שהיא שם: קורדוס

לא יהיה בך אביון שלך קודם לשל כל אדם אלא לזקן ואינו לפי כבודו [6]אמר רבא [7]הכישה חייב בה אביי הוה יתיב קמיה דרבה חזא להנך עיזי דקיימו שקל קלא ושדא בהו א"ל איחייבת בהו קום אהדרינהו [8]איבעיא להו דרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר מהו מי אמרינן השבה מעליא בעינן וכיון דלאו דרכיה להחזיר בעיר לא לחייב או דלמא בשדה מיהת הוא דאיחייב ליה וכיון דאיחייב ליה בשדה איחייב ליה בעיר תיקו אמר רבא [9]כל שבשלו מחזיר בשל חבירו נמי מחזיר [10]וכל שבשלו פורק וטוען בשל חבירו נמי פורק וטוען רבי ישמעאל ברבי יוסי הוה קאזיל באורחא פגע ביה ההוא גברא הוה דרי פתכא דאופי אותבינהו וקא מיתפח א"ל דלי לי אמר ליה כמה שוין א"ל פלגא דזוזא יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה הדר זכה בהו הדר יהיב ליה פלגא דזוזא ואפקרה חזייה דהוה קא בעי למיהדר למזכיה בהו א"ל לכולי עלמא אפקרנהו ולך לא אפקרנהו ומי הוי הפקר כי האי גוונא והתנן [11]בש"א הפקר לעניים הפקר וב"ה אומרים [12]אינו הפקר עד שיהא הפקר לעניים ולעשירים כשמיטה אלא רבי ישמעאל ברבי יוסי לכולי עלמא אפקרינהו ובמלתא בעלמא הוא דאוקמיה והא רבי ישמעאל ברבי יוסי זקן ואינו לפי כבודו הוה ר' ישמעאל ברבי יוסי [13]לפנים משורת הדין הוא דעבד [7]דתני רב יוסף [1]והודעת להם זה בית חייהם את הדרך זו גמילות חסדים [א] [14](אשר) ילכו זה ביקור חולים בה זו קבורה ואת המעשה זה הדין אשר יעשון זו לפנים משורת הדין: אמר מר [ב] (אשר) ילכו זה ביקור חולים [15]היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא [16]לבן גילו דאמר מר [17]בן גילו נוטל אחד מששים בחליו ואפי' הכי מבעי ליה למיזל לגביה בה זו קבורה היינו גמילות חסדים לא נצרכה אלא לזקן ואינו לפי כבודו אשר יעשון זו לפנים משורת הדין דאמר ר' יוחנן לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה אלא דיני דמגיזתא לדיינו אלא אימא [18]שהעמידו דיניהם על דין תורה ולא עבדו לפנים משורת הדין: **מתני'** אי זו היא אבידה [19]מצא חמור או פרה רועין בדרך אין זו אבידה חמור וכליו הפוכין פרה רצה בין הכרמים הרי זו אבידה [20]החזירה וברחה החזירה וברחה אפי' ארבעה וחמשה פעמים חייב להחזירה שנאמר [2]השב תשיבם [21]היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו [22] שכרו כפועל [23]כאם יש שם בית דין מתנה בפני ב"ד [24]אם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם: **גמ'** אטו כל הני דאמרינן לאו אבידה הוו אמר רב יהודה הכי קאמר אי זו היא כלל אבידה שהוא חייב בה מצא חמור ופרה רועין בדרך אין זו אבידה ולא מיחייב בה חמור וכליו הפוכים פרה ורצה בין הכרמים הרי זו אבידה [25]ולעולם אמר רב יהודה אמר רב עד שלשה ימים היכי דמי אי בלילותא אפי' חדא שעתא נמי אי ביממא אפי' טובא נמי לא [26]לא צריכא דהוה חזי לה בקדמתא [27]ובחשכתא תלתא יומי אמרינן איתרמויי אתרמוי לה ונפקא טפי ודאי אבידה היא תניא נמי הכי מצא טלית וקרדום באסרטיא

לא יהיה בך אביון. לא תביא עצמך לידי עניות: **הכישה.** זה שאינו לפי כבודו אם הכישה הכלבה אחת להשיבה נתחייב בה לאהדורה הוא ואם תמיל: **קלא.** מרט"א בלע"ז: **דרכו להחזיר בשדה.** שאין שם רואים כל כך ואינו בוש: **ואין דרכו בעיר.** שהוא בוש משכיניו והוא מלא בשדה: **מהו.** שיתחייב להשיבה: **לא מיחייב.** להתמיל בהשבתה בשדה: **וכיון דאיחייב.** שהזיזה ממקומה חייב אף בעיר: **פורק וטוען.** פורק משא מן החמור וטוען עליו לכתיב עזוב תעזוב [3] הקם תקים [4]: **פתלא דאופי.** משאוי של עצים: **וקא מיפסא.** עומד לפוש: **דלי לי.** הטעיני: **הדר זכה בהו.** חזר האיש ההוא והחזיק בהן מן ההפקר: **הפקר לעניים הוי הפקר.** אע"ג שלא הפקירו אלא לעניים הוי הפקר למפטר מן המעשר: **זה בית חייהם.** [5] נלמוד להם אומנות להתפרנס בו. חוקות [6] ותורות כתיבי בריאה דקלא: [7] **דיני דמגיזתא לדיינו.** בתמיה. דמגיזתא גוזלי הדנין ביסוריס ובחזקה וחבירו בבבא קמא (דף קיד.) **דדייני בגזתיה: מתני' איזו היא אבידה.** בגמרא מפרש: **אין זו אבידה.** ואינו חייב להחזיר שמדעת הבעלים שם: **לא בין הכרמים.** דמסתבקא: **לא יאמר לו תן לי סלע.** שבטלתי ממלאכתי [8] שיאמר לו אם עשית מלאכתך היית מרבה טורח עכשיו לפי מה שטרחת טול: **לפועל.** בגמרא [9] מפרש: **אם יש שם בית דין.** אם נוח לו לטרוח יותר כדי להרבות שכר ואינו חפץ ליבטל ממלאכתו מה יעשה אם יש שם אלשה בני אדם יתנה בפניהם ויאמר לזו אחי משתכר כך וכך ואי איפשי ליבטל ליטול שכר מועט אני אשיב אם תאמרו שאטול שכר משלם: **גמ' הני.** סתם אבידה שמוכחת שהיא שם שלא מדעת בעליה: **ולעולם.** בתמיה. וכי אף אם ימצאנה שם לעולם נאמר מדעת היא וכי דרך שלא להכניס: **בקדמותא.** לפני עלות השחר: **תשלחא.** משחכה ערבית: אסרטיא

ג) כ"ב פח., ב) פאה פ"ו [מ"ח עניות פ"ד מ"ג], ג) [לעיל כד: וש"נ], ד) ב"ק לט:, ה) [מיכא אשר מיומה], ו) [נדרים לט: ע"ש], ז) [לקמן פח.], ח) [עי' תוס' לקמן לח: ד"ה אם], ט) [עי' תוס' לעיל כא. ד"ה וכמה], י) פי' לו בחשבתא. רש"ל, כ) [שמות כג], ל) [דברים כב], מ) והבגזל דף ק. פרש"י מלמוד תורה ע"ש פ"ק, נ) ס"א שזה אומר כו'. רש"ל, ס) [לקמן לח:], ע) י"ל דעשה דמצורע דוחה עשה דשלוח הקן לו לאו כו'. ועיין רש"ל,

תורה אור השלם

1 וְהִזְהַרְתָּה אֹתָם, הַחֻקִּים וְאֶת הַתּוֹרֹת וְהוֹדַעְתָּ לָהֶם אֶת הַדֶּרֶךְ יֵלְכוּ בָהּ וְאֶת הַמַּעֲשֶׂה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּן:
שמות יח כ
2 לֹא תִרְאֶה אֶת שׁוֹר אָחִיךָ אוֹ אֶת שֵׂיוֹ נִדָּחִים וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָשֵׁב תְּשִׁיבֵם לְאָחִיךָ:
דברים כב א

הגהות הב"ח

(א) גמ' במשנה שכבר כפועל. נ"ב ע"ל בדף ס"מ: (ב) רש"י ד"ה זה בית וכו' ותורות. נ"ב ובב"ק דף ק' פרש"י דהוא מ"ת וע"ע:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דינו. בערוך ערך מגיסתא הגירסא כאן דיינו דמגיסתא ופי' דדנין בגסות:

הגהות הגר"א

[א] [ב] גמ' אשר. רשום קו עליו למתקו:

לעזי רש"י

מרט"א [מוט"א]. רגב אדמה.

מוסף רש"י

לא יהיה בך אביון. הזהר מן עניות (לקמן לג.) הזהר בעצמך שלא תבא לידי עניות (סנהדרין סד:). **זה בית חייהם.** תלמוד תורה (ב"ק ק:). **לבן גילו.** בחור כמותו או זקן לקן (נדרים לט:).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לא.

מסורת הש"ס

א) [ב"מ לא:].
ב) [ר"ה לא:].
ג) [ר"ה לא:].
ד) [ר"ה לא:].
ה) [ר"ה לא:].
ו) [ר"ה לא:].
ז) [ר"ה לא:].
ח) [ר"ה לא:].
ט) [ר"ה לא:].
י) [ר"ה לא:].
יא) [ר"ה לא:].
יב) [ר"ה לא:].
יג) [ר"ה לא:].
יד) [ר"ה לא:].
טו) [ר"ה לא:].
טז) [ר"ה לא:].
יז) [ר"ה לא:].
יח) [ר"ה לא:].
יט) [ר"ה לא:].
כ) [ר"ה לא:].
כא) [ר"ה לא:].
כב) [ר"ה לא:].
כג) [ר"ה לא:].
כד) [ר"ה לא:].
כה) [ר"ה לא:].
כו) [ר"ה לא:].
כז) [ר"ה לא:].
כח) [ר"ה לא:].
כט) [ר"ה לא:].
ל) [ר"ה לא:].
לא) [ר"ה לא:].
לב) [ר"ה לא:].
לג) [ר"ה לא:].
לד) [ר"ה לא:].
לה) [ר"ה לא:].
לו) [ר"ה לא:].
לז) [ר"ה לא:].
לח) [ר"ה לא:].
לט) [ר"ה לא:].
מ) [ר"ה לא:].
מא) [ר"ה לא:].
מב) [ר"ה לא:].
מג) [ר"ה לא:].
מד) [ר"ה לא:].
מה) [ר"ה לא:].
מו) [ר"ה לא:].
מז) [ר"ה לא:].
מח) [ר"ה לא:].
מט) [ר"ה לא:].
נ) [ר"ה לא:].
נא) [ר"ה לא:].
נב) [ר"ה לא:].
נג) [ר"ה לא:].
נד) [ר"ה לא:].
נה) [ר"ה לא:].
נו) [ר"ה לא:].
נז) [ר"ה לא:].
נח) [ר"ה לא:].
נט) [ר"ה לא:].
ס) [ר"ה לא:].
סא) [ר"ה לא:].
סב) [ר"ה לא:].
סג) [ר"ה לא:].
סד) [ר"ה לא:].
סה) [ר"ה לא:].
סו) [ר"ה לא:].
סז) [ר"ה לא:].
סח) [ר"ה לא:].
סט) [ר"ה לא:].
ע) [ר"ה לא:].
עא) [ר"ה לא:].
עב) [ר"ה לא:].
עג) [ר"ה לא:].
עד) [ר"ה לא:].
עה) [ר"ה לא:].
עו) [ר"ה לא:].
עז) [ר"ה לא:].
עח) [ר"ה לא:].
עט) [ר"ה לא:].
פ) [ר"ה לא:].
פא) [ר"ה לא:].
פב) [ר"ה לא:].
פג) [ר"ה לא:].
פד) [ר"ה לא:].
פה) [ר"ה לא:].
פו) [ר"ה לא:].
פז) [ר"ה לא:].
פח) [ר"ה לא:].
פט) [ר"ה לא:].
צ) [ר"ה לא:].
צא) [ר"ה לא:].
צב) [ר"ה לא:].
צג) [ר"ה לא:].
צד) [ר"ה לא:].
צה) [ר"ה לא:].
צו) [ר"ה לא:].
צז) [ר"ה לא:].
צח) [ר"ה לא:].
צט) [ר"ה לא:].
ק) [ר"ה לא:].
קא) [ר"ה לא:].
קב) [ר"ה לא:].
קג) [ר"ה לא:].
קד) [ר"ה לא:].
קה) [ר"ה לא:].
קו) [ר"ה לא:].
קז) [ר"ה לא:].
קח) [ר"ה לא:].
קט) [ר"ה לא:].
קי) [ר"ה לא:].
קיא) [ר"ה לא:].
קיב) [ר"ה לא:].
קיג) [ר"ה לא:].
קיד) [ר"ה לא:].
קטו) [ר"ה לא:].
קטז) [ר"ה לא:].
קיז) [ר"ה לא:].
קיח) [ר"ה לא:].
קיט) [ר"ה לא:].
קכ) [ר"ה לא:].
קכא) [ר"ה לא:].
קכב) [ר"ה לא:].
קכג) [ר"ה לא:].
קכד) [ר"ה לא:].
קכה) [ר"ה לא:].
קכו) [ר"ה לא:].
קכז) [ר"ה לא:].
קכח) [ר"ה לא:].
קכט) [ר"ה לא:].
קל) [ר"ה לא:].
קלא) [ר"ה לא:].
קלב) [ר"ה לא:].
קלג) [ר"ה לא:].
קלד) [ר"ה לא:].
קלה) [ר"ה לא:].
קלו) [ר"ה לא:].
קלז) [ר"ה לא:].
קלח) [ר"ה לא:].
קלט) [ר"ה לא:].
קמ) [ר"ה לא:].
קמא) [ר"ה לא:].
קמב) [ר"ה לא:].
קמג) [ר"ה לא:].
קמד) [ר"ה לא:].
קמה) [ר"ה לא:].
קמו) [ר"ה לא:].
קמז) [ר"ה לא:].
קמח) [ר"ה לא:].
קמט) [ר"ה לא:].
קנ) [ר"ה לא:].
קנא) [ר"ה לא:].
קנב) [ר"ה לא:].
קנג) [ר"ה לא:].
קנד) [ר"ה לא:].
קנה) [ר"ה לא:].
קנו) [ר"ה לא:].
קנז) [ר"ה לא:].
קנח) [ר"ה לא:].
קנט) [ר"ה לא:].
קס) [ר"ה לא:].
קסא) [ר"ה לא:].
קסב) [ר"ה לא:].
קסג) [ר"ה לא:].
קסד) [ר"ה לא:].
קסה) [ר"ה לא:].
קסו) [ר"ה לא:].
קסז) [ר"ה לא:].
קסח) [ר"ה לא:].
קסט) [ר"ה לא:].
קע) [ר"ה לא:].
קעא) [ר"ה לא:].
קעב) [ר"ה לא:].
קעג) [ר"ה לא:].
קעד) [ר"ה לא:].
קעה) [ר"ה לא:].
קעו) [ר"ה לא:].
קעז) [ר"ה לא:].
קעח) [ר"ה לא:].
קעט) [ר"ה לא:].
קפ) [ר"ה לא:].
קפא) [ר"ה לא:].
קפב) [ר"ה לא:].
קפג) [ר"ה לא:].
קפד) [ר"ה לא:].
קפה) [ר"ה לא:].
קפו) [ר"ה לא:].
קפז) [ר"ה לא:].
קפח) [ר"ה לא:].
קפט) [ר"ה לא:].
קצ) [ר"ה לא:].
קצא) [ר"ה לא:].
קצב) [ר"ה לא:].
קצג) [ר"ה לא:].
קצד) [ר"ה לא:].
קצה) [ר"ה לא:].
קצו) [ר"ה לא:].
קצז) [ר"ה לא:].
קצח) [ר"ה לא:].
קצט) [ר"ה לא:].
קק) [ר"ה לא:].
קקא) [ר"ה לא:].
קקב) [ר"ה לא:].
קקג) [ר"ה לא:].
קקד) [ר"ה לא:].
קקה) [ר"ה לא:].
קקו) [ר"ה לא:].
קקז) [ר"ה לא:].
קקח) [ר"ה לא:].
קקט) [ר"ה לא:].
קל) [ר"ה לא:].
קלא) [ר"ה לא:].
קלב) [ר"ה לא:].
קלג) [ר"ה לא:].
קלד) [ר"ה לא:].
קלה) [ר"ה לא:].
קלו) [ר"ה לא:].
קלז) [ר"ה לא:].
קלח) [ר"ה לא:].
קלט) [ר"ה לא:].
קמ) [ר"ה לא:].
קמא) [ר"ה לא:].
קמב) [ר"ה לא:].
קמג) [ר"ה לא:].
קמד) [ר"ה לא:].
קמה) [ר"ה לא:].
קמו) [ר"ה לא:].
קמז) [ר"ה לא:].
קמח) [ר"ה לא:].
קמט) [ר"ה לא:].
קנ) [ר"ה לא:].
קנא) [ר"ה לא:].
קנב) [ר"ה לא:].
קנג) [ר"ה לא:].
קנד) [ר"ה לא:].
קנה) [ר"ה לא:].
קנו) [ר"ה לא:].
קנז) [ר"ה לא:].
קנח) [ר"ה לא:].
קנט) [ר"ה לא:].
קס) [ר"ה לא:].
קסא) [ר"ה לא:].
קסב) [ר"ה לא:].
קסג) [ר"ה לא:].
קסד) [ר"ה לא:].
קסה) [ר"ה לא:].
קסו) [ר"ה לא:].
קסז) [ר"ה לא:].
קסח) [ר"ה לא:].
קסט) [ר"ה לא:].
ע) [ר"ה לא:].
עא) [ר"ה לא:].
עב) [ר"ה לא:].
עג) [ר"ה לא:].
עד) [ר"ה לא:].
עה) [ר"ה לא:].
עו) [ר"ה לא:].
עז) [ר"ה לא:].
עח) [ר"ה לא:].
עט) [ר"ה לא:].
פ) [ר"ה לא:].
פא) [ר"ה לא:].
פב) [ר"ה לא:].
פג) [ר"ה לא:].
פד) [ר"ה לא:].
פה) [ר"ה לא:].
פו) [ר"ה לא:].
פז) [ר"ה לא:].
פח) [ר"ה לא:].
פט) [ר"ה לא:].
צ) [ר"ה לא:].
צא) [ר"ה לא:].
צב) [ר"ה לא:].
צג) [ר"ה לא:].
צד) [ר"ה לא:].
צה) [ר"ה לא:].
צו) [ר"ה לא:].
צז) [ר"ה לא:].
צח) [ר"ה לא:].
צט) [ר"ה לא:].
ק) [ר"ה לא:].
קא) [ר"ה לא:].
קב) [ר"ה לא:].
קג) [ר"ה לא:].
קד) [ר"ה לא:].
קה) [ר"ה לא:].
קו) [ר"ה לא:].
קז) [ר"ה לא:].
קח) [ר"ה לא:].
קט) [ר"ה לא:].
קי) [ר"ה לא:].
קיא) [ר"ה לא:].
קיב) [ר"ה לא:].
קיג) [ר"ה לא:].
קיד) [ר"ה לא:].
קטו) [ר"ה לא:].
קטז) [ר"ה לא:].
קיז) [ר"ה לא:].
קיח) [ר"ה לא:].
קיט) [ר"ה לא:].
קכ) [ר"ה לא:].
קכא) [ר"ה לא:].
קכב) [ר"ה לא:].
קכג) [ר"ה לא:].
קכד) [ר"ה לא:].
קכה) [ר"ה לא:].
קכו) [ר"ה לא:].
קכז) [ר"ה לא:].
קכח) [ר"ה לא:].
קכ

לא: אלו מציאות פרק שני בבא מציעא

אבל הני תרתי דאיתנהו למרייהו בהדייהו. ואע"ג דמרגיזן לעיל אין בעלים עמו היינו שהוא זקן או חולה ואהי דאין יכול לעזור יכול לשכור פועלין ואימא לא קא משמע לן: **אין לי אלא משכנו.** פרשתי בהמקבל (לקמן דף קיג.): **דברה** תורה כלשון בני אדם. וא"ת וכי לית להו כל הני דרשות דלעיל ואליבא דר"ש משנינן נמי לעיל דלא מסיימי קראי וברי"ה (דף מ.) דריש נמי ר"ש עשר תעשר אחד מעשר דגן ואחד מעשר בהמה וי"ל דדוקא הכא בהני תרי קראי אמרינן דברה תורה כלשון בני אדם [8] משום דמוכחי קראי דכתיב די מחסורו ובאידך כתיב אשר ברכך וברישא השואל (לקמן דף לד: ושם ד"ה אלא) דאמרי אם נגד אין לי אלא גניבה אבידה מנין מ"ל יגנב ופריך למ"ד דברה תורה כלשון בני אדם מאי איכא למימר התם נמי איכא הוכחה דגניבה משמע דוקא גניבה ולא אבידה [6]: **אם** יש שם ב"ד יתנה בפניהם. שיאמר לו כל מה שיתכבר במלאכה שהוא עושה ואם אין ב"ד לא ישיב כיון שאם ישיב לא יהא לו אלא כפועל בעל אבל אם אינו עושה מלאכה ישיב בחנם וא"ת לעיל דנקט לו שהיתה שלו מרובה היכי דמי אי ליכא ב"ד אפילו מועטת נמי מן האבידה לא ישיב ואי בפני ב"ד כי נמי אין מרובה אלא שוה לאבידה למה יתנו ב"ד ליתן לו כל שכרו א"כ מה ירויחו הבעלים וי"ל דנ"מ לגורמא דחיותא או לטרחא ימירא וכה"ג משני בסוף השוכר את הפועלים (לקמן דף לג:) וא"ת דהכא משלם לכל הפחות השכירות כפועל בעל וכן משני לקמן בסוף השוכר את הפועלים (שם) גבי רועה שהיה יכול לקדם ברועים ובמקלות ש"ש בשכר וש"ח בחנם חייב וש"ש שקדם בשכר חוזר ונוטל מבעל הבית ומסתמא ש"ח נמי שקדם בשכר חוזר ונוטל מבעל הבית (ב"ק דף קטו:) תנן שטף נהר את חמורו וחמור חבירו הניח את שלו והציל את של חבירו אין לו אלא שכרו ואין משלם לו דמי חמורו שטבע וי"ל דהתם מייירי כשהיה יכול להציל ע"י הדחק דאי לאו הכי מצי אמר ליה מהפקירא קזכינא כדאיתא התם ועי"ל כיון שבעל החמור שם יכול לומר הייתי שוכר פועלים להצילו וא"ת הכא אמאי נוטל שכר וכן לקמן ש"ח שאין צריך לקדם בשכר אם קידם אמאי נוטלו מבעה"ב האמרי' פר' הכונס (שם דף מח. ושם ד"ה אי) דמבריח ארי מנכסי חבירו פטור ולגישנא בתרא דהכונס דמבריח ארי פטור משום דליית ליה פסידא אחי ליה פסידא אבל לגישנא קמא דקאמר דמבריח ארי מדעתו משמע אפילו אית ליה פסידא פטור כיון דמדעתו הוא קשה ואור"י דמבריח ארי פטור היינו דוקא שמצילו מפחד הארי שיבא שיבא וקידם ברועים והבריחו דלא ברי הזיקא דבלא הצלתו יכול להיות שלא היה בא אבל מציל מפי הארי ושטף נהר חמורו ומחזיר אבידה דברי הזיקא ובא זה והציל נוטל שכרו וא"ת דפורע חובו דשרי למודר הנאה בפרק אין בין המודר (נדרים דף לג.) ופרק בתרא דכתובות (דף קא. ושם) מחשבינן ליה מבריח ארי אע"ג דברי הזיקא ואית ליה פסידא וי"ל דהתם נמי אין מצילו מן ההפסד דמה שמלוה טורף ממנו אין זה הפסד שהרי נתחייב לו ולכך חשיב ליה כמבריח ארי א"ל כדמפרש טעמא בירושלמי דנדרים הוינא מפיים ליה ומחיל לי ואפי' במשכון אפיים הוינא ליה ויהיב לי משכוני ואפילו בב"ח דוחק מסיק בירושלמי והטעם נראה משום שיכול לומר הייתי מוצא אוהביה הרבה שיפרעו עבורי דהיינו מעין אותם הטעמים והא דקרי ליה בפ' ח"ה (ב"מ דף נג.) מבריח ארי נתן לרוח ונטל לרוח דסכר מינה מיא ואפיק מינה מיא אע"פ שמצילו מן ההפסד שהיה נהר שוטפה התם לא נקט לשון מבריח לענין שיפטר משכר הברחה אלא כלומר אין זו חזקה כיון שאין מתקן השדה אלא מגין עליה בעלמא אלא תבא לידי קלקול ונראה אגם ר"ת סובר דלא חשיב מבריח ארי במקום שמצילו מן ההפסד שהיה מעמיד הנהר חובו דוקא במזונות אשתו כדמפרש בפ' בתרא דכתובות (דף קא. ושם) משום דלפשר שתהא עושה ואוכלת או תתפרנס מן הצדקה או מקרוביה שיתנו לה בחנם אבל שאר פריעת חוב אור"ת דאין זה מבריח ארי אלא מהנה גמור וירושלמי פליג אגמרא שלנו ולפ"ז אם השר גזל ביתו של ישראל ובא חבירו ישראל ופיים אותו בדמים מועטים אם ירצה בעה"ב ליקח ביתו יצאם דמים לחבירו וכן פסק רבינו גרשום אבל רש"י פסק שיחזיר לו ביתו חנם בפ' המזקין (גיטין דף נח:) ונראה דלא מבעיא אם קנאה בדמים שמצילו הבעלים מן ההפסד שישלמו הבעלים אלא אפי' קנאן בשווי ולא דמי למבריח ארי דאם השתקע בידו לא היה הבית חוזר לו לעולם ואפי בשווי ודמי למקדים ברועים ובמקלות בשכר דאמרי' שנותן שכרו עד כדי דמיהם וכ"מ לבוסרת דמיותא או לטרחא ימירא ועוד גר' אפי' יזוע בודאי שאפילו לא מיהר לקנותו היה חוזר לבעלים בדמים הללו כל שעה שירצו בין קנאן בדמים מרובים בין קנאן בדמים מועטים לא דמי למבריח ארי כיון שיצא הבית ממחזקת ישראל ובא לידי נכרי וזה מוציאו מחזקת נכרי ומחזירו ליד ישראל נוטל מה שהנהו: **כפועל** בטל. פירשנו בתיהו נשך (לקמן דף סח. ושם ד"ה ונותן): אלמנה

אבל הני תרתי דאיתא למרה בהדה אימא לא צריכא [6] מות יומת המכה אין לי אלא במיתה הכתובה בו מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו שאתה רשאי להמיתו בכל מיתה שאתה יכול להמיתו ת"ל [8] מות יומת מ"מ [2] הכה תכה אין לי אלא בהכאה הכתובה בהן מנין שאם אי אתה יכול להמיתן בהכאה הכתובה בהן שאתה רשאי להכותן בכל הכאה שאתה יכול ת"ל הכה תכה מ"מ [3] השב תשיב אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד משכנו שלא ברשות ב"ד מנין ת"ל [3] השב תשיב מ"מ [4] חבל תחבול אין לי אלא שמשכנו ברשות משכנו שלא ברשות מנין ת"ל [3] חבל תחבול מ"מ והני תרי קראי למה לי חד לכסות יום וחד לכסות לילה [5] פתח תפתח אין לי אלא לעניי עירך לעניי עיר אחרת מנין ת"ל [7] פתח תפתח מכל מקום [6] נתן תתן אין לי אלא מתנה מרובה מתנה מועטת מנין [8] ת"ל נתן תתן מ"מ [7] העניק תעניק [3] אין לי אלא שנתברך הבית בגללו מעניקים לא נתברך הבית בגללו מנין [7] ת"ל העניק תעניק מ"מ ולר' אלעזר בן עזריה דאמר נתברך הבית בגללו מעניקין לו לא נתברך הבית בגללו אין מעניקין תעניק למה לי [3] דברה תורה כלשון בני אדם [5] העבט תעביטנו [7] אין לי אלא שאין לו ואינו רוצה להתפרנס אמר רחמנא תן לו דרך הלואה יש לו ואינו רוצה להתפרנס מנין ת"ל תעביטנו מ"מ ולר"ש [8] דאמר [7] יש לו ואינו רוצה להתפרנס אין נזקקין לו תעביטנו למה לי דברה תורה כלשון בני אדם: היה בטל מן הסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל (בטל): [1] (תנן) [1] נותן לו שכרו כפועל בטל מאי כפועל בטל [8] אמר אביי [8] כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה: אם יש שם ב"ד מתנה בפניהם: איסור ורב ספרא עביד עיסקא בהדי הדדי אזל רב ספרא פלג ליה בלא דעתיה דאיסור באפי בי תרי [8] אתא לקמי' [9] דרבה בר רב הונא א"ל [8] זיל אייתי תלתא דפלגת קמייהו אי נמי תרי

דאיתיה למרה. דכתיב עמו [1] אימא יחזור אחר בני אדם ויכסוך: **שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו.** והיינו סייף כגון שהיה בספינה ובורח ואתה יכול לזרוק בו חץ או לטובעו: **הכה תכה.** בעיר הנדחת: **אין לי אלא שמשכנו ברשות ב"ד.** דלעתן עליו בדין ושלחו שלוחם לתפוס מטלטליו דקרא דהשבת העבוט עליה כתיב דכתיב לעיל מיניה בתוך תעמוד והאיש ואמרינן לקמן בפ' המקבל (דף קיג.) בשליח ב"ד הכתוב מדבר: **שלא ברשות ב"ד מנין.** דלריך השבה: סתם חבלה ע"פ ב"ד היא דלא שכיח דחליף אינים ליכם בבית וליטול מטלטלין שלא ברשות: **חד לכסות יום וחד לכסות לילה.** בפ' המקבל (לקמן קיד:) מפרש לקרא הכי: **מפתח מועבט מנין.** אם אי אפשר לך ליתן מתנה מרובה: **אין לי אלא שנתברך הבית בגללו.** דהכי כתיב קרא אשר ברכך ה' אלהיך תתן לו: דרבי אלעזר בן עזריה בקדושין (דף יח:): **שאין לו.** ממה שיתפרנס: **ואינו רוצה להתפרנס.** משלך במתנה ואמר רחמנא העבט דרך הלואה: **יש לו ואינו רוצה להתפרנס.** משלו אלא משלך מנין שאתה חייב להעביטו וליפרע ממנו אחר מיתה ת"ל תעביטנו והכי מפרש בכתובות פרק מציאת האשה (דף סז:): **מאי כפועל בטל.** והלא אינו בטל שהרי טורח בהשבתה ומתניתין [3] תני נותנין לו כשיעור שירלה פועל ליטול להתרפות ממלאכה וליעשב בטל: **כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה** כמה אדם רולה ליטול ולפחות משכרו ליבטל ממלאכה זו כבדה שהוא עוסק בה ולעסוק במלאכה קלה כזו הכל לפי כובד המלאכה וריבוי שכר. יש מלאכה שטורחה קל ושכרה רב או חילוף: **פלג.** בסחורה ולא היו מעות אלא דבר הלריך שומה: תרי

[1] ספהדר' מה: נג. עב:, [2] קדושין יח:, [3] [ש"ס וש"ן], [4] כתובות סז:, [5] [ע"ש], [6] [ל' תנא], [7] לקמן סח. בכורות כט:, [8] הא לא בטל מיניה. רש"ל, [9] [בכל"ש איתא ר' אבא אבל בתוס' ב"ב מ. ד"ה קיום מוכח דסבר' לפניהם ר"ן], [10] [שמות כג דברים כבן], [11] בס"ת: ובריש"ת, [12] [וע"ע תוס' כתובות סז: ד"ה וחכמים ועמ"ש תוס' שוטה כד. ד"ה ור' יוחנן ותוס' מנחות יח: ד"ה מאי בתריכות],

תורה אור השלם

1 אוֹ בְאֶבֶן הִכָּהוּ בְיָדוֹ וַיָּמֹת מוֹת יוּמַת הַמַּכֶּה רֹצֵחַ הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית אֶת הָרֹצֵחַ בְּפִגְעוֹ בוֹ:

במדבר לה כא

2 הַכֵּה תַכֶּה אֶת יֹשְׁבֵי הָעִיר הַהִוא לְפִי חָרֶב הַחֲרֵם אֹתָהּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר בָּהּ וְאֶת בְּהֶמְתָּהּ לְפִי חָרֶב:

דברים יג טז

3 הָשֵׁב תָּשִׁיב לוֹ אֶת הָעֲבוֹט כִּבֹא הַשֶּׁמֶשׁ וְשָׁכַב בְּשַׂלְמָתוֹ וּבֵרֲכֶךָ וּלְךָ תִּהְיֶה צְדָקָה לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֶיךָ:

דברים כד יג

4 אִם חָבֹל תַּחְבֹּל שַׂלְמַת רֵעֶךָ עַד בֹּא הַשֶּׁמֶשׁ תְּשִׁיבֶנּוּ לוֹ:

שמות כב כה

5 כִּי פָתֹחַ תִּפְתַּח אֶת יָדְךָ לוֹ וְהַעֲבֵט תַּעֲבִיטֶנּוּ דַּי מְחְסֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ:

דברים טו ח

6 נָתוֹן תִּתֵּן לוֹ וְלֹא יֵרַע לְבָבְךָ בְּתִתְּךָ לוֹ כִּי בִּגְלַל הַדָּבָר הַזֶּה יְבָרֶכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֶׂךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ:

דברים טו י

7 הַעֲנֵיק תַּעֲנִיק לוֹ מִצֹּאנְךָ וּמִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ אֲשֶׁר בֵּרַכְךָ יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּתֵּן לוֹ:

דברים טו יד

גליון הש"ס

גמ' אתא לקמיה דרבה בר רב הונא. עיין תוס' ב"ב מ ע"ל ד"ה קיום דגרלאה דהיא לסם הגרסא כאן אתא לקמיה דר"נ: תוס' ד"ה דברה תורה וכו' משום דמוכחי קראי. עיי' מזרחי ריש פ' לך לך:

מוסף רש"י

אין לי. אי לא כתיב אלא יומת, אלא במיתה הכתובה בו. סייף (סנהדרין מה:). **מנין שאם אי אתה יכול להמיתו במיתה הכתובה בו.** שאם אי אתה יכול להרגו בסייף, כגון שהיה מכפף או שהיה לו נהר מפסיק ואתה יכול ליירות בו חץ או אבן (שם עב:). **מות יומת.** ריגייא הוא (שם מה:). **אין לי אלא שאין לו.** משלו, **ואינו רוצה להתפרנס.** משל לדקה (כתובות סז:). **יש לו ואינו רוצה להתפרנס.** משלו אלא משל לדקה ומקנה עצמו בדרגא (שם). **כפועל בטל של אותה מלאכה דבטל מינה.** דאם היה נוקב מרגליות שעבודתה נוחה לעשות ושכרו מרובה, אם אומר לו טול כך וכך ותבטל היום ממלאכה אינו פוחת משכרו אלא דבר מועט שהרי נוחה ואין בה טורח,

עין משפט נר מצוה

קסד א מיי' פי"ד מהל' סנהדרין הל' ח:

קסה ב ג מיי' פ"ג מהל' מלוה ולוה הל' ה סמג לאוין קפז טוש"ע מ"מ סי' לז סעיף טז:

קסו ד ה מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' יג סמג עשין קכב טוש"ע י"ד סי' רמז סעיף ג וסי' רמח סעיף ג וסי' רלג סעיף ג:

קסז ו מיי' פ"ג מהל' עבדים הלכה יד סמג עשין פד:

קסח ז מיי' פ"ז מהל' מתנות עניים הל' ט סמג עשין קכב טוש"ע י"ד סי' רנג סעיף י:

קסט ח מיי' פי"ב מהל' גזילה ואבידה הלכה ד סמג עשין עד עוין"ע מ"מ סי' רסה:

קע ט מיי' פ"ה מהל' שלוחין ושותפין הל' ט סמג עשין פב טוש"ע מ"מ סי' קעו סעיף י:

רבינו חננאל

וכן דין השב תשיב את העבוט וכן דין חבל תחבול בין כסות יום בין כסות לילה וכן פתח תפתח את ידך וגומר לענייך ואפי' לעניי עיר אחרת וכן דין נתן תתן לו [6] במתנה בין מרובה בין מועטת. וכן דין העניק תעניק לו ואפי' לא נתברך הבית בגללו וכן העבט תעביטנו אפי' יש לו ואינו רוצה להתפרנס: היה בטל מסלע לא יאמר לו תן לי סלע אלא נותן לו שכרו כפועל תנא כפועל בטל. ואקשי' והא לאו בטל הוא דהא מתעסק להחזיר האבידה. ופירקה אביי כפועל בטל של אותה מלאכה פי' כגון שהיה חייט והניח מלאכתו והלך להשיב את האבידה ונשתהה בהשבתה כשיעור תפירת בגד ששכרו סלע לא יאמר לו כבר בטלתי ממלאכתי שיעור סלע תנה לי אלא משערין שכרו כעת שאין לו מה יתפור אלא יושב ובטל אם יבא אדם ויאמר לו הנך יושב ובטל תקח בתפירת בגד חצי סלע או תשאר בטל היום ובעת שהמלאכה מצויה כגון קרוב לרגל וכיוצא בו שכר תפירת הבגד סלע ומה שמתבדר שנוטל בשעה שאין לו תפירה לתפור הוא שנוטל מבעל האבידה וכן אם יאמר לו אדם אתה חייט ואין תפירה מצויה אצלך תבוא ללבון עמי לבנים ותיקה שכירותך כך וכך וזה מפני שלא החנה בב"ד על שכרו. אבל החנה בב"ד נוטל לפי תנאו דתנן אם יש שם ב"ד מתנה בפני ב"ד. איסור ורב ספרא הוו שותפי בעיסקא אזל רב ספרא פלג בלא דעתיה דאיסור קמי תרי וחייביה רבא לאיתויי תלתא אי נמי תרי מיגו תלתא אי נמי תרי סהדי דפלג

ל) ל"ל תתן לו בין מתנה מרובה בין וכו'

מסורת הש"ס

ל) [סנהדר' מה: נג. עב:], [2] קדושין יח:, [3] [ש"ס וש"ן], [4] כתובות סז:, [5] [ע"ש], [6] [ל' תנא], [7] לקמן סח. בכורות כט:, [8] הא לא בטל מיניה. רש"ל, [9] [בכל"ש איתא ר' אבא אבל בתוס' ב"ב מ. ד"ה קיום מוכח דסבר' לפניהם ר"ן], [10] [שמות כג דברים כבן], [11] בס"ת: ובריש"ת, [12] [וע"ע תוס' כתובות סז: ד"ה וחכמים ועמ"ש תוס' שוטה כד. ד"ה ור' יוחנן ותוס' מנחות יח: ד"ה מאי בתריכות],

ולאי מלאכה קשה היא כמו נגר, אם אומר לו אתה בטל עכשיו שלשה זחיים טול זח והבטל היום מאותה מלאכה ועשה מלאכה קלה זו נוח לו להבטל ולטול זח, והכא נמי כי ההוא אגרא יהיב ליה שהרי מבטלו ממלאכתו, וכוליה אגרא לאיהיב ליה, שהרי אינו עוסק במלאכה קשה אלא (בכורות כט:).

אלו מציאות פרק שני בבא מציעא לב.

מסורת הש"ס

תרי מגו תלתא. שניים מן השלשה יבואו ויעידו לומר שלשה היינו: **אם יש שם ב"ד.** וסתם ב"ד שלשה. אלמא אין כח להפקיר ממון זה אלא זה בפחות משלשה: **גילוי מילתא.** שידעו שחלקתי בשוה: **אלמנה.** הניזונת מנכסי יתומים מוכרת למזונות: **שלא בב"ד.** ובלבד שיהא שניים שלא תמכור בזול:

מתני' מצאה ברפת. בגמרא מפרש מאי אצטריך: **היתה בבית הקברות.** והוא כהן: **או שאמר לו אל תחזיר.** והוא במקום שהוא מותר ליכנס שם: **הלך וישב לו.** הבעלים: **אבל לא לטעון.** בגמרא מפרש: **גמ' רפת שאמרו.** שהניחו במשנתנו עפקינן כשאינה מתעה את הבהמה שבתוכה להיות בורחת ויוצאת: **ואינה משתמרת.** שאינה נעולה ואם באת לצאת יוצאה: **מעייל לגוה.** כדאמרינן לעיל (דף לא.) לגינתו ולחורבתו מנין: בריש גרסינן **והוא שעומדת בתוך לתחום** בסיפא גרסינן **והוא שעומדת חוץ לתחום: אני ה'.** אע"פ שאמרתי לך ירא את אביך אני אדון לשניכם ואם אמר לך אביך עבור על דברי לחלל שבת אל תשמע לו: **הוה אמינא לייפא ליה.** דאתי עשה דכיבוד ואבי לא תעשה דלא תוכל להתעלם: אביה עשה ולא תעשה היא השב תשיבם לא תוכל **להתעלם** [1]: **הוקש לבודם.** בגזירה שוה כבד את אביך כבד את ה' מהוך: **דליים ניה חסרון ליים.** אם לא יטעון: **פריקה אית בה חסרון ליים.** שהבהמה נשברת תחת משאה: **נומר לך פריקה בחנם.** אבל טעינה לא נצטוית אלא בשכר [2] הלכך אי לא כתב פריקה ואתיא מק"ו מטעינה הוה אמינא דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה טעינה בשכר אף פריקה בשכר: **לא מסיימי קראי.** למשמעות טעינה הלכך אי כתיב חד הוה אמינא לפריקה אתא: **רובץ תחת משאו.** משמע שצריך לפרוק: **דרמו אינהו וטעונייהו באורחא.** אף המשא מוטל על הקרקע שצריך לטעון:

מדברי

אלמנה מוכרת שלא בב"ד. וא"ת התם משום חינא או משום שלא תתבזה בב"ד כדמפרש באלמנה ניזונת (כתובות דף לז: ושם) וי"ל דס"ל כיון דאלמנה מוכרת אע"ג דאינה שלא בב"ד משום חינא ה"נ שותף יטול את שלו שלא בב"ד אע"ג דליכא טעם דחינא: **ביה** דין הדיוטות. וא"ת והאמרינן התם (דף לח. ושם) אלמנה ששמה לעצמה לא עשתה ולא כלום דאמרינן לה מאן שם לך הלא מכרה ע"פ ב"ד הדיוטות וי"ל כיון שלוקחת לעצמה נראה לעולם שמעכבת מנכסי יתומים בידה אע"פ שיש ב"ד הדיוטות כיון דליכא מומחין אבל כשמוכרת לאחרים אין נראה שמעכבת משלהם שהרי לא עכבה כלום וא"ת ומ"ש דאלמנה מוכרת לאחרים שלא בב"ד ובב"ד יכולה לעכב אפי' לעצמה מדאמרינן התם דא"ל מאן שם לך משמע דבב"ד יכולה לשוא וקאמר נמי התם ההוא גברא דאפקידו גביה כספא דיתמי אזל שמה לנפשיה בת' זוזי לסוף אייקור כו' אתא לקמיה דרבי א"ל מאן שם לך משמע דבב"ד יכול לשוא ולקמן בפרק המפקיד (דף לח.) תנן המפקיד פירות אצל חבירו והרקיבו כו' עושה להם תקנה ומוכרן בב"ד וכשהוא מוכרן מוכרן לאחרים ואין מוכרן לעצמו כיוצא בו גבאי לדקה פורטין לאחרים ואין פורטין לעצמם דאפילו בב"ד מוכרין לאחרים ואין מוכרין לעצמם ושלא בב"ד אין מוכרין אפילו לאחרים וליכא למימר הא דאמר ומוכרים לאחרים בב"ד היינו ברשות ב"ד אבל אי ידעי ב"ד השומא יכול לעכב לעצמו דבירושלמי מסיק על ההוא מעשה דרבי יוחנן חקוקאה דמייתי פ"ק דפסחים (דף יג. ושם) א"ל לך ומוכרם בב"ד אלמא אע"פ שנתן לו רשות היה צריך למוכרם בב"ד וי"ל דמוכרת שלא בב"ד משום חינא [1] וגבי כספא דיתמי נמי דיכול לעכב לעצמו בב"ד מצינן למימר דהיינו דוקא בדיעבד דמשום חשד לא מהדרינן עובדא א"נ דגבי יתמי ב"ד עצמם הם מפקידין ולכך יכול לעכב לעצמו על פיהם אבל פקדון של אחרים אינו יכול לעכב לעצמו על פי ב"ד: **כבד את** ה' מהונך. הא דנקט קרא דדברי קבלה ולא נקט קרא דאיש אמו ואביו תירא ואת אמך ונאמר

מדברי

תורה אור השלם

1 כִּי תִרְאֶה חֲמוֹר שֹׂנַאֲךָ רֹבֵץ תַּחַת מַשָּׂאוֹ וְחָדַלְתָּ מֵעָזֹב לוֹ עָזֹב תַּעֲזֹב עִמּוֹ: שמות כג ה

2 אִישׁ אִמּוֹ וְאָבִיו תִּירָאוּ וְאֶת שַׁבְּתֹתַי תִּשְׁמֹרוּ אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא יט ג

3 כַּבֵּד אֶת אָבִיךָ וְאֶת אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכֻן יָמֶיךָ עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר יְיָ אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ:
שמות כ יב

4 כַּבֵּד אֶת יְיָ מֵהוֹנֶךָ וּמֵרֵאשִׁית כָּל תְּבוּאָתֶךָ:
משלי ג ט

5 לֹא תִרְאֶה אֶת חֲמוֹר אָחִיךָ אוֹ שׁוֹרוֹ נֹפְלִים בַּדֶּרֶךְ וְהִתְעַלַּמְתָּ מֵהֶם הָקֵם תָּקִים עִמּוֹ:
דברים כב ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' אבל הכא דידי שקלי: (ב) שם אני ה' אלהיכם סולכס:

גליון הש"ם

רש"י ד"ה לומר וכו' הלכך אי לא כתיב. כעין זה כתב רש"י בילה דף ז ע"ב ד"ה שיעורו:

רבינו חננאל

קמיה תלתא. אמר ליה רב ספרא מנא לך [האם] אמר ליה דתנן אם יש שם ב"ד מתנה בפני ב"ד אמר ליה מי דמי התם אפוקי ממונא הוא ובעי ב"ד אבל הכא דידי שקלי בתרי סגי ליה תדע דקתני אלמנה מוכרת שלא בב"ד. ואסיק' משמיה דרב נחמן בההיא דאינה צריכה ב"ד מומחה אבל צריכה (אפי') ב"ד הדיוטות: **מתני'** מצאה ברפת וכו' עד אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר לא ישמע לו. ת"ר מנין שאם אמר לו אביו היטמא או אל תחזיר שלא ישמע לו לבטל את המצוה שנאמר איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו כולכם חייבים בכבודי אע"פ שהזהרתיך בכיבוד אב ואם אם יאמרו לך חלל שבת אל תשמע להן אלא ואת שבתותי תשמרו וכן בכל המצות. ומקשינן טעמא

עין משפט נר מצוה

קעא א ב מיי' פי"ז מהל' מאכלות הל' יג [ופי"ח הל' כ] סמג עשין מח טוש"ע אה"ע סי' קו סעיף ח:

קעב ג מיי' פט"ו מהל' אבילה הל' ה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסו סעיף ג:

קעג ד מיי' פי"ח מה' אס הלכה יח ופי"ג מהלכות רוצח הלכה ג סמג אס טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ב:

קעד ה מיי' פי"ח מהל' אבילה הל' יט ופ"ו מהלכות ממרים הל' יב סמג אס וסי' עה טוש"ע ח"מ סי' רסו סעיף ה ובטו"ש י"ד סי' רמ סעיף טו:

קעה ו מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' ה סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ד:

קעו ז ח מיי' אס הל' ח טוש"ע אס סעיף ז:

קעז ט מיי' פט"ו מהל' אבילה הל' ה סמג עשין עד טוש"ע ח"מ סי' רסו סעיף ג:

קעח י טוש"ע אס בסג"ה:

כ [מיי' פ"ו מהל' ממרים הל' ג]:

קעט ל מיי' פי"ג מהל' רוצח הל' ז סמג עשין פח טוש"ע ח"מ סי' רעב סעיף ו:

מוסף רש"י

שאם אמר לו אביו. לכהן, היטמא. בבית הקברות להשיב אבדה, או שהיתה עומדת בתוך ואמר לו אל תחזיר (יבמות ו.). **שנאמר איש אמו ואביו תיראו וגו'.** ולפיכך לא טעמא דאבדה מלאי דשבת (שם).

רבינו חננאל (המשך)

דכתב רחמנא הכי הא לאו הכי הוה אמינא אם יאמר לו אל תשיב ישמע לו אמאי והא כיבוד אב ואם עשה הוא שנאמר כבד את אביך והשבה היא עשה שנאמר השב תשיבם לאחיך ולא תעשה שנאמר לא תוכל להתעלם ולא אתי עשה ודחה לא תעשה ועשה. ופרקינן מהו דתימא דהאיל ואיתקיש כיבוד אב ואם לכיבוד המקום שנאמר כבד את ה' מהונך אימא ניציית ליה לאבוה קמ"ל דלא: חייב לטעון ולפרוק אפי' ק' פעמים שנאמר עזב תעזב עמו. פי' פריקה אית בה חסרון כיס שאם לא תפרקה תמות הבהמה תחת משאה טעינה אין בה חסרון כיס דליכא חששא למיתת הבהמה. ישב לו בעל הבהמה ואמר לו מצוה עליך לפרוק אם תרצה לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו. היה בעל הבהמה זקן או חולה חייב. מצוה מן התורה

תרי מגו תלתא ואי נמי תרי סהדי דפלגת באפי בי תלתא א"ל מנא לך הא א"ל דתנן אם יש שם ב"ד מתנה בפניהם אין שם ב"ד בפני מי יתנה שלו קודם א"ל מי דמי התם דמפיק ממונא מהאי ומותיב להאי בעינן ב"ד אבל הכא [6] דידיה שקלי גילוי מילתא בעלמא הוא בתרי סגי ליה תדע דתנן[6] אאלמנה מוכרת שלא בפני ב"ד אמר ליה אביי ולאו מי אתמר עלה אמר רב יוסף בר מניומי אמר ר"נ אלמנה אינה צריכה ב"ד של מומחין [2]אבל צריכה בית דין של הדיוטות: **מתני'** [3]מצאה ברפת אין חייב בה ברה"ר חייב בה [4]ואם היתה בבית הקברות לא יטמא לה [5]אם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו אל תחזיר לא ישמע לו [7]פרק וטען פרק וטען אפילו ארבעה וחמשה פעמים חייב שנאמר [1]עזב תעזב [8]הלך וישב לו ואמר הואיל ועליך מצוה אם רצונך לפרוק פרוק פטור שנאמר עמו [9]אם היה זקן או חולה חייב מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון ר"ש אומר אף לטעון רבי יוסי הגלילי אומר אם היה עליו יתר על משאו אין זקוק לו שנאמר תחת משאו משאוי שיכול לעמוד בו: **גמ'** אמר רבא [2]רפת שאמרו [3]אינה מתעה ואינה משמרת אינה מתעה מדקתני אינו חייב בה ואינה משמרת מדאיצטריך למיתני אינו חייב בה דאי סלקא דעתך משמרת השתא משכח לה אבראי מעייל לה לגואי משכח לה מגואי מבעיא אלא שמע מינה אינה משמרת שמע מינה: מצאה ברפת אינו חייב: א"ר יצחק [3]והוא שעומדת תוך לתחום מכלל דברפת אפילו עומדת חוץ לתחום נמי אינו חייב בה: בבית הקברות לא יטמא לה: [7]ת"ר מנין שאם אמר לו אביו היטמא או שאמר לו [8]אל תחזיר שלא ישמע לו שנאמר [2]איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמרו אני ה' [3] כולכם חייבין בכבודי טעמא דכתב רחמנא את שבתותי תשמרו הא לאו הכי הוה אמינא צייתא ליה ואמאי האי עשה והאי לא תעשה ועשה [9]ולא אתי עשה ודחי את לא תעשה ועשה איצטריך ס"ד אמינא הואיל [10]והוקש כיבוד אב ואם לכבודו [7]של מקום שנאמר כאן [3]כבד את אביך ואת אמך ונאמר להלן [4]כבד את ה' מהונך הלכך לציית ליה קמ"ל דלא לשמע ליה: מצוה מן התורה לפרוק אבל לא לטעון: מאי אבל לא לטעון אילימא אבל לא לטעון כלל מאי שנא פריקה דכתיב עזב תעזב עמו טעינה נמי הכתיב [5]הקם תקים עמו אלא [2]מצוה מן התורה לפרוק בחנם ולא לטעון בחנם אלא בשכר ר"ש אומר [9]אף לטעון בחנם תנינא להא דת"ר פריקה בחנם טעינה בשכר ר"ש אומר זו וזו בחנם מאי טעמייהו דרבנן דאי ס"ד כר"ש לכתוב רחמנא טעינה ולא בעי פריקה ואנא אמינא ומה טעינה דלית בה צער בעלי חיים וליכא חסרון כיס חייב פריקה דאית בה צער בעלי חיים וחסרון כיס לא כל שכן אלא למאי הלכתא כתביה רחמנא לומר לך פריקה בחנם טעינה בשכר ורבי שמעון מאי טעמא משום דלא מסיימי קראי ורבנן אמאי לא מסיימי קראי הכא כתיב רובץ תחת משאו התם כתיב נופלין בדרך דרמו אינהו וטעונייהו באורחא משמע ורבי שמעון נופלין בדרך אינהו וטעונייהו עלוייהו משמע אמר רבא

מדברי

נח: הזהב פרק רביעי בבא מציעא

עין משפט נר מצוה

קעה א מיי' פי"ד מהל' מכירה הל' יג סמג לאוין קעג טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ח:
קעו ב מיי' שם הל' יג טוש"ע שם סעי' ד:
ג [מיי' שם ופ"ז מהל' תשובה הל' ח טוש"ע שם]:
קעז ד מיי' פי"ד מהל' מכירה הל' יג סמג שם:
קעח ה ו מיי' שם [והל' ד' פט:] יט סמג שם טוש"ע שם:
קעט ז ח ט מיי' שם הל' יח טוש"ע שם סעיף ח:
קפ י כ מיי' פ"ו מהל' דיעות הל' ח ופ"ג מהלכות תשובה הל' יד [טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף לט]:
קפא ל מ מיי' שם טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ה:

מסורת הש"ס

א) תוס' ד"ה הלא וכו' דל"ל שטן לאנרסס הלא: ב) ד"ה מון וכו' וידונין לעולם בגון המלכין: ג) בא"ד כדתנן אע"פ שיש בידו:

מוסף רש"י

אף לא יחלה עינו על המקח בשעה שאין לו דמים. לקנות המקח ומגלה מפסידו מנס שלא יקחנו אחר מאחר שאתה מהפך בו (פסחים קיב:).

מסורת הש"ס

א) [אי אם היו כל"ל], ב) [פסחים קיב: ע"ש], ג) [קדושין לב:], ד) פי' לא מכיר ליה,

תורה אור השלם

1 וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם:
שמות כב כ
2 וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא כה יז
3 וְכִי תִמְכְּרוּ מִמְּכַר לַעֲמִיתֶךָ אוֹ קָנֹה מִיַּד עֲמִיתֶךָ אַל תּוֹנוּ אִישׁ אֶת אָחִיו: וְיָרֵאתָ כה יד
4 הֲלֹא יִרְאָתְךָ כִּסְלָתֶךָ תִּקְוָתֶךָ וְתֹם דְּרָכֶיךָ: זְכֹר נָא מִי הוּא נָקִי אָבֵד וְאֵיפֹה יְשָׁרִים נִכְחָדוּ:
איוב ד ו ז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה הלא וכו' דל"ל שטן לאנרסס הלא: (ב) ד"ה מון וכו' וידונין לעולם בגון המלכין: (ג) בא"ד כדתנן אע"פ שיש בידו:

מוסף רש"י

אף לא יחלה עינו על המקח בשעה שאין לו דמים. לקנות המקח ומגלה מפסידו מנס שלא יקחנו אחר מאחר שאתה מהפך בו (פסחים קיב:).

הא מה אני מקיים לא תונו באונאת דברים. דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי: **אם** הוא בן גרים בו'. היינו זו אף זו דאפילו מעשה אבותיו אין לו להזכיר: **הלא** יראתך כסלתך. פירוש לשון בטחון כמו שמתי זהב כסלי (איוב לא) וכמו אשר יקוט כסלו וגו' (שם ח) כלומר היה לך לירא מהקב"ה וזה היה בטחונך ומוסר דרכיך היא תקותך זכר נא מי הוא נקי ואבד אם היית נקי לא היית אובד וסוף פרק הנחנקין (סנהדרין ד' פט:) יש לפרש כמו כן לשון בטחון ולא לשון סכלות דא"ל (א) לאברהם הלא ירא אתה כסלתך כלומר מה שאתה ירא מהקב"ה היה לך להיות בטחונך והכי אתה מפסיד בדבר שאתה שומט כנף:

זה בגופו וזה בממונו. והא דאמרי' פרק הגוזל בתרא (ב"ק ד' קיט.) הגוזל לחבירו שוה פרוטה כאילו גזל נשמתו היינו משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות אבל יש הרבה בני אדם שאינם חסרים כל כך:

דאזיל סומקא ואתי חיורא. ומה שמאדים בתחילה לפי שהדמים מתאספין לברום:

חוץ מג' שיורדין ואין עולין. אין לפרש דאין עולין לעולם דהא אמרינן בסמוך הבא על אשת איש אין לו חלק לעולם הבא אלא ס"פ כל היורדין עולין מיד ואין אור של גיהנם שולט בהן כדאמרינן בפרק עושין פסין (עירובין ד' יט.) ק"ו ממזבח הזהב ובפרק בתרא דחגיגה (ד' מ.) עביד ק"ו מסלמנדרא חוץ מג' דאין עולין מיד אבל יש מהם נדונין לעולם (ג) המלכין פני חבירו ברבים דאמר בסמוך אין לו חלק לעולם הבא ויש שעולין לאחר י"ב חדש כגון הבא על אשת איש ישראל בגיהנם י"ב חדש אי נמי מלכין נמי נהי דאין לו חלק לעולם הבא אינם נדונין יותר מי"ב חדש אלא לאחר י"ב חדש לא חיין ולא נדונין ושרוים בלא טובה ובלא רעה וניחא השתא דלא חשיב מיניס ואפיקורסים שאותם נדונין לדורי דורות כדאמר בפ"ק דר"ה (ד' יז. ושם ד"ה כי) דגיהנם כלה והם אינם כליס ומיהו תימה דלא חשיב פושעי ישראל בנופש כגון קרקפתא דלא מגח תפילין דאמרינן בר"ה (שם) שיורדין ונדונין בה י"ב חדש ואח"כ גופן ונשמתן נשרפת ונעשים אפר תחת כפות רגליהם של צדיקים ונראה דלא רלה למנות אותם שנויים בברייתא דלא היה משמיענו שום חדוש והא דחשיב מלכין אע"ג דתנא ליה במס' אבות (פ"ג מי"ח) אגב מכנה נקיט ליה ומכנה אילטריך למשמועינן אע"ג דדש ביה בשמיה והא דלא חשיב הבא על הכותית דאמר בעושין פסין (עירובין ד' יט. ושם ד"ה בר) דלא מסיק ליה אברהם אבינו בממשכה עורלתיה ולא ד) מבשקר ליה דלא חשיב אלא הני דבשביל עבירה זו נבדה אין עוליס (ג) כדתניא אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אבל הבא על הכותית בשביל עבירה זו נבדה אינו נענש אם לא שיש בידו עבירות אחרות שרחוי בשבילם לירד לגיהנם אלא שעבירה זו גורמת לו דאין אברהם אבינו מעלהו מיד אלא שיהא שם י"ב חדש וכולהו בשלא עשה תשובה דתשובה מועלת לכל דבר ואיכא למאן דאמר (ברכות ד' לד:) דבעלי תשובה גדולים מאותן שהיו צדיקים לעולם: נוח

איפכא מסתברא אמר ליה איסמיה אמר ליה לא הכי קאמר קדשים שחייב באחריותן חייב דאיתרבו מבה' וכחש ושאינו חייב באחריותן פטור דאמעיט מבעמיתו וכחש: רבי יהודה אומר אף המוכר ספר תורה אין לה אונאה לפי שאין קץ לדמיה בהמה ומרגלית אין להם אונאה מפני שאדם רוצה לזווגן אמרו לו והלא הכל אדם רוצה לזווגן ורבי יהודה הני חשיבי ליה והני לא חשיבי ליה ועד כמה אמר אמימר עד כדי דמיהם תניא ר' יהודה בן בתירא אומר אף המוכר סוס וסייף וחטיטום במלחמה אין להם אונאה מפני שיש בהן חיי נפש: **מתני'** [א]כשם שאונאה במקח וממכר כך אונאה בדברים [ב]לא יאמר לו בכמה חפץ זה והוא אינו רוצה ליקח אם היה בעל תשובה לא [ב]יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם הוא בן גרים לא יאמר לו זכור מעשה אבותיך שנאמר [ג]וגר לא תונה ולא תלחצנו: **גמ'** ת"ר [ד]לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הכתוב מדבר אתה אומר באונאת דברים או אינו אלא באונאת ממון כשהוא אומר [ג]וכי תמכרו ממכר לעמיתך או קנה מיד עמיתך הרי אונאת ממון אמור הא מה אני מקיים לא תונו איש את עמיתו באונאת דברים הא כיצד אם היה בעל תשובה אל יאמר לו זכור מעשיך הראשונים אם היה בן גרים אל יאמר לו זכור מעשה אבותיך [ג]אם היה גר ובא ללמוד תורה אל יאמר לו פה שאכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים בא ללמוד תורה שנאמרה מפי הגבורה [ד]אם היו יסורין באין עליו [ה]אם היו חלאים באין עליו או שהיה מקבר את בניו אל יאמר לו בדרך שאמרו לו חביריו לאיוב [ד]הלא יראתך כסלתך תקותך ותום דרכיך זכר נא מי הוא נקי אבד [ה]אם היו חמרים מבקשין תבואה ממנו לא יאמר להם לכו אצל פלוני שהוא מוכר תבואה ויודע בו שלא מכר מעולם ר"י אומר אף לא יתלה עיניו על המקח [ו]בשעה שאין לו דמים שהרי [ו]הדבר מסור ללב וכל דבר המסור ללב נאמר בו ויראת מאלהיך א"ר יוחנן משום ר"ש בן יוחאי [ז]גדול אונאת דברים מאונאת ממון שזה נאמר בו [ד]ויראת מאלהיך וזה לא נאמר בו ויראת מאלהיך ור' אלעזר אומר [ז]זה בגופו וזה בממונו רבי שמואל בר נחמני אמר [ח]זה ניתן להישבון וזה לא ניתן להישבון תני תנא קמיה דרב נחמן בר יצחק [ט]כל המלבין פני חבירו ברבים כאילו שופך דמים א"ל שפיר קא אמרת דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חיורא אמר ליה אביי לרב דימי במערבא במאי זהירי א"ל באחוורי אפי דאמר רבי חנינא הכל יורדין לגיהנם חוץ משלשה הכל ס"ד אלא אימא כל היורדין לגיהנם עולים חוץ משלשה שיורדין ואין עולין ואלו הן הבא על אשת איש [ז]והמלבין פני חבירו ברבים [ב]והמכנה שם רע לחבירו מכנה היינו מלבין [ל]אע"ג דדש ביה בשמיה אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן

איפכא מסתברא. כל הדברים נראין הפך דשאינו חייב באחריותן דה' מינהו טפי משחייב באחריותן ואם בתת לחייבו בשל גבוה ולפוטרו בשל הדיוט כן היה לו לומר קדשים שחייב באחריותן פטור שאני קורא בהן בעמיתו וכחש שאינו חייב באחריותן חייב שאני קורא בהן בה' וכחש ועוד דהדיוט הוה ליה לחיובי טפי דהא שומרי הקדשות פטורין מן השבועה ומכל הבא על ידה: **איסמייה.** אסיר משנה זו מגירסתי: **הכי קאמר הו'.** האי שאני קורא בהן בה' וכחש לא משמע בה' וכחש ולא בעמיתו ולחיוביה משום שהן של הקדש אלא הכי קאמר קדשים שחייב באחריותן חייב קרבן שבועה לפי שהן של עמיתו ואם בתת לפוטרו לפי שהן של הקדש להכי אתת בה' וכחש לרבויינהו אף אם יש בהן לד גבוה: **ושאין חייב באחריותן פטור.** לפי שאני קורא בהן למעטן בעמיתו וכחש והכא ליכא עמיתו ואימעיט מבעמיתו וכחש: **לזווגן.** מי שיש לו שור יפה לחרישה מחזר על אחר שכמותו לצמדו עמו בעול שהמלמיד שור חלש עם הבריא מקלקל את הבריא וכן מרגלית נאה (עם חבירתה) למלאות עם חבירתה בזהב מן היחידית: **חשיבי ליה.** וחביב לו זיווגן: **ועד כמה.** לא הוי אומאה: **לדי דמיהם.** כפליים: **חטיטום.** מגן: **במלחמה.** בתוך המלחמה: **שהרי דבר המסור ללב.** ולפיכך נאמר בו וירא מאלהיך. האי שהרי ליתן טעם למה נאמר בו ירא לא נקט ליה והכי קאמר שהרי כל הדברים הללו אין טובתן ורעתן מסורה להכיר אלא ללבו של עושה הוא יודע אם לעקל אם לעקלקלות ויכול הוא לומר לא עשיתי כי אם לטובה הייתי סבור שיש לך תבואה למכור או הייתי חפץ לקנות מקח זה: **ולא דבר המסור ללב.** של אדם נאמר בו הוי ירא מן היודע מחשבות אם לטובה אם לאומאה: **הכל ס"ד.** וכי הכל יורדין: ה"ג **לא היורדין לגיהנם עולין: דדש ביה.** כבר הורגל בכך שמכניס אותו כן ואין פניו מתלבנות ומכל מקום זה להכלימו מתכוין: ונגלעי

הגהות הגר"א

(א) מה אני מקיים לא תונו באונאת דברים. דכל היכא דאיכא למדרש דרשינן ולא מוקמינן בלאוי יתירי: אם הוא בן גרים בו'. היינו זו אף זו דאפילו מעשה אבותיו אין לו להזכיר: הלא יראתך כסלתך. פירוש לשון בטחון כמו שמתי זהב כסלי (איוב לא) וכמו אשר יקוט כסלו וגו' (שם ח) כלומר היה לך לירא מהקב"ה וזה היה בטחונך ומוסר דרכיך היא תקותך זכר נא מי הוא נקי ואבד אם היית נקי לא היית אובד וסוף פרק הנחנקין (סנהדרין ד' פט:) יש לפרש כמו כן לשון בטחון ולא לשון סכלות דא"ל (ב) לאברהם הלא ירא אתה כסלתך כלומר מה שאתה ירא מהקב"ה היה לך להיות בטחונך והכי אתה מפסיד בדבר שאתה שומט כנף:

זה בגופו וזה בממונו. והא דאמרי' פרק הגוזל בתרא (ב"ק ד' קיט.) הגוזל לחבירו שוה פרוטה כאילו גזל נשמתו היינו משום דפעמים רעב כבד ואין לו במה לקנות אבל יש הרבה בני אדם שאינם חסרים כל כך: **דאזיל** סומקא ואתי חיורא. ומה שמאדים בתחילה לפי שהדמים מתאספין לברום:

חוץ מג' שיורדין ואין עולין. אין לפרש דאין עולין לעולם דהא אמרינן בסמוך הבא על אשת איש אין לו חלק לעולם הבא אלא ס"פ כל היורדין עולין מיד ואין אור של גיהנם שולט בהן כדאמרינן בפרק עושין פסין (עירובין ד' יט.) ק"ו ממזבח הזהב ובפרק בתרא דחגיגה (ד' מ.) עביד ק"ו מסלמנדרא חוץ מג' דאין עולין מיד אבל יש מהם נדונין לעולם (ג) המלכין פני חבירו ברבים דאמר בסמוך אין לו חלק לעולם הבא ויש שעולין לאחר י"ב חדש כגון הבא על אשת איש ישראל בגיהנם י"ב חדש אי נמי מלכין נמי נהי דאין לו חלק לעולם הבא אינם נדונין יותר מי"ב חדש אלא לאחר י"ב חדש לא חיין ולא נדונין ושרוים בלא טובה ובלא רעה וניחא השתא דלא חשיב מיניס ואפיקורסים שאותם נדונין לדורי דורות כדאמר בפ"ק דר"ה (ד' יז. ושם ד"ה כי) דגיהנם כלה והם אינם כליס ומיהו תימה דלא חשיב פושעי ישראל בנופש כגון קרקפתא דלא מגח תפילין דאמרינן בר"ה (שם) שיורדין ונדונין בה י"ב חדש ואח"כ גופן ונשמתן נשרפת ונעשים אפר תחת כפות רגליהם של צדיקים ונראה דלא רלה למנות אותם שנויים בברייתא דלא היה משמיענו שום חדוש והא דחשיב מלכין אע"ג דתנא ליה במס' אבות (פ"ג מי"ח) אגב מכנה נקיט ליה ומכנה אילטריך למשמועינן אע"ג דדש ביה בשמיה והא דלא חשיב הבא על הכותית דאמר בעושין פסין (עירובין ד' יט. ושם ד"ה בר) דלא מסיק ליה אברהם אבינו בממשכה עורלתיה ולא ד) מבשקר ליה דלא חשיב אלא הני דבשביל עבירה זו נבדה אין עוליס (ג) כדתניא אע"פ שיש בידו תורה ומעשים טובים אבל הבא על הכותית בשביל עבירה זו נבדה אינו נענש אם לא שיש בידו עבירות אחרות שרחוי בשבילם לירד לגיהנם אלא שעבירה זו גורמת לו דאין אברהם אבינו מעלהו מיד אלא שיהא שם י"ב חדש וכולהו בשלא עשה תשובה דתשובה מועלת לכל דבר ואיכא למאן דאמר (ברכות ד' לד:) דבעלי תשובה גדולים מאותן שהיו צדיקים לעולם: נוח

הזהב פרק רביעי בבא מציעא נט.

ונגלעי. בשביל אשתי זו שמתחלה חטאתי בה כמו (בראשית ג) ויבן את הגלע: **שמחו ונאספו קרעו ולא דמו.** אם קרעוני לא מצאו דם: **כדדרש רבא.** דטובה מעשה של דוד ובא שבע משלהם וספק אשת איש היא שהיועצת למלחמת בית דוד גבר כריתות כותב לאשתו

נוח לו לאדם שיבא על ספק אשת איש בו'. נקט הכי משום דבא שבע ספק אשת איש הויא ופי' בקונטרס משום דכל היועצת למלחמת בית דוד כותב גט לאשתו ע"מ שאם ימות יגרשנה ולא מיקרי ליבם וכל אותם הימים היא ספק מגורשת וק' לר"ת דא"כ אין זה כל היועצת אלא דוקא שיש להם אחין ואין להם בנים מיהו בקונטרס לאו דוקא נקט יבם אלא שלא תתעגן ועוד קשה לר"ת דאמר במסכת שבת (ד' נ. ושם ד"ה גבר) כל האומר דוד מטא שינו אלא טועה אמאי והא חזר אוריה מן המלחמה אח"כ ומיהו יש לדחות שהיו ממנין אם לא יחזור בסוף המלחמה ועוד קשה דתניא בפ' מי שאחזו (גיטין דף עג. ושם: ד"ה אמר) מה היא באותן הימים רבי יהודה אומר הרי היא כאשת איש לכל דבריה ר' יוסי אומר מגורשת ואינה מגורשת ואפילו לרבי יוסי מטא דוד דאינה מגורשת ודאי וכ"ת דהתם בלא אמר מעכשיו דמוקי לה בגמרא באומר מעת שאני בעולם כלומר שעה אחת קודם מיתתי ובמלחמת [בית] דוד היו כותבים מהיום הא קתני בהדיא בתוספתא מהיום אם מתי הימים שבינתים רבי יהודה אומר היא כאשת איש וחכמי' דמי שאחזו (שם) נמי מוכח דאמר מהיום דאדלעיל מייה קאי והא דאמר בגמרא באומר מעת שאני בעולם מפ' ר"ת ור"ח דפירושו נעשה כאומר מעת שהוא בעולם משום כיון דאמר אם מתי מתכוין לרחק הגרושין כמו שיוכל ואינו רוצה שתגרש עד סמוך למיתתו והא דקאמר מהיום להראות שהוא רוצה שיחולו גרושין מ"(מהיום) ומפ' ר"ת דבמלחמת בית דוד היו מגרשין לגמרי בלא שום תנאי אלא היו עושין הדבר בנעשה כדי שלא יהו קופצין על נשותיהן לנושאן לכך קרו להו ספק אשת איש ולכל הפי' קשה דאפילו בא על אשת איש ודאי מבלבין מדקאמר דוד הבא על אשת איש מיתתו במחנק ויש לו חלק לעוה"ב אבל המלבין את פני חבירו ברבים אין לו חלק לעוה"ב (ואמר) מר זוטרא בר טוביה אמר רב ואמרי לה אמר רב חנא בר ביזנא אמר ר"ש חסידא ואמרי לה א"ר יוחנן משום רשב"י נוח לו לאדם שיפיל עצמו לכבשן האש ואל ילבין פני חבירו ברבים מנ"ל מתמר דכתיב היא מוצאת והיא שלחה אל חמיה אמר רב חננא בריה דרב אידי מאי דכתיב ולא תונו איש את עמיתו בעם שאתך בתורה ובמצות אל תונהו אמר רב לעולם יהא אדם זהיר באונאת אשתו שמתוך שדמעתה מצויה אונאתה קרובה א"ר אלעזר מיום שנחרב בית המקדש נגעלו שערי תפלה שנאמר גם כי אזעק ואשוע שתם תפלתי ואע"פ ששערי תפלה נגעלו שערי דמועות לא נגעלו שנאמר שמעה תפלתי ה' ושועתי האזינה אל דמעתי אל תחרש ואמר רב כל ההולך בעצת אשתו נופל בגיהנם שנאמר רק לא היה כאחאב וגו' א"ל רב פפא לאביי והא אמרי אינשי איתתך גוצא גחין ותלחוש לה לא קשיא הא במילי דעלמא והא במילי דביתא לישנא אחרינא הא במילי דשמיא והא במילי דעלמא אמר רב חסדא כל השערים נגעלים חוץ משערי אונאה שנאמר הנה ה' נצב על חומת אנך ובידו אנך א"ר אלעזר הכל נפרע בידי שליח חוץ מאונאה שנאמר ובידו אנך א"ר אבהו ג' אין הפרגוד נגעל בפניהם אונאה וגזל וע"ז אונאה דכתיב ובידו אנך גזל דכתיב חמס ושוד ישמע בה על פני תמיד ע"ז דכתיב העם המכעיסים אותי על פני תמיד [וגו'] אמר רב יהודה לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שאין מריבה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא על עסקי תבואה שנאמר השם גבולך שלום חלב חטים ישביעך אמר רב פפא היינו דאמרי אינשי כמשלם שערי מכדא נקיש ואתי תיגרא בביתא ואמר רב חננא בר פפא לעולם יהא אדם זהיר בתבואה בתוך ביתו שלא נקראו ישראל דלים אלא על עסקי תבואה שנאמר והיה אם זרע ישראל וגו' וכתיב ויחנו עליהם וגו' וכתיב וידל ישראל מאד מפני מדין (וא"ר) חלבו לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו שנאמר ולאברם הטיב בעבורה והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו תנן התם חתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא ר"א מטהר וחכמים מטמאין

ביניתים בזה אמרו הגדה והטמאה והטהורה אופות בו והוא טהור קתני חול דומיא דצרור שהוא יבש:

מסורת הש"ס

(א) סנהדרין קז. ע"ש, (ב) [אמר כל"ל], (ג) ברכות מג: סוטה י: כתובות סז:, (ד) נ"ל הוגה, (ה) נ"ל חניכא, (ו) [שבועות ל.], (ז) [ברכות לב:], (ח) [נ"ל אמרן], (ט) [נ"ל אמר ר'], (י) כלים פ"ה [מ"ר] ברכות יט. עדיות פ"ז [מ"ז], (כ) [ד"ה כדדרש לפני ד"ה ונגלעי], (ל) [נ"ל להפסיק וכן הוא בדפו"י ועי' רש"ש], (מ) [ד"ה אוקירו אחר ד"ה מחוחק], (נ) [פ"ה דגיטין ע"ש], (ס) [נ"ל מחיים], (ע) [ובמסכת סנהדרין קז. גר' להדיא בשעה שעוסקים בד' מיתות ב"ד], (פ) [ועי' תוס' ברכות לב: ד"ה אלן],

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה תתכו וכו' הגדה והטהורה כל"ל ותיבת והטמאה נמחק:

גליון הש"ם

גמ' ויש לו חלק לעוה"ב. עיין סוטה דף ד ע"ב תוס' ד"ה היא תגלוני:

מוסף רש"י

אל דמעתי אל תחרש. מדלא כתיב את דמעתי תרתה, שמע מינה גרשת היא לפניו ואין לריך להתפלל אלא שתתקבל לפניו (ברכות לב:). **חתכו חוליות.** תנור של חרס שהוא עשוי כללי ומעגלנו ומחילת בריתו מן הטיט ומלרפו בכבשן כשאר קדרות, ואם נטמא הלריכו הכמות נתילה ואם נתנו בענין זה שתחבו סביב סביב כחוליות עגולות וחזר וחיברו בטיט של חול בין חוליא לחוליא, **רבי אליעזר** מטהר. עולמית, שלינו עוד ככלי חרס שלא נשרף בכבשן, וחכמים מטמאים (ברכות יט.).

עין משפט נר מצוה

קפב א מיי' פ"ו מהל' מאכלות אסורות ביאה הל' ו סמג לאוין קג:

ב [מיי' פ"ו ופ"ג מהל' דעות הל' ח ופ"ג מהל' תשובה הל' יד טוש"ע ח"מ סימן תכ סעיף לגן]:

קפג ג טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף א נהג"ה:

קפד ד מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה יט סמג לאוין קצא טוש"ע

ח"מ סי' רכח סעיף ג:

קפה ה מיי' פי"ד מהל' מטמאי הלכה יא

מטמא שם טוש"ע שם סעיף

ח:

קפו ו מיי' פט"ו מהל' מאכלות אסורות הלכה יט:

קפז ז מיי' פט"ז מהל' כלים הלכה ה:

תורה אור השלם

1 וּבְצִלְעֵי שְׁמֹרוּ וָאֶסָּפוּ נֶאֱסַפוּ עָלַי נְכִים וְלֹא יָדַעְתִּי קָרָעוּ וְלֹא דָמוּ:

תהלים לה טו

2 הִוא מוֹצֵאת וְהִיא שָׁלְחָה אֶל חֲמִיהָ לֵאמֹר לְאִישׁ אֲשֶׁר אֵלֶּה לוֹ אֲנֹכִי הָרָה וַתֹּאמֶר הַכֶּר נָא לְמִי הַחֹתֶמֶת וְהַפְּתִילִים וְהַמַּטֶּה הָאֵלֶּה: בראשית לח כה

3 וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:

ויקרא כה יז

4 גַּם כִּי אֶזְעַק וְאֲשַׁוֵּעַ שָׁתַם תְּפִלָּתִי: איכה ג ח

5 שִׁמְעָה תְפִלָּתִי יְיָ וְשַׁוְעָתִי הַאֲזִינָה אֶל דִּמְעָתִי אַל תֶּחֱרַשׁ כִּי גֵר אָנֹכִי עִמָּךְ תּוֹשָׁב כְּכָל אֲבֹתָי: תהלים לט יג

6 רַק לֹא הָיָה כְּאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְיָ אֲשֶׁר הִסִּתָהּ אִתּוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ: מלכים א כא כה

7 כֹּה הָרְאַנִי וְהִנֵּה אֲדֹנָי נִצָּב עַל חֹמַת אֲנָךְ וּבְיָדוֹ אֲנָךְ: עמוס ז ז

8 בְּהָקִיר בִּיר מֵימֶיהָ כֵּן הִקְרָה רָעָתָהּ חָמָס וָשֹׁד יִשָּׁמַע בָּהּ עַל פָּנַי תָּמִיד חָלִי וּמַכָּה: ירמיהו ו ז

9 הָעָם הַמַּכְעִיסִים אוֹתִי עַל פָּנַי תָּמִיד זֹבְחִים בְּגַנּוֹת וּמְקַטְּרִים עַל הַלְּבֵנִים: ישעיהו סה ג

10 הַשֵּׂם גְּבוּלֵךְ שָׁלוֹם חֵלֶב חִטִּים יַשְׂבִּיעֵךְ:

תהלים קמז יד

11 וְהָיָה אִם זָרֹעַ יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מִדְיָן וְעֲמָלֵק וּבְנֵי קֶדֶם וְעָלוּ עָלָיו:

שופטים ו ג

12 וַיִּחֲנוּ עֲלֵיהֶם וַיַּשְׁחִיתוּ אֶת יְבוּל הָאָרֶץ עַד בּוֹאֲךָ עַזָּה וְלֹא יַשְׁאִירוּ מִחְיָה בְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׂה וְשׁוֹר וְחֲמוֹר:

שופטים ו ד

13 וַיִּדַּל יִשְׂרָאֵל מְאֹד מִפְּנֵי מִדְיָן וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְיָ:

שופטים ו ו

14 וּלְאַבְרָם הֵיטִיב בַּעֲבוּרָהּ וַיְהִי לוֹ צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וַעֲבָדִים וְשִׁפְחֹת וַאֲתֹנֹת וּגְמַלִּים:

בראשית יב טז

נט: הזהב פרק רביעי בבא מציעא

זה תנור של עכנאי. יש דגרס מכנאי וכן בירושלמי וחכן זה נחש ושמא בעל התנור שהיה עושה שמו כן:

לא בשמים היא. והא דאמר בפ"ק דיבמות (ד' יד. ושם ד"ה רבי) דהלכה כב"ה משום דיצאה בת קול שאני הכא שבא לחלוק על דברי תורה דכתיב אחרי רבים להטות אבל התם אדרבה ב"ה רובא מי לא דהוה מספקא לן מי אזלינן בתר רובא משום דב"ש הוו חריפי טובא ועוד דכאן לא יצאה בת קול אלא משום כבודו דר"א שאמר מן השמים יוכיחו והא דאמר התם רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול ולא שמעינן ליה לר' יהושע אלא על ב"ק דהאי מעשה דר"א דהכא התם דייק מדקאמר לא בשמים היא כבר ניתנה לנו תורה מסיני משמע דבשום מקום אין משגיחין: **קחייך ואמר נצחוני בני.** והא דאמר בריש ע"ז (ד' ג:) מיום שחרב בהמ"ק אין שחוק לפני הקב"ה היינו קבוע והכא מילתא דבדיחותא בעלמא הוא דאמר: **וקרע** בגדיו וחלץ מנעליו. אין להוכיח מכאן הא דמבעיא ליה במועד קטן (ד' טו: ושם ד"ה לא) אם מנודה צריך קריעת בגדים וחלוץ מנעל דדלמא הכא לגערא בעלמא הוא דעבד הכי[ז]:

מבית אבי אבא. פי' בקונטרס מבית דוד אבי משפחה שבת נשיאים היתה והם מבית דוד: [ח] **חוץ משערי אונאה.** לפי שגער הלב היא וקרוב להוריד דמעות משמע משום דנפקא לעיל מקרא דתהלים דשערי דמעה לא נגעלו ובחנם דחק כן דהא דריש לעיל רב חסדא בהדיא מדכתיב הנה ה' נצב על חומת אנך ושמא מבית רבן גמליאל היתה מקובלת שהיה אבי המשפחה ולא אדוד קאמר דדאשכחן נמי (ר"ה ד' כה.) דאמר רבן גמליאל מקובלני מבית אבי אבא שפעמים בא באלוכה כו':

ואמרי לה במ"ו. יש מפרש משום דחשיב כי גריס הייתם וכיולא בה: ואין

עכנאי. נחש דרכו לעשות בעגולה להכניס זנבו אצל פיו: **כל טהרות שטיהר ר"א.** ע"י מעשה שאירע נשאלה הלכה זו בבית המדרש שנפלה טומאה לאויר תנור זה וחזרו ועשאו על גביו טהרות וטיהרם ר"א והביאום ורפום לפניו: **נכנס שחורים.** עניין לער ואבל: **אף הוא קרע בגדיו.** שהמנודה מייב בקריעה[ז]: **וחלץ מנעליו.** שהמנודה אסור בנעילת הסנדל במו"ק (ד' טו:): **ונשמט.** מן הכסא: **נפח.** נתקלקל: **אך גדול.** מכה גדולה: **ר"ג.** נשיא היה ועל פיו נעשה: **שלא ירבו מחלוקות.** שלא יגביל היחיד לחלוק על המרובין: **אימת שנוס.** כך שמה: **בין מלא לחסר.** סבורה היתה שיהא החדש חסר וקבוע ביום ל' ולא יפול ביום החדש על פניו והיה מלא ולא נקבע עד יום שלשים ואחד ולא מזהרה בו ביום ל' ונפל על פניו: **מביא אבי אבא.** מבית אבי המשפחה שבת נשיאים היתה והם מבית דוד: **חוץ משערי אונאה.** לפי שגער הלב היא וקרוב להוריד דמעות: **המאנה את הגר.** אונאת דברים: **הנוחלו.** דוחקו: [ט] **לא תהיה לו לנושה.** לחץ הוא שדוחקו לתבוע חובו: ה"ג **מאי שנא מאנה דכתיב ביה תלתא וגר לא תונה לא תונו אותו ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא: נוחלו נמי תלתא כתיב ביה.** וגר לא תלחץ ולא תלחצנו ולא תהיה לו כנושה: **מוס שבך אל תאמר לחברך.** כיון דגרים הייתם גנאי הוא לכם להזכיר שם גירות: **מאן דאתים ליה זקיפא בדיוקניה לא נימא לחבריה זקיף ביניתא.** מי שיש לו תלוי במשפחתו לא יאמר לעבדו או לבן ביתו תלה לי דג זה שכל שם תלייה גנאי הוא לו: **מתני' אין מערבין פירות בפירות.** בעל הבית שאומר פירות שדה פלוני אני מוכר לך כך וכך סאין לא יערבנו בפירות שדה אחרת: ואין

וזה הוא תנור של עכנאי מאי עכנאי אמר רב יהודה אמר שמואל שהקיפו דברים כעכנא זו וטמאוהו תנא באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם ולא קיבלו הימנו אמר להם אם הלכה כמותי חרוב זה יוכיח נעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרי לה ארבע מאות אמה אמרו לו אין מביאין ראיה מן החרוב חזר ואמר להם אם הלכה כמותי אמת המים יוכיחו חזרו אמת המים לאחוריהם אמרו לו אין מביאין ראיה מאמת המים חזר ואמר להם אם הלכה כמותי כותלי בית המדרש יוכיחו הטו כותלי בית המדרש ליפול גער בהם רבי יהושע אמר להם אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה טיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של ר"א ועדיין מטין ועומדין חזר ואמר להם אם הלכה כמותי מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל ר"א שהלכה כמותו בכ"מ עמד רבי יהושע על רגליו ואמר [א1]לא בשמים היא מאי לא בשמים היא אמר רבי ירמיה שכבר נתנה תורה מהר סיני [ב]אין אנו משגיחין בבת קול שכבר כתבת בהר סיני בתורה [2]אחרי רבים להטות אשכחיה רבי נתן לאליהו א"ל מאי עביד קוב"ה בההיא שעתא א"ל קא חייך ואמר נצחוני בני נצחוני בני אמרו [ג]אותו היום הביאו כל טהרות שטיהר ר"א ושרפום באש ונמנו עליו וברכוהו ואמרו מי ילך ויודיעו אמר להם ר"ע אני אלך שמא ילך אדם שאינו הגון ויודיעו ונמצא מחריב את כל העולם כולו מה עשה ר"ע לבש שחורים ונתעטף שחורים וישב לפניו ברחוק ארבע אמות אמר לו ר"א עקיבא מה יום מיומים אמר לו רבי כמדומה לי שחבירים בדילים ממך אף הוא קרע בגדיו וחלץ מנעליו ונשמט וישב על גבי קרקע זלגו עיניו דמעות לקה העולם שליש בזיתים ושליש בחטים ושליש בשעורים ויש אומרים אף בצק שבידי אשה [ד] **טפח תנא** [ה]אך גדול היה באותו היום שבכל מקום שנתן בו עיניו ר"א נשרף ואף ר"ג היה בא בספינה עמד עליו נחשול לטבעו אמר כמדומה לי שאין זה אלא בשביל ר"א בן הורקנוס עמד על רגליו ואמר רבונו של עולם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד בית אבא עשיתי אלא לכבודך שלא ירבו מחלוקות בישראל נח הים מזעפו אימא שלום דביתהו דר"א אחתיה דר"ג הואי מההוא מעשה ואילך לא הוה שבקה ליה לר"א למיפל על אפיה ההוא יומא ריש ירחא הוה ואיחלף לה בין מלא לחסר איכא דאמרי אתא עניא וקאי אבבא אפיקא ליה ריפתא אשכחתיה דנפל על אנפיה אמרה ליה קום קטלית לאחי אדהכי נפק שיפורא מבית רבן גמליאל דשכיב אמר לה מנא ידעת אמרה ליה כך מקובלני מבית אבי אבא כל השערים נגעלים חוץ משערי אונאה תנו רבנן [3]המאנה את הגר עובר בשלשה לאוין והלוחצו עובר בשנים מאי שנא מאנה דכתיבי שלשה לאוין [3]וגר לא תונה [4]וכי יגור אתך גר בארצכם לא תונו אותו [5]ולא תונו איש את עמיתו וגר בכלל עמיתו הוא לוחצו נמי שלשה כתיבי [3]ולא תלחצנו [6]וגר לא תלחץ [7]ולא תהיה לו כנושה וגר בכלל הוא אלא [3]אחד זה ואחד זה בשלשה תניא רבי אליעזר הגדול אומר מפני מה [ט]-[ז]הזהירה תורה בל"ו מקומות ואמרי לה במ"ו מקומות בגר [ט]מפני [ז]שסורו רע מאי דכתיב וגר לא תונה ולא תלחצנו כי גרים הייתם בארץ מצרים [ט](תנינא) רבי נתן אומר מום שבך אל תאמר לחברך והיינו דאמרי אינשי דזקיף ליה זקיפא בדיותקיה לא נימא ליה לחבריה זקיף ביניתא: **מתני'** [ה]אין מערבין פירות בפירות אפי' חדשים בחדשים ואין

עין משפט נר מצוה

קפא א מיי' פ"ע מהל' יסודי התורה הל' ח:

קפב ב ג ד מיי' פי"ד מהל' מכירה הל' טו טז סמג לאוין קעא טוש"ע מ"מ סי' רכח סעיף ג:

קצ ה מיי' שם פי"ח הלכה ה סמג לאוין קע קלו טוש"ע שם סעיף י:

תורה אור השלם

1 לא בַשָּׁמַיִם הוּא לֵאמֹר מִי יַעֲלֶה לָּנוּ הַשָּׁמַיְמָה וְיִקָּחֶהָ לָּנוּ וְיַשְׁמִעֵנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה: דברים ל יב

2 לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רַב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת: שמות כג ב

3 וְגֵר לֹא תוֹנֶה וְלֹא תִלְחָצֶנּוּ כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: שמות כב כ

4 וְכִי יָגוּר אִתְּךָ גֵּר בְּאַרְצְכֶם לֹא תוֹנוּ אֹתוֹ: ויקרא יט לג

5 וְלֹא תוֹנוּ אִישׁ אֶת עֲמִיתוֹ וְיָרֵאתָ מֵאֱלֹהֶיךָ כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כה יז

6 וְגֵר לֹא תִלְחָץ וְאַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת נֶפֶשׁ הַגֵּר כִּי גֵרִים הֱיִיתֶם בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם: שמות כג ט

7 אִם כֶּסֶף תַּלְוֶה אֶת עַמִּי אֶת הָעָנִי עִמָּךְ לֹא תִהְיֶה לוֹ כְּנֹשֶׁה לֹא תָשִׂימוּן עָלָיו נֶשֶׁךְ: שמות כב כד

מסורת הש"ס

א) [ברכות נב. עירובין ז. פסחים קיד. יומא יד. חולין מד.], ב) ברכות יט., ג) ס"א אף, ד) [פי' על זה ממלא בהוריות יג. רש"י ד"ה אל מפני שסולן], ה) [תניא בל"ן], ו) [עי' מו"ק טו סוע"ב], ז) [ד"ה לא אחר ד"ה לוחצו נמי], ח) [עי' תוס' מו"ק טו: ד"ה לא אשמעא ובתוס' דעדה ז: ד"ה הקשה], ט) גי' מהר"ם ורש"א הד"א,

הגהות הב"ח

(א) גמ' נלא שבידי אשה תפח כל"ל וכן ברש"י:

גליון הש"ם

גמ' הזהירה תורה בל"ו מקומות. עיין קדושין דף ע ע"ב תוספות ד"ה קשיס דנקטינו בכ"ל מקומות: שם מפני שסורו. עיין ברש"י הוריות דף יג ע"א ד"ה אמר לה:

מוסף רש"י

כעכנא זו. כמחש זה שסוכך עלמו בעגולה (ברכות יט.). אותו היום הביאו כל טהרות. שנעשו בתנור זה לו שנגנו בחירו והיה ר' אליעזר מעוכרן והם שרפוס (שם). ונמנו עליו. שלא לקבוע הלכה כמותו (פסחים טו.). וברכוהו. לפי שהרבה מאד לחלוק בדבר זה (ברכות יט.). שסורו. מנהגו, כמו (ירמיה ב כא) סורי הגפן (רש"י כת"י) לו, יצר הרע, שאר שלו רע הוא (המפרש הוריות יג.).

הזהב פרק רביעי בבא מציעא ס.

ואין צ"ל חדשים בישנים. משום דאמר בפ' המוכר את הספינה (נ"ב דף נא:) דכל מילי עתיקי מעלו בר מתמרי שיכרא יהרסגא: **[מאי]** (אבל) נותן לו שמריו דקמודע ליה. דס"ד דאפ"ה אסור אלא ירמה בו אחרים: **רבא** אייתו ליה חמרא. רבא גרסינן דאשכחן שהיתה מזיגתו משונה כדאמרינן בנדרים (דף נה.) ובכילד מעברין (עירובין דף נד.) דמיא האי מזיגא למזגא דרבא בריה דרב יוסף בר [ח] (חייא) והשתא ניחא הא דאמר רבא בפרק המוליא יין (שבת דף עז. ושם ד"ה דאמר) כל חמרא דלא דרי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא ובפרק אחד דיני ממונות (סנהדרין לז.) אמרינן אל יחסר המזג שאם הוצרכו מסם לאחת אם יש שם כ"ג כנגד סנהדרי קטנה יוצאים ואם לאו אין יוצאים משמע דמזיגה על חד תרי דקרא [אייכי] במזיגת סתם בני אדם ומייהו קשה דמשמע התם דס"ל לרבא דעיקר מזיגה כך היא דמוקי מתני' דבמזוג ב' חלקים מים ואחד יין ביין השרוי דוקא דרפי וגרמא דרבא מוקי מזיגה דקרא דאל יחסר המזג ביין השרוי והרב מנחם מיוני פירש דאל יחסר המזג אלא יחסרו ג' מסנהדרי גדולה דמזג בגימ' ג' אבל אם יחסר מ"ט יצאו כ"ב ואין ב"ד שקול מוסיפין עליהם אחד הרי כ"ג [ט] ומייהו בירושלמי משמע דאיירי במזיגת יין ממש:

הדרן עלך הזהב

ואין לי"ל חדשים בישנים. פסק למכור לו ישנים לא יערב בהן חדשים שהישנים יבישין ועושין קמח יותר מן החדשים: **מפני שמשביחו.** קשה משביח את הרך לפיכך פסק עמו רך מערב בו קשה. [ב] ודוקא קמני קשה ברך ולא רך בקשה פסק עמו קשה לא יערב בו את הרך. [ג] וכן אין צריך לומר חדשים בישנים דוקא אבל ישנים בחדשים שפיר דמי: **אין מערבין שמרי יין ביין.** בגמרא מפרש לה: **ימכרנו בחנות.** פרוטה פרוטה: **אלא א"כ הודיעו.** לכל אחד ואחד מהן שמיס מעורבין בו: **ולא לתגר.** ימכרנו ביחד ואף על פי שהודיעו: **לפי שאינו לוקחו אלא לרמות.** ולמכרו בחנות: **מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו.** דכיון שנהגו אין כאן טעות שכל היינות בחזקת כן: **הפגר נוטל מחמת גרנות וכו'.** שהכל יודעין בו שלא גדלו בשדותיו ומבני אדם הרבה לוקח ובחזקת כן לוקחין: **מגורה.** אוצר שאוגרין בו תבואה. גורן הוא שדשין וזורין בו את התבואה והרך הפגר לקנות מבעלי בתים בשעת הגורן ולהכניס למגורה שלו: **שלא יפלוין לערב.** ולהוציא קול לקנות הרוב ממקום משובח לערב בו ממקום אחר ושניהו סבורין שכל הפירות מאותו מקום: **גמ' ת"ר אין צריך לומר חדשים מארבע.** סתם בסלע: **וישנות משלש.** סתם בסלע: **דאין מערבין.** חדשות בישנות דהואיל ובחזקת ישנות מוכרן נמצא מאכילו ומוכר לו זולות בתורת יקרות: **אלא אפי' חדשות משלש וישנות מארבע אין מערבין.** ואע"פ שהחדשות יקרות מהן: **מפני שאדם רוצה לישנן.** מפני שעילוי דמיהן של חדשות אינן מפני שהן טובות כישנות אלא שאדם רוצה לישנן. וזה שפסק עמו על הישנות אינו רוצה לישנן לפיכך אסור לערב בהו חדשות ואפי' מעולות בדמיס: **עדא אמרה.** זאת אומרת. כל עדא כמו הדא: **באמת הלכה.** מדיהב טעם למילתיה מפני שמשביחו ואין לגמגם בדבר ונקט בה למתניתין באמת ש"מ כל היכא דתני באמת הלכה ואין לחסס ולגמגם בדבר: **וכן הגיתות שנו.** דמשביחו שתוספין זה עם זה ונעשים טעם אחד. אבל לאחר הגיתות שבבר קנטו כל אחד ריחו וטעמו אין משביחו אלא פוגמו: **דידעי.** הכל יודעים שהוחזקו לערב: **בדבר הנטעם.** שאדם טועם קודם שלקחו ויכול להבחין שנתערב בו: **והא מדקתני סיפא.** ומפליג בין הודיעו ללא הודיעו מכלל דרישא דקתני אבל נותן לו את שמריו אע"ג דלא אודעיה: **של אמש.** מיין ששפה אמש ושאחרו השמרים אין מערבין אותו ביין ששפה היום ששמרי יין זה מקלקלין יין אחר: **אבל נותן הוא לו את שמריו.** של יין עצמו. ויום ואמש לאו דוקא והוא הדין ליום ויום משתי חביות אלא אורחא דמילתא נקט דסתם יום ואמש משתי חביות: **השופה יין.** כל דבר הצלול המזרק בנחת מכלי אל כלי שלא יתערבו בו שמרים קרו לה שפייה: **מוגיה.** נתן בו מים שכן דרכו: **בסים.** מבוסס וטוב: **והא אנן תנן ולא לתגר שאינו אלא לרמות כו'.** וחנווני היינו תגר ויחזור חנווני זה וימכרנו בחזקת יין בחנות והרי המים מעורבין בו ואתה מכרת לו ואיכא לפני עור (ויקרא יט) : **מוגיא דידי מידע ידיע.** שאני נותן בו מים הרבה: **וכי תימא מייתי חמרא חייא ומערב ביה.** עד שלא יהא עיכר טעם המים: **א"כ.** דלכולי האי מיישינן: **אין נדבר סוף.** שאף המים נבדם אסור למכור לחנווני שמא יערבם ביין ולא חשו אלא בזמן שאני מוכר לו דבר העשוי לרמות בו כמות שהוא עכשיו: **ממאה לשנים ולרביע.** הכל כמנהג המדינה יטיל מים אם מאה מחצה אם שנים שלש: **מתני' ולא יפחות את השער.** למכור בזול מפני שמרגיל בא אצלו ומקפח מזונות חבירו: **זכור לטוב.** שמתוך כך אוצרי פירות מוכרין בזול: **ד) גריסין.** פולין גרוסות בריחים אחת לשתים: **לא יבור.** את הפסולת לפי שמתוך שנראות יפות הוא מעלה על דמיהם הרבה מדמי הפסולת שנטל מהם: **וחכמים מתירין.** טעמא מפרש בגמרא: **ומודים שלא יבור מעל פי המגורה.** למעלה להראות יפות ואת הפסולת שבתוכו לא בירר: **לפי שאינו אלא כגונב את העין.** בבריה זו: **ואין מפרכסין.** מפ' בגמרא: **לא את האדם.** עבד כנעני העומד לימכר: **גמ' שיסקי.** פרוג"ש: **מאי טעמא.** נקט זכור לטוב לשון ברכה: משום

ואין צריך לומר חדשים בישנים [א]באמת אמרו ביין התירו לערב קשה ברך מפני שהוא משביחו [ב]אין מערבין שמרי יין ביין אבל נותן לו את שמריו [ג]מי שנתערב מים ביינו לא ימכרנו בחנות אלא א"כ הודיעו ולא לתגר אע"פ שהודיעו שאינו אלא לרמות בו [ד]במקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו [ה]התגר נוטל מה' גרנות ונותן לתוך מגורה אחת מה' גיתות ונותן לתוך פיטום אחד ובלבד שלא יהא מתכוין לערב: **גמ'** ת"ר אין צ"ל [א] חדשות מארבע וישנות משלש דאין מערבין אלא אפילו חדשות משלש וישנות מארבע אין מערבין מפני שאדם רוצה לישנן: באמת אמרו ביין התירו לערב קשה ברך מפני שהוא משביחו (וכו'): א"ר אלעזר עדא אמרה [ו]כל באמת אמרו הלכה היא אמר ר"נ [ז]ובין הגיתות שנו והאידנא דקא מערבי שלא בין הגיתות אמר רב פפא דידעי וקא מחלי רב אחא בריה דרב איקא אמר הא מני רבי אחא היא דתניא רבי אחא [ח]מתיר בדבר הנטעם: ואין מערבין שמרי יין ביין אבל נותן לו את שמריו (וכו'): והא אמרת רישא אין מערבין כלל וכי תימא מאי [ט] נותן לו את שמריו דקא מודע ליה הא מדקתני סיפא לא ימכרנו בחנות אלא א"כ מודיעו ולא לתגר אע"פ שמודיעו מכלל דרישא אע"ג דלא מודע ליה אמר רב יהודה [י]ה"ק אין מערבין שמרים של אמש בשל יום ולא של יום בשל אמש אבל נותן לו את שמריו תניא נמי הכי רבי יהודה אומר השופה יין לחבירו ה"ז לא יערב של אמש בשל יום ולא של יום בשל אמש אבל מערב של אמש בשל אמש ושל יום בשל יום: מי שנתערב מים ביינו ה"ז לא ימכרנו בחנות אלא א"כ מודיעו וכו': רבא אייתו ליה חמרא מחנותא מזגיה טעמיה לא הוה בסים שדריה לחנותא א"ל אביי והא אנן תנן ולא לתגר אע"פ שהודיעו א"ל [יא]מזגא דידי מידע ידיע וכי תימא דטפי ומחייליה ומזבין ליה א"כ אין לדבר סוף: מקום שנהגו להטיל מים ביין יטילו וכו': [יב]תנא למחצה לשליש ולרביע אמר רב [יג]ובין הגיתות שנו: **מתני'** [יד]רבי יהודה אומר לא יחלק החנוני קליות ואגוזין לתינוקות מפני שהוא מרגילן לבא אצלו וחכמים [טו]מתירין ולא יפחות את השער וחכ"א [יז]זכור לטוב לא יבור את הגריסין דברי אבא שאול וחכמים [יח]מתירין [יט]ומודים שלא יבור מעל פי מגורה שאינו אלא כגונב את העין [כ]אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים: **גמ'** מאי טעמייהו דרבנן [כא]דאמר ליה אנא מפליגנא אמגוזי ואת פליג שיסקי: ולא יפחות את השער וחכ"א זכור לטוב וכו': מאי טעמא דרבנן

משום

מסורת הש"ס

א) [שבת לב: ע"ש], ב) ב"מ כח:, ג) [שם], ד) [ד"ה גרסין אחר ד"ה לא יבור], ה) [נ"ל ממתן], ו) [וע' תוס' סנהדרין יד: ד"ה אל יחסר וכב"ב לו: ד"ה כלו],

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכי מימא מאי אבל נותן:

הגהות הגר"א

[א] גמ' ת"ר אל"ל כו'. ב"ב גילכת הרי"ף להיפך ור"ל דלא יערב לו ישנים בחדשים ועל רישא דמתני' (ועמ"ש רבינו בח"מ סי' רכ"ח): [ב] רש"י ד"ה מפני. ודוקא כו'. ב"ב אבל הל"ש לא כתב כן: [ג] שם וכן כו'. ב"ב אבל הרי"ף חולק ע"ז ולכן אמרה המתני' דוקא על יין וכן פ' הכל"ש:

מוסף רש"י

השופה. מריס (שבת קכט. גיטין סח. סנהדרין קט. חולין סז.) **שופך** (ב"ק קטו:) מעברה בנחת מכלי אל כלי (חולין קיב:). **שהוא מרגילן לבא אצלו.** כשאכזיביסם שולחין אותן אל החנויות לקנות מן החנווניס (ב"ב כא:). **שיסקי.** שקדים (שם).

עין משפט נר מצוה

קצא א מיי' פי"ח מהל' מכירה הל' ה סמג לאוין קע טוש"ע מ"מ סי' רכח סעיף יא:
קצב ב מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף טו:
קצג ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף יב:
קצד ד מיי' שם טוש"ע שם סעיף יג:
קצה ה מיי' שם הל' ז טוש"ע שם סעיף טז:
קצו ו ז מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יא:
קצז ח מיי' שם הל' ח טוש"ע שם סעיף טו:
קצח ט עיין במ"מ שם הל' ו טוש"ע שם סעיף יד:
קצט י טוש"ע שם סעיף יג:
[כ] מיי' שם הלכה ו:
ד ל מ מיי' שם הלכה ד טוש"ע שם סעיף יח:
רא נ ס מיי' שם טוש"ע שם סעיף ח:
רב ע מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעיף ט:

לעזי רש"י

פרוגי"ש. שזיפים.

ס: הזהב פרק רביעי בבא מציעא

משום דמרווח לתרעא. ולולרי פירות ירלו שהוזלו וימכרו בזול: **מסיר בדבר הגרלה.** הלא יכול הלוקח לרלות ולהכין מה דמי הפסולת הנברר מלו שיטנו באחרים וטוב לו להעלות בדמיהן של אלו יתר על כן מפני הטורח: **משרבטין.** לשון שרבוט כדמפרש לקמיה שזוקף שער הבהמה כשרבוטו שתרלה שמינה: **ואין נופחין בקרביים.** בני מעייס הנמכרים בבית הטבח שילולו רחבים וגדולים: **ואין שורין בשר במים.** שמלבין והכחוש נרלה שמן: **מיא דחיזרא.** משקין לותה מי סודין והם נופחין מעיה ושערה נזקף: **מוקפתא.** [1] קילוף אשטלי"ר בלע"ז: **למירמא תומי לסרבנא.** פרגזי"ש. לייפותו עושין לו תלתי מחוטי משי סביב: **לכסכוסי.** אנפרייש"ר בלע"ז במי סודין: **קרמי.** בגדים המלויירים לוברי"ן בלע"ז: **למידק לרדי.** להדק בגדי קנבוס במקבות עץ שילולה חוטן דק: **ללומי גירי.** לייר חיליס: **דיקוני.** סליס: **בחדסי.** מותר שאינו אלא ליפות והרולה להוסיף על דמיהם בשביל יופיים מותל הוא: **בעסיקי.** אסור שגונב את העין שנרלים כחדשים: **לבעיס.** שהיה זקנו לבן ולבנו שחור ורלה כבחור: **זיבון.** קנה אותי לעבד. וכנעני היה לעבד עברי אסור לאחר חורבן [2] שאין היובל נוהג: **ויהיו עניים בני ביתך.** משנה היא (אבות פ"א מ"ה). טוב לי לפרנס עניי ישראל ושמשוני: **דיקניה.** זקנו: **לדיק מלרה נחלץ.** זה רבא:

הדרן עלך הזהב

איזהו נשך. שהוא נושך. דשקל מיניה מאי דלא יהיב ליה: **המרבה בפירות.** המרבה שכר לעצמו בפירות. וכגמרא מפרש דבהלוואת כסף או פירות נמי הוי תרבית שהרי מתרבה ממונו. והכא ריבית דרבנן קמפרש דרך מקח וממכר: **דינר זהב.** כ"ה דינר כסף: **וכן השער.** כך היו נמכרין בעיר והותר לו לתת מעות עבשיו על מנת ליתן לו זה חטין כל ימות השנה בדמים הללו כשיעור מעותיו. ואע"פ שעבשיו אין לו חטין לתנן בפירקין (דף עב:) יצא השער פוסקין ואע"פ שאין לזה יש לזה ויכול המוכר הלז לקנותם עתה במעות הללו: **עמדו חטין.** לאחר זמן בב' דינרין: **אמר לו הן לי חטיי.** חזו מותרת היא אם נתן לו חטין. אבל פסוק היין שפוסק לו לתת בהן אסור הואיל ואין לו שמא יוקיר היין ואע"פ שפוסק עמו כשער היין של עכשיו וכבר יצא השער. וכגמ'[ד] מפרש טעמא: **גמ' ורבנן דאורייתא.** (ב) דרך הלואה משמע כדכתיב (משלי כח) מרבה הונו בנשך ובתרבית: **והכתיב נשך כספ ורבית אוכל.** את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך[ה] ומדמלקו לב' לאוין תרתי מינהו: **מי איכא נשך.** שנושך את אם

איזהו נשך. מאה בדנקא. פרש"י ק' פרוטות במעה שהוא שתות דינר וקשה היאך הוזלו הפרוטו' כל כך דבשער ביוני אין כי אם שנים ושלשים במעה[ב] דמעה שני פונדיון פונדיון ב' איסרים איסר ח' פרוטות היינו ל"ב פרוטות ורלאה כפירוש ריב"ן דפירש ק' מעות בשתות מנה שהוא ארבע סלעים וארבע מעות א"נ ק' איסרים בשתות דינר זהב שהוא ארבע דינרי כסף ומעה: **למה** חלקם הכתוב לעבור עליו בשני לאוין. וא"ת ולמה שינה בלשון לכתוב כספך לא תתן בנשך ובנשך לא תתן אכלך וי"ש לומר כיון שהולרך שני לאוין אוחמא דקרא לכתוב לשון משונה שהוא נאה יותר: **נשך באוכל מנין.** ואם תאמר תחילה הוה ליה למדרש ריבית בכסף דמפיק ליה מנשך כסף הכתוב ברישא וי"ש לומר משום דנשך אוכל כתיב בהדיא וריבית כסף לא נפיק אלא בחס שיטו ענין: אם

משום דקא מרווח לתרעא: ולא יבור את הגרסין דברי אבא שאול וחכמים מתירין וכו': [ו]מאן חכמים רבי אחא דתניא רבי אחא מתיר בדבר הנראה: אין מפרכסין לא את האדם וכו' ולא את הכלים: ת"ר [א]אין משרבטין את הבהמה ואין נופחין בקרביים ואין שורין את הבשר במים מאי אין משרבטין הכא תרגמו מיא דחיזרא זעירי אמר רב כהנא מזקפתא שמואל שרא למרמא תומי לסרבלא רב יהודה שרא לכסכוסי קרמי רבה שרא למידק צרדי רבא שרא לצלומי גירי רב פפא בר שמואל שרא לצלומי דיקולי והא אנן תנן אין מפרכסין לא את האדם ולא את הבהמה ולא את הכלים [ב]לא קשיא הא בחדתי הא בעתיקי פירכום דאדם מאי היא [ג]כי הא דההוא עבדא סבא דאזל צבעיה לרישיה ולדיקניה אתא לקמיה דרבא אמר ליה זיבנן אמר ליה [ד]יהיו עניים בני ביתך אתא לקמיה דרב פפא בר שמואל זבניה יומא חד א"ל אשקיין מיא אזל חווריה לרישיה ולדיקניה א"ל חזי דאנא קשיש מאבוך קרי אנפשיה [1]צדיק מצרה נחלץ ויבא [ג]אחר תחתיו:

הדרן עלך הזהב

איזהו נשך ואיזהו תרבית איזהו נשך [ה]המלוה סלע בה' דינרין סאתים חטין בשלש [ז]אסור מפני שהוא נושך ואיזהו תרבית המרבה בפירות כיצד [ח]לקח הימנו חטין בדינר זהב הכור וכן השער עמדו חטין בל' דינרין אמר לו תן לי חטיי שאני רוצה למוכרן וליקח בהן יין אמר לו הרי חטיך עשויות עלי בשלשים והרי לך אצלי בהן יין ויין אין לו [ט]: **גמ'** מדשביק לריבית דאורייתא וקא מפרש דרבנן מכלל דאורייתא דנשך ותרבית חדא מלתא היא והא קראי כתיבי נשך כספ וריבית אוכל ותיסברא דאיכא נשך בלא תרבית ותרבית בלא נשך נשך בלא תרבית [א] היכי דמי אי דאוזפיה מאה במאה ועשרים מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולבסוף קיימי מאה ועשרים בדנקא נשך איכא דקא נכית ליה דקא שקיל מיניה מידי דלא יהיב ותרבית ליכא דלית ליה רווחא דדנקא אוזפיה ודנקא קא שקיל מיניה סוף סוף אי בתר מעיקרא אזלת הרי נשך והרי תרבית אי בתר בסוף אזלת לא נשך איכא ולא תרבית איכא ותו תרבית בלא נשך היכי דמי אי דאוזיף מאה במאה מעיקרא קיימי מאה בדנקא ולבסוף מאה בחומשא אי בתר מעיקרא אזלת לא נשך איכא ולא תרבית איכא אי בתר סוף אזלת הרי נשך והרי תרבית אלא אמר רבא אי אתה מוצא לא נשך בלא תרבית ולא תרבית בלא נשך ולא חלקן הכתוב אלא [ו]לעבור עליו בשני לאוין ת"ר [2]את כספך לא תתן לו בנשך ובמרבית לא תתן אכלך אין לי אלא נשך בכסף וריבית באוכל נשך באוכל מנין ת"ל [3]נשך אוכל ריבית בכסף מנין תלמוד לומר נשך כסף אם

מבירו ואין ממונו מתרבה: **ומי איכא ריבית.** שיהא מלוה נשכר ולא יהא לוה נשוך: **נשך בלא תרבית.** היכי מדמיין ליה: **כגון דאוזיף.** הלוהו: **מאה.** פרוטות במאה ועשרים: **מעיקרא.** כשהלוהו: [ט] **ובנכסוף.** כשמשלם: **בדנקא.** במעה כסף שהוא שתות לדינר: **נכית.** נושך ומחסרו: **אי בתר מעיקרא אזלת.** אי חשבת להני פרוטות השתא כדמעיקרא הרי נשך והרי תרבית שהוא יכול ליקח בהם מעה במאה ונשכר עשרים: **לא נשך איכא.** שהלוה יכול לקנותם במעה וזה שוה מעה הלוהו: **בחומשא.** יכול ליקח בהן כסף חומש דינר שהוא יותר על שתות: **אין לי.** שיהא עובר אלא על לאו של נשך בכסף ועל לאו של ריבית באוכל מנין שהוא עובר על הלוואת פירות אף משום לאו דנשך: **ס"ל.** לא תשיך לאחיך נשך אוכל. ומקרא זה בלוה נאמר מדלא כתיב לא תשוך לאחיך והראשון נאמר במלוה דכתיב לעיל מיניה אל תקח מאתו וגו'. ומיהו שמעת מינה מיהא דשייך לשון נשך באוכל:

רבית

עין משפט נר מצוה

רג א ב ג מיי' פי"ח מהלכות מכירה הל' ג ג סמג לאוין קע טוש"ע ח"מ סי' רכח סעיף ט:
רד ד מיי' פ"י מהל' מתנות עניים הל' טו [והל' יח] סמג עשין קסב טוש"ע י"ד סי' רנא סעיף י:
א ה מיי' פ"ו מהלכות מלוה ולוה הלכה ח סמג לאוין קנג טוש"ע י"ד סי' קסא סעיף ח:
ב ו מיי' שם פ"י הל' ו סמג שם טוש"ע י"ד סי' קסג סעיף ב:
ג ז מיי' שם פ"ד הל' ח סמג שם טוש"ע י"ד סי' קס סעי' ח:

תורה אור השלם

1 צַדִּיק מִצָּרָה נֶחֱלָץ וְיָבֹא רָשָׁע תַּחְתָּיו:
משלי יא ח
2 אֶת כַּסְפְּךָ לֹא תִתֵּן לוֹ בְּנֶשֶׁךְ וּבְמַרְבִּית לֹא תִתֵּן אָכְלָךְ:
ויקרא כה לז
3 לֹא תַשִּׁיךְ לְאָחִיךָ נֶשֶׁךְ כֶּסֶף נֶשֶׁךְ אֹכֶל נֶשֶׁךְ כָּל דָּבָר אֲשֶׁר יִשָּׁךְ:
דברים כג כ

מוסף רש"י

יהיו עניים בני ביתך. כלומר אל תרבה עבדים ושפחות לשרתך אלא הבא עניים במקומם ושרתוך ותקבל עליהם שכר (אבות פ"א מ"ה).
הדרן עלך הזהב

מסורת הש"ס

א) [עירובין פג. וש"נ], [אבות פ"א מ"ה].
ב) [בקרא כתיב רשע מתמיו ועיין בענין יעקב].
ד) [בסמ"ג וריי"ף ורא"ש ל"ג אסור], ה) [עי' תוס' לקמן סב: ד"ה לקח], ו) פי' מגרדת שביני עניים, ז) [קידושין סט.], ח) [לקמן סב:], ט) [ויקרא כה], י) [ד"ה ולבסוף אחר ד"ה בדנקא], כ) [קדושין יב.],

הגהות הב"ח

(א) בבשנה ויין אין לו אסור: (ב) רש"י ד"ה לרבית דאורייתא דאורייתא דלך:

הגהות הגר"א

[א] גמ' היכי דמי כו'. נ"ב ע' הג"א אבל הרשב"א פסק דבשניהן בתר מעיקרא אזלינן וע' רש"י ס"ב ג' ד"ה ובדינו כו' וה"ה כאן בפיפא וכמש"ל מ"ה ג' ושאני הלואה כו' וה"ה בנתשת דבפיפא הוא אבל רבית וא"כ רבית קלולה הוא וכ"מ כאן דאזלינן בתר הכסף דקתמר לב"ל דווחא דדנקא אחפיה כו' (ועמ"ש רבינו ביו"ד סי' ק"ס ס"ק נ"ב נ"ג):

לעזי רש"י

אשטלי"ר
[אישטרילייר"ר]. לסרק עם מסרק.
פרגזי"ש [פרגיי"ש]. ציצית.
אנפרייש"ר [אינפרישי"ר]. לעמלן.
אוברי"ץ. בדים מקושטים בדוגמאות צבעוניות.